DOKUMENTI

O SISAČKOJ BICI

1592-1598

Urednik
Bartol Biličić

Likovno oblikovala
Pavica Pirc - Petrinjak

DOKUMENTI O SISAČKOJ BICI 1592.-1598.

Priredio i preveo
Josip Barbarić

Povijesni arhiv Sisak
Arhiv Hrvatske Zagreb
Muzej Sisak
Centar za kulturu "Vladimir Nazor" Sisak
Matica hrvatska Sisak

Sisak 1993.

Ivan Kobenzel, slobodni barun od Prosseka, prvi savjetnik nadvojvode Ferdinanda i vrhovni zapovjednik Kranjske, dugo je godina proveo u vijeću, odnosno vladi i upravi na nadvojvodskom dvoru u Grazu i stekao položaj najmoćnijeg ministra nadvojvode Ferdinanda. Obavljao je različite službe. No sveukupno njegovo djelovanje, svaka njegova služba i zadatak imaju značajku diplomacije, i svaki njegov nastup ima diplomatsko obilježje. Tako valja procjenjivati njegove riječi i postupke. Ta značajka posebice dolazi do izražaja u njegovim "Izvješćima kardinalu Cintiju Aldobrandiniju, državnom tajniku pape Klementa VIII". Izvornici tih "Izvještaća" nalaze se u Vatikanskom tajnom arhivu (Borg. III. 68), a obuhvaćaju vremensko razdoblje od 1592. do 1594. godine. U spomenutom ih je arhivu istražio, a u nas objavio Karlo Horvat (Starine JAZU 32(1907)131-316). Ti prvorazredni povijesni izvori pisani su talijanskim, a različiti prilozi Kobenzelovih "Izvješća" latinskim jezikom. Budući da se pretežiti dio "Izvješća" odnosi na Sisačku bitku i pobjedu kršćanske vojske nad Turcima godine 1593, smatrali smo korisnim i - rekli bismo - neophodnim načiniti uži izbor dokumenata i objaviti prijevod istih s talijanskog i latinskog na hrvatski jezik. Ne mali udio u toj pobjedi imala je i hrvatska vojska pod zapovjedništvom hrvatskog bana Tome Erdödyja, koji je zapovijedao banskom vojskom, i hrvatsko-slavonskog vrhovnog zapovjednika sveukupne hrvatske vojske Ruperta Ekenberga. Učinili smo to stoga što smo smatrali da su ti dokumenti nezaobilazni izvor za razumijevanje i vrednovanje povijesnog događaja od prije četiri stotine godina. Kobenzelova "Izvješća" ujedno su prva skupina dokumenata o Sisačkoj bici u našoj ediciji.

Drugu skupinu dokumenata o Sisačkoj bici prikupio je i objavio također Karlo Horvat (Starine JAZU 34(1913)64-172), pod naslovom "Prilozi za hrvatsku povijest". Dokumenti obuhvaćaju vremensko razdoblje od 1592. do 1598. godine. Njihovi se izvornici čuvaju u Vatikanskom tajnom arhivu i Vatikanskoj biblioteci.

Kobenzel svoja "Izvješća" na papinski dvor započinje redovno slati u prosnicu 1592. godine a taj njegov zadatak traje do 10 kolovoza 1594. godine. On gotovo svaki tjedan na papinski dvor šalje izvješće o svim važnijim zbivanjima i diplomatskim događanjima u ovim stranama, odnosno o odjeku tih događanja u Europi. Valja, naime, znati da nadvojvodski dvor u Grazu od 1578. godine upravlja hrvatsko-slavonskim krajinama i organizira obranu ostataka hrvatskih zemalja, kao i obranu Europe, od turske najezde. Stoga sva izvješća iz provincije, odnosno pridruže-

nih zemalja, dolaze ponajprije u Graz. Kobenzel se tako nalazi na izvorištu svih obavijesti i zbivanja. Ta činjenica njegovu svjedočanstvu daje posebno značenje. On je, naime, službena osoba u čije su ruke dospijevala sva izvješća vjerodostojnih ljudi. Posebnu težinu ti povijesni dokumenti dobivaju i zbog činjenice što su odmah iz naših krajeva dospijevali u rimsku kuriju, jedni u izvorniku, a drugi u prijevodu ili prijepisu. Za nas su ti dokumenti posebice značajni po tome što svjedoče kako se Hrvatskoj posvećivala velika pozornost ne samo u Grazu, nego i na papinskom dvoru, a preko njega i u cijeloj Europi. Kobenzel prikazuje stvari onakvima kakve jesu, ne pretjeruje, ne hvali, ne kudi, ne daje neumjerene sudove. Ukratko, njegova se "Izvješća" odlikuju objektivnošću, razboritošću i profinjenim diplomatskim osjećajem. Posebice nalgašava da se ne slaže kada ta diplomacija ne čini dovoljno, kada ne poduzima gotovo ništa i kada postaje djelotvornija tek onda kada se događaji počinju zbivati sasvim blizu. I tada je tu u prvom redu papa koji šalje ne samo novčanu pomoć nego i živu silu. Posebno zanimanje, posebna simpatija za hrvatske krajine odlika je tih "Izvješća", a time i posebna pozornost prema hrvatskom narodu.

Iz spomenuta dva Horvatova priloga hrvatskoj povijesti načinili smo izbor dokumenata i preveli ih s talijanskog i latinskog na hrvatski jezik. U ediciju smo uvrstili i jedan crtež, a ostali, na koja se Kobenzel poziva, jednostavno nisu sačuvani.

Josip Barbarić

POPIS I SADRŽAJ DOKUMENATA

Progresivni broj i nadnevak u ovoj ediciji		Naznaka sadržaja dokumenata	Progresivni broj i stranica Horvat/Starine 32
1	1592, XII 13, Graz	Kobenzelov povratak iz Rima u Graz; prilike u Hrvatskoj; pripreme za napad na Petrinju; posredovanje u sporu između Austrije i Venecije	3,136-137
2	1592, poslije 15. XII	Kraljeva uputa Kobenzelu, izvanrednom izaslaniku kod pape Klementa VIII; zahvala za dosadašnju i molba za daljnju pomoć	9, 144-148
3	1952, XII 20, Graz	"Agnus Dei" za nadvojvotkinju Mariju; vremenske neprilike odlažu rat s Turcima; uvjet mira - povrat izgubljenih zemalja	4, 138
4	1592, XII 28, Graz	Napad na Turke odgođen zbog snijega; nadvojvodin tajnik kod kralja u Pragu	5, 139
5	1592, XII 30, Graz	Kobenzel preporučuje Melkiora Klessela, upravitelja biskupije Novoga Mesta	6, 140
6	1592, XII 31, Graz	Kobenzelova spremnost na izvršenje papinih naloga; prijedlog o vizitatorima; Turci ne smiju zadržati Petrinju	7, 140-143
7	1593, I 2, Graz	Nadvojvoda Ferdinand povlači vojsku iz hrvatskih krajina	8, 143-144
8	1593, I 10, Graz	Štajerski sabor i rat protiv Turaka; tvrđa nasuprot Petrinji	10, 148-149
9	1593, I 18, Graz	U hrvatskim krajinama vlada mir; Štajerski sabor nastavlja radom; nadvojvoda sazvao vijeće	11, 149
10	1593, I 24, Graz	Sudbina kaštela Martinković; markiz od Burgavije pod Petrinjom; bosanski će paša graditi most preko Save i Drave	12, 150-151
11	1593, II 2, Graz	O Petrinji još ništa; zapovjedništvo nad vojskom preuzima Ekenberg; pothvati u svezi s Petrinjom; Štajerci i pomoć za rat kod Petrinje	13, 151-153

12	1593, II 8, Graz	Susret markiza od Burgavije i nadvojvode Ernesta	14, 154-155
13	1593, II 22, Graz	Rad Ugarskoga sabora; izaslanstvo u Zagrebu - gradnja tvrđe nasuprot Petrinji; namjera bosanskoga paše	15, 155-158
14	1593, II 27, Graz	Izvješće hrvatskoga bana Tome Erdödyja o porazu Turaka; nastavak rada Ugarskoga sabora	16, 158-159
15	1593, III 6, Celovec	Dolazak nadvojvode Ernesta; Koruški sabor i novčana pomoć za vojsku u Hrvatskoj; potrebe hrvatskih krajina	17, 160-161
16	1593, III 12, Celovec	Ugarska i Erdelj; turska provala; nadvojvoda traži od Koruške 150.000 forinti; imenovanje paša u Carigradu; navještaj rata Austriji	18, 161-163
17	1593, III 20, Celovec	Nastavak rada Ugarskoga sabora; kraljev izaslanik u Carigradu; namjera bosanskoga paše; vijest o smjeni budimskoga paše	19, 164-165
18	1593, III 29, Ljubljana	Koruški sabor za vojsku u Hrvatskoj; Kranjski sabor; sultanovi uvjeti; pitanje državnoga sabora	20, 165-166
19	1593, IV 5, Ljubljana	Kranjski sabor za vojsku u hrvatskim krajinama; podizanje tvrđe na Kupi; Hrvatska, Štajerska, Kranjska i Koruška spremne za rat protiv Turaka	21, 166-167
20	1593, IV 9, Ljubljana	Zaključci Kranjskog sabora; vijesti iz Carigrada; hrvatske krajine miruju	22, 167-168
21	1593, IV 17, Graz	Nadvojvoda Ernest u Beču; kraljev će izaslanik u Carigradu govoriti o darovima, ratu i povratu Petrinje; katolički veleposlanik u Grazu; državni sabor	24, 168-169
22	1593, IV 19, Graz	Provala Turaka u Legrad; nalog bosanskom paši iz Carigrada da ne poduzima ništa; sulatan zahtijeva darove	23, 168
23	1593, IV 25, Graz	U hrvatskim krajinama vlada mir; kraljev izaslanik Harrach ide u Rim; papin dar nadvojvotkinji	25, 170-171

24	1593, V 3, Graz	Nadvojvodin posjet kralju u Prag; vijest o bosanskom paši pod Petrinjom	26,171-172
25	1593, V 10, Graz	Vojska u Kaniži nanosi poraz Turcima; pismo zagrebačkoga biskupa Gašpara Stankovačkoga o provali Turaka u Turopolje; kraljevska vojska u Zagrebu	27, 172-174
26	1593, V 17, Graz	Harrach i Corraducio odlaze u Rim; pobuna vojske u Zagrebu; darovi za sultana; bosanski paša kani povećati i utvrditi Petrinju	28, 174-175
27	1593, V 24, Graz	Bosanski paša u Kostajnici; vojska u Zagrebu; nadvojvoda Ernest u Pragu	29, 175-176
28	1593, V 24, Graz	Pismo zagrebačkoga biskupa o provali Turaka u Turopolje; vijest o gradnji mosta preko Save	30, 176
29	1593, V 31, Graz	Politička situacija u Rusiji i Erdelju; kraljev teklić odlazi u Carigrad s porukom o darovima, poštivanju potpisanog mirovnog ugovora bosanskom paši i povratu osvojenih zemalja	31, 177-178
30	1593, VI 7, Graz	Izvješće o pismu vrhovnog zapovjednika u Hrvatskoj; Turci u okolici Ogulina; senjski kapetan pomogao svojima u sukobu s Turcima; vojska u Hrvatskoj	32, 178-180
31	1593, VI 14, Graz	Vijesti iz Carigrada; mogućnost provale Turaka do Beča i Graza, osvajanja Hrvatske i Ugarske te mogućnost njihova prodora u Italiju i Njemačku; pitanje gradnje tvrđe kod Petrinje; molba papi da pritekne upomoć	33, 181-182
32	1593, VI 17, Zagreb	Pismo zagrebačkoga biskupa N. Stjepanića Kobenzelu: Turci drže Sisak pod opsadom; grof Zrinski treba priskočiti upomoć	34, 183-184
33	1593, VI 22, Graz	Bosanski paša osvaja Drenčinu i opsjeda Sisak; poziv za pomoć Sisku; budimski paša stupa u rat ako kralj ne pošalje darove; Hrvatski sabor nadvojvodi Ernestu	35, 184-185

34	1593, VI 22	Izvješće Ruperta Ekenberga nadvojvodi Ernestu	39, 191-192
35	1593, VI 23, Sisak	Izvješće hrvatskoga bana Tome Erdödyja o bici kod Siska	39, 194-195
36	1593, VI 24, Sisak	Izvješće Ruperta Ekenberga o bici kod Siska	39, 192-194
37	1593, VI 27 Graz	Pothvat austrijske vojske kod Siska; usmeno izvješće nadvojvodina teklića; nadvojvoda Ernest postavljen za upravitelja Flandrije; nacrt osiguranja Siska	36, 185-188
38	1593, VII 4, Graz	Opis pobjede kod Siska; nevrijeme i napad na Petrinju; nadvojvoda Ernest u Beču; prilike u Senju	37, 188-190
39	1593, VII 10, Beč	Vijest o dolasku nadvojvode Maksimilijana na čelo vlade u Grazu	38, 190
40	1593, VII 16, Beč	Turci miruju; austrijska vojska pod Petrinjom; pomoć iz Štajerske; Ernest nudi Maksimilijanu upravu nad Štajerskom, Kranjskom i hrvatskim krajinama	40, 195-196
41	1593, VII 23, Beč	Nesloga među vojskovođama austrijske vojske; teklić u Carigradu; senjski zapovjednik u Lici; Ernest odlazi u Flandriju, a Maksimilijan preuzima upravu austrijskih zemalja	41, 196-197
42	1593, VII 31, Beč	Petrinja još nije osvojena; naredba u svezi s Petrinjom i Hrastovicom; budimski paša traži darove; potreba sazivanja državnog sabora	42, 197-199
43	1593, VIII 6, Beč	Mogućnost opsade Petrinje; grčki beglerbeg, temišvarski paša i prijetnje budimskoga paše	43, 199-200
44	1593, VIII 14, Beč	Prijepis pisma hrvatskoga bana Tome Erdödyja o spremnosti vojske za napad na Petrinju; očuvanje mira, jer za rat nedostaju sredstva; molitva za uspjeh naše vojske kod Petrinje	44, 201-202

45	1593, VIII 12. i 19, Beč	Izvješće o kretanju austrijske vojske k Petrinji; budimski paša i sultanove namjere; pitanje darova; odustajanje od napada na Petrinju zbog dolaska grčkog beglerbega	45, 202-204
46	1593, VIII 28, Beč	Zagrebački biskup Davidu Ungnadu o bijegu naše vojske iz Petrinje; grčki beglerbeg će razoriti Sisak; nadvojvodina odluka s tim u svezi; vijesti iz Carigrada; sultanov nalog Erdelju i Moldavi; Sinan-paša kreće u proljeće na Eger	46, 204-206
47	1593, IX 4, Graz	Turci opsjedaju Sisak; prijepis pisma zagrebačkoga biskupa; nadvojvodina naredba; Štajerski sabor; pripreme za rat u Ugarskoj	47, 206-207
48	1593, IX 9, Zagreb	Pismo zagrebačkoga prepošta i izabranoga srijemskoga biskupa Nikole Zelnicaja o osvajanju Siska	48, 208-209
49	1593, IX 11, Beč	Pismo Zagrebačkoga kaptola o osvajanju Siska i molbi za pomoć; vijesti o turskom osvajanju Zagreba; postavljanje vrhovnog zapovjednika u Hrvatskoj; kralj Hrvatskom saboru o pomoći	49, 210-211
50	1593, IX 20, Graz	Zasjedanje Hrvatskoga sabora; opovrgnute glasine o padu Zagreba; grčki beglerbeg odlazi iz Siska u Budim; bosanski paša u Banjaluci; Hrvati i Mađari predat će se Turcima; državni sabor u siječnju; pismo hrvatskoga bana Tome Erdödyja o neuspjehu kod Petrinje	50, 212-214
51	1593, IX 25, Graz	Štajerski sabor prihvaća Maksimilijana; vijesti o turskom nadiranju; Želin nije pao; vijesti iz Erdelja	51, 215-217
52	1593, X 4, Graz	Imenovanje Aldobrandinija kardinalom; Sinan-paša u Ugarskoj; briga za hrvatske krajine; važnost Otočca i Senja	52, 217-218
53	1593, X 11, Graz	Borba za Veszprem; zaključci Štajerskoga sabora; molba za slanje pomoći u Hrvatsku; važnost Otočca i Karlovca; Kras u pogibelji	53, 219-220

54	1593, X 15, Graz	Veszprem u turskim rukama; Palata se predala; Tata pod opsadom	54, 220-221
55	1593, X 18, Graz	Turci još ne kreću prema Austriji; Kaniža osigurana; Hrvatska i Slavonija u krajnjoj opasnosti; Zagreb ima tek 300 vojnika; prilike u Hrvatskoj; važnost Otočca i Senja	55, 222-224
56	1593, X 25,	Sinan-paša u Ugarskoj; vijesti iz Erdelja	56, 224-226
57	1593, X 19, Zagreb	Izvješće zagrebačkoga biskupa o provali Turaka smještenih u Petrinji i Sisku	
58	1593, XI 6, Novo Mesto	Pad Stolnoga Biograda	57, 227
59	1594, I 24, Graz	Pripreme za rat; razmirice među vojskovođama; vijesti iz Ugarske o Sinan-paši	69, 240
60	1594, II 21, Graz	Nevrijeme priječi napad na Turke; kralj potiče nadvojvodu Matiju da nešto poduzme; sazivanje državnog sabora	70, 240-241
61	1594, II 4, i 7, Graz	Eksplozija puščanog praha u Petrinji; vijesti o slavonskom zapovjedniku	71, 241-243
62	1594, VII 4, Regensburg	Nadvojvoda Matija prelazi na drugu stranu Dunava	96, 286
63	1594, VII 5, Regensburg	Kralju je obećana pomoć; protestantske pritužbe; vijesti iz Ugarske	97, 292-294
64	1594, VII 10, Graz	Nadvojvoda Maksimilijan kreće na Sisak	98, 292-294
65	1594, VII 14, Regensburg	Protestantske pritužbe; pomoć za rat protiv Turaka; rad državnog sabora; vijesti s ratišta u Ugarskoj; razmirice na saboru	98, 287-292

66	1594, VII 21, Regensburg	Razmirice na državnom saboru između katolika i protestanata; nadvojvoda Maksimilijan krenuo na Petrinju; Turci opsjedaju Komar; traži se pomoć Zrinskoga i Nadasdyja	99, 295 *Horvat/Starine 34*
67	1592, I 9, Venecija	Odluka Hrvatskoga sabora o novačenju konjanika za rat protiv Turaka	10 80
68	1592.	Izvješće o Hrvatskoj, Kranjskoj, Štajerskoj i Furlaniji; zemljopisni i strateški položaj	12, 82-85
69	1593, I 2, Venecija	Grof Montecuculo kreće prema Zagrebu; bosanski se paša sprema za rat	13, 85
70	1593, I 9, Venecija	Pripreme u hrvatskim krajinama	14, 85
71	1593, I 26, Venecija	Vijesti o padu Siska	15, 86
72	1593, I 30, Venecija	Turci se pripremaju za napad na Hrvatsku	16, 86
73	1593, III 13, Venecija	Provala i poraz Turaka na posjedima Tome Erdödyja	18, 87
74	1593, VI 22,	Izvješće o pobjedi kod Siska (anonimno)	20, 88-92
75	593, VII 14, Rim	Papina misa zahvalnica za pobjedu kod Siska	22, 93
76	1593, VII 24, Venecija	Vijesti iz hrvatskih krajina	23, 93
77	1593, VII 31, Venecija	Turci pod Petrinjom	24, 93-94
78	1593, VIII 7, Rim	Vijest o porazu Turaka kod Siska stigla u Carigrad	25, 94
79	1593, VIII 28, Venecija	Vijesti o Petrinji	26, 94-95

80	1593, IX 4, Rim	Vijsti o pobjedi kod Petrinje	27, 95
81	1593, IX 4, Venecija	Povlačenje carske vojske iz Petrinje	28, 96
82	1593, IX 4, Venecija	Turska varka o jačini vojne sile	29, 96
83	1593, IX 11, Venecija	Turci osvajaju Sisak; novi vrhovni zapovjednik u Hrvatskoj Auersperg	30, 96-97
84	1593, IX 11, Venecija	Opoziv vijesti o padu Siska	31, 97
85	1593, IX 18, Venecija	Pad Siska	32, 97-98
86	1593, IX 25, Vencija	Turci utvrđuju Sisak; turski most na Savi i pripreme za napad na Zagreb; nedostatak namirnica u turskoj vojsci	33, 98-99
87	1593, X 2, Venecija	Turska vojska odustala od opsade Zagreba zbog nedostatka namirnica	34, 99
88	1593, XI 6, Venecija	Turska provala u okolici Zagreba	35, 99
89	1593, XII 4, Venecija	Vijest o spajanju turske vojske iz Hrvatske i Ugarske	36, 100
90	1593, XII 26, Prag	Kralj Rudolf II. moli papu da pošalje pomoć za rat protiv Turaka	37, 100-101
91	1592.-1593.	Izvješće o ratovima s Turcima u našim krajevima	38, 101-111
92	1594, VII 9, Venecija	Poraz ličkoga i kliškoga sandžaka	41, 120
93	1594, VIII 20, Venecija	Turci spalili Petrinju i Sisak	42, 120
94	1495, VIII 16, Beč	Zahvala nadvojvode Matije papi Klementu VIII. za poslanu pomoć	45, 122-123

95	1595, X 7, Venecija	Osvajanje Petrinje, Hrastovice i Gore	47, 124
96	1596, III 12, Prag	Ekenberg u gornjoj Ugarskoj, markiz od Burgavije u Hrvatskoj	48, 124-125
97	1596, III 12, Prag	Zapovjednik Lenković za vojne zasluge dobija jedan kaštel	49, 125
98	1596, IV 16, Prag	Markiz od Burgavije namjesnik u Hrvatskoj	50, 125
99	1596, IV 30, Petrinja	Papinski zapovjednik vojske Cesare Porta piše nunciju u Grazu Jeronimu Porziji o nestašicama za utvrđivanje Petrinje	52, 126-128
100	1596, VIII 5, Graz	Nuncij Jeronim Porzia o lošem stanju u hrvatskim krajinama	57, 132
101	1596, VIII 2,	Nuncij Porzia Petru Aldobrandiniju o prilikama u Hrvatskoj	58, 132
102	1596, VIII 20, Prag	Bosanski će paša napasti Petrinju	59, 133
103	1596, IX 16, Graz	Turska vojska iz Banjaluke pod Petrinjom	61, 134
104	1596, IX 16, Prag	Petrinji stigla pomoć	62, 134
105	1596, X 7, Graz	Napad turske vojske na Hrvatsku	63, 134-135
106	1596, X 28, Graz	Turci se povlače iz Petrinje; napad morlaka na tursku vojsku u povlačenju	67, 136-137
107	1598, II 18, Graz	Sabor austrijskih zemalja o porezu za rat protiv Turaka	73, 140

I
KOBENZELOVA IZVJEŠĆA
1592.-1594.

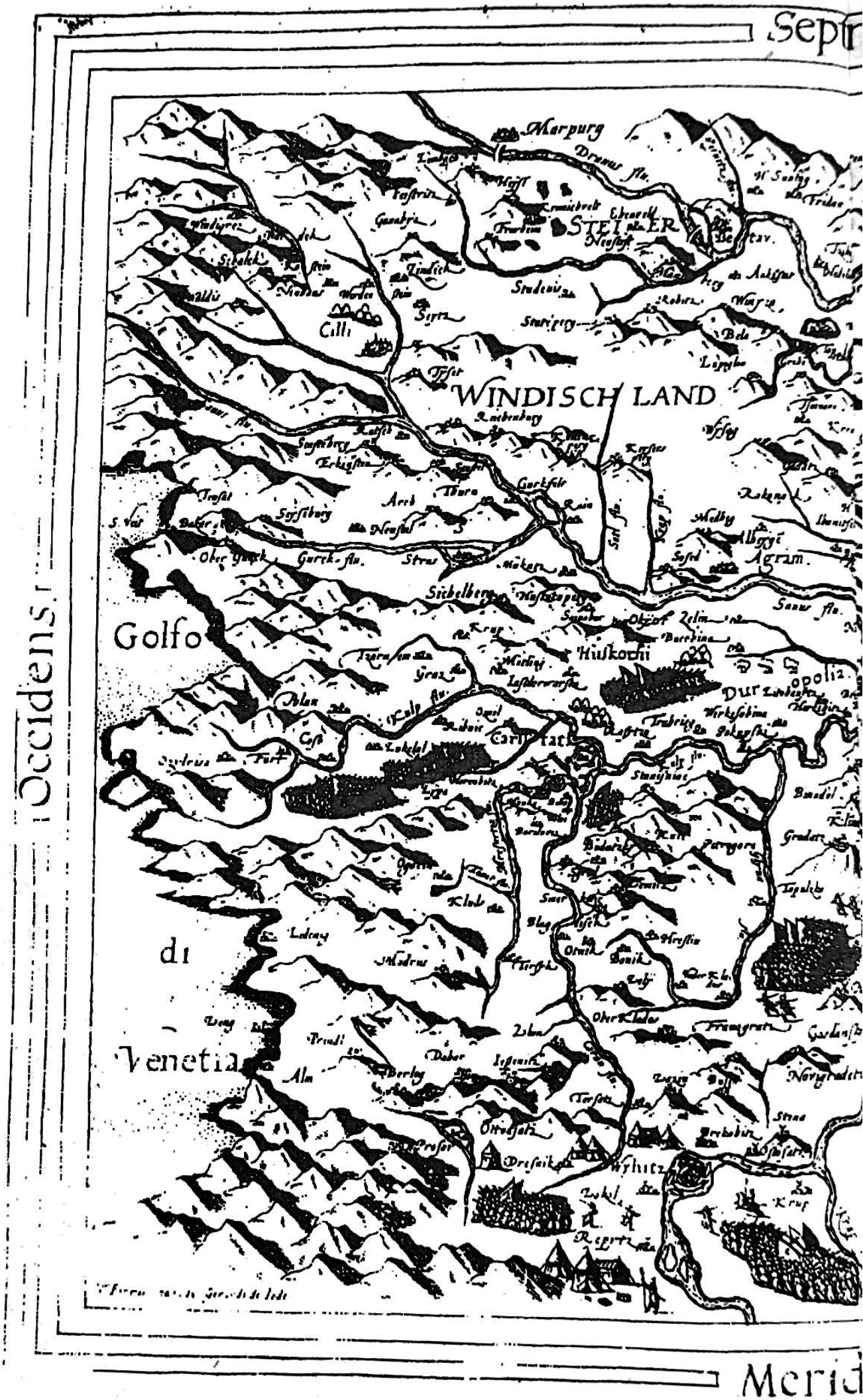
Sept
Occidens
Merid
Marpurg
STEIER
Cilli
WINDISCH LAND
Golfo
di
Venetia
Agram
Huskochi
Dur opolia
Carlstat
Wyhitz

CROATIÆ,
& circumiacentiũ Regionũ versus Turcam
nova delineatio.

Reverendiss^mo. in Christo Patri ac Dño. D. LÆVINO TORRENTIO, Episcopo Ant. verpieli. Dño. & Præsuli suo. Cornelius de Iudeis D D

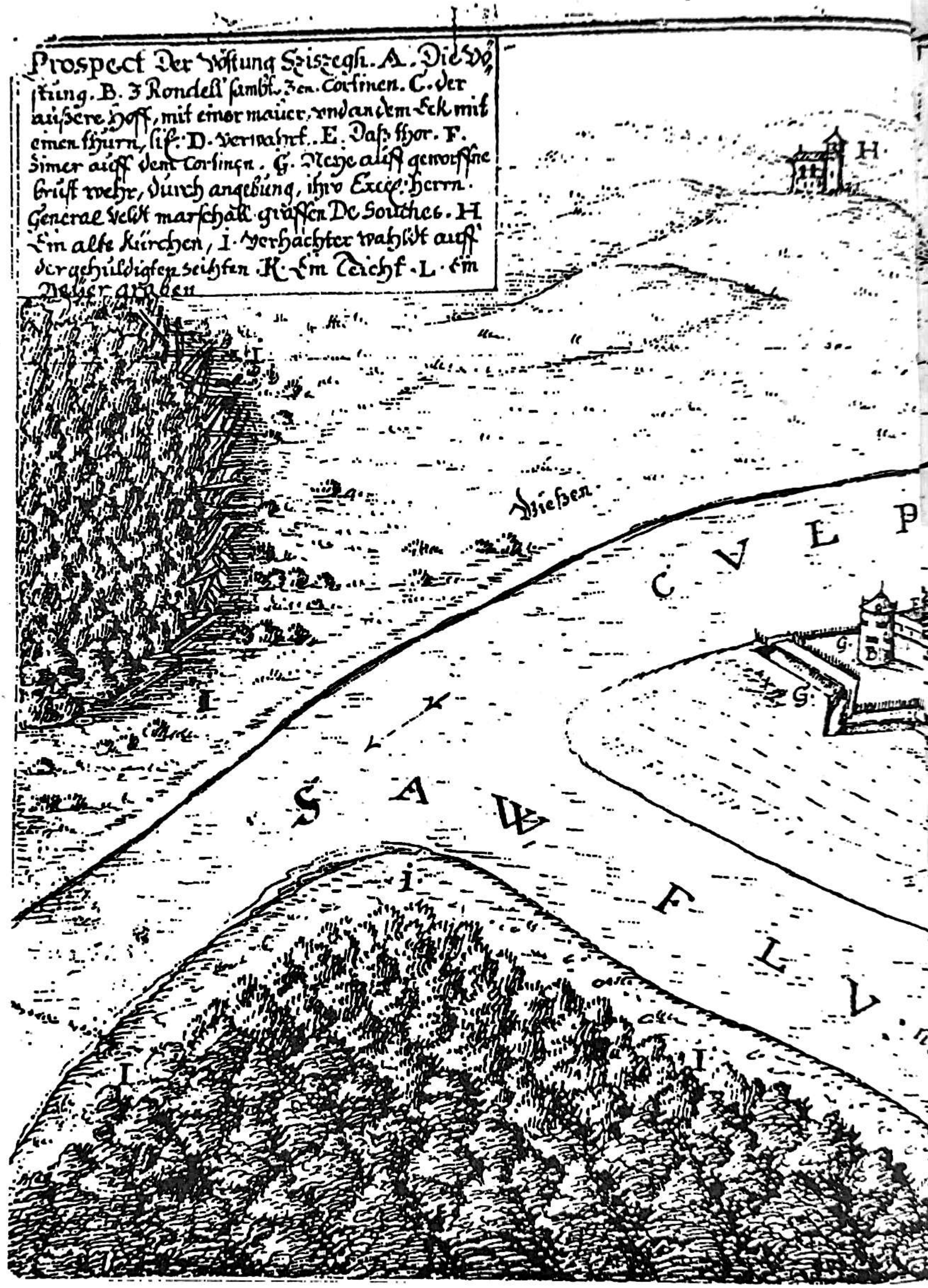
Prospect Der Vöstung Sziszegh. A. Die Vöstung. B. 3 Rondell sambt 3en. Cortinen. C. der äussere Hoff, mit einer mauer, vnd an dem Eck mit einen thurn, sist. D. Verwahrt. E. Dass thor. F. Zimer auff dem Cortinen. G. Neye auff geworffne brust wehr, durch angebung, ihro Excel: Herrn General Veldt marschall graffen De Souches. H Ein alte Kürchen, I. Verhachter wahldt auff der gehüldigten seithen K. Ein Teicht. L. ein Wasser graben
Wiesen
CVLP
SAW FLV
H
I
G
B

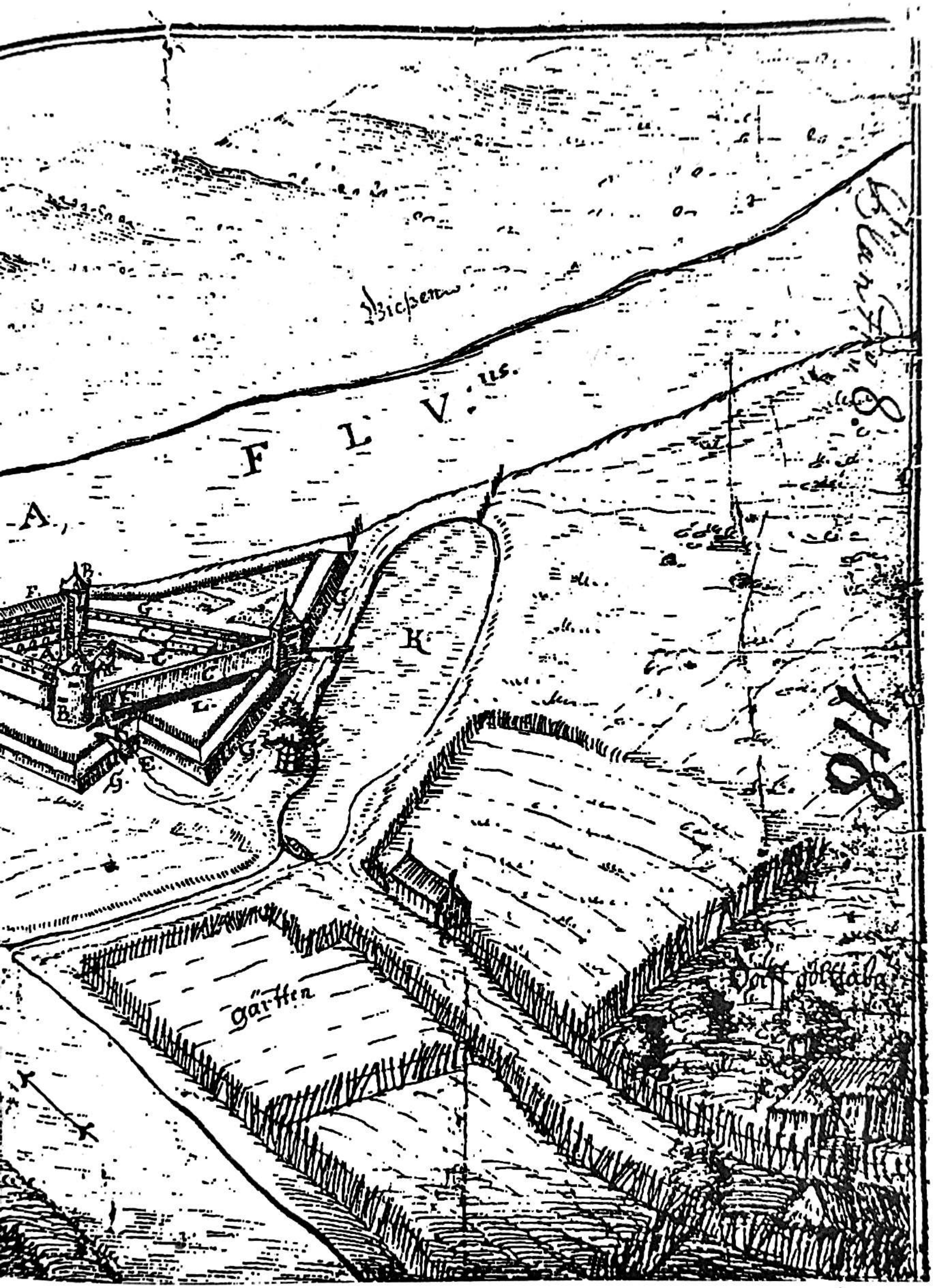
A F L V. us
K
gärtten

Danubius
Lacus Balaton
Dranus flu:
SAVW. FL

Pesth
Gran
Offen
Zygeth
Welewar
S: Kyrchen
Selye
Zagyocha
Geornara
Crasso

1592, prosinac 13, Graz

Presvijetli gospodine i moj veoma poštovani gospodaru.

Nadam se da je Vaše presvijetlo gospodstvo primilo moje pismo iz Venecije[1] i da je iz njega razabralo da do svoga odlaska iz toga grada nisam od Vas primio nikakvu poruku. Danas imam priliku opet Vam pisati, ali se čvrsto nadam da ću uskoro od Vas dobiti onu stvar za presvijetlu nadvojvotkinju koju ona neobično želi. Čim sam stigao ovamo, odmah sam u četvrtak podnio izvješće njegovoj visosti o onome što su mi naredili njegova svetost i Vaše presvijetlo gospodstvo.[2] Da budem iskren Vašem presvijetlom gospodstvu, veoma ga je uznemirio negativni odgovor dvaju isusovačkih samostana. A kad sam ja rekao da od Vas očekujem tu stvar za njega, veoma sam ga obradovao. Primjetio sam da ga je to veoma utješilo, pa to čak ne mogu niti dovoljno opisati. No želim se nadati da Vaše presvijetlo gospodstvo neće zatajiti i da će mi poslati onu stvar koja se svidjela našem gospodinu, i da ćete to poslati kako biste ga u potupnosti utješili.

O našem pothvatu u Hrvatskoj ne mogu reći ništa drugo Vašem presvijetlom gospodstvu, nego da je prejasni Ferdinand opozvao svoju pukovniju, a to je obrazložio time što ju je bio obećao samo na tri mjeseca. To je vrijeme, međutim, isteklo. Nije koristio nikakav poziv ili zahtjev što su njegovo carsko veličanstvo i njegova visost uputili njegovoj visosti da legiju ostavi u hrvatskim krajinama i tako pruži dobar primjer drugima. To nije ništa koristilo, i daj Bože da nije prouzročilo velike neprilike. Markiz od Burgavije ostao je da bi u pogodno vrijeme pokušao napad na novu Petrinjsku tvrđu i Hrastovicu.[3] Taj se napad dosada nije dogodio, a ljudi mi tvrde da ga nije bilo zato što ga nije bilo moguće izvesti. Naime, cijeli listopad i studeni bilo je neobično mnogo kiše, pa su svi putovi bili nakvašeni i potopljeni da se ni topovi ni streljivo nije moglo prevesti na mjesto gdje je bilo potrebno. Da budem iskren Vašem presvijetlom gospodstvu, kad sam stigao iz Maribora ovamo, zatekao sam osam topova, nekoliko kola natovarenih željezom, teretnjake i lađe te više od stotinu bačava brašna, sve

potonule i u blatu ugliblјene, pa ih niti veći broj konja i volova ne bi mogao pomaknuti ili povući. Međutim, u hrvatskoj se krajini nije moglo učiniti ništa. Očekuje se velika hladnoća, pa će se spomenuti topovi i streljivo moći pomaknuti i pokrenuti prema Petrinjskoj tvrđi, da bi mogao otpočeti napad kako je to potrebno. To je i razlog što se markiz s velikim brojem vojske nalazi u Zagrebu. U Zagrebu se nalazi i konjica. On će krenuti na neprijatelja čim to vrijeme omogući. Prije nekoliko dana k njemu je bio pozvan grof Montecuculo sa 150 kopljanika na konjima, a pukovnik Redario dolazi k njegovoj preuzvišenosti s ostalih 500. Od novih vijesti priopćavam Vam još neprovjerenu, a ta je da je bosanski paša bio prinuđen na povlačenje u Bosnu zbog nestašice živežnih namirnica. Stoga se s pravom može zaključiti da će dolaskom pogodna vremena i markiz krenuti na Petrinjsku tvrđu i da će je osvojiti bez velika otpora. On može nanijeti i veći poraz Turcima, tako bar svi pošteni ljudi žele. Ja ću od vremena do vremena obavještavati Vaše presvijetlo gospodstvo o svakom uspjehu, tako da biste i Vi o tome mogli obavijestiti njegovu svetost i sačuvati me u svojoj milosti, za što Vas usrdno molim. Kao što sam već rekao njegovoj svetosti, kažem sada i Vama, da njegovo carsko veličanstvo ne može postići nikakav mir ili primirje s Turcima, ako prije ne osvoji ili ne poruši Petrinjsku tvrđu.

Neka Vaše presvijetlo gospodstvo izvoli pribaviti venecijansku izjavu o pregovorima njegove svetosti između Venecije i prejasne Austrijske kuće u svezi s njihovim razmiricama.

Gospodin grof Porzio[4] nalazi se sada ovdje. On vjeruje da njegova svetost može posredovati u pregovorima. No ako njegova svetost ne želi preuzeti pregovore u Rimu, nikada neće biti ništa od trajnog rješenja. S tim Vam šaljem rukoljub te Vam se preporučam, a isto tako i don Petru, momu gospodaru.[5]

Graz 13, prosinca 1592.

Odani sluga I. Kobenzel de Prosseco.

1. Kobenzelovo pismo iz Venecije nedostaje u ovim izvješćima.
2. Kobenzel se vratio iz Rima u Graz, kamo ga je kralj Rudolf II. bio poslao da izmoli od pape pomoć za borbu protiv Turaka
3. Markiz od Burgavije doveo je čete u Zagreb 7. studenoga 1592. Namjera je bila krenuti na Petrinju kako bi se osvetio poraz kršćanske vojske od 17. srpnja 1592. (Lopašić, Spom. hrv. kraj. 1166).
4. Jeronim Porcija, papinski nuncij na nadvojvodinu dvoru u Grazu.
5. Papin nećak Petar Aldobrandini.

Horvat Starine 32(1907)136-137

1592, poslije 15. prosinca

Uputa Kobenzelu, carskom veleposlaniku kod njegove svetosti, koji će od pape zamoliti pomoć za rat protiv Turaka.

Izvadak iz moje uplite.

Rudolf II, Božjom milošću kralj.

Uputa o zadacima što ih u Rimu kod preblaženog u Kristu oca gospodina Klementa VIII, providnošću Božjom vrhovnog svećenika svete rimske i sveopće crkve, našega presvetog gospodina, kao i kod Apostolske stolice, u naše ime ima obaviti plemeniti i časni savjetnik, naš odani, vjerni i ljubljeni Ivan Kobenzel od Prosseka, barun, itd.

Na put ima krenuti što prije. U Rim će putovati na brzim konjima, najkraćim i najbržim putem uz obalu jadranskoga mora. Čim tamo stigne, obavijestit će Svetoga oca da je po našem naređenju stigao u Rim i zamoliti da ga primi u audijenciju. A kada mu ona bude odobrena, pristupit će s poštovanjem i predati papi naš pismeni odgovor. I kao što dolikuje našem dostojanstvu i našoj uobičajenoj odanosti prema vrhovnim svećenicima, pozdravit će njegovu svetost i doličnim riječima izraziti našu ljubav i poštovanje. Nadalje, izložit će da smo mi već poslali našeg redovnog veleposlanika, muža ugledna i plemenita, koji će njegovoj svetosti čestitati u naše ime izbor na Apostolsku stolicu. No izvanredne su nas prilike nagnale da sada izenada prije pošaljemo ovo poslanstvo. Kada to izrekne Svetom ocu, zahvalit će mu što je očinski i spremno u ime zatražene pomoći za rat protiv Turaka odmah poslao gotovo 20.000 zlatnih škuda i pubudio nadu u još izdašniju pomoć. Mi smo taj novac odmah, kako je već javljeno, predali biskupu u Cremoni, nunciju njegove svetosti, za novačenje izvjesnog broja konjanika i pješaka. Tu smo pomoć, zajedno s ostalima što su nam pristigle s različitih strana, objedinili. No kako je potrebno opremiti daleko veću vojnu silu kako bismo mogli osvojiti područja što su ih zauzeli Turci unatoč zaključcima mirovnog ugovora, te kako bismo im zadali strah, neophodno moramo potražiti pomoć na svim stranama, pa i kod talijanskih kneževa i u njihovim državicama.

Pa ako im njegova svetost bude osobiti i učinkoviti uzor, onda ćemo i mi zacijelo smjeti zamoliti i zatražiti da isto tako postupe i ostali talijanski kneževi, da dadu, naime, veću novčanu pomoć za ovaj prijeko potrebni i nužni vojni pohod, negoli što smo je dosada primili. Na taj će, naime, način taj vojni pohod pomoći i Turcima strah u kosti uliti. Uzalud sam se trudio da njegovoj svetosti postupno predočim krajnju potrebu i nuždu, budući da je sama stvar previše očigledna, nažalost, a nedužna kršćanska krv, kao i cijele tisuće potlačenih duša vapiju do neba. Mi pak nećemo propustiti da uvjete mirovnog ugovora, što su ih obje strane prihvatile i nedavno odobrile, hitno predočimo sultanu, kako ne bi došlo do otvorenog rata, što bi sada bilo od velike pogibelji. Kasnije će biti korisnije i bolje ako silom snažno, odvažno i odlučno odgovorimo na tursku silu, jer će tada Turci zaključiti da im se suprostavljaju hrabri i nepokolebivi vojnici. Stoga valja poraditi na tome da se što sigurnije i što brže donese odluka, budući da se s pravom trebamo pribojavati najgorega. Najpogubniji će, naime, neprijatelj navaliti na nas najvećom silom kojom raspolaže i otpočeti otvoreni rat u svrhu osvajanja naših zemalja. Pošto su, naime, Turci sklopili mir s Perzijancima i drugim narodima, s te su strane sada gotovo sasvim sigurni. Učestalim i velikim pobjedama, što bi ih izvojevali, premda ne bez velikih žrtava na svojoj strani, Turci bi podigli moral i duh svojih vojnika. U srcu bi razmišljali jedino o golemom blagu što ga već godinama prikupljaju, imajući pred očima samo svoju moć kojom se diče i hvale njihovi vojskovođe, a tom mišlju, bez sumnje, mjere sve svoje pothvate. I mi moramo svoje razloge izmjeriti točnom vagom i promotriti ih zrelom rasudbom da bismo shvatili kakvu snagu imaju. A dok to budemo činili, postat će nam jasno da su nam za takav rat potrebne stvari i sredstva kojih smo bili lišeni tijekom vremena. Njemačka je iscrpla svoje sile dugotrajnim belgijskim, francuskim i kölnskim ratom, a i danas se još uvijek i sve više iscrpljuje, jer bjesni novi rat u Elsazu, pa se vojska nalazi i na drugim mjestima. Carski porezi i ostali novac što treba pritjecati, odavno je iscrpljen za redovne račune, a naša blagajna istrošena za svakidašnje javne potrebe koje svaki dan valja podmirivati. Kršćanski se vladari, nadalje, od kojih bismo se mogli nadati pomoći, međusobno ne slažu, otvoreno jedni protiv drugih ratuju, pogibeljne podvale smišljaju, potajno se za prestiž bore i dopuštaju da ih zavist nadvlada. Ništa, dakle, nije praktičnije i korisnije, nego da njegova svetost,

kolikogod svojim ugledom i pobožnošću može postići, svu brižljivost i skrb usmjeri na to da se posvuda među kršćanima uspostavi mir, pa da se zatim vojska, sjedinjena s našom, usmjeri na zajedničkog, vječnog i sveopćeg neprijatelja kršćanskog imena. On se, naime, služi i koristi unutarnjom neslogom kršćanskih naroda, snuje zlo i priprema nam put koji vodi u propast. Što se pak tiče naše službe, mi ćemo učiniti sve da u Njemačkoj pomirimo sve duhove, kako bi sve pobunjene vratili prvotnom miru i spokojstvu. Izaslanike smo razaslali u različite krajeve, započeli sve poslovne veze, prikupili savjete o održavanju državnog sabora, stupili u vezu s izbornim kneževima, te ništa od onoga što smo mogli i trebali poduzeti, nismo propustili učiniti. Odlučili smo također poslati izaslanike u Moskovsku kneževinu da bismo i ondje zatražili pomoć, da bismo nagovorili tamošnjeg velikog i moćnog kneza da se prihvati oružja protiv Turaka, ili barem poritv Tatara, da bi, naime, groznog i veoma moćnog nepijatelja otjerali iz svih zemalja. Ako bi njegova svetost u međuvremenu sretno i korisno uspjela kod Perzijanaca u onome što je nekoć postigao Grgur XIII, da se, naime, i oni hrabro odupru Turcima, da zametnu s njima borbu, odagnaju ih na istok i ondje zadrže, kršćanstvu bi to bilo vrlo korisno. To je naša želja. U susjednom Poljskom kraljevstvu valja podići veliku utvrdu, pa ako i ono nije razjedinjeno razmiricama, povezati ga čvrstim savezom s našim zemljama. To je već bilo predloženo našoj carskoj kući prije mnogo godina za vrijeme interregnuma. Poljsko bi se kraljevstvo moglo časno i prijateljski povezati s našim zemljama a to bi onda pridonijelo čvrstoći i postojanosti kršćanstva, jer bi ono tada predstavljalo bedem obrane protiv neprijatelja. No Poljaci su međusobno jako razjedinjeni, a prilike su u tom kraljevstvu toliko zamršene zbog različitih struja i sumnjičenja, da se odatle ne možemo nadati ničemu izvjesnomu, budući da su nedavno obnovili savez sa sultanom o nenapadanju. Ako njegova svetost preko svojih izaslanika ondje može polučiti neko dobro, neka Poljaci pošalju pomoć za ovaj rat kolikogod više mogu. Nama bi to bilo veoma milo, a sveukupnom općem dobru veoma korisno. Ove će, kao i druge ovima slične stvari, koje su u svezi s ovim pitanjem, naš izaslanik po svojoj prosudbi iznijeti i podrobnije rastumačiti. Budući da je stvar veoma hitna, kolikogod novčana svota mu bude obećana, hitnost zahtijeva da se odmah ostvari, kako ne bi nastala veća nevolja ponovnim traženjem.[1]

Podsjetnik što sam ga predao gospodinu papi:

Ernest i prejasna nadvojvotkinja, Udovica, mole da oni ostanu isusovcima, premda ih mole kartuzijanci.

Drugo, za ljubazni pristanak i odobrenje njegove svetosti da se jedna jednostavna nadarbina, ne starateljska, dadne orguljašu crkve u Grazu za njegovo uzdržavanje, jer mu oci isusovci ne mogu dati drugu plaću.

Treće, za nadarbinu Presvetog Trojstva u Veneciji, to jest da je prejasni Maksimilijan, kao i veliki meštar teutonskog ili pruskog reda, može dodijeliti svojom ovlašću, kao i sve ostale nadarbine spomenutoga reda.

Četvrto, za oprost njegove svetosti da bi po zagovoru prejasne carice i prejasnog nadvojvode Ernesta jedna časna majka opatica bosonogih karmelićanki ostala na toj dužnosti doživotno, i da se ne bi smjenjivala svake godine.

Peto, za jedan papinski breve koji je već bio odobren Melhioru Kleselu, bečkom prepoštu, kako bi mogao upravljati biskupijom u Neustatu u Austriji.

Šesto, za oprost od zapreka u drugom koljenu srodstva za Mateja Eislera, bečkog građanina.

Sedmo, da se njegova svetost udostoji uslišiti molbu baruna Molada i primiti njihova najmlađeg brata za svoga komornika, kako je bilo za vrijeme blažene uspomene pokojnog pape Siksta.

Osmo, za prejasnu nadvojvotkinju, da bi se njegova svetost udostojala poslati joj jedan "Agnus Dei", ili neku drugu sličnu stvar povezanu s oprostom.

Zabilješka o onima koji su me zamolili da s njihove strane poljubim svete noge našega gospodina i da ih preporučim ponizno njegovoj svetosti.

Deseto, za jedan oprost od zapreka u drugom koljenu srodstva za Urbana Mismana, riječkog carinika.

Horvat, Starine 32(1907)144-148.

1 Pismo od 13. prosinca 1592. godine odgovara na Kobenzelove molbe. Stoga se njegovo poslanstvo kod pape zbilo 1592. godine prije 13. prosinca.

1592. prosinac 20, Graz

Presvijetli gospodine i veoma poštovani gospodaru.

Ljubim ruke Vašem presvijetlom gospodstvu i zahvaljujem na Vašem pismu od 5. ovog mjeseca. Premda mi je malo čudno što mi uopće ne spominjete onaj 'Agnus Dei', ili štogod drugo što je njegova svetost naredila da se napravi za prejasnu nadvojvotkinju[1].

Vaše mi je presvijetlo gospodstvo kazalo da ima namjeru to mi poslati u Veneciju. Razlog je tomu bio taj što sam ja to rekao njezinoj visosti kad sam se vratio i time je veoma obradovao, posebice zbog nade da će joj njegova svetost uskoro dati obećani oprost. Stoga molim Vaše presvijetlo gospodstvo da tu stvar pošalje ili meni ili njezinoj visosti. Inače mi ona nikada više neće ništa povjerovati. Uzdam se u Boga da je Vaše presvijetlo gospodstvo, zajedno s presvijetlim gospodinom don Petrom, baš danas primilo crveni šešir. Vi to zaslužujete. No ako se to nije ovaj put dogodilo, neka Vam to Bog dade što prije kako bih se s vašim presvijetlim goospodstvima mogao radovati, kako mi je to i dužnost.

Naši još uvijek ne mogu ništa poduzeti protiv Turaka zbog neobično velika snijega što je zapadao prošlih dana. Neka Vaše presvijetlo gospodstvo bude sigurno i neka u to uvjeri njegovu svetost da njegovo veličanstvo neće ni može potpisati mir s Turcima ako prije ne povrati područja što ih je izgubio ove godine. Sabor će ovdje započeti 7. siječnja. Prejasna će nadvojvotkinja otputovati za Bavarsku 4. ovoga mjeseca. Drugo Vam zasada nemam što javiti. Stoga Vašem presvijetlom gospodstvu, kao i presvijetlom gospodinu don Petru, ljubim ruke i srdačno Vam se preporučujem.

Gospodin grof de Porzia putuje sutra. Njegovo veleposlanstvo šalje dopis njegovu veličanstvu. Ne znamo da li su venecijanska gospoda zadovoljna molbom poslanom papi, da naime njegova svetost posreduje u sporu između nas i njih, ili na bilo koji drugi način.

Molim Vaše presvijetlo gospodstvo da me uščuva u milosti njegove svetosti.

Graz, 20. prosinca 1592.

Odani sluga Vašeg presvijetlog gospodstva, itd.

Horvat, Starine 32(1907)138.

1 Papin je dar bio namijenjen nadvojvotkinji Mariji, udovici nadvojvode Karla.

1592, prosinac 28, Graz

Presvijetli gospodine i veoma poštovani gospodaru.

Žao mi je što nemam ništa važno priopćiti Vašem presvijetlom gospodstvu o našim prilikama, odnosno o ratu. Općenito je, naime, prevladalo mišljenje da se neće zasada ništa poduzimati protiv neprijatelja zbog snijega što je zapadao i svaki dan nanovo pada. Neka mi stoga Vaše presvijetlo gospodstvo oprosti i neka bude sigurno da ću ga od vremena do vremena izvješćivati o svemu što se dnevno bude događalo, kao što sam Vam to i obećao. Pogotovo mi je stalo do toga da time također ugodim njegovoj svetosti, a Bog mi je svjedok da joj želim neumorno služiti svim svojim silama.

Još se čvrsto nadam da će mi Vaše presvijetlo gospodstvo poslati onaj 'Agnus Dei', ili štogod drugo što ste mi obećali kad sam odlazio, a prije negoli je njegova svetost naredila da se to načini za prejasnu nadvojvotkinju, udovicu. Ona ne želi ni zlata ni srebra, nego samo blagoslov njegove svetosti, a s njime njegov očinski oprost. Naime, ako to ne učini Vaše presvijetlo gospodstvo, ja ću izgubiti svako povjerenje kod njezine visosti, a to će mi biti teže od svega drugoga na svijetu. Premda nisam dobro razumio Vaše presvijetlo gospodstvo, u nj uopće ne sumnjam, pa se nadam da ćete mi Vi i njegova svetost, bez obzira na zasluge kojima sam zadužio Vaše presvijetlo gospodstvo, poslati traženu stvar i sačuvati me u mojoj iskrenoj odanosti prema Vama, a to mi je milije od svega drugoga na svijetu. Vaše mi presvijetlo gospodstvo treba vjerovati da njezina visost ne moli nikakvo zemaljsko blago, nego ono duhovno, a to je naš gospodin Bog darežljivo udijelio

njegovoj svetosti. Time ljubim svete noge njegove svetosti i ruke Vašeg presvijetlog gospodstva, itd.

Graz, 28. prosinca 1592.

U žurbi. Vaš odani sluga I. K.

P. S. Onoga dana kada sam stigao ovamo, njegova je visost poslala svoga prvoga tajnika caru. Taj će nam donijeti mnogo carskih odluka, a ja ću tada imati što pisati Vašem presvijetlom gospodstvu.

Horvat, Starine 32(1907)139.

1592, prosinac 30, Graz

Presvijetli gospodine i veoma poštovani gospodaru.

Iz Rima stiže upravitelj biskupije Neustata u Austriji, bečki prepošt i dvorski propovjednik njegova carskog veličanstva. Toliko je izvrstan da u Njemačkoj ne znaju za boljega. On je imao neke nesporazume s ocima isusovcima. No sada je sve riješeno i završeno. Ne znam o čemu se radilo. Htio je poljubiti svete noge našega gospodina pape. Ja sam mu obećao da ćete ga Vi preporučiti Svetom ocu. Stoga Vas molim da to učinite i tako mu pokažete kako me smatrate svojim službenikom. Time će mi Vaše presvijetlo gospodstvo učiniti posebnu milost. Ja ću Vam pak uvijek uzvraćati u svemu što mi povjerite. S time Vam se od srca preporučujem, a i presvijetlom gospodinu don Petru, momu gospodaru.

Vašeg presvijetlog godpodstva, itd.

Graz, 30. prosinca 1592.

Horvat, Starine 32(1907)140.

1592, prosinac 31, Graz

Presvijetli gospodine i veoma poštovani moj gospodaru. primio sam i razumio pismo što ste mi ga poslali 3. tekućega mjeseca. Ako mi katkada njegova svetost zaželi nešto priopćiti ili mi narediti, a odnosi se na službu Božju i svetu katoličku vjeru u ovoj zemlji, može biti uvjerena da ću to odano izvršiti svim svojim silama, bez ikakva izuzetka, i smatrat ću se veoma sretnim kada to budem mogao učiniti na potpuno svoje zadovoljstvo. Upravo sam sada napisao pismo monsinjoru Barbaru, koadjutoru prečasnog akvilejskog patrijarha, i preuzvišenom biskupu Gurku. Njegova mi je svetost naredila da budem posrednik kod presvijetlog nadvojvode Ernesta, ako bi mu se oni u svojim poslovima trebali obratiti te bi im tako bile prikraćene teškoće. Učinit ću to kadgod me zatraže. Tako će moći posvjedočiti o meni pred njegovom svetošću i Vašim presvijetlim gospodstvom da njegova svetost nije imala u ovoj zemlji odanijeg službenika koji bi me nadmašio u želji da mu služim potpuno i djelotvorno. Možda ondje i nećete naći drugoga tko bi to mogao učiniti bolje od mene, jer sam ja skupa s drugima bio u vladi tih zemalja 35 godina. Budući da mi Vaše presvijetlo gospodstvo piše da Vas obavijestim o svemu što koristi slavi njegova božanskog veličanstva, potrudit ću se da to činim dnevno, jednostavno, prostodušno i sa spomenutom svrhom. A sada bih počeo s onim što njegova svetost već zna. Moj mu se, naime, gospodar, presvijetli nadvojvoda Karlo, slavne uspomene, već mnogo puta požalio na talijanske fratre koji su poslani u ove krajeve. Oni ovdje provode sablažnjiv život, pa bi bilo bolje da nisu niti došli. No samostani su ostali prazni, kao što će za kratko vrijeme biti opustošeni i pokradeni, ako njegova svetost ne pritekne upomoć. Svi čestiti ljudi, koji su zauzeti za Božju stvar u ovim krajevima, veoma žele da njegova svetost posreduje i naredi vizitaciju svih samostana sv. Augustina, sv. Dominika i opservanata sv. Franje. Ako to nije moguće obaviti u cijeloj Češkoj i Moravskoj, neka se vizitacija obavi barem u Austriji, Štajerskoj, Kranjskoj i Koruškoj. Njegovu svetost valja upozoriti da neće biti nikakve koristi, ako naredi generalima dotičnih redova da oni obave vizitaciju i pokušaju obnoviti spomenute redove. On osobno ima posegnuti za izvanrednim mjerama. Premda često dolaze provincijali koje šalju njihovi generali, zla se i sablazni ne umanjuju, rasipanje

se dobara, pustošenje samostana i njihovih dobara nastavlja i postaje sve veće. Time postaje očigledno da su ovčice povjerene grabežljivim vucima. Stoga će biti bolje ako njegova svetost pošalje svoga povjerenika, koji će se zadovoljiti dvojicom ili trojicom poslužnika, kako se samostani ne bi opterećivali prevelikim izdacima. Oni će zajedno s provincijalima tih redova pohoditi i obnoviti samostane u tim krajevima, i to na najbolji mogući način koji im njegova svetost uzmogne preporučiti. Bilo bi dobro kad bi ta vizitacija i obnova započela u Rijeci i u obližnjem Sv. Petru u Šumi. Vizitacija i obnova tih dvaju samostana uštedjet će troškove i trud s tim u svezi. Vaše presvijetlo gospodstvo neka u moje ime uvjeri njegovu svetost da nema probitačnije stvari za promidžbu slave Božje u ovim nesretnim zemljama. Sa svoje se strane nadam da njegova svetost neće oklijevati, nego da će se pobrinuti za to na gore opisani način, ili na drugi, kako joj se bude korisnije i svrsishodnije činilo. Osim toga, neka njegova svetost bude uvjerena da će to djelo podupirjeti svi ovdašnji kneževi.

Naš je rat protiv Turaka još u onom stanju kako sam Vam opisao prošli puta. Naime, zbog velika snijega ne može se ništa učiniti. Ja inače čisto u to sumnjam. Naime, kad se vrijeme proljepša, vojnici će biti kod svojih kuća hrvatske krajine puste i u velikoj opasnosti od požara i pustošenja, budući da se već nedavno povratila pukovnija presvijetlog nadvojvode Ferdinanda, a tako isto i Nadasdyjeva vojska, pješaci i konjanici. Kućama se vratila pješadija iz Štajerske, Kranjske, Koruške i Gorice, a u planu to isto ima pukovnija iz Salzburga koja se nalazi nedaleko odavle. Grof od Montecucula napustit će također krajinu i povući se u Regensburg. Nenadano će to učiniti i markiz od Burgavije, jer nema sa sobom drugu vojsku nego pukovniju njegova carsko- kraljevskog veličanstva, koju je doveo otac spomenutoga nadbiskupa. Između Mure i Dunava nalazi se još nekoliko satnija konjice. Redario boravi kod Beča sa 600 konjanika, ali je morao otići u Prag zbog nekih razmirica s Ratnim vijećem u svezi sa svojom plaćom. Govori se da je riječ o sklapanju mira s Turcima, stvar koju ne odobravaju čestiti ljudi, osobito ako bi Turci zadržali Petrinju, tvrđu koju su na našem području ove godine podigli. Tako bi se razložno moglo sumnjati o gubitku ili cjelovitoj propasti Štajerske i kranjske, što ne dao Bože dovijeka.

U takvu se stanju nalazi pitanje našega rata. Budući da je očigledno da je Bog bio protiv naših planova, valja se

potruditi da ga umilostivimo i opet zadobijemo njegovu svetu milost i blagoslov. Ili pak trebamo povjerovati da ćemo iz zla prijeći u gore, sve jamačno zbog naših grijeha i krivovjerja što se nalazi među nama. Iz Erdelja 12. tekućeg mjeseca pišu da je tamošnji knez noću iznenada poslao svoga strica Baltezara Bathora po kućama nekih starješina, digao ih iz kreveta zajedno s njihovim ženama i sasjekao na komade. Zbog toga je, pišu nadalje, cijela zemlja uznemirena, pa će zasigurno onamo stići Turci da načine red i izmire tamošnje žitelje. Naravno da će im na taj način nametnuti i svoj jaram. Zasada ništa drugo, nego pozdravljam Vas i don Petra.

Graz, posljednjeg dana mjeseca prosinca 1592.

Vaš odani sluga I. Kobenzel.

Horvat, Starine 32(1907)140-143.

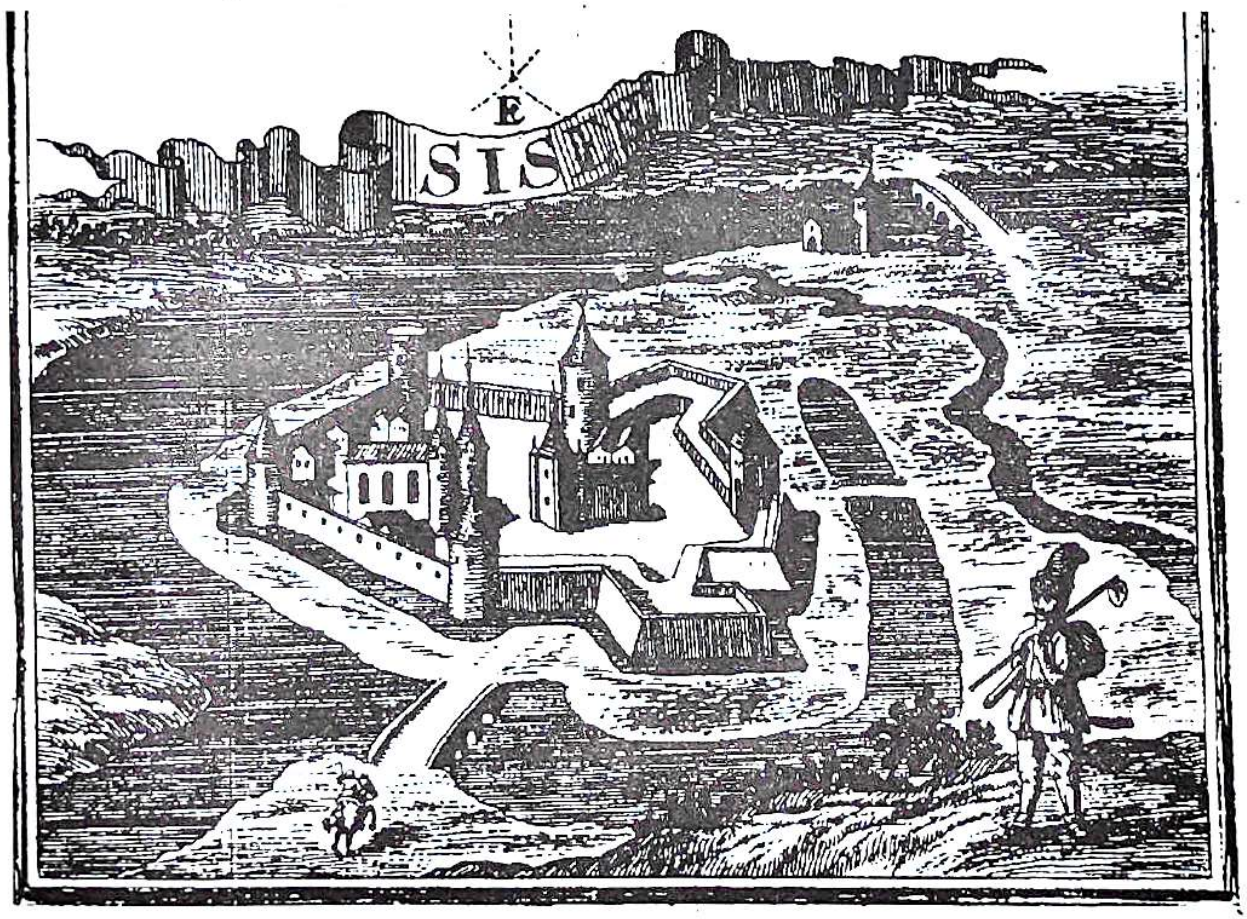

Sisačka tvrđava, Arhiv Hrvatske, Zagreb, Grafička zbirka br. 1703.

1593, siječanj 2, Graz

Ovom poštom nemam ništa važno priopćiti Vašem presvijetlom gospodstvu, osim što se njegovo carsko

VELIČANSTVO LJUTI NA NJEGOVU VISOST ZATO ŠTO JE IZ KRAJINA OVIH ZEMALJA POVUKLA ČETE. ONDJE SU ONE BILE NEKORISNE, A UVIJEK ĆE SE DRAGOVOLJNO VRATITI KAD IH SE OPET POZOVE.

S MJERODAVNOG MJESTA ČUJEM DA JE PREUZVIŠENI GOSPODIN NUNCIJ NJEGOVE SVETOSTI PROŠLIH DANA RAZGOVARAO S GOSPDINOM RUMPFOM, VIŠIM KOMORNIKOM NJEGOVA CARSKOG VELIČANSTVA. TOM MU JE PRIGODOM REKAO DA MU NIKAKO NE MOŽE ISPLATITI 10000 ŠKUDA, NA KOJE MU JE VAŠE PRESVIJETLO GOSPODSTVO DALO MJENICU. NE MOGU VAM REĆI UZROK, A NITI NJEGA NISAM PITAO ZA UZROK. AKO JE TOMU TAKO, O TOME ĆE SE PRIČATI NA RAZLIČITE NAČINE. POUZDANO SE NADAMO DA ĆE SE NJEGOVO CARSKO VELIČANSTVO JOŠ PRIJE BOŽIĆA SASTATI S IZBORNIM KNEZOM BRANDENBURŠKIM I UPRAVITELJEM SAKSONSKIM, TE DA ĆE ISHOD TOGA SASTANKA BITI SAZIVANJE DRŽAVNOG SABORA.

GOSPODIN KHEVENHILLER, REDOVNI VELEPOSLANIK NJEGOVA VELIČANSTVA NA KATOLIČKOM DVORU, KOGA JE PROŠLOGA LJETA NJEGOVO VELIČANSTVO POZVALO U SVEZI SA SVOJOM ŽENIDBOM, KONAČNO JE STIGAO. U UTORAK JE DOŠAO OVAMO I SVAKODNEVNO PROVODI VRIJEME KOD NADVOJVOTKINJE I PREJASNOG NADVOJVODE ERNESTA, ZADRŽAVAJUĆI SE SVAKI PUT S NJIMA TRI ILI ČETIRI SATA. TO JE UZROK MNOGIH PRIČA O ŽENIDBAMA I DRUGIM STVARIMA.

NADVOJVOTKINJA ĆE PREKOSUTRA OTPUTOVATI U BAVARSKU. O VELEPOSLANIKU SE NE ČUJE NIŠTA. IZ TOGA SE ZAKLJUČUJE DA NE POŽURUJU NJEGOV POVRATAK, ŠTO JEDNAKO TAKO SADRŽI NEKU TAJNU. JA OSOBNO VJERUJEM DA JE ON PODNIO KRALJU IZVJEŠĆE I DA ĆE SE ZADRŽATI U ONIM KRAJEVIMA SVE DO KRALJEVA ODGOVORA, KAKO BI MU OVAJ MOGAO POVJERITI NEKU DRUGU STVAR. NEKA BOG NAŠ GOSPODIN OKRENE SVE NA SVOJU SLAVU I SAČUVA NAŠE PRESVIJETLO GOSPODSTVO ZDRAVIM I SRETNIM. AMEN. NEKA ME VAŠE PRESVIJETLO GOSPODSTVO UŠČUVA U MILOSTI NJEGOVE SVETOSTI.

GRAZ, 2. SIJEČNJA 1593.

ODANI SLUGA VAŠEG PRESVIJETLOG GOSPODSTVA I. K.

P. S. MOLIM VAŠE PRESVIJETLO GOSPODSTVO DA NE ZABORAVI 'AGNUS DEI' ZA PREJASNU NADVOJVOTKINJU.

Horvat, Starine 32(1907)143-144.

1593, siječanj 10, Graz

Presvijetli moj gospodine i moj veoma poštovani gospodaru.

Uzdam se u Boga da se Vaše presvijetlo gospodstvo kao i presvijetli gospodin don Petar nalazite u dobru zdravlju, u kojem neka vas naš gospodin Bog uščuva kao što to i vi sami želite.

O našim ratnim prilikama i pothvatima ne mogu Vašem presvijetlom gospodstvu javiti još ništa, jer je vrijeme isto kao i prije dva mjeseca. I još gore, odnosno, okrutno je i loše, pa ne može biti poduzet nikakav vojni pothvat. Car svaki dan poručuje da se nešto pokuša, a markiz od Burgavije i njegov odgajatelj misle na to dan i noć. Vaše mi presvijetlo gospodstvo to zacijelo može vjerovati.

Sutra započinje zasjedanje saobra u našoj zemlji. Zahtijevat ćemo 200.000 talira za obranu hrvatskih krajina. Osim toga, zahtijevat ćemo da njegovu visost, kada krene u vojni pohod, slijede svi plemići tako dugo dok on na određenom mjestu ostane. Donijet će se i odluka da svaki peti, deseti i trideseti muškarac među građanima i seljacima ima poći u vojnu protiv Turaka. Nadalje, tko ima plemićki prihod od stotinu forinti, bit će dužan poslati konjanike u vojnu sve dok bude potrebe. Tako će se prikupiti više od tisuću konjanika. Njegova visost će posebice zahtijevati 24.000 talira za obnovu utvrda.

Budući da je nemoguće oteti Turcima Petrinju, trebat će nasuprot njoj izgraditi novu tvrđu. To je potrebno i neophodno učiniti. Što će saborski zastupnici odobriti i omogućiti njegovoj visosti, pomno ću Vam od vremena do vremena javljati.

Saborska okupljanja u Koruškoj i Kranjskoj još nisu proglašena, jer njegova visost očekuje odluku njegova carskog veličanstva da li ih treba voditi osobno ili preko svojih povjerenika.

Time ljubim ruke Vašem presviejtlom gospodstvu i presvijetlom gospodinu don Petru, i molim vaša gospodstva da me sačuvate u milosti našega gospodina.

Graz, 10. siječnja 1593.

Horvat, Starine 32(1907)148-149

1593, siječanj 18, Graz

Presvijetli gospodine i veoma poštovani zaštitniče.

Naši su saborski zastupnici bili veoma savjesni u razmatranju prijedloga njegove visosti na otvaranju saborskog zasjedanja. No još nemamo nikakva odgovora. Sljedećom ću Vam poštom, nadam se, poslati neke vijesti.

Iz hrvatskih krajina ništa nova osim duboke tišine. Ne znam kakav naum ima markiz od Burgavije prema Petrinji, tvrđi što su je Turci prošle godine izgradili na našem području. No ne čuje se više ništa.

Njegova je visost pozvala spomenutoga markiza, slavonskog bana, grofa Zrinskog, vrhovnog zapovjednika u Hrvatskoj i Slavoniji da 25. siječnja dođu na dogovor. Trebala bi biti donesena neka odluka što se može učiniti protiv Turaka. Izvijestit ću Vas o svemu što bude odlučeno.

Snijeg je još uvijek vrlo visok, a hladnoća vrlo oštra.

Graz, 18. siječnja 1593.

Horvat, Starine 32(1907)149

1593, siječanj 24, Graz

Ljubim ruke Vašem presvijetlom gospodstvu u znak zahvalnosti za vijest što ste mi je saopćili u svom nedavnom pismu, kako ste, naime, čuvali kod sebe "Agnus Dei" za presvjetlu nadvojvotkinju. To mi je sasvim dovoljno i neću mu (nadvojvodi) više morati pisati o tome. Ako ga Vaše presvijetlo gospodstvo ne može poslati u Veneciju i predati preko carskog tajnika

gospodina Bernardina Rossa, imate svakodnevnu priliku poslati ga na najpouzdaniji način ovamo k meni.

Desetog tekućeg mjeseca više je Turaka prešlo Kupu i zapalilo kaštel imenom Martinković. Odanle su odveli oko 200 kršćana. Vatreni plamenovi mogli su se vidjeti iz Zagreba, iz stana markiza od Burgavije. On već dugo vremena nešto snuje, ali ne znam što, i to u svezi s Petrinjom, odnosno protiv te turske utvrde, ali sve do sada nema nikakva učinka. Danas smo upravo doznali da ga njegov presvijetli gospodin otac poziva kući kako bi ga poslao u Španjolsku.

Sve se naše uhode slažu u tome da će biti otvorenog rata s Turcima. Bosanski je paša izadao naredbu seljacima da bez oklijevanja prikupe veliku količinu živežnih namirnica, da svatko načini hrastovu daščurinu. S tim, naime, daskama kani sagraditi dva mosta, jedan peko Save, a drugi preko Drave. Njegova je visost pozvala markiza, bana, slavonskog vrhovnog zapovjednika, hrvatskog vrhovnog zapovjednika i grofa Zrinskog da se 25. tekućeg mjeseca odazovu na sastanak, na kojemu će se razmotriti što se ima poduzeti protiv Turaka. No markiz je pismeno javio da ne može doći, ali ne znam iz kojih razloga. To je bio uzrok što je njegova visost odgodila taj sastanak ili savjetovanje za 8. veljače. Danas se, međutim, čuje - kako malo prije spomenuh - da se markiz ima vratiti. Daj Bože da nikada nije ni došao.

Jučer su ovamo stigli zastupnici i staleži Štajerskog sabora s odgovorom da su Štajerci pripravni dati za potrebe krajina ove godine 160.000 forinti, moleći njegovu visost da na to pristane, jer od kamata na svakih 100 forinti dvije su forinte dane u tu svrhu. Oni također imaju mogućnost raspisati porez ili namet za one koji žele postati plemići, a žive u zemlji, i to 20, 40 ili 60 forinti za ovu godinu. Obećali su također na svakih 100 forinti prihoda tri vreće pšenice ili raži i tri zobi. Štajerski je sabor odredio i delegaciju u kojoj su bili svećenici, baruni i plemići. Oni su nagovorili njegovu visost da prihvati njihova prva dva zahtjeva, a zatim su raspravljali i donijeli zaključke na koji se način imaju i mogu osigurati granice ove zemlje. Njegova visost nije bila zadovoljna njihovim prihvaćanjem obveza, pa je na to odlučno i upozorila. No ja sumnjam da će išta postići, jer su seljaci ustvrdili da su prošle godine imali izvanredne troškove od 221.000 forinti i da sada ne mogu činiti više od toga.

Njegova je visost zahtijevala da oni dadu nešto i za Kanižu. No oni su predložili da njegova visost pozove na dvor

UGARSKOG, AUSTRIJSKOG I NJIHOVA VELEPOSLANIKA, KOJI ĆE RASPRAVITI ŠTO SE IMA UČINITI ZA OČUVANJE TOGA MJESTA KOJE IMA IZVANREDNO STRATEŠKO ZNAČENJE. O ONOME ŠTO SE NADALJE BUDE ZBIVALO, IZVIJESTIT ĆU VAS U SLJEDEĆEM PISMU.

LJUBIM RUKE, ITD.

GRAZ. 24. SIJEČNJA 1593.

Horvat, Starine 32(1907)150-151.

1. "Agnus Dei" je "Jaganjac Božji", simbol Krista uskrsnuloga, koji je uzeo na sebe grijehe cijeloga sviejta i otkupio svijet. Simbolizira se i medaljonom koji označava taj motiv. Početak tog motiva datira iz IV. stoljeća, kada je papa Zosim dao izrađivati Agnus Dei u vosku da bi istisnuo poganske amulete. Ispočetka je te voštane simbole blagosivljao djakon sv. Ivana Lateranskog, a od XVI. stljeća blagoslivlja ih sam papa na blagdan sv. Agnete.

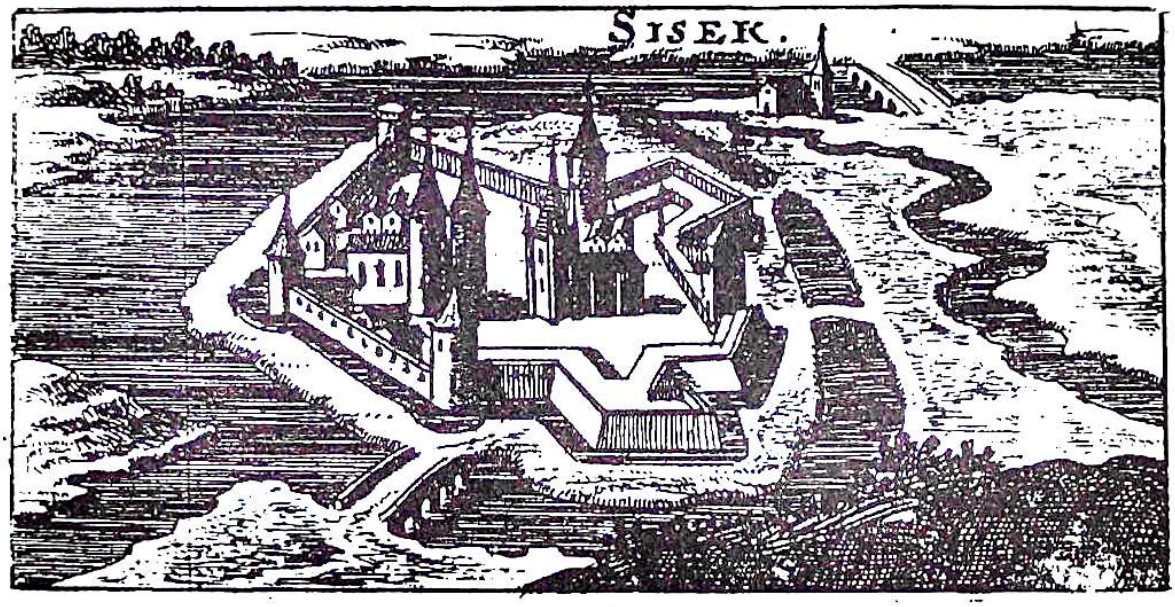

Sisačka tvrđava, Arhiv Hrvatske, Zagreb, Grafička zbirka br. 1710.

1593, VELJAČA 2, GRAZ

PRESVIJETLI GOSPODINE, ITD.

STVARI O KOJIMA SAM DOSADA PISAO VAŠEM PRESVIJETLOM GOSPODSTVU BILE SU SAŽETE I KRATKE, JER NISAM ŽELIO OBILOVATI BUJICOM RIJEČI. NADALJE, VIDIO SAM RAČUNA O TOME DA OPŠIRNIM OPISIVANJEM DOGAĐAJA NE BUDEM DOSADAN VAŠEM PRESVIJETLOM GOSPODSTVU, BUDUĆI DA IMATE PUNE RUKE VAŽNIJIH STVARI IZ SVIJETA ŠTO IH TREBATE PROČITATI. NADAM SE DA ĆE ME NJEGOVA SVETOST, A I VI, ZBOG TOGA ISPIRČATI. NO OBEĆAJEM DA ĆU UBUDUĆE PISATI OPŠIRNIJE O SVEMU ŠTO SMATRAM DA ZAVREĐUJE OPŠIRNIJE OPISIVANJE.

Naš se ratni plan nalazi još na prvim počecima. Sada se troše samo namirnice. Markiz od Burgavije cijelu je zimu planirao kako će iznenada napasti Petrinjsku tvrđu koju su prošle godine sagradili Turci, te da će krenuti u boj i da će je osvojiti, no dosada to nije učinio. Dapače, činise da je neprijatelj za to doznao, pa je poduzeo svaku mejru opreza. Markiza očekujemo ovdje sutra da bi ga njegov otac opozvao. Bog zna zbog čega, a mi ćemo zacijelo doznati da li će se vratiti ili ostati vani. Nadvojvoda je njegovu dužnost povjerio pukovniku Ekenbergu, slavonskom vrhovnom zapovjedniku i pukovnicima Ratenau, ocu i sinu, koji zapoviedaju carskom pukovnijom i pukovnijom salizburškog nadbiskupa. Bog mi je svjedok da sam ja na vijeću citirao onu staru: Multitudo gentium curiam perdidit (Mnogo zapovjednika dvor upropastilo).

Ako se ne varam, već sam pisao Vašem presvijetlom gospodstvu da je 25. ovoga mjeseca trebalo biti održano opće savjetovanje o svemu što bi trebalo poduzeti protiv neprijatelja prvih dana kad otpočne lijepo vrijeme, ali zbog markizova odlaska stvar je bila odložena do 8. sljedećeg mjeseca. Kad se donese odluka, o njoj ću vas izvijestiti.

Redarije je ovamo stigao jučer kako bi izrazio poslušnost njegovoj visosti i kako bi saznao kamo će dovesti 500 konjanika. Trebao se dogovoriti i za 500 njemačkih konjanika kad se bude održavala smotra koja je predviđena za 15. veljače. Njegova mu je visost naredila da 500 konjanika, koji su već prošli smotru, odvede u Girment, mjesto na granici Slavonije i Ugarske, s time da odmah i bez ikakva izuzetka krenu onamo kamo im narede povjerenici njegove visosti. Neka Redarije uloži sav svoj ugled da 500 jahača isto tako 15. veljače budu prisutni na smotri. Poslije smotre zajedno s njima krenut će i 500 konjanika pod jednim zapovjedništvom i pokoravat će se povjerenicima njegove visosti kao da je on prisutan. Mnogo se govori o tome što valja učiniti. No svi imaju gotovo isti cilj, a taj je da se prvom prilikom izvede upad u turško područje i tako osveti šteta koju je bosanski paša pustošenjem i paljenjem područja između Save i Kupe prošle godine prouzročio nama. Tada će započeti opsada Petrinjske tvrđe i borba za nju. Tu su tvrđu Turci izgradili. To će se izvesti u slučaju ako bude postojala nada da će ona biti osvojena. Ako te nade ne bude, počet će gradnja druge tvrđe nasuprot sadašnjoj turskoj, kako bi se mogao zauvijek zapriječiti prolaz Turcima iz Petrinje prema Zagrebu, dosljedno tomu i prijelaz preko Kupe.

Zasada Vašem presvijetlom gospodstvu ne mogu javiti ništa pouzdano. No kad dođe za to vrijeme, o svemu ću izvijestiti Vaše presvijetlo gospodstvo. U najvećem povjerenju ipak saopćavam Vašem presvijetlom gospodstvu da je salzburški nadbiskup veoma razočaran što je biskupa iz Gurka njegova svetost postavila apostolskim vizitatorom njegove nadbiskupije ovdje u Štajerskoj i Koruškoj, a krivnju svaljuje na toga biskupa i njegove rođake, možda na kardinala Madrucija. Ukratko, on to ne može podnijeti, a i ja znam da je već nekoliko puta o tome razgovarao s carem i da će njegovoj svetosti biti zakratko vrijeme upućena velika žalba i tužba. Najgore je to što se zadugo neće održati vizitacija prema nakani njegove svetosti.

Štajerski je sabor jučer dao odgovor njegovoj visosti. Štajersi zastupnici ostaju kod prvog odgovora i naglašavaju da ne mogu učiniti više zbog siromaštva i nedaća njihovih seljaka. Posebice ne žele čuti o nekom svom doprinosu u obrani nove krajine, odnosno za borbu protiv Petrinje, koju je prošle godine osvojio Turčin, nego kažu da čekaju na cara i žele da to učini njegovo veličanstov. Ja se veoma plašim da će se sav taj narod predati Turcima i da će zatim s njima raditi na našu štetu, sve zbog naših grijeha. Neka nam se Bog smiluje.

Graz, 2. veljače 1593.

P. S. Presvijetli gospodin, gospodin veliki vojvoda, obećao je i dao njegovu carskom veličanstvu 50.000 forinti i drugih 50.000, koje mu duguje ne znam tko, a njegovo će ih carsko veličanstvo moći razmijeniti. Vjerujem da je riječ o onih 50.000 što ih je veliki vojvoda Cosimo posudio prejasnom nadvojvodi Karlu, a sve dosada nisu mu bile vraćene. Gospodin vojvoda iz Ferrare isplatio je njegovu carskom veličanstvu 20.000 forinti. Izaslanik njegove svetosti nije mu isplatio ništa niti želi da ga se pita zašto to nije učinio. Vaše će presvijetlo gospodstvo to znati, no ja to ne mogu dokučiti. Vaše mi presvijetlo gospodstvo odgovara vrlo često, a meni bi bilo dovoljno jedno pismo svake pola godine.

Horvat, Starine 32(1907)151-153.

1593, veljača 8, Graz

Presvijetli gospodine, itd.

Markiz od Burgavije stigao je 2. ovoga mjeseca nakon što je prejasni nadvojvoda Ernest već večerao. Ujutru 3. veljače išli su na misu, a zatim vrijeme do objeda proveli zajedno. Skupa su objedovali, zatim se ponovno zatvorili u sobu njegove visosti i vodili rezagovre dva dobra sata. Markiz je tada otišao u svoju sobu, preobukao se i otputovao. Njegova ga je visost pratila jednu milju. Vjerujemo da se neće više vratiti, jer je sa sobom poveo cijelu svoju obitelj i ponio prtljagu, ali i stoga što je za Italiju otputovao njegov odgojitelj grof od Lodrona. Njegova mu je visost povjerila teret za četiri osobe. Uvjeravam Vaše presvijetlo gospodstvo da sam ga ja nastojao odvratiti od toga, ali uzalud. Veoma sumnjam da bi odatle moglo proizići nekakvo zlo. Ukratko, stvari se, neprestano pogoršavaju. Vjerujem da nema primirja ili mira sve dok se prije ne povrati izgubljeno. Nadam se da će oko toga neprestano nastojati. Ako njegovo carsko veličanstvo održi državni sabor, zamoli i dobije snažnu i neophodnu pomoć, neće propustiti da iznenada pokuša povratiti izgubljeno. Tako se opravdavaju oni koji savjetuju da se potpiše mir. Neka nam pomogne naš gospodin Bog i neka smete Turke, naše zajedničke neprijatelje.

Preuzvišeni je Gurko prestao s vizitacijom opata krškog u Koruškoj. Ovaj je, naime, iznenada pobjegao u Salzburg, što mu nije bilo teško. Postigao je to da je gospodin nadibiskup naredio monsinjoru Gurki da proslijedi dalje, a da će on sam biti sudac u toj parnici, premda je gospodin nadbiskup veoma blizak tom opatu, njegovu samostanu i monasima. Gospodin nadibskup je osim toga, udaljen više od 100 milja. To je već plod njihova neslaganja, o čemu sam prekjučer pisao Vašem presvijetlom gospodstvu. Naš sabor ovdje sporo napreduje. Njegova je svetost prekjučer zahtijevala da staleži povećaju obećanu svotu od 16.000 forinti. No oni ostaju kod svog prvog obećanja, ponajviše zbog toga što njegova visost nije htjela pristati da na svakih 100 posuđenih forinti njima budu plaćena dva, što prema njihovu proračunu godišnje iznosi oko 40.000 forinti. Smatram da napokon treba prihvatiti njihove zahtjeve, ili će sabor krenuti nizbrdo bez ikakva zaključka, što ne dao Bog. Ako bi, naime, Turci za to saznali, bez sumnje bi krenuli naprijed i ubrzo nam nanijeli veće zlo od onoga koje

su nam nanijeli prošle godine. Danas prije podne najprije se raspravljalo o nama savjetnicima njegove visosti. Ja sam predložio da njegova visost zaključi sabor, prihvati obećanje staleža i zauzvrat im dade kamate od dvije forinte posto na posudbu, budući da samo staleži podnose taj teret, a stranci su izuzeti. No moji su kolege jednodušno zastupali protivno mišljenje. Usvojen je zaključak da se jedno i drugo mišljenje pismeno iznese knezu, pa će on donijeti odluku. Tako sad stoje naše stvari. Dao Bog da sljedećom redovnom poštom mogu Vašem presvijetlom gospodstvu priopćiti neku bolju vijest. Kako Vam zasada nemam ništa drugo javiti, ljubim ruke, itd.

Graz, 8. veljače 1593.

Redarije je otputova ovih dana u Beč i Znam. Ondje će 15. ovoga mjeseca biti smotra 500 njemačkih konjanika kojima zapovijeda. Njeogvih 500 kopljanika nalazi se već u Zagrebu, udaljenom deset lega odavde.

Horvat, Starine 32(1907)154-155.

1593, veljača 22, Graz

Presvijetli gospodine, itd. Kad[1] je presvijetli nadvojvoda Matija iznio prijedlog ugarskim staležima i redovima o sazivanju sabora, odmah mu je drugi dan iz Ugarske stigao kratki dopis s pitanjem ima li njegova visost punomoć da pregovara i donosi zaključke o svim pitanjima koja bi se mogla pojaviti. Nadalje je li njegovo veličanstvo povoljno riješilo njihove zahtjeve i kani li prihode kraljevstva upotrijebiti za njegovu obranu. Osim toga, kani li carsko veličanstvo nadopuniti što nedostaje Ugarskoj, odnosno hoće li car pomoći, ponajviše, hoće li obnoviti njihove umanjene povlastice. Ne znamo još što je njegova visost odgovorila, ali sumnjamo da će Ugarski sabor završiti, jer njegova visost nema ovlasti da im udovolji niti u najmanjem dijelu njihovih zahtjeva, u kojima su toliko uporni, da će svaki čas radije posegnuti za krajnjim sredstvima, negoli odustati od svojih zahtjeva, da im neće prepustiti upravu nad prihodima kraljevstva i da neće

maknuti zapovjednike njemačke narodnosti iz glavnih utvrda te na njihovo mjesto postaviti Mađare, kako su oni pod izlikom povlastica zahtijevali, valja se bojati da će uskoro u toj zemlji biti pobuna i previranja, što će nanijeti veliku štetu općem dobru kršćana. Najgore će biti ako se Mađari odluče podvrći turskom jarmu na način kako su to učinili žitelji u Erdelju. Ondje su im Turci ostavili poneku slobodu, osobito slobodu savjesti, ali reže jedni na druge poput pasa i mačaka. To valja ozbiljno uzeti, jer se naglas čuje da to kane učiniti. A ako to učine, Turci će malo predahnuti. Vaše presvijetlo gospodstvo, a naročito njegova svetost, može biti siguran da će mnogi susjedi Ugarske, zbog iste slobode svojih savjesti, slijediti taj primjer i progoniti siromašne katolike više nego sada Turci. Ako bi njegova svetost mogla nešto poduzeti općenito ili pojedinačno, učinit će najsvetije djelo. Sljedećom poštom javit ću Vašem presvijetlom gospodstvu što će se događati i što se uopće kani poduzeti.

O našem vojnom pohodu na Turke ili bosanskog pašu ništa se ne govori. Čuje se smao za velike jadikovke i muke onih na čijem se području nalaze Redarijevi i Montecuculovi konji, koji im nanose veću štetu negoli Turci. Isto čine carska i salzburška pukovnija, od kojih nedostaje više od polovice, budući da su mnogi pobijeni a mnogi pobjegli. Montecuculo se nalazi sada ovdje. Moli da ga se s vojskom otpusti, opravdavajući se time da radije želi biti otpušten nego gubiti vrijeme ne čineći ništa. Ja mu vjerujem, ali je istina i to da je doveo mnoge Furlance, venecijanske podanike, pa je Venecija stoga izdala strogi proglas da se svi bez oklijevanja vrate kućama. Oni su se već počeli povlačiti.

Njegova prejasna visost šalje danas prema Zagrebu nekoliçinu ljudi da izvide kako bi se mogla sagraditi i na kojem mjestu jedna tvrđa koja bi bila protutvrđa Petrinjskoj što su je Turci izgradili prošle godine. Tako bi na Kupi trebalo izgraditi jednu ili dvije tvrđe. Iz Turske, naime, stižu vijesti da bosanski paša kani čim prije u mjestima preko Kupe izgraditi nove tvrđe. Ako bi se to dogodilo, vjerujte mi da će Kranjska i Štajerska ubrzo pasti. Tako će i tu biti uspostavljena turska vlast. Od toga neka nas Bog sačuva.

Presvijetlu nadvojvotkinju očekujemo od jučer, a trebala bi stići oko osam sati. Stoga smatramo da naš odlazak u Kranjsku na zasjedanje sabora neće biti prije osam sati. Pripovijeda se da je nadvojvotkinja išla svomu bratu vojvodi bavarskom i k prejasnom nadvojvodi Ferdinandu u Tirol da bi

uz njihov pristanak uputila molbu njegovoj svetosti da udijeli oprost njezinu sinu, a našem knezu, od maloljetničke dobi, kako bi njegova visost mogla preuzeti upravu nad svojim zemljama Prejasni će Ernest platiti prilično ako se to ostvari.

Onaj španjolski redovnik, kartuzijanac, koji traži dva samostana što su bili oduzeti njegovu redu i predani isusovcima, razgovarao je jučer najprije sa mnom i veoma se žalio što ne može ostvariti ono što je njegova svetost pravedno odlučila. Mene okrivljuju što nisam nastojao ozbiljno oko želje presvijetle nadvojvotkinje kako mi je naredila, jer me njegovo carsko veličanstvo poslalo njegovoj svetosti. Ja sam siguran da njegova svetost i Vaše presvijetlo gospodstvo vjeruju da sam učinio baš obratno, jer mi je tako naredila presvijetla. No priznajem da bez tog naređenja ne bih mogao imati čistu savjest, isto kao i presvijetli Maksimilijan kad je u pitanju nadarbina u Veneciji. No Bog mi je svjedok, a i njegova svetost i Vaše presvijetlo gospodstvo, da nisam mogao načiniti više nego što sam učinio. Osjetio sam veoma veliko zadovoljstvo kad je njegova svetost uslišala njegovu visost i kad mu je sasvim prepustila spomenutu nadarbinu. Neka mi Vaše presvijetlo gospodstvo oprosti što pišem o tim stvarima. U nadi da ćete me razumjeti ostajem utješen. Na kraju ljubim ruke Vašem presvijetlom gospodstvu, itd.

Graz, 22. veljače 1593.

Horvat, Starine 32(1907)155-158.

1. Tekstu što slijedi prethode "novosti iz Poljske" koje su bile priložene Kobenzelovim izvješćima. Datirane su s 14. siječnjem. Budući da s našim predmetom nisu povezane, ovdje ih ne donosimo.

1593, veljača 27, Graz

Presvijetli gospodine, itd.

Slavonski ban ili potkralj javlja njegovoj visosti da su Turci iz Petrinje, njih 1.300, 2. tekućeg mjeseca prešli na drugu stranu Kupe da bi opustošili neki njegov posjed, kako su to nažalost i učinili. No neki njegovi vojnici, njih 120, predusreli

su ih na jednom veoma pogodnom prolazu. Kad su se nevjernici približili, naši su ih hrabro zaskočili i odmah na početku ranili njegova stjegonošu sa stijegom u rukama. Njega je veliki vezir prije nekoliko mjeseci posalo bosanskom paši da predvodi njegove junake. On je pao mrtav sa stijegom u rukama. Beg, odnosno njihov zapovjednik, zadobio je ranu tako da je pao s konja i spasio se bijegom. Njegova su konja naši zarobili. I mnogi su drugi Turci bili pobijeni, ranjeni i natjerani u bijeg sve do jedne ravnice na kojoj su se skupili. Ugledavši tako malo kršćanskih vojnika, odlučili su napasti ih i osvetiti se zbog svojih drugova. No kad su pristigli i pograbili se s našima, opet su bili razbijeni i natjerani u bijeg, uz veliki gubitak mnogih svojih ljudi. Posebice je važno naglasiti da je bilo oslobođeno više od stotinu kršćana, kao i mnoga stoka koju su Turci poveli. Hvala Bogu da je tako ispalo.

Gospodin Unverzagt, koji je bio poslanik njegove svetosti u Beču, osobni tajnik njegova carskog veličanstva, piše mi 18. ovoga mjeseca iz Bratislave da Mađari još nisu odgovorili na prijedlog sabora. Ukratko, javno se govorilo da Mađari namjeravaju postaviti pitanje njegovu veličanstvu, kako ih on ubuduće kani braniti od Turaka, tim prije što su mu ne samo povjerili prihode kraljevstva nego su mu dali i vlast.

Nadalje, njegovo je carsko veličanstvo naredilo da pukovnija, koju su Austrijanci ove zime držali hrvatskim krajinama pa onda povukli, opet bude dovedena, a isto tako i 250 konjanika, kopljanika na konjima, pa će tako njegovo carsko veličanstvo morati hraniti više od 8.000 vojnika, a to je više negoli u prošlosti, te da je on napravio račun i došao do zaključka da je njegovo veličanstvo potrošilo zbog Turaka milijun i 600.000 forinti, uključivši 444.000 koje su potrošili Austrijanci i 222.000 koje su uložili Štajerci.

Opet mi 22. ovoga mjeseca javlja da se rad sabora odvija dobro, te da se on, zajedno s drugima, nada dobrom ishodu. Sada se osjeća da staleži ne pitaju više za savjet palatina, jer te službe nema još od vremena cara Ferdinanda, slavne uspomene. Palatin je, naime, imao toliku vlast, da je mogao čak podjeljivati feude koji su bili na raspolaganju kralju, do vrijednosti 20.000 ili 30.000 dukata. Zatim mi javlja da kroz cijelu godinu na njihov račun namjeravaju zadržati 10.000 ljudi, 6.000 konjanika i 4.000 pješaka, ali da će njegova svetost zatražiti novac. Zatražit će također da njegovo veličanstvo može dovesti tu vojsku kako i kada želi prema svojoj prosudbi. Još više, da je onaj dan turski zapovjednik bio

izišao s 2.000 vojnika da osveti četiri sela koja su prošlih dana Turci spalili.

Danas putujemo za Korušku. U nedjelju će se njegova visost sastati s nadvojvotkinjom u Brucku, šest lega[1] odavle, odakle je njegova svetost stigla ovamo, ako se ne varam. S tim ljubim ruke Vašem presvijetlom gospodstvu i don Petru, momu gospodaru, i molim Boga svemogućega da sačuva njegovu svetost mnogo godina u zdravlju i sreći. Amen.

Graz, 27. veljače 1593.

Sljedećom poštom neću Vam ništa poslati, jer sam na putu, pa me stoga ispričajte. Bečki mi je (nad)biskup dao jedan dodatak za vas[2].

Horvat, Starine 32(1907)158-159.

1. Mjera za dužinu, obično 4-5 kilometara.
2. Među Kobenzelovom korespondencijom ne postoji dopis bečkoga (nad)biskupa.

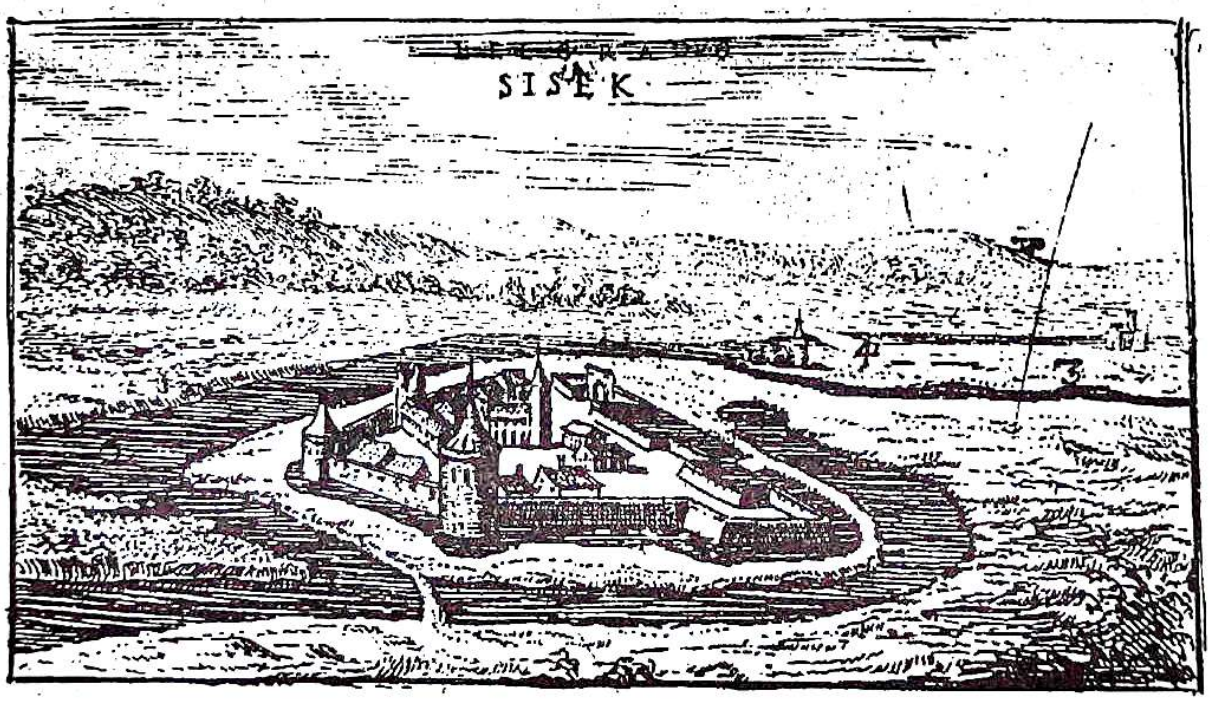

Sisačka tvrđava, Arhiv Hrvatske, Zagreb, Grafička zbirka br. 1711.

1593, ožujak 6, Celovec

Presvijetli gospodine, itd.

Njegova je visost sretno stigla ovamo prekjučer. Dočekali su je žitelji Friasca, mjesta na granici pokrajine, s oko 200 konjanika veoma lijepo razvrstanih. U Brucku na Muri njegova se visost susrela s prejasnom nadvojvotkinjom koja se vraća iz Bavarske i Tirola. U ponedjeljak je nadvojvotkinja otputovala u Graz, a njegova je visost stigla ovamo.

U ponedjeljak ćemo ovdje započeti saborsko zasjedanje. Za plaću vojske u Hrvatskoj zahtijevat ćemo 25.000 forinti više negoli prošle godine. Također ćemo zatražiti 10.000 forinti za gradnju, 6.000 forinti za streljivo i 5.000 forinti za namirnice. Također ćemo zahtijevati da se na svakih 100 forinti prihoda svaki put kad je to potrebno pošalje jedan konjanik, a zatim 30. 10. i 5. seljak ili građanin o vlastitu trošku na tri mjeseca. Kakav će biti odgovor pokrajine, pist ću Vašem presvijetlom gospodstvu čim ga čujem.

O državnom saboru vlada najveća šutnja, na najveću nesreću naše zemlje. Ne čujemo ništa što se tiče naše sudbine u ovoj godini u svezi s Turcima, premda su Ratno dvorsko vijeće i njegova visost, moj gospodar, o tomu često slali dopise njegovu carskom veličanstvu. Ono što javno dobro zahtijeva, ne postoji niti u jednoj odluci, na sveopću bol i žalost. Vjerujem da se njegovo carsko veličanstvo nalazi u velikim tjeskobama, između žeravice i tignja. Neka mi Bog oprosti ako se varam. No ja bih želio da se on odluči, pa da bude car ili ništa.

Što slijedi, poslano mi je na njemačkom jeziku. Vaše će presvijetlo gospodstvo u tom tekstu pročitati neke latinske riječi, a napisao ih je glavni službenik prejasnog nadvojvode Matije. One se odnose na Ugarski sabor, odnosno zahtjeve njegova carskog veličanstva. Vaše presvijetlo gospodstvo može biti sigurno da je ovo više nego istinito: 'Stigao sam ovamo 16. veljače i zatekao Mađare u veoma nezgodnim i burnim raspravama glede očuvanja ostataka drevnoga kraljevstva. Ukratko, Mađari ga ne žele vidjeti na čelu svoje uprave. No oni imaju vezu s Portom. I kad nisu uspjeli sačuvati kraljevstvo kad je ono bilo još čitavo i u punom cvatu da ne pođe u zlo i u propast, sada žele to učiniti s ostacima. Uvjereni su, međutim, da će im biti na korist iznenadna promjena koju ne može odobriti ni razum, ni vrijeme, ni neprijatelj. Ja ne mogu zamisliti, ali smatram da su zaslijepljeni. Njihovi ih savjetnici

potiču da pitaju palatina ili blagajnika da im to danas prije ručka odobri, a poslije ručka to im se više ne sviđa. Tako se sami među sobom svađaju, a bijesni su jedni na druge poput pasa. Njihov će nam odgovor rasvijetliti sve. Danas, 24. veljače, još nisu ništa odlučili o prijedlogu njegove visosti. Zastupnici vlastelinstva traže jedino da njegova visost ne dobije punomoć i stoga prijete da će napustiti sabor. Ne žele, kako je to običaj, prići barunima i s njima uskladiti glasove. Ukratko, nesretnici su uvjereni da ih njemački jaram tišti više od zaštite koju će im pružiti Turska". To mi javlja spomenuta osoba. Neka mi Vaše presvijetlo gospodstvo povjeruje da se nalazimo u vrlo lošem položaju. Sveukupno će kršćanstvo pretrpjeti veliku štetu ako se stvari ne poprave. Drugo zasada nemamm što javiti, nego ljubim ruke, itd.

Celovec u Koruškoj, 6. ožujka 1593.

Horvat, Starine 32(1907)160-161.

1593, ožujak 12, Celovec

Presvijetli gospodine, itd.

O Ugarskom saboru još nemamo nikakvih pouzdanih vijesti, ali se općenito smatra da će imati loš ishod. Posebice se čuje da Erdelj uspostavlja veze s glavnim staležima gornje Ugarske koji su još podložni njegovu carskom veličanstvu. Ako prijeđu na erdeljsku stranu, dobit će velike slobode, a Turci će im zajamčiti trajnu sigurnost, pa ako bude potrebno, pružit će im i zašitu. Vaše presvijetlo gospodstvo ili njegova svetost teško to mogu povjerovati. No valja imati na umu da su Mađari u tim krajevima gotovo svi arijevci. Stoga postoji bojazan da bi uskoro mogli postati muhamedanci zbog neznatne razlike između dva praznovjerja.

Glavni uhoda javlja prejasnom nadvojvodi Matiji ono što će Vaše presvijetlo gospodstvo ovdje pročitati. Kad bi rat protiv nas već bio objavljen, nadam se da bi naš veleposlanik o tome već poslao izvješće. No mogu se prevariti, pa često ispadne baš loše. Stoga molim Boga da nam pošalje ono što nam

JE NAJKORISNIJE.

PREJASNI NADVOJVODA MATIJA TAKOĐER JAVLJA NJEGOVOJ VISOSTI DA SU 22. VELJAČE TURCI U VELIKOM BROJU PROVALILI I ODVELI STOKU IZ BAIŠE I KERESZTURA. NISU SE, MEĐUTIM, ZADOVOLJILI TIME, NEGO SU PRODRLI JOŠ DUBLJE, USPELI SE NA TVRĐU HEDBIG, KOJA SE NALAZI NA JEZERU ZVANOM BALATON, ZAUZELI GA, POLIBIJALI JEDNU VOJNU POSADU KOJU SU ONDJE ZATEKLI, A ZATIM GA ZAPALILI I NAPUSTILI. TO ĆE IM BITI VELIKI POTICAJ PROTIV KANIŽE, PREMDA JE TAMOŠNJI ZAPOVJEDNIK UVIJEK IMAO SVOJE DOJAVNIKE I DOBRE UHODE.

NJEGOVO CARSKO VELIČANSTVO NIJE DONIJELO NIKAKOVU ODLUKU O RATU. TOMU SE NE MOŽEMO DOVOLJNO NAČUDITI. SMATRAMO DA ĆE NAS TURCI ZATEĆI NEPRIPRAVNE I ZADATI NAM VEĆU ŠTETU OD ONE ŠTO SMO JE PRETRPJELI PRIJE VIŠE GODINA. NEKA NAM BLAGOSLOVLJENI BOG POMOGNE.

U KRAJEVIMA GORNJE UGARSKE PREMA ERDELJU LJUDI SU PRESTRAŠENI. PRIBOJAVAJU SE VELIKIH TATARSKIH UPADICA. STIGLA JE, NAIME, VIJEST DA SE ONI PRIPREMAJU ZA NAPAD U VELIKOM BIJESU.

GOSPODIN BISKUP GURKA MNOGO JE PRETRPIO OD STRANE GOSPODINA SALZBURŠKOG NADBISKUPA, KAO ŠTO ĆE PRESVIJETLI GOSPODIN KARDINAL MADRUZIO IZVIJESTITI NJEGOVU SVETOST. PAPA ĆE BEZ SUMNJE HTJETI DA NJEGOVA SVETA ODLUKA O VIZITACIJI I OBNOVI SVEĆENSTVA U TOM KRAJU BUDE BEZ ZAPREKE I ODLAGANJA IZVRŠENA. A BOG ZNA DA JE ONA NEOPHODNA ZBOG MNOGIH RAZLOGA.

NJEGOVU VISOST MUČI KOSTOBOLJA, PA STOGA I NIJE MOGLA PRISUSTVOVATI POČETKU SABORSKOG ZASJEDANJA, NEGO JE IZDALA NAREĐENJE DA DVOR U SEDAM SATI ODE U ŽUPNU CRKVU KAMO SU STIGLI I GOSPODA BISKUPI, PRELATI I OSTALI KATOLICI. TU JE BILA OTPJEVANA SVEČANA MISA "O DUHU SVETOMU". ZATIM SU SE STALEŽI I REDOVI SAKUPILI U JEDNOJ TOPLOJ SOBI, U KOJOJ JE NJEGOVA VISOST, DOK JE BILA ZDRAVA, OBIČNO BLAGOVALA. TU SU MALO PRIČEKALI. ZATIM JE NJEGOVA VISOST DALA DOZVATI UZ SVOJ KREVET, U KOJEM JE LEŽALA, OSMORICU IZMEĐU NJIH, I TO ONIH GLAVNIH, MEĐU KOJIMA SU BILI GOSPODIN BISKUP GURKA, BISKUP SV. ANDRIJE IMENOM LAVENTIN, DVOJICA IZASLANIKA GOSPODINA SALZBURŠKOG NADBISKUPA I BISKUP BAMBERGA. ONI SU GOVVORILI S OSTALOM ČETVORICOM LAIKA O PRIHODIMA U TOJ KNEŽEVINI. NJEGOVA IH JE VISOST BLAGO OPOMENULA DA ŽELE SAMO ZA SEBE I U ODNOSU NA DRUGE PROMICATI SVOJU VLAST. NJEGOVA VISOST JEDNOSTAVNO ZAHTIJEVA SVOTU OD 150.000 FORINTIZA DALJNJU OBRANU I OČUVANJE KRAJINA HRVATSKE I SLAVONIJE. ONI SU TO VELIKODUŠNO OBEĆALI NJEGOVOJ VISOSTI I VRATILI SE K OSTALIMA U VELIKU TOPLU SOBU, A ZATIM JE NJEGOVA VISOST POSLALA NAS, SVOJE SAVJETNIKE, K NJIMA.

Kad smo došli k njima, potkancelar je načinio uvod riječima sukladnim opomeni njegove visosti koju je izrekao spomenutoj osmorici. Zatim je jedan tajnik pročitao prijedlog i predao ga maršalu pokrajina i poglavaru spomenutih staleža, koji su preko njega zahvalili njegovoj visosti na naporu što ga je uložio da dođe k njima osobno. Zahvalili su mu i na očinskoj skrbi i brizi što je iskazuje za zajedničko dobro. Obećali su da će čim prije donijeti odluku o tom prijedlogu, a zatim odgovoriti njegovoj visosti i izraziti nadu da će njegova visost tako i dalje nastaviti.

Sabor u Kranjskoj zakazan je za 22. veljače, ali ga je njegova visost pomaknula na 28. veljače. Razlog je tomu njegova bolest, ali i putovi zatrpani snijegom, pa ih najprije valja raščistiti.

Nemam više što pisati, nego Vašem presvijetlom gospodstvu ljubim ruke, itd.

Celovec, 12. ožujka 1593.

Dodatak

Jučer, u petak 18. veljače tekuće godine, stigao je viši vrtlar našega gospodina paše iz Carigrada s velikim veseljem i radošću. Otac spomenutoga gospodina paše postao je prvi vezir, drugi je postao Ferhat-paša, treći je vezir postao Ibrahim-paša, četvrti Mehmed-paša, peti sin Cigale našega zemljaka, šesti Miscanchi, a sedmi, Hidriz-paša. Dosadašnji prvi vezir Sia'us-paša lišen je časti zbog toga što su spahije, robovi Velikoga Turčina, htjeli plaću i što su se pobunili zbog toga. U Carigradu je objavljen rat protiv ovih zemalja, pa su u svako mjesto poslani čauši zbog namirnica. Ovo smatrajte izvjesnim, dapače veoma izvjesnim.

Horvat, Starine 32(1907)161-163.

1593, ožujak 20, Celovec

Presvijetli gospodine, itd.

Ugarski sabor nije još zaključen. Svaku, naime, stvar treba pismeno javiti njegovu carskom veličanstvu radi odluke,

PA SVE PRILIČNO KASNI. STALEŽI SU VEĆ OBEĆALI DA ĆE OD SVAKOG DIMA, KAKO ONI NAIME GOVORE, TJ. OD SVAKE KUĆE, UBRATI TRI TALIRA I UTROŠITI IH U OBRANU KRALJEVSTVA, ALI PRIDRŽAVAJU PRAVO CJELOKUPNOG RASPOLAGANJA TIM NOVCEM I OBRANOM. JAVLJAJU DA NJEGOVA VISOST NIJE MOGLA PRISTATI NA TE UVJETE PO OVLAŠTENJIMA KOJE IMA, NEGO JE POSLAN DOPIS CARSKOM VELIČANSTVU OD KOGA SE OČEKUJE ODLUKA. NJEGOVA JE VISOST POSTALA JAMAC NJEGOVU CARSKOM VELIČANSTVU I KROZ CIJELU ĆE OVU GODINU RJEŠAVATI NJIHOVE PRITUŽBE, NA NAČIN DA RAZLOŽNO TIM RJEŠENJIMA MOGU BITI ZADOVOLJNI. TO JE BEZ SUMNJE NJEGOVA VISOST UČINILA UZ SUGLASNOST NJEGOVA CARSKOG VELIČANSTVA.

O MIRU ILI RATU S TURCIMA JOŠ NEMAMO POUZDANIH VIJESTI. NJEGOVO JE CARSKO VELIČANSTVO OVIH DANA POSLALO NA BRZINU U CARIGRAD JEDNOG TEKLIĆA, ALI SE NE MOŽE PROZRIJETI S KOJOM PORUKOM. ISTINA JE, MEĐUTIM, DA JE NJEGOVO CARSKO VELIČANSTVO DOBRO PRIPREMLJENO ZA SVAKI SLUČAJ. IZ PRAGA VJERODOSTOJNE OSOBE JAVLJAJU DA ĆE NJEGOVO CARSKO VELIČANSTVO UBRZO SAZVATI DRŽAVNI SABOR. DAJ BOŽE!

NJEGOVOJ VISOSTI MNOGI JAVLJAJU DA ĆE BOSANSKI PAŠA BEZ SUMNJE KRENUTI ČIM SE POLJA ZAZELENE.

TURCI ZBOG NEDOSTATKA KRME ZA KONJE NISU MOGLI NAČINITI JOŠ JEDNU UTVRDU NA KUPI ILI KORANI, KAKO BI ZAPOSJELI I DRŽALI CIJELU OBALU. NJEGOVA VISOST NAPROTIV SKUPLJA SVE MOGUĆE ZALIHE. NAŠ VRHOVNI ZAPOVJEDNIK U HRVATSKOJ PLANIRA ZARATITI S TURCIMA, PRETPOSTAVLJAJUĆI DA NEĆE MIROVATI SVE DOK NE DOBIJU DEBELIH BATINA. DAJ BOŽE DA UBRZO UZMOGNEM NJEGOVOJ SVETOSTI, KOJOJ LJUBIM SVETE NOGE, I VAŠEM PRESVIJETLOM GOSPODSTVU POSLATI DOBRE VIJESTI O VELIKOM PORAZU NEVJERNIKA. IZ BUDIMA JAVLJAJU DA JE TAMOŠNJI PAŠA LIŠEN SLUŽBE I POZVAN NA DVOR. NO NITKO U TO NE VJERUJE. DAPAČE, LJUDI TO SMATRAJU NJEGOVOM IZMIŠLJOTINOM.

OVDAŠNJI SABOR NIJE JOŠ ZAKLJUČEN. NADAMO SE DA ĆE SUTRA SRETNO ZAVRŠITI. SLJEDEĆOM POŠTOM POSLAT ĆU VAŠEM PRESVIJETLOM GOSPODSTVU IZVJEŠĆE O SVEMU ŠTO SE DOGAĐALO.

NEMAM VAM VIŠE ŠTO JAVITI, PA VAŠEM PRESVIJETLOM GOSPODSTVU LJUBIM RUKE, ITD.

NADVOJVOTKINJA MI JE PREKJUČER POSLALA PISMO KOJE JOJ JE NAPISAO PRESVIJETLI GOSPODIN VOJVODA BAVARSKI, NJEZIN BRAT. ON JOJ PIŠE DA MU JE HORTENZIJE, NJEGOV SOBAR ILI NEŠTO SLIČNO, DONIO 'AGNUS DEI', A NJEGOVA JE PREUZVIŠENOST GREŠKOM UZELA PISMO PREUZVIŠENU GOSPODINA MINUCIJA. NO NAŠAVŠI SLIKU 'AGNUS DEI' POMALO RASKVAŠENU OD KŠE I DRUGE VLAGE, DAT ĆE GA OČISTITI I POSLATI NJEZINOJ VISOSTI. JA SAM JOJ NAPISAO DA SE MORA MALO

STRPITI. NO AKO JOJ NIJE STIGAO UJEDNO I BREVE O OPROSTU, ZAMOLIO SAM JE DA MI TO JAVI, KAKO BIH ONDA O TOME MOGAO PISATI VAŠEM PRESVIJETLOM GOSPODSTVU I ZAMOLITI DA MI GA POŠALJETE, U SKLDU S ONIM O ČEMU STE MI PISALI PROŠLIH DANA, DA JE, NAIME, VEĆ NAPISAN I DA ĆE BITI POSLAN S 'AGNUS DEI'. AKO JE VAŠE PRESVIJETLO GOSPODSTVO ZABORAVILO DATI GA GOSPODINU MINUCIJU, USRDNO VAS MOLIM DA MI GA POŠALJETE KAD ZA TO BUDETE IMALI PRILIKU.

CELOVEC, 20. OŽUJKA 1593.

ODANI SLUGA VAŠEG PRESVIJETLOG GOSPODSTVA I. KOBENZEL, BARUN DE PRÒSSECO.

Horvat, Starine 32(1907)164-165.

1593, OŽUJAK 29, LJUBLJANA

PRESVIJETLI GOSPODINE, ITD.

KORUŠKI JE SABOR ZAVRŠIO SRETNO, JER SU STALEŽI OBEĆALI NJEGOVOJ VISOSTI ZA POTREBE KRAJINA U HRVATSKOJ I SLAVONIJI 100.000 FORINTI TE DA ĆE, OSIM TOGA, KROZ ČETIRI MJESECA IZDRŽAVATI 100 KOPLJANIKA NA KONJIMA I 400 PJEŠAKA. OBEĆALI SU TAKOĐER DA ĆE SLIJEDITI NJEGOVU VISOST SVAKI POJEDINAC I SVI ZAJEDNO, AKO NADVOJVODA OSOBNO POĐE OVE GODINE U VOJNI POHOD PROTIV TURAKA. NJEGOVA SE VISOST ZATIM UPUTILA U KRANJSKU, JER I TU TREBA ODRŽATI SABOR. NO KAD JE NADVOJVODA STIGAO U VILLACH, UHVATILA GA JE KOSTOBOLJA, PA JE BIO PRISILJEN OVDJE SE ZADRŽATI. IZDAO JE NAREĐENJE BISKUPU U LJUBLJANI, GLAVNOM GRADU TE POKRAJINE, GOSPODINU GROFU AMBROZIJU DELLA TORRE, I MENI, DA PREDSJEDAMO SABORU U NJEGOVO IME. SABOR JE BIO ZAKAZAN UPRAVO ZA DANAS. SABORSKIM ĆEMO RADOM ZAPOČETI SADA POSLIJE MISE. NADAMO SE DA ĆEMO GA ZAVRŠITI ZA OSAM ILI DESET DANA, I TO SRETNO.

DAN PRIJE ODLASKA NJEGOVE VISOSTI IZ CELOVCA, GLAVNOG GRADA KORUŠKE, DOŠAO JE K NJEMU KOMORNIK PRESVIJETLOG NADVOJVODE MATIJE, POSJETIVŠI GA U NJEGOVOJ BOLESTI. KOMORNIK JE DONIO VIJEST DA JE ONOGA DANA, KADA JE ON OTPLUTOVAO IZ BRATISLAVE, ONAMO BIO STIGAO TAJNIK CARSKOG VELEPOSLANIKA U CARIGRADU S VIJEŠĆU DA ĆE TURSKA OBNOVITI MIR S NJEGOVIM CARSKIM VELIČANSTVOM, AKO MU CAR PREPUSTI PREDJELE ŠTO SU IH

Turci osvojili prošle godine. Turska također traži da joj naš car pošalje darove za sultana za posljednje dvije godine, te da naš car Turskoj preda Veszprem i Tatu, dvije tvrđe koje se nalaze veoma blizu Ostrogonu i Stolnom Biogradu. Vrijeme će pokazati što će odlučiti naš car. Ja se nadam da će se stvari srediti bez spomenutih ustupaka. Te su novosti jedni primili s olakšanjem, dok drugi nisu s njima zadovoljni, jer car već mnogo godina nije održavao državni sabor, od kojega ovisi stanje i položaj ovih bijednih pokrajina.

Ljubljana, 29. ožujka 1593.

Horvat, Starine 32(1907)165-166.

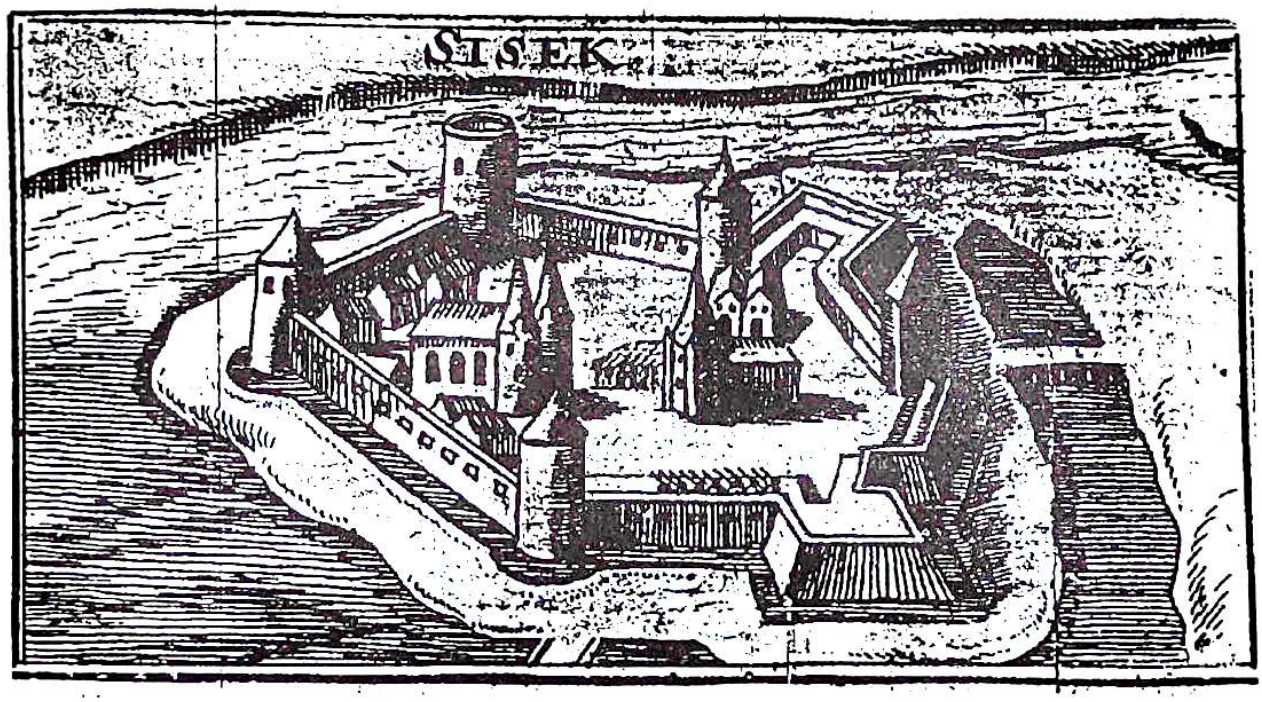

Sisačka tvrđava, Arhiv Hrvatske, Zagreb, Grafička zbirka br. 1704.

1593, travanj 5. Ljubljana

Presvijetli gospodine, itd.

Staleži su nam ove pokrajine donijeli prekjuče odgovor na naš saborski prijedlog, obećavši za uzdržavnje hrvatskih krajina 80.000 forinti. Mi smo im povjerenici uzvratili da bi trebali sveukupno odobriti 100.000 forinti. Koliko ćemo na koncu dobiti, javit ću Vam u sljedećem pismu, ako ne budem na putu, budući da se namjeravam vratiti njegovoj visosti čim završi sabor. Staleži su, osim spomenutoga novca, obećali da

će u slučaju potrebe poslati vojsku za rat protiv Turaka, a riječ je o 300 konjanika i 200 pješaka, kako je to bilo oduvijek.

Bosanski paša prijeti da će izgraditi još jednu tvrđu na Kupi. Naši su na oprezu, a zemlje, to jest Štajerska, Koruška, kao i ova pokrajina Kranjska, spremne su krenuti u napad kako bi to spriječile. Slavonski će staleži bez sumnje učiniti isto. No svi se slažu u tome da bi valjalo zametnuti bitku sa spomenutim pašom kako bi se slomio njegov ponos, inače nas neće nikada pustiti u miru. A to neka nam udijeli Bog zajedno s našom pobjedom. Amen.

Ljubljana, glavni grad Kranjske, 5. travnja 1593.

Horvat, Starine 32(1907)166-167.

1593, travanj 9, Ljubljana

Jučer smo pomoću Božjom ovdje zaključili sabor i postigli da nam kranjski staleži odobre ukupno 95.000 forinti, premda zbog duga svota neće biti veća od 73.000 forinti. Zatim su također prihvatili i to, da će svi pomoći njegovoj visosti, ili bilo kojem knezu Austrijske kuće, kad krene na Turke. No u slučaju da netko drugi krene u borbu protiv Turaka, Kranjci će poslati vojsku, konjanike i pješake, kako je to oduvijek bilo. Nadalje, obećali su 6.000 starija brašna, kao i da će neprestano imati spremnih 1.000 teretnih konja za prijevoz živežnih namirnica i drugih neophodnih stvari.

Prejasni se vojvoda Ernest trebao vratiti iz Graza prije 6. ovoga mjeseca. Ne bi se trebao tamo zadržati više od dana, jer ga je pozvao car, no ne znam da li u Prag ili samo u Beč.

Ja ću otputovati sutra i izdaleka ću slijediti put njegove visosti. A kad čujem kako se razvijaju naše stvari, ja ću vam se javiti. Pročitao sam pismo jedne značajne ličnosti. Ona piše da se rat, premda je proglašen u Carigradu, ipak može zaustaviti. Dao Bog.

Za sada drugo ništa. Ljubim ruke Vašem presvijetlom gospodstvu, itd.

Ljubljana, 9. travnja 1593.

P. S. Premda smo od hrvatskih krajina udaljeni samo 12 lega, nismo uspjeli ništa doznati. Tim se više imamo plašiti pijanog i prepredenog bosanskog paše.

Horvat, Starine 32(1907)167-168.

1593, travanj 17, Graz

Stigoh ovamo u srijedu. Nadao sam se nešto doznati o putu njegove visosti u Beč što ga je cijeli carski dvor veoma priželjkivao. No ništa se ne govori. Stoga se nagađa da će se njegova visost zadržati ovdje cijelo ljeto.

Nastojao sam nešto doznati o sklapanju mirovnog ugovora ili o ratu protiv Turaka. Doznao sam da je car krajem prošlog mjeseca veoma žurno poslalo u Carigrad jednog teklića. S njim je bila poslana i jedna vojna osoba iz Komaroma. Ova se vratila iz Budima i izvijestila da je dvorski upravitelj novoga paše, koga svakodnevno očekuju u Budimu, otpravio carskog teklića. Teklić nosi pismo velikom veziru i veleposlaniku njegova veličanstva. Njegovo je veličanstvo spremno poslati čim prije darove i nastaviti pregovore o primirju, pod uvjetom povrata Petrinje i drugih mjesta što su ih Turci prošle godine osvojili. Taj stav neki veoma odobravaju, a neki ga napadaju. Njegovo je veličanstvo takav stav smatralo korisnim dok se ne održi državni sabor i ne poduzmu druge mjere.

Opet sam susreo katoličkog veleposlanika. On je odsjeo na carskom dvoru, ali će otputovati prije predstojećih blagdana. Uzrok se njegove posjete ne zna i tumači se na različite načine. No uglavnom se smatra da je riječ o sklapanju braka između njegova kneza i naše nadvojvotkinje Maksimilijane. Češće posjećuje nadvojvotkinju majku i više iskazuje čast spomenutoj Maksimilijani negoli njezinim sestrama, premda su one starije. Šapuće se također da je prejasni nadvojvoda Ernest uzeo za nadglednika carina španjolskog infanta. Govori se također da će ovi iz Španjolske biti upravitelji Flandrije, kako su već u Španjolskoj učinili katolički kralj Ferdinand i kraljica Izabela. Kad nešto o tome doznam,

javit ću Vašem presvijetlom gospodstvu.

O spomenutom državnom saboru vlada najdublja šutnja. Njegovo je veličanstvo započelo sabor u Češkoj. No javljaju da se car ondje susreće još uvijek s velikim teškoćama.

S tim ljubim ruke Vašem presvijetlom gospodstvu kao i presvijetlom gospodinu don Petru, momu gospodaru.

Njegovoj svetosti želim dug i sretan život, te da mu se ispune sve želje. Njemu se najponiznije preporučujem.

Graz, 17. travnja 1593.

Horvat, Starine 32(1907)168-169.

1593, travanj 19, Graz

Presvijetli gospodine, itd.

Kad se danas njegova visost nalazila u crkvi, primila je izvješće da je na dan prošloga Svetoga Petka tisuću Turaka na konjima provalilo u Legrad, kaštel gospodina grofa Zrinskoga na obali rijeke Drave. Također je izviješćen da su se naši pograbili s Turcima, poubijali i zarobili oko 200 turskih vojnika, natjeravši ostale u bijeg. Naši su izgubili svoga zapovjednika, koji je bio veoma hrabar čovjek i koga je grof Zrinski veoma cijenio.

U pismu zatim stoji da je bosanski paša izdao veoma ozbiljnu i strogu naredbu, da se njegova vojska spremi kako bi na prvu zapovijed mogla krenuti protiv nas, ali je dobio nalog iz Carigrada da ne kreće dok mu ne bude drukčije naređeno. Naime, sultan je posalo pismo caru da mu pošalje darove ako želi mir, a on će mu biti dobar susjed. S tim ljubim ruke Vašem presvijetlom gospodstvu, itd.

Graz, drugi dan blagdana Uskrsa 1593.

Horvat, Starine 32(1907)168.

1593, travanj 25, Graz

Presvijetli gospodine, itd.

U hrvatskim krajinama vlada zasada duboki mir. Stoga Vašem presvijetlom gospodstvu ne mogu javiti drugo, premda bih na svoje veliko zadovoljstvo to vrlo rado učinio. Gospodin Harach, imenovani veleposlanik njegova carskog veličanstva, otputovat će zacijelo iz Beča 4. ožujka put Rima.

Njegova prejasna uzvišenost nadvojvoda Ernest, još je uvijek bolestan. Muči ga kostobolja i katar. On bi želio otputovati u Beč gdje bi se podvrgao sustavnom liječenju, ali to ne želi učiniti bez znanja i odobrenja njegova carskog veličanstva. O tome je poslao caru pismo po tekliću baš prošli tjedan, pa ako danas stigne traženo dopuštenje, njegova će visost sutra otputovati.

Presvijetla nadvojvotkinja Udovica pozvala me jučer predveče i pokazala 'Agnus Dei' koji joj je poslala njegova svetost. Zaista je veoma lijep. No oprosti, što ih je njegova svetost podijelila njezinoj visosti zajedno s 'Agnus Dei', mnogo su dragocjeniji. Nisam propustio naglasiti joj upravo to, rekavši da joj ti oprosti trebaju biti miliji od svih ostalih njezinih radosti. Ona mi je to odobrila i na kncu me zamolila da zahvalim Vašem presvijetlom gospodstvu za uslugu koju ste učinili njezinoj visosti. Ujedno mi je kazala da će vrlo rado učiniti neku dragu i korisnu stvar za Vas, ako Vi nešto trebate.

Gospodin katolički veleposlanik nalazi se još ovdje. Očekuje teklića kojega je posalo njegovu carskom veličanstvu nakon svojih razgovora s prejasnom nadvojvotkinjom. Već je našao jednoga drugoga koji je neprestano u čizmama i spreman odnijeti u Španjolsku njegovo izvješće kadą stigne onaj prvi. Već se počinje govorkati da u kući već imamo španjolsku kraljicu, ali ne Makismilijanu, kako sam Vam prije par dana javio, nego prejasnu Katarinu, treću po starini. Ona je veoma nadubudna kneginja.

Novine su prekjučer donijele vijest da se njegova svetost nalazi u krevetu zbog kostobolje. Veoma mi je žao i nadam se da će Bog pomoći da njegova svetost ubrzo ozdravi. Neka bude Božja volja!

S tim ljubim ruke Vašem presvijetlom gospodstvu i presvijetlom gospodinu don Petru, momu gospodaru, a obojici želim sreću i zdravlje.

Amen.

Graz, u nedjelju 'Kao novorođena djeca' 1593.

Horvat, Starine 32(1907)170-171

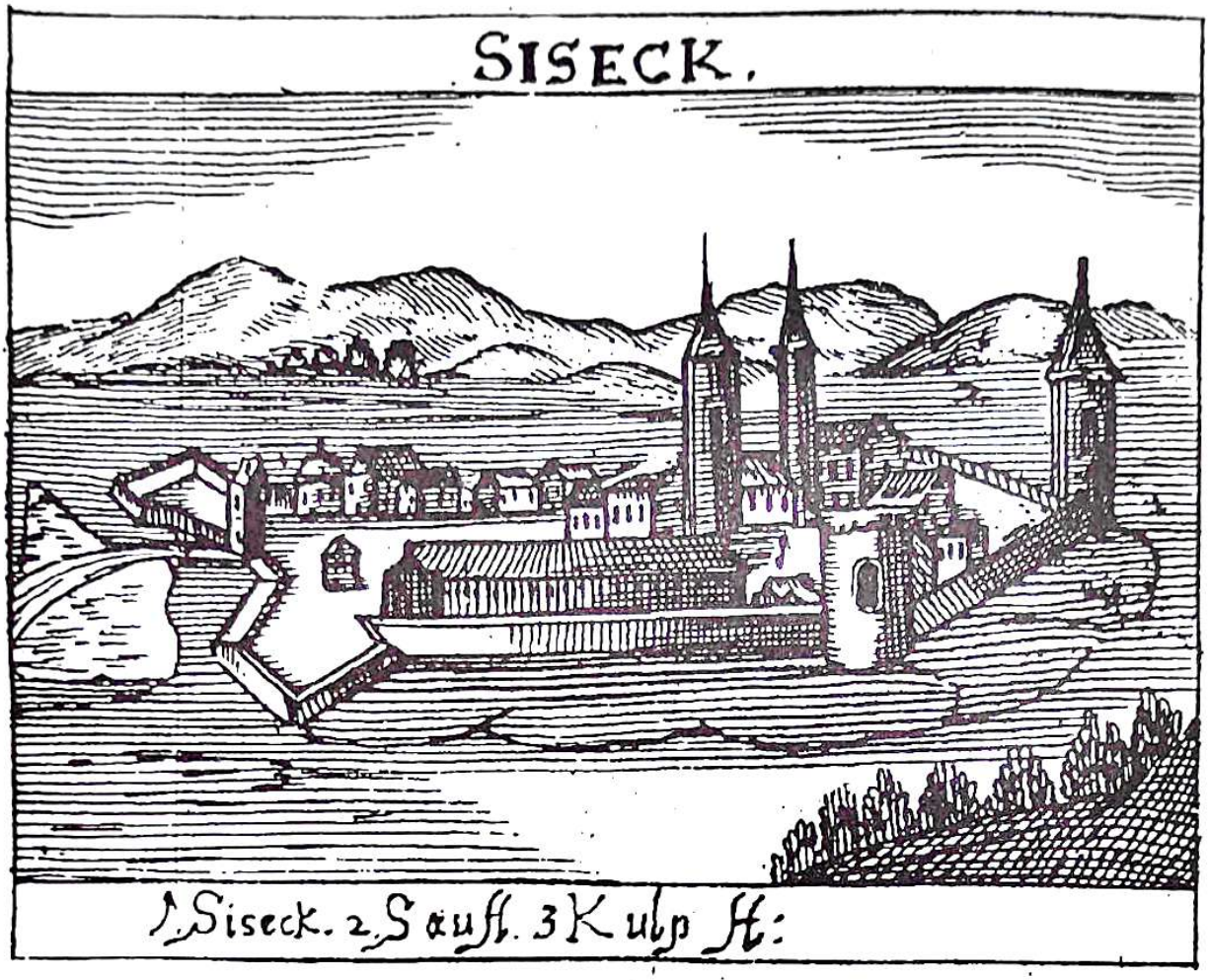

Sisačka tvrđava, Arhiv Hrvatske, Zagreb, Grafička zbirka br. 1705.

1593, SVIBANJ 3, GRAZ

PRESVIJETLI GOSPODINE, ITD.

U VELIKOJ JE ŽURBI PREKJUČER STIGAO CARSKI TEKLIĆ S NAREĐENJEM DA SE NJEGOVA VISOST ODMAH UPUTI K CARU U PRAG. NJEGOVA SE VISOST OSJEĆA VEOMA NELAGODNO ZBOG KOSTOBOLJE. UNATOČ TOMU, ON ĆE SUTRA OTPUTOVATI PREMA BEČU I ZADRŽATI SE U DVORCU EBBERSTORFF NAJVIŠE OSAM DANA, A ZATIM ĆE POĆI NJEGOVU CARSKOM VELIČANSTVU.

NJEGOVA ĆE VISOST OSTAVITI OVDJE NAS OSTALE IZ VIJEĆA I VEĆI DIO DVORA. ON VJERUJE DA ĆE NAS POZVATI U BEČ KAD SE BUDE VRATIO IZ PRAGA, ČIME SE VALJA ZADOVOLJITI.

VAŠE MI PRESVIJETLO GOSPODSTVO MOŽE ČVRSTO VJEROVATI DA JOŠ NISAM SIGURAN U ONO ŠTO JE GOSPODIN DON GUILELMO OD SV. KLEMENTA, KATOLIČKI VELEPOSLANIK, NA CARSKOM DVORU PROŠLIH DANA RADIO I O ČEMU JE RAZGOVARAO. NO UGLAVNOM SE GOVORI I NAGAĐA O TOM DA JE UGOVORIO DVA BRAKA, JEDAN ZA ŠPANJOLSKOG

kneza s jednom od naših knjeginja, a drugi za presvijetlog nadvojvodu Ernesta sa španjolskom infantkinjom, te da će poći za upravitelja Flandrije, kao što sam već javio vašem presviejtlom gospodstvu, a to ću opet učiniti kad dođem do sigurna saznanja o tome. Prekjučer je stigla vijest da je bosanski paša s velikom vojskom došao u Petrinju te da je započeo graditi most preko Kupe kako bi je mogao prijeći i napasti nas. Njegova je visost u svezi s time poduzela potrebne mjere, a što će se dalje događati, izvijstit ću Vaše presvijetlo gospodstvo kad nešto saznam. Ako turska vojska prijeđe Kupu, ili je naši uzmognu prijeći, smatram da će doći do žestoke bitke. Neka Bog bude na našoj strani.

pregovori se vode o sklapanju mira već ove godine. povuci- potegni, a zaključak se očekuje za 14 dana. Neka nam Bog bude u pomoći.

U Ugarskoj su se Turci veoma primirili, ne poduzimaju nikakve pokrete.

Iz Erdelja stiže vijest da je vojvoda dao odrubiti glavu Galfiju, prvom zemaljskom gospodaru u zemlji, pošto ga je prije primorao da pročita pisma što ih je poslao Turcima. Španjolski veleposlanik odlazi danas u Beč. Imamo veoma pouzdane vijesti da gospodin Harach putuje danas iz Beča u Rim.

S tim ljubim ruke Vašem presvijetlom gospodstvu i presvijetlom gospodinu don Petru. Obojici želim svaku sreću. Amen.

Graz, 3. svibnja 1593.

Horvat, Starine 32(1907)171-172.

1593, svibanj 10, Graz

Presvijetli gospodine, itd.

Prejasni nadvojvoda Ernest u sljedeći četvrtak najprije odlazi u Beč. On se ne osjeća previše dobro zbog kostobolje. No njegova se visost nadala najboljemu čim bude otputovala odavde. To se doista i dogodilo, jer mi je jedan njegov komornik

napisao da se nadvojvoda prvo veče osjećao dobro, a drugo veoma dobro. Nadamo se da će se danas susresti s prejasnim Maksimilijanom u Novigradu te da će sutra stići do novog zdanja, dvije lege od Beča, gdje će se zadržati šest ili osam dana prije negoli otputuje njegovu carskom veličanstvu u Prag.

Kad je njegova visost otputovala, stigla je vijest iz Kaniže da je carska vojska razbila i nagnala u bijeg veliki broj turskih konjanika i pobila oko 60 turskih prvaka iz Boboche.

Jučer je njegova visost primila pismo zagrebačkog biskupa: 'U isti tren kad sam Vašoj visosti poslao svoga čovjeka da zamoli zaštitu, turski su konjanici, njih oko 200, provalili u Turopolje i opljačkali plemićki kaštel Lukavac. Odnijeli su sve što je preostalo poslije ranije pljačke, a sa sobom su odveli više od stotinu ucviljenih kršćana. Mnoge pobijene i izranjavane ostvaili su ondje. Spomenuti kaštel, premda se odavde nalazi tek jednu milju, nitko nije branio. Dano u Zagrebu 4. svibnja'.

Vaše mi presvijetlo gospodstvo zacijelo može vjerovati da je njegova visost htjela postaviti u Lukavac izvjesni broj vojnika, pješaka i konjanika, ali gospodari to nisu htjeli. Možda zbog toga i ne treba previše sažaljevati to što se dogodilo.

Carska pukovnija, koja se sve dosada nalazi u Zagrebu, pobunila se tako žestoko da je njihov pukovnik bio primoran izići iz crkve, gdje se bio sklonio, te im se predati, inače bi ga nasilu izvukli. Njegova mu je visost poslala novaca što će vojsku možda smiriti.

Pukovnik preuzvišenog salzburškog nadbiskupa otvoreno je izjavio da se želi vratiti kući 20. ovoga mjeseca, jer mu je tako naredio gospodin nadbiskup.

Redarije putuje sada u Zagreb, ali se naveliko sumnja da neće naći ni namirnice ni sijena. Vjerujemo da će se opet vratiti i da se neće zadržavati u onim krajevima.

Grof Montecuculo ima jedva polovicu svojih kopljanika zbog proglasa Venecijanaca da nitko od njihovih državljana ne može služiti u drugoj vojsci nego samo u njihovoj. Što će Turci uskoro poduzeti, možemo prosuditi iz onoga što se već dogodilo. Bog mi je svjedok da ja živo želim da se obrani i zaštiti jadna kraljevina Slavonija. No ja u to sumnjam, a Bog dao da se prevarim, jer ćemo izgubiti jedan veliki dio Slavonije, budući da su ondje vrlo nejedinstveni, a mi opet tako spori da im pomognemo

Njegova me visost zajedno s ostalim članovima vijeća ostavila ovdje, a rečeno nam je da će nas pozvati kad završi

posjet Pragu. Dotada neću imati ništa, ili vrlo malo, da javljam Vašem presvijetlom gospodstvu kako to želim učiniti. Svaki ću put bar ponešto poslati poštom.

S tim ljubim ruke Vašem presvijetlom gospodstvu, kao i don Petru, momu gospodaru, moleći vaša presvijetla gospodstva da me sačuvate u mirlosti kod njegove svetosti.

Graz, 10. svibnja 1593.

Horvat, Starine 32(1907)172-174.

1593, svibanj 17, Graz

Presvijetli gospodine, itd.

Gospodin Harach je konačno prekjuče stigao ovamo da pozdravi i poljubi ruku prejasnoj nadvojvotkinj, a zatim se vratio u Bruck na Muri, odakle će se preko Koruške vratiti u Italiju, jer u Rimu želi biti početkom lipnja. S njime putuje supruga i brojna obitelj, a to će ga mnogo koštati. Čujem da ima u planu posjetiti velikog vojvodu, premda nema nikakva naloga za njegovu visost. Dvorski savjetnik njegova carskog veličanstva, dr. Rudolf Corraducio, putuje s njim da bi obavio čin poslušnosti njegovoj svetosti, a zatim će se odmah vratiti na svoju dužnost.

U Zagrebu je nastala velika pobuna u pukovniji gospodina salzburškg nadbiskupa kojom zapovijeda Ratenau otac. Okovali su u verige majora potpukovnika i krenuli ovamo, jer im se više ne sviđaju hrvatske krajine i borbe protiv Turaka. Krneuli su sa savijenim barjacima, a sa sobom poveli majora potpukovnika koji je išao pješke. Kad je za to čuo povjerenik njegove visosti, odmah je sakupio laku hrvatsku konjicu, a pozvao je i grofa Montecucula te ostalu vojsku. Slijedio ih je dobar komad puta. Sustigavši ih u jednom tjesnacu, zaposjeo je most preko kojega su imali prijeći. A kad su ih htjeli uhititi, počeli su pregovori, pa su pobunjenici zatražili milost. Dobivši oproštenje, odmah su oslobodili majora potpukovnika i prisegli mu nanovo vjernost, a zatim se vratili u svoje logore. Trebao bi tu jedan Apije Klaudije da ih desetkuje i jednu skupinu

POVJEŠA, KAKO BI SE PRIMJERENO ZASTRAŠILI OSTALI.

IZ POUZDANIH IZVORA ČUJEM DA SE U BEČU ŽURNO PRIPREMAJU ZAOSTALI DAROVI ZA SULTANA. VEĆ SU SPREMNE ČETIRI LAĐE ŠTO ĆE IH ODVESTI, A ODREĐEN JE I VELEPOSALNIK KOJI ĆE IH PRATITI, JEDAN ČEŠKI BARUN IMENOM POPELIJE.

BOSANSKI PAŠA SADA MIRUJE, A GOVORI SE DA JE DOBIO NAREĐENJE DA POVEĆA PETRINJU I JOŠ JE BOLJE UTVRDI. VIŠE SE PLAŠIM KAD ON MIRUJE, NEGOLI KADA SE O NJEMU SLUŠA GOVORITI.

PREJASNI NADVOJVODA ERNEST STIGAO JE SRETNO U EBERSTORFF, NAJLJEPŠE MJESTO ZA ODMOR ŠTO GA UOPĆE IMA AUSTRIJSKI CAR, DVIJE LEGE OD BEČA PREMA UGARSKOJ. JAVLJAJU DA ĆE U SLJEDEĆU SRIJEDU OTPUTOVATI U PRAG.

ZA SADA NIŠTA VIŠE, NEGO LJUBIM RUKE VAŠEM PRESVIJETLOM GOSPODSTVU, ITD.

GRAZ, 17. SVIBNJA 1593.

Horvat, Starine 32(1907)174-175.

1593, SVIBANJ 24, GRAZ

PRESVIJETLI GOSPODINE, ITD.

VRLO BIH VAM RADO JAVIO NOVE VIJESTI IZ OVIH KRAJEVA, ALI SE STVARNO NIŠTA NE ČUJE.

O BOSANSKOM PAŠI STIGNE KATKADA POKOJA VIJEST, PRIMJERICE DA OKUPLJA VOJSKU I RAZVRSTAVA JE U BOJNE REDOVE U KOSTAJNICI, MJESTU NA RIJECI UNI. NO NEĆE PODUZETI NIŠTA ZBOG NAREĐENJA IZ CARIGRADA, JER SE UPRAVO VODE PREGOVORI O SKLAPANJU MIRA. ZNA TAKOĐER DA SU NAŠI NA OPREZU I DA SU BROJNI. U ZAGREBU SE, NAIME, NALAZI PUKOVNIJA OCA SALZBURŠKOG NADBISKUPA, ALI I VOJSKA SLAVONSKOGA BANA I ZEMALJSKE ČETE. TU SU JOŠ KONJANICI IZ KRANJSKE I KORUŠKE, REDARIJEVIH 500 KOPLJANIKA NA KONJIMA, A TU JE I GROF MONTECUCULO SA SVOJIMA.

NAŠ JE VRHOVNI ZAPOVJEDNIK OPET OTIŠAO U SLAVONIJU, OVAJ PUT S VELIKIM BROJEM PLAĆENIKA.

KAD BI SE SAVA I KUPA MOGLE PREGAZITI, VEOMA BI BRZO DOŠLO DO SUKOBA. OVAKO BOG ZNA ŠTO ĆE SE DOGODITI. NEKA

NJEGOVO BOŽANSKO VELIČANSTVO DADE DA VAŠEM PRESVIJETLOM GOSPODSTVU I NJEGOVOJ SVETOSTI ZA KRATKO VRIJEME UZMOGNEM JAVITI NEKU DOBRU I ZNAČAJNU VIJEST.

NEKA BOG SAČUVA NJEGOVU SVETOST, VAŠE PRESVIJETLO GOSPODSTVO I PRESVIJETLOG GOSPODINA DON PETRA, MOGA GOSPODARA, DUGO GODINA ZDRAVE I SRETNE. AMEN.

GRAZ, 24. SVIBNJA 1593.

P. S. NJEGOVA JE VISOST OTPUTOVALA U ČETVRTAK IZ BEČA. VJERUJEMO DA ĆE DANAS STIĆI U PRAG, ODAKLE SE USKORO NADAM PRIMITI NOVE VIJESTI KOJE ĆU PRIOPĆITI VAŠEM PRESVIJETLOM GOSPODSTVU. PONIZNO LJUBIM RUKE, ITD.

Horvat, Starine 32(1907)175-176.

1593, SVIBANJ 24, GRAZ

PRESVIJETLI GOSPODINE, ITD.

KAD SAM VEĆ ZATVORIO PISMA, ZAGRABAČKI NAM JE BISKUP POSLAO SLJEDEĆU VRLO LOŠU VIJEST:

'VAŠE JE PRESVIJETLO GOSPODSTVO VEĆ DOSADA MOGLO ZAKLJUČITI KAKVA STRAŠNA PROPAST PRIJETI OVOJ KRALJEVINI, OTKADA JE PODIGNUTA PETRINJSKA TVRĐA. DANAS JE PAŠA OGNJEM I MAČEM UNIŠTIO OSTATKE ZAGREBAČKOGA POLJA IZMEĐU KERESTINCA I SAMOBORA, I TO POVRŠINU OD PREKO DVIJE UGARSKE MILJE, A TEK JE POLA MILJE BIO OD GRANICE KRANJSKE. PRIJE OSAM DANA KAO SIGURNU STVAR DOZNALI SMO DA ĆE PAŠA S BEGOVIMA NAPASTI UTVRDE, NO IPAK NIJE NITKO OJAĐENOJ ZEMLJI PRISKOČIO UPOMOĆ. PREKLINJEM STOGA VAŠU PREJASNOST SVIM SVETINJAMA DA SE UDOSTOJI NA OVU UCVILJENU KRALJEVINU SVRNUTI SVOJE MILOSTIVE OČI, INAČE JE S NAMA GOTOVO. ZAGREB, 20. SVIBNJA 1593'.

NAŠI POVJERENICI JAVLJAJU ISTO, ALI DODAJU DA ĆE BITI IZGRAĐEN MOST PREKO SAVE, KAKO BI SE MOGLO STIĆI DO KUPE I UGROŽENIH KRAJEVA, A TRAŽI SE I POMOĆ U NAMIRNICAMA I NOVCU. RATNO ĆE VIJEĆE UČINITI ŠTO BUDE MOGLO. OSTALO ĆE NADOMJESTITI GOSPODIN BOG, ČIJE BOŽANSKO MOLOSRĐE NEKA SE SMILUJE OVIM SIROMAŠNIM KRAJINAMA. LJUBIM RUKE VAŠEM PRESVIJETLOM GOSPODSTVU.

GRAZ, 24. SVIBNJA 1593.

Horvat, Starine 32(1907)176.

1593, svibanj 31, Graz

Presvijetli gospodine, itd.

ovdje se govori da je umro moskovski knez. Lashi je za to čuo kad se nalazio u Livoniji. Odmah je skupio veliku vojsku i s njom prodro do Pskova, glavne pokrajine moskovskoga kneza. Tu je pokrajinu odmah pokorio. Ne znam kakav je ugovor sklopljen, ali je time stekao veliko blago, ponajviše topove i streljivo. Planirao je krenuti na Moskvu i dati da ga izaberu za kneza mjesto pokojnoga. On je veoma drska i neumjerena osoba. Ako ga sreća ne iznevjeri, u svojim će planovima vjerojatno uspjeti. No da će to dugo potrajati, ne vjerujem. Veliki je vojvoda iza sebe, naime, ostavio mnogo rođaka koji će pokrenuti superose i akeronte.[1] da bi ga zbacili i sami se uspeli na kneževsko prijestolje.

Vrhovni zapovjednik njegova carskog veličanstva u gornjeoj Ugarskoj, koja graniči s Erdeljom, javlja 15. ovoga mjeseca glavnom savjetniku njegova veličanstva u Beču sljedeće: 'Ovamo je stigao Giovanni Muralto, jednooki prvi liječnik erdeljskog vojvode. On će posjetiti Vaše gospodstvo. Od njega ćete čuti mnoge stvari, posebice o darovima što ih je perzijski šah poslao njegovu gospodaru i o sadržaju pisma što mu je napisao. Ispričat će Vam i o prilikama u Moskovskoj kneževini nakon kneževe smrti. U pismu se govori i o tome kako je prošlih dana spomenuti vojvoda incognito prošao s malobrojnom pratnjom, poslugom i bez znanja svojih suradnika u Poljsku, namjeravajući otići u Gdansk i oženiti se kćerkom poljskoga kralja uz pomoć kardinala, kancelarova brata i rođaka. Nadalje, ove jeseni želi posjetiti Beč, isto tako incognito, a onda otići u Italiju kako bi je razgledao i kako bi se predstavio njegovoj svetosti i gospodinu velikom vojvodi. Dodaje da je njegova svetost prilikom imenovanja velikoga vojvode obećala podijeliti mu naslov 'prejasnoga', samo da car bude zadovoljan. U svemu se predajem istini'.

Preko Beča je u Carigrad prošlog četvrtka otišao jedan teklić njegova carskog veličanstva s pismima za sultana,

njegova vezira pašu i veleposlnika njegova veličanstva. Njegovo je veličanstvo sultanu obećalo da će darovi zacijelo stići u Tursku, no tek onda kada između paše i veleposlanika bude postignut dogovor. Taj dogovor ima pratiti izjava, da je njegovo veličanstvo spremno poštivati mir, sve dok ne bude imalo razloga da postupi drukčije, ali isto tako njegovo veličanstvo očekuje da će i sultan postupiti na jedank način. Naš car poglavito očekuje da će sultan poraditi na tome da bosanski paša bude kažnjen, budući da je prekršio mirovni ugovor. Nadalje, njegovo veličanstvo očekuje da mu bude vraćeno sve što su mu Turci oduzeli. Jednako tako ima biti porušeno i sravnjeno sa zemljom sve što je izgrađeno na području pod nadzorom njegova carskog veličanstva.

Veleposlanik također ima nalog da spomene te stvari, ali da na njima ne insistira. On piše da je 23. travnja bio zatvoren u kući, ali se nada da će mu uskoro biti vraćena sloboda. Iz Praga još nije stiglo pismo poslije dolaska njegove visosti. S tim ljubim ruke Vašem presvijetlom gospodstvu, kao i presvijetlom gospodinu don Petru, momu gospodaru, i želim vam svaku sreću.

Graz, posljednjega dana mjeseca svibnja 1593, itd.

Horvat, Starine 32(1907)177-178.

1 Nadzemni i podzemni svijet

Schlag

CK. So die christen gegen die dürcken erhalten 1593

1593, LIPANJ 7, GRAZ

PRESVIJETLI GOSPODINE, ITD.

OVIH SMO DANA PRIMILI PISMO VRHOVNOG VOJNOG ZAPOVJEDNIKA U HRVATSKOJ. ON JE PREDOSJETIO DA ĆE TURCI NASRNUTI NA OGULIN U HRVATSKOJ I OPUSTOŠITI NJEGOVU OKOLICU. STOGA JE S VOJNICIMA OSEDLAO KONJE I PRIPREMIO ZASJEDU NA MJESTU KOJE MU JE NAJVIŠE ODGOVARALO. TURCI SU SVAKAKO IMALI PROĆI ONIM PUTEM. ČEKAO JE TEK POLA SATA, KAD NAIĐE JEDNA KONJIČKA SATNIJA TURAKA KOJI SU SE VEĆ VRAĆALI I SA SOBOM VODILI MNOGO RANJENIH I POVRIJEĐENIH OGULINACA. TURCI SU IH, NAIME, IZNENADA NAPALI, NADAJUĆI SE DA ĆE IM NANIJETI PORAZ. NO OGULINSKA IH JE OBRANA JUNAČKI ODBILA I ODBACILA. MNOGI SU OD TURAKA BILI UBIJENI, A MNOGI RANJENI. TO SU, DAKLE, BILI ONI KOJE SU POSLALI NAPRIJED, KAKO VEĆ REKOH. KAD SU NAŠI UGLEDALI DA SE TURCI PRIBLIŽAVAJU, NAPADOŠE IH IZNENADA. ODMAH NAVALIŠE NA ONE ŠTO SU SE NALAZILI NA ČELU. NEKI OD NJIH POČEŠE BJEŽATI PREMA VOJSCI ILI GLAVNOM BOJIŠTU. NAŠI KRENUŠE U POTJERU ZA NJIMA. KAD UGLEDAŠE NAŠE VOJNIKE, PRENERAZIŠE SE I POČEŠE BJEŽATI GLAVOM BEZ OBZIRA. ZBOG PREDNOSTI ŠTO SU JE TURCI IMALI, NAŠI IH MALO POHVATAŠE NE MOGAVŠI IH STIĆI. ZAROBILI SU RANJENIKE NA KONJU I DOVELI IH SRETNO KUĆI. TURCI SU IMALI MNOGO MRTVIH I RANJENIH KOJE ŽIVI NISU MOGLI PONIJETI SA SOBOM.

ZATIM JE POSLAO PISMO VAŠEM PRESVIJETLOM GOSPODSTVU, A NAPISAO MI GA JE SENJSKI ZAPOVJEDNIK, NEĆAK PRESVIJETLOG GOSPODINA KARDINALA MODRUCIA. ON U NJEMU GOVORI O ČARKAMA IZMEĐU NJEGOVE VOJSKE, TURAKA I NJIHOVIH SUDRUGOVA ALBANACA, VENECIJANSKIH VOJNIKA, I KONAČNO IZMEĐU NJEGA I TIEPOLIJA. SIGURAN SAM DA ĆE VENECIJANCI UBRZO UPUTITI VELIKE POVIKE PROTIV TOGA ZAPOVJEDNIKA I NJEGOVE VOJSKE. NO NEKA PROSUDI VAŠE PRESVIJETLO GOSPODSTVO ILI NJEGOVA SVETOST, KOJOJ NAJPONIZNIJE LJUBIM NOGE, KADA LIČKI BEG SVAKODNEVNO VRŠI UPADE DO SENJA, TREBAJU LI NAŠI OSTATI UŠANČENI NA JEDNOM MJESTU POPUT STARIH ŽENA, ILI IMAJU RAZLOGA DA I ONI KRENU U NAPAD KAKO BI ZASLUŽILI KRUH ŠTO GA JEDU, A PONAJVIŠE ZBOG ZEMLJE, U KOJOJ VENECIJANCI NEMAJU ŠTO TRAŽITI? TURCI I

Venecijanci zajedno dolaze ovamo da bi napadali naše. To će bez dvojbe osuditi i njegova svetost i vaše presvijetlo gospodstvo. Priznat ćete bez oklijevanja da su Venecijanci, kad su vidjeli da Turci napadaju naše, bili dužni braniti ih i priskočiti im upomoć, kao kršćanima i pripadnicima iste kršćanske vjere, umjesto što su ih napali zajedno s Turcima koji su nevjernici i prirodni neprijatelji kršćanstva. Zapovjednik ima veoma ozbiljno naređenje da ne izlazi van morem. Dosada se tom naređenju pokoravao. No kad su stigle vijesti da su njegovi bili tako okruženi te da će biti pobijeni ako im ne priskoči upomoć, potaknut kršćanskom samilošću i pozivom svoje službe priskočio im je upomoć, što zacijelo nije morao i trebao učiniti. No kad je to već učinio, čini se da ga valja opravdati, i da bi ga svaki dobri kršćanin opravdao prije negoli osudio. Ponajviše zbog toga što nije imao drugu namjeru, nego samo pomoći svojima koji su se nalazili u velikoj pogibelji.

Moje je mišljenje uvijek bilo da će njegova svetost srediti stvari, i ove senjske, i sve druge razmirice što postoje između presvijetle Austrijske vladarske kuće i venecijanske sinjorije na opću dobrobit i korist kršćanske vjere. Vidio sam da je njegova svetost zbog svoje urođene dobrote spremna na takav način. No ja ne znam zašto se o stvarima ne razgovara. Možda će sada novi carski veleposlanik, gospodin Harrach, dobiti kakvo naređenje. A ako je tako, neka Vaše presvijetlo gospodstvo promiče stvar, jer će time zacijelo učiniti ogromno dobro djelo.

O zasjedanju državnoga sabora ništa. Nemam vijesti o Češkom saboru, kao da je riječ o Kserksovu i Krezovu blagu.

Bosanski je paša još ušančen između Petrinje i Hrastovice. Zacijelo mu se u glavi roje mnoge zle namisli protiv nas, premda su mu stigli teklići s ozbiljnom opomenom da ne poduzima nšta s topništvom, nego neka poštuje mir. No u toj rečenici nema govora o tome da se ne smije također zalijetati u obližnja područja te paliti i pljačkati što mu dođe pod ruku.

Pukovnija salzburškog nadbiskupa vraća se kući. Jučer su stigle dvije čete, a danas opet dvije. Sutra se očekuje pukovnik s druge dvije. Nadajmo se da će ih njegovo presvijetlo gospodstvo vratiti u Slavoniju. Onamo je, naime, poslan jedan teklić s velikm molbom i novčanom ponudom. Ako ih, naime, njegovo gospodstvo ne bi htjelo plaćati, učinit će to njegovo carsko veličanstvo, ili njegova visost, budući da je tamo dolje, dok god ne bude postojala sigurnost mira, njihova prisutnost potrebnija nego ikada.

O prejasnom nadvojvodi Ernestu ne čujemo drugo, osim da je 25. prošloga mjeseca stigao u Prag i da se sljedeći dan susreo s njegovim carskim veličanstvom te da se s njim zadržao u razgovoru dobra dva sata. Njegova visost piše jednom svom prijatelju da nailazi na protivljenja i veliki otpor, ali da se nada kako će nadvladati sve poteškoće. Vjerujem da ga njegovo veličanstvo neće izgubiti dobrovoljno, jer je on više nego njegova desna ruka. Naprotiv, njegova se visost nada postići u kratko vrijeme više od kralja, uz štednju svojega, negoli što njegovo carsko veličanstvo može dati. S tim ljubim ruke, itd.

Graz, 7. lipnja 1593. U žurbi.

Horvat, Starine 32(1907)178-180.

1593, lipanj 14, Graz

Presvijetli gospodine, itd.

Ovim pismom još ne mogu izvijestiti Vaše presvijetlo gospodstvo o razgovorima njegove visosti na carskom dvoru. Nije nam, naime, stigla otamo nikakva vijest, pa nemamo nikakvo sigurno saznanje. No čim nešto čujemo, ja ću vam javiti.

Još se uvijek nalazimo između nade i straha glede mira ili rata s Turcima. Oni su zasada vrlo mirni, možda zbog toga što im se konji nalaze na ispaši. Što će poslije poduzeti, otkrit će vrijeme. Carski veleposlanik javlja da je zatvoren, da je njegov tumač odveden iz kuće, odnešena su sva njegova pisma i isprave, te da je ponovo objavljen rat protiv nas, a vojska da je već na putu prema beglerbegu u Grčkoj. No unatoč svemu, stvari se još uvijek mogu popraviti i srediti, ako se ubrzo onamo pošalju darovi. Mi ovdje ništa ne poduzimamo, a ne nazire se nikakva priprava u svezi s tim ratom. No valja se jako bojati da nas Bog možda ne želi kazniti, jer nam je oduzeo razum i dopustio da dospijemo u ovo stanje, pa se njegova svetost mora odlučiti da nam uputi snažnu očinsku opomenu, kao što vjerujem da odsada neće propustiti da to učini. No

premda bi to još mogao učiniti djelotvorno, zajedno s katoličkim kraljem i ostalim kršćanskim vladarima, ili kako se bude bolje i probitačnije činilo njegovoj svetosti, gotovo sam siguran, skupa sa svima koji su zabrinuti za zajedničko dobro, da će u kratko vrijeme, a daj Bože da se prevarim, nesretno kršćanstvo zadobiti tako velike udarce od Turaka, da se to neće moći dovoljno izreći. Stoga, ako su se Turci zaista odlučili za otvoreni rat, pa ako se ne nađe drugo rješenje osim sadašnjega, bez ikakva će okršaja stići do Beča, odavle u Graz, zauzeti cijelu Ugarsku, Slavoniju i Hrvatsku. Iz tih će zemalja prijeći u Italiju i Njemačku jednako tako bez ikakva otpora, pa će i jednu i drugu tako uništiti kako to nisu učinili ni Atila, ni Totila, ni Vandali, ni Langobardi. Stoga valja usrdno moliti njegovo Božansko veličanstvo da nadahne njegovu svetost kako bi pronašla lijek i postavila zapreke toj prijetećoj propasti, kako je to učinio Pio II, Pio V, Grgur XIII. i mnogi njegovi predšasnici, blage uspomene. A budući da je opasnost zajednička, svi se imaju zajednički pobrinuti za pomoć. Njegovu svetost zbog neusporedive dobrote, pobožnosti i neporočnosti poštuju svi kršćanski vladari, kao što su bili i spomenuti njegovi predšasnici, pa ne treba nimalo sumnjati da će njegova svetost, ako odluči pronaći i priskrbiti sredstva, konačno ih i pronaći, a time će učiniti veliko dobročinstvo ojađenom kršćanstvu, pa će kršćani dovijeka govoriti o njemu i poslije Boga svemogućega smatrati ga svojim jedinim čuvarem i dobročiniteljem.

Te siromašne zemlje odlučile su izgraditi utvrdu na rijeci Kupi nasuprot Petrinje koju su Turci prošle godine izgradili. Već smo napravili most od čamaca na rijeci Savi, a za obranu toga mosta i tvrđu, kao što vaše presvijetlo gospodstvo može vidjeti ovdje na malom crtežu.[1] Most je udaljen tek jednu legu od Petrinje. Razložno je bilo sumnjati da bi Turci, da nismo načinili tu tvrđu, nasrnuli na most, a bez toga mosta naša vojska ne bi mogla prijeći topovima na drugu stranu, a ne bi mogla prenijeti ni druge predmete u običnim čamcima za prijevoz. Njegovo je carsko veličanstvo obećalo za tu tvrđu priložiti 10.000 forinti, ali dosada nismo ništa primili. Ono što će se nadalje događati, javljat ću od vremena do vremena Vašem presvijetlom gospodstvu, jer sam siguran da ćete vi zbog svoje urođene dobrote i posebne tankoćutnosti poduzeti sve da se sačuva javno dobro i to svim svojim silama, a ponajviše zbog toga što Vas je njegovo Božansko veličanstvo postavilo na mjesto, na kojemu to

MOŽETE UČINITI VEOMA UČINKOVITO. S TIM VAM LJUBIM RUKE, KAO I PRESVIJETLOM GOSPODINU DON PETRU, MOMU GOSPODARU, I MOLIM ZA OBOJICU OD SRCA SVAKU SREĆU I ZDRAVLJE.

GRAZ, 14. LIPNJA 1593.

P. S. IZABRANI AKVILEJSKI PATRIJARH ZAPOČEO JE VIZITACIJOM U SVOJOJ BISKUPIJI, NA NAŠEM PODRUČJU, A TO ČINI TAKO DOBRO DA IŠČEKUJEMO VELIKE PLODOVE. DAJ BOŽE! O MONSINJORU GURKI NE ČUJE SE NIŠTA, KAO NITI O SALZBURŠKOM NADBISKUPU, KOJI ZACIJELO JOŠ MORA ODIGRATI SVOJU ULOGU, JER JE NJEGOVA VISOST NA MOLBU NJEGOVE SVETOSTI PONUDILA SVOJU RUKU POMOĆNICU.

Horvat, Starine 32(1907)181-182.

1 Taj se crtež među korespondencijom nije sačuvao

1593, LIPANJ 17, ZAGREB

IZVANA: PRESVIJETLOM GOSPODINU IVANU KOBENZELU, SLOBODNOM BARUNU OD PROSSEKA, POZLAĆENOM KONJANIKU, SAVJETNIKU PRESVIJETLOG KNEZA NADVOJVODE FERDINANDA I VRHOVNOM ZAPOVJEDNIKU KRANJSKE, ITD.

PRESVIJETLI GOSPODINE I MOJ UVIJEK POŠTOVANI GOSPODARU.

POZDRAVLJAM VAS I PONIZNO SE PREPORUČUJEM. PRIMORAN SAM VAŠEM PRESVIJETLOM GOSPODSTVU JAVITI S VELIKOM ŽALOŠĆU I TUGOM, DA BOSANSKI PAŠA VEĆ TRI DANA TOPOVIMA IZUZETNE RAZORNE MOĆI STRAHOVITO TUČE SISAK, TU JEDINU UTVRDU OBRANE KRŠĆANSTVA. AKO STOGA KRŠĆANSKI SVIJET ODMAH NE PRISKOČI UPOMOĆ, TURCI ĆE SISAK ZA TRI DANA ZAUZETI, A SAM BOG NEKA NAS OČUVA TOGA ZLA.

KAD JE GOSPODIN GROF ZRINSKI ČUO ZA TURSKE NAPADE, PREKINUO JE U ĐURĐEVCU PUTOVANJE U POŽEGU. PISMENO JE IZVIJESTIO GOSPODINA EKENPERGERA I MENE DA ĆE S VOJSKOM GOSPODINA BATTHYANYJA, I DRUGOM, DOĆI U OBRANU SISAČKE TVRĐE. ZAŠTO JE ON PROMIJENIO PLAN, NIJE NAM POZNATO. VRHOVNI SE PAK ZAPOVJEDNICI NISU ODAZVALI MNOGIM ZAHTJEVIMA GOSPODINA EKENPERGERA I OGLUŠILI SE O NJEGOVE ZAPOVIJEDI. OD NJIH SE JEDAN KRIJE U KARLOVCU, A DRUGI U KOPRIVNICI. PREKLINJEMO STOGA I NAJUSRDNIJE MOLIMO VAŠE PRESVIJETLO GOSPODSTVO, ZBOG LJUBAVI

Boga svemogućega, napišite odmah dopis gospodinu grofu Zrinskom da naredi vrhovnim zapovjednicima ovih krajina da se žurno uplite u oslobađanje opsjednute tvrđe i cijele kraljevine. Ako, naime, gopodin grof s vojskom naposljetku ne dođe, zbog gubitka Sisačke tvrđe kršćanstvo će zapasti u veliku pogibelj. Na koncu Vašem presvijetlom gospodstvu želim puninu sreće.

Zagreb, 17. lipnja godine Gospodnje 1593.

Sluga i kapelan Vašega presvijetlog gospodstva zagrebački biskup.

Horvat, Starine 32(1907)183-184.

1593, lipanj 22, Graz

Presvijetli gospodine, itd.

Veoma sumnjam da će poslije ovoga pisma njegova svetost i Vaše presvijetlo gospodstvo biti zadovoljni. No sve dok mi ne naredite drugo, ja ću nastaviti s pisanjem i izvješćivati Vas o lošim i dobrim stvarima, onako kako se budu događale da ne bih zatajio u svojoj obvezi.

Bosanski je paša napokon otrkio planove, jer je 14. lipnja počeo opsjedati kaštel Drenčinu koja se nalazi na rijeci Kupi između Petrinje i Siska. Mnogo ga je sati tukao topovima i napokon zauzeo, razarajući i uništavajući sve. Turci su pustili stare ljude, koji su se ondje zatekli, i nisu im nanijeli nikakvo zlo, no postupali su bez imalo sažaljenja, velikom himbom i zlobom. Mlađe su ljude Turci poveli sa sobom u ropstvo, ali su s njima postupali dobro. Zatim su odmah započeli opsadom Siska, a započeli su onako kako je opisano ovdje u priloženom pismu gospodina zagrebačkog biskupa, što ga Vaše presvijetlo gospotstvo može pročitati.

I mi smo odavle poslali dopise grofu Zrinskom, gospodinu Nadasdyju, gospodinu Batthyanyju, slavonskom zapovjedniku, slavonskom banu, povjerenicima njegove visosti i gospodinu hrvatskom zapovjedniku da se odmah sastanu i dogovore o pomoći Sisku. U velikoj su žurbi sastavljene tri satnije kopljanika i poslane tamo dolje. No ne dao Bog da u

međuvremenu bosanski paša ostvari svoj naum. Javljaju nam da Turci raspolažu vojskom od 40.000 boraca.

Poslanik njegove svetosti u Beču piše mi da je budimski paša poslao dopis prejasnom nadvojvodi Matiji. U njemu piše kako ima naređenje da zarati protiv njegova carskog veličanstva, ako darovi odmah ne budu poslani u Carigrad. Napominje da mu Veliki Turčin šalje 10.000 janjičara, 40.000 Tatara, grčkog beglerbega i pašu temišvarskog. Zatim opet potiče da se pošalju spomenuti darovi i da se čuvamo zla.

Sve nam te vijesti stižu iz Praga, ali se čini da ih se ondje i pokapa, zbog naših grijeha.

Staleži i redovi kraljevine Slavonije otvoreno su ovih dana napisali njegovoj visosti da će, ako im se ne bude pomoglo bolje ubuduće negoli u poršlosti, biti primorani pristati na plaćanje danka Turčinu, ukratko bit će primorani predati mu se. A to ćemo zacijelo učiniti čim Turci zauzmu Sisak. Oni će svakodnevno na taj način vršiti upade do Beča i Graza, bez ikakve prepreke. Ne dao Bog da se to ikada dogodi.

S tim ljubim ruke Vašem presvijetlom gospodstvu, itd.

Graz, 22. lipnja 1593.

P. S. O razgovorima njegove visosti u Pragu nema još nikakvih vijesti. Samo Bog zna za razlog.

Horvat, Starine 32(1907)184-185.

1593. lipanj 22, Graz

Nadvojvodi Ernestu.

premilostivi gospodine,

Bez sumnje, Vaša presvijetla visost znade, da je milošću Božjom bosanski paša Osman 22. ovoga mjeseca, oko 10 i 11 sati prije podne, sa svojom vojskom blizu Siska, između rijeke Save i Kupe, nasrnuo na nas, bio potčen i nagnan u bijeg. Dogodilo se to ovako: vojska iz tvrđe, konjanici i pješaci, napala je iznenada neprijatelja. Turci su se snažno oduprli naletu naše vojske na posve ravnom terenu, ne dopuštajući da se kranjski i koruški konjanici povežu s karlovačkom vojskom gospodina Redarija (a ta se isticala zeleno-crvenom bojom), pa da ih onda ne bi

natjerali u bijeg. Kad je Osman-paša osjetio žestinu napada naše vojske, doletio je na konju da osigura most preko Kupe za bijeg svojih vojnika. No naše su ih čete neprestano sasjecale. I premda su Turci čudom dospijevali do mosta, ipak su ih naši odanle vraćali i bacali u Kupu, u kojoj se najveći dio odličnih i oružju vičnih turskih vojnika zajedno s konjima utopio. I sam se paša utopio skupa s nekolicinom begova, aga, spahija, sahija i begom Menom. Poginuo je i sestrić turskoga cara. Kad su ga pronašli, odmah su mu odrubili glavu. Tko su begovi, age, spahije i ostali turski odličnici koji su ondje poginuli, još se ne zna. Kad se sve sredi i pregleda, Vaša će prejasna visost o tome biti izviješćena. Ja sam pak svjedok da je malo Turaka prešlo Kupu. Premda među našom pješadijom ima podosta poginulih, ipak smo, nanijevši velike gubitke Turcima, izvojevali pobjedu. Osvojili smo osam topova na kotačima, među kojima je i jedan imenom 'Katzianer'. Zaplijenili smo 30 lađa natovarenih zalihama. Kugle za topove težile su 44 i 45 libara, a neke su bile manje težine. Plijena je bilo svake vrste. Štogod je stvorila vještina i ljudska ruka, sve je postalo vlasništvo seljaka koji su sve odnijeli, zajedno sa stotinjak odličnih i osrednjih konja. Učinili su to noću, krađomice. To, međutim, nije prošlo bez velika žaljenja njemačkog i drugog konjaništva. Od zarobljena Turčina, koji je služio u topovskoj jedinici, doznao sam sastav i broj neprijateljske vojske: bosanski je paša imao 4.000 konjanika i pješaka, samih plaćenika: begovih plaćenika bilo je 1.000; Opordibeg iz Klisa imao je 3.000 konjanika: Zimeribeg imao je 500 konjanika: Seferbeg od Cernika, brat bosanskoga paše, imao je 700 konjanika; hercegovački beg, sin Ahmeta paše, imao je 1.500 konjanika; Ibrahimbeg iz Like imao je 2.000 konjanika, a zapovjednik Gradiškog Broda imao je 1.000 konjanika.

Ostalih spahija, sahija i seljaka bilo je najmanje 20.000, no nisu svi bili prebrojeni. Stoga ne mogu potanko znati tko je od begova, aga i uglednijih Turaka poginuo. Vrijeme će sve pokazati. Tada ću o tome izvjestiti presvijetlu Vašu visost. Ovim putem idemo prema Petrinji. Dobro shvaćamo da imamo premalo zaliha i trebamo se opskrbiti. A ako ne, krenut ćemo preko volje na Hrastovicu, koju ćemo, u to sam siguran, osvojiti, jer je strah zahvatio neprijatelja. Zatim ćemo pokušati dalju sreću, jer nam ništa neće stajati na putu, nego jedino nestašica svih stvari u kojima oskudijevamo. Toliko sam imao napisati Vašoj visosti.

Rupert Ekenberg[1]

Horvat, Starine 32(1907)191-192.

1 Prijevod skraćenog i prepravljenog izvješća Ruperta Ekenberga s njemačkog na latinski jezik. Prijevod je nejasan, posebice u posljednjem.

1593, lipanj 23, Sisak

Izvana: Izvješće slavonskog bana njegovoj visosti o pobjedi izvojevanoj kod Siska protiv bosanskog paše.

Prejasni kneže,

Ne sumnjam da je Vaša prejasnost već odavno sazana koliko je Hasan-paša bosanski u ovim krajevima i područjima nejgova carskog veličanstva nekoć harao i koliku je štetu ovoj napaćenoj kraljevini nanio. Ne mareći za mir i savez, prošlih je dana pokorio kaštel Drenčinu. Kad mu je to pošlo za rukom, 15. ovoga mjeseca započeo je opsadom Siska. Neprestano ga je razarao sa šest velikih mjedenih topova. Među tim topovima prvi i glavni bio je izuzetne jakosti koji je ranije izgubio Ivan Katzianer. Čuvši za te pašine pokušaje i vidjevši njegovu obijest, hrvatski gospodin zapovjednik, gospodin Ekenberg, ja i povjerenik slavonskih krajina, hrabro smo združenim snagama pohitili upomoć Sisku. Stigli smo na otok, na kojemu se spomenuta tvrđa Sisak nalazi. Paša nam je s izabranih 10.000 konjanika i pješaka pošao ususret. Orni za borbu i obranu kraljevine, sedmi dan opsade krenuli smo vojskom i žestoko se sukobili s neprijateljem. On je načas snažno uzvratio na naš napad, ali pod gustom paljbom karlovačke pješadije bio je pomaknut s mjesta i dao se u bijeg. Neprijatelj je bježao prema logoru koji se nalazio s druge strane Kupe, a naši su ga slijedili. Turke smo uspjeli nagnati u rijeku Kupu. Paša se s četvoricom begova i gotovo cjelokupnom vojskom utopio. Danas je pašin leš izvađen iz vode, a zarobljenici su ga prepoznali. Izvučeni su i leševi Kuer-bega, Hrustan-bega, zapovjednika Petrinje i Mehmed-bega, sina sestre turskoga cara. Da nismo pašu pobijedili, Sisačka bi tvrđa bila osvojena ili predana neprijatelju. Ti su se događaji odigrali pod Vašim okriljem, Božjom pomoću i milošću. Od neprijatelja smo oteli sedam velikih topova, nekoliko manjih falkoneta i nekoliko novih lađa. U Sisačkoj tvrđi, 23. lipnja 1593. Ponizni sluga Vaše prejasnosti Toma Erdödy, slavonski ban, itd.

Horvat, Starine 32(1907)193.

1593, lipanj 24, Sisak

Izvana: Izvješće povjerenika njegove visosti o pobjedi izvojevanoj kod Siska protiv bosanskoga paše.

Prejasni gospodine,

Vaša je visost od moga tajnika već doznala kako je bosanski Hasan-paša 22. ovoga mjeseca, između 10 i 11 sati, na području nešto iznad Siska, bio poražen i potučen. On je, naime, već više dana sa šest topova velike razorne moći tukao i razarao Sisak, a toga je dana odlučio napasti i nas, vjerne sluge njegova carskog veličanstva i Vaše.

Prvi je napad izvela redovna vojska kraljevine Slavonije, pješaci i konjanici. No nepijatelj, ponajviše pomoćui janjičara, koje je postavio na obali veoma brze rijeke Odre, prisilio ih je snažnim otporom na povlačenje. Gospodin je hrvatski zapovjednik s vojskom iz Karlovca, Koruške i Kranjske pojurio naprijed. To je učinio i gospodin pukovnik Redarije sa svojom konjicom i nekoliko pješačkih četa Njemaca. Udar na neprijatelja bio je toliko snažan, da je odmah izazvao pomutnju u njegovim redovima, bijeg i pogibiju mnogih turskih vojnika. Oni su se odmah obeshrabrili i nisu više bili kadri pružiti otpor, dopustivši da ih naši ubijaju kao ovce.

premda su pokušavali bijeg preko mosta što su ga sagradili preko Kupe, ipak ih je malo prešlo na drugu stranu. Posve izbezumljeni i kao izvan sebe, u gomilama su se bacali u rijeku. Utapali su se bijednici tako da su cijeli jučerašnji dan mogli, a i danas se još mogu vidjeti nebrojeni ljudi i konji koje je nosila rijeka Kupa i ubacivala u Savu. Veliki ih je broj bio uhvaćen i izvađen iz vode zbog ratnog plijena. Među njima bio je i pašin leš s nekolicinom begova, a posebice valja spomenuti nećaka Velikog Turčina, kako su to posvedočili njihovi sluge koje smo uhitili, a i drugi Turci kojima smo te mrtvace pokazali. Spomenuti gospodin zapovjednik, gospodin ban, ja i Redarije sada prikupljamo zarobljenike, stijegove i sav plijen. Poslat ćemo pismo Vašoj visosti. Vjerujem da se vrlo malo od onih koji su stigli ovamo i prešli most, a zatim došli na otok da bi napali Sisak, vratilo odavde. Gotovo su svi bili pobijeni ili potopljeni u Kupi. Gospodin zapovjednik je svojoj vojsci prethodno izdao naređenje da ne uzimaju ili ne hvataju nijednoga zarobljenika, nego da ubijaju sve dok im on ne dadne znak, što je naposljetku i učinio. Zarobili smo devet velikih topova što izbacuju do 46 libara teške kugle i 30 lađa

pristojne veličine koje su bile natovarene streljivom i zalihama. Dao sam ispitati mnoge zarobljenike koliko je paša imao sa sobom vojske, pa svi jednoglasno govore da je njegovih bilo 4.000, što konjanika što pješaka. Hramatan-beg je imao 1.000 konjanika. Opordi-beg iz Klisa imao je 3.000 konjanika. Zimer-beg imao je 1.500 konjanika. Sefer-beg iz Cernika, brat utopljenog paše, imao je 700 konjanika. Hercegovački beg, sin Ahmet-paše vezira, imao je 3.000 konjanika. Kurt-beg, sin Ferhat-paše vezira, imao je 1.500 konjanika. Rustan-beg iz Petrinje imao je 500 konjanika. Ibrahim-beg iz Like imao je 2.000 konjanika, a aga iz Gradiškog Broda imao je 1.000 konjanika. Svi su ovi, s velikim brojem spahija i sahija, a to su turski plemići i feudalci Velikoga Turčina, prešli Kupu s ciljem da napadnu Sisak s janjičarima pješacima. Bosanske čete, koje su brojile 20.000 vojnika, ostale su se druge strane Kupe da čuvaju tabor, jer ih turski zapovjednik nije mogao upotrijebiti u toj vrsti borbe. Ne mogu još sa sigurnošću znati koliko je begova, aga, spahija, sahija i drugih prvaka bilo pobijeno, utopljeno ili uhićeno. No uskoro ću to doznati,, koliko mi bude moguće, a zatim ću javiti Vašoj visosti. Sada odlazimo za Petrinju s ciljem da je osvojimo. nadam se da ćemo s njom osvojiti i Hrastovicu zbog propasti, poraza i straha što je zahvatio Turke. Molim Vašu visost da nam priskrbi živežne namirnice i druge neophodne stvari. Iz logora kod Siska, 24. lipnja 1593. Rupert Ekenberg.

Horvat, Starine 32(1907)194-195.

1593, lipanj 27, Graz

Presvijetli gospodine, itd.

Javio sam već lošu vijest o padu kaštela Drenčine, kojega je bosanski paša 14. ovoga mjeseca zauzeo vojskom. Nakon toga ista je turska topovska jedinica opkolila Sisak. To je pokrenulo naše da priteknu upomoć. Prešavši kod Zagreba 20. lipnja Savu, naša je vojska stigla u Želin. Tu su doznali da se malo podalje nalazi 400 Turaka u izviđanju. Na njih je odmah bilo poslano 400 Slavonaca konjanika i 200 kopljanika na konjima.

Kad su pronašli Turke, zametnula se bitka. Naši su ih natjerali u bijeg, pobili ih 80, zarobili živih 60, te isto toliko konja. Bogu za to hvala. Idućeg ponedjeljka na putu za Želin doznali su za jedan turski konjički odred. Odmah je bilo poslano 600 naših konjanika u potragu. Otišavši malo dalje, nađoše ih oko 500. Bez oklijevanja navališe na njih, nagnaše ih u bijeg, ubiše i zarobiše mnogo Turaka, a potopiše i dva čamca puna turske vojske koja je napustila konje i pokušala se spasiti čamcima. U utorak je našima u Želin stigla vijest da je paša već prešao Kupu preko mosta, što ga je malo dalje od Siska sagradio u četiri dana, pa ako se ne pritekne upomoć Sisku za par sati, on će biti zauzet.

Kad je ta vijest bila objavljena vojnicima Slavonije i Njemačke, izdano je naređenje da se postroje i krenu u vojni pohod. Slavonci su se počeli izgovarati i iznositi teškoće, da naime paša vodi devet begova a ovi opet sve odlične konjanike, da ima prokušanu i hrabru vojsku s kojom se nitko ne može boriti bez očigledne opasnosti da će mu vojska biti iskomadana. Njima nasuprot Nijemci i Talijani povikivali su da se, u ime Božje, krene u borbu. Bolje je, govorili su, staviti život na kocku negoli se sramno povući i izgubiti Sisak, mjesto tako značajno za obranu kršćanstva. Hrvatski zapovjednik i povjerenik njegove visosti odlučili su krenuti u borbu. Tako su i postupili. Idući pravilno raspoređeni tri dobra sata, banuše pred neprijatelja koji je također velikim junaštvom i u dobru zaklonu iščekivao napad.

Zazvavši prije pomoć Boga svemogućega, naša je vojska započela borbu i odmah neprijatelja stavila u velike teškoće. U pomutnji što je nastala neprijatelj je pobacao oružje i pokušao bijeg preko mosta s ciljem da se spasi. Naši su, međutim, tu stvar predvidjeli, pa je stoga bilo odmah izdato naređenje da jedna konjanička jedinica krene prema mostu kako bi se prepriječio prijelaz. Pothvat je savršeno uspio tako da nitko od Turaka nije prešao most. Najveći ih je dio bio pobijen, mnogi su se utopili u Kupi pokušavajući je preplivati. Turski pješaci, koji su ostali s druge strane Kupe, videći propast i smrt svojih drugova, prosuli su prah za streljivo i dali se u bijeg, ostavivši na livadi sedam velikih topova, mnoštvo mušketa, veliku količinu bala robe i sve vrste živežnih namirnica. Sve je to naša vojska zarobila i prisvojila. To nam je izvješće donio tajnik njegove visosti kojega je on poslao iz Siska s tim lijepim vijestima.

Iz sata u sat očekujemo od pojverenika posebno izvješće

o svemu što se dogodilo. Nadam se da ću ga poslati Vašem presvijetlom gospodstvu još ovom poštom, kako bih razveselio njegovu svetost kojoj najponiznije ljubim noge. Spomenuti nas je tajnik također izvijestio da su povjerenik i gospodin zapovjednik namjeravali prekjučer otići kako bi izvidjeli mogu li zauzeti Hrastovicu i Petrinjsku tvrđavu. Mnogi vjeruju da će Turci sada pobjeći čim se naša vojska približi, a to neka dade njegovo Božansko veličanstvo. Amen.

Iz Praga stižu nove vijesti. prejasni gospodin Ernest odlazi u Flandriju u mjesecu rujnu, a 28. ovoga mjeseca trebao bi se vratiti u Beč, a zatim proslijediti ovamo, možda na oproštaj s nadvojvotkinjom i ovdašnjim staležima.

Iz Beča javljaju da su turski prebjezi već prije nekoliko godina došli u Eger, glavnu tvrđavu u gornjoj Ugarskoj, kako bi izvidjeli na koji bi je način mogli predati Turcima i da su već mnoge osposobili za taj posao. Stvar je ovih dana razotkrivena, a oni su svi raščetvereni.

Iz Praga stiže vijest da je prije dva dana objavljeno kako će prejasni gospodin nadvojvoda otići u Flandriju za upravitelja te da ga je omah papinski nuncij sa svim veleposlanicima posjetio i čestitao na novoj dužnosti. Sutradan, 28. ovoga mjeseca, trebala je njegova visost otputovati u Beč, a odande možda doputovati ovamo. (Zbog nepažnje napisah ovaj odlomak, jer sam zaboravio da sam o tome gore pisao. Neka me Vaše presvijetlo gospodstvo ispriča).

Dovde sam pisao u prošli petak. Dosada sam iščekivao pojedinosti o bici s Turcima kod Siska. No kako vijesti nisam dobio do odlaska ove pošte, zatvorio sam omotnicu i poslao pismo Vašem presvijetlom gospodstvu, kojemu ljubim ruke, kao i presvijetlom gospodinu don Petru, momu gospodaru. No neka Vaše presvijetlo gospodstvo nipošto ne posumnja u tu bitku i našu pobjedu, jer su nam je potvrdili zastupnici u Kranjskoj i grof Zirnski. Obje strane javljaju da je poginuo i sam paša s osam begova, pa za ljubav Božju mole da se ta pobjeda nastavi. Nadamo se da će to naši vojnici učiniti. Sada je, naime, na redu Petrinja koju će zauzeti. Prednost je na njihovoj strani zbog mosta što je podignut kod Siska. Njime mogu prijeći Kupu i krenuti prema Hrastovici i Petrinji. Ta tvrđa, govori se, s druge strane, tj. sa strane Une, nije toliko čvrsta kao s ove prema Kupi. Turci su, naime, pretpostavljali da neprijatelj s one strane i ne može napasti niti osvojiti Petrinju, nego samo od rijeke Kupe i Bresta, što je za našu vojsku sasvim nepovoljan pristup.

Blagoslovljen naš gospodin Bog i neka mu je vječna hvala. Neka sačuva njegovu svetost i vaša presvijetla gospodstva u sreći i dobru zdravlju. Amen.

Graz, 27. lipnja 1593.

P. S. Siguran sam da Vaše presvijetlo gospodstvo ili presvijetli gospodin don Petar imate među svojim poslužiteljima stručnjake koji se razumiju u arhitekturu utvrda, ili će ih barem njegova svetost imati. Oni su Vam potčinjeni i zacijelo bi željeli da ih počastite svojim nalozima. Neka se Vaše presvijetlo gospodstvo udostoji pokazati takvoj stručnoj osobi moj crtež Siska i njegov položaj. Neka ta osoba zatim razmisli i napravi plan na koji način smatra da se može Sisak uspješno utvrditi. Molim Vas da mi potom pošaljete taj nacrt. Bit će to na dobrobit cijelom kršćanstvu. Ako mi dopustite, ovdašnjim bih staležima tada saopćio da sam taj nacrt dobio Vašim posredstvom. Bez Vašega dopuštenja to ne bih učinio. Oni će Vam biti beskrajno zahvalni. Meni će zatim izraziti posebnu zahvalnost. S tim u svezi Vaše presvijetlo gospodstvo treba znati da u Sisku nema kamenja i da tu tvrđu treba načiniti od zemlje. Mi zasada nemamo osobu koja se razumije u gradnju utvrda, pa se nadam da će Vaše presvijetlo gospodstvo ispuniti moju molbu.

Odani sluga Vašega presvijetlog gospodstva barun Kobenzel de Prosseco.

Horvat, Starine 32(1907)185-188.

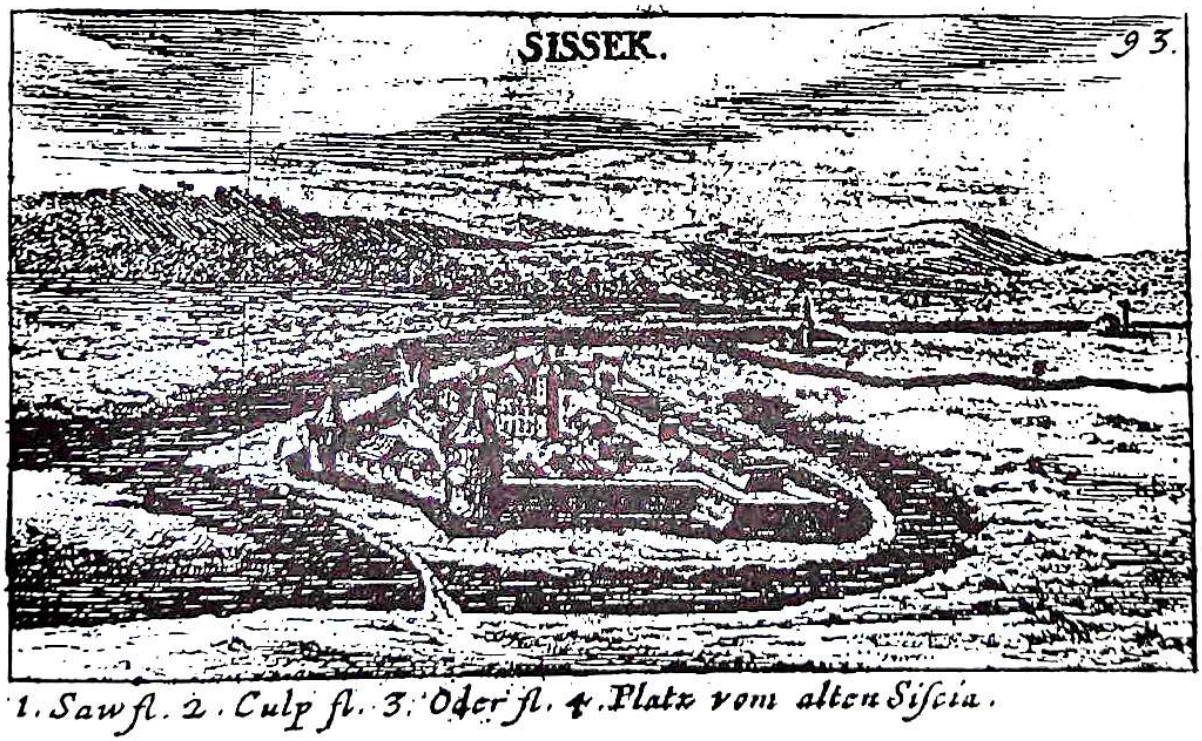

Sisačka tvrđava, Arhiv Hrvatske, Zagreb, Grafička zbirka br. 1706.

1593, srpanj 4, Graz

Presvijetli gospodine, itd.

Šaljem Vašem presvijetlom gospodstvu posebno izvješće o pobjedi što smo je proteklih dana uz pomoć Božju izvojevali protiv Turaka. No uz ovu radosnu, javljam Vam i loše vijesti. Naša, naime, vojska zbog velikih poplava i blata nije mogla dovući topove pod Petrinju, pa je stoga bila primorana povući se ne obavivši ništa. Turci su u Petrinji bili veoma obeshrabreni. Sada poduzimamo sve moguće mjere kako bismo se što prije mogli vratiti pod Petrinju sa svrhom da je osvojimo. A to neka nam dade blagoslovljeni Bog. Amen.

Prejasnog nadvojvodu Ernesta očekuju u Beču u ponedjeljak ili utorak. Dopis je poslao i nama savjetnicima da čim prije dođemo k njegovoj visosti. Tako ću ja krenuti prekosutra, ako se svidi njegovu Božanskom veličanstvu. Odanle ću javiti Vašem presvijetlom gospodstvu što se dalje bude događalo.

U pismu od 19. prošloga mjeseca pitate me da li su Tiepolo i naš zapovjednik ili upravitelj Senja, kad su Turci napali vojnu utvrdu, ostali mirni i spokojni? Prije par dana prošao sam Zagrebačkim poljem. Turci su stigli gotovo do senjskih zidina i nanijeli našima golemu štetu. Vjerujem da sam dobro shvatio kako Vaša svetost i Vaše presvijetlo gospodstvo smatraju da je spomenuti upravitelj zaslužio kaznu. I to stoga što je trpio svaku nepravdu koju su mu nanosili Turci, nimalo im ne uzvraćajući udarce, poput stare žene. To mu, naime, ne zabranjuje njegovo carsko veličanstvo. Izričito mu, naprotiv, dopušta da se izmiruje s Turcima. A da se to nije tako odigralo, kakva bi se čudna i strašna stvar dogodila? Oni se ne bi smjeli više braniti od Turaka, svaki dan nanose tako velika zla. No ako su i Albanci u zemlji njegova carskog veličanstva protiv nas i rade za Turke, onda je to šteta za cijelo kršćanstvo. Što se, naime može gore dogoditi, nego kad vidite ujedinjene kršćane i Turke kako zajedno udaraju na nas? To je nečuvena stvar, i nju njegova svetost, naš zajednički otac i pastir, mora

spriječiti. Ne sumnjam da će njegova svetost to učiniti kad mu bude upućena neka žalba.

Što se tiče predmeta don Francesca Prumnachera, zauzimat ću se za nj svim svojim snagama. Zahvaljujem Vašem presvijetlom gospodstvu što ste me počastili svojim nalozima. Učinite to češće, a ja ću najspremnije poslušati i sve izvršiti vjerno i savjesno.

Bog, naš gospodin, neka u sreći i zdravlju mnogo godina uščuva njegovu svetost, Vaše presvijetlo gospodstvo i presvijetlog gospodina don Petra.

Graz, 4. srpnja 1593.

Prilog: Prejasni kneže. Presvijetli i veoma poštovani gospodine.

P. S. Nisam propustio izvijestiti se kako stoji stvar u svezi s Atunom Zadraninom i s nadarbinom Svete Marije u pazinskoj crkvi. Priopćeno mi je kao pouzdana i istinita stvar da je porečki biskup dotičnog Zadranina lišio nadarbine. No kako je uložio utok gospodinu patrijarhu i kako se očistio od krivnje koja mu je bila pripisana, bila mu je vraćena nadarbina, a ne znam uz koju svotu novčane kazne. To mu je naredio vikar gospodina patrijarha. Stoga don Francesco Prumnacher neće postići što je namjeravao. Za povljni ishod nedostaje mišljenje njegove svetosti. Nastojat ću služiti Vašem presvijetlom gospodstvu svim svojim silama.

Nadnevak kao u pismu.

Horvat, Starine 32(1907)188-190.

1593, srpanj 10, Beč

Presvijetli gospodine, itd.

Stigao sam prije dva sata. Ovdje nisam zatekao nadvojvode Ernesta i Matiju. Oni su, naime, otišli na jedan posjed Dunavom. Nisam još razgovarao ni sa kim koji bi mi mogao reći nešto značajno. Stoga zasada ne mogu Vašem presvijetlom gospodstvu javiti ništa nova, osim što se govori

da će prejasni vojvoda Maksimilijan kao upravitelj naših zemalja naslijediti prejasnog nadvojvodu Ernesta. Prolazeći jučer preko Novog Mesta ili Neustata, osam lega odavde, posjetio sam njegovu visost, pa smo porazgovarali baš o tome. No njegova mi je visost ustvrdila, da joj njegovo carsko veličanstvo o tome dosada ništa nije priopćilo. Ako bi do imenovanja, međutim, došlo, njegova će visost zauzrvat zatražiti neke stvari kojem joj njegovo carsko veličanstvo neće možda odobriti. To će mu biti najveće zadovoljstvo.

Zasada nemam Vašem presvijetlom gospodstvu ništa drugo javiti, nego Vama i presvijetlom gospodinu don Petru, momu gospodaru, ljubim ruke i želim svaku sreću.

preuzvišeni gospodin biskup ljubljanski ljubi ruke Vašem presvijetlom gospodstvu i prilaže Vam ovo pismo.

Beč, 10. srpnja 1593.

Horvat, Starine 32(1907)190.

1593, srpanj 16, Beč

Presvijetli gospodine, itd.

Rado bih Vam javio poneku lijepu vijest, ali vjerujte mi ništa se ne govori.. Turci su vrlo tihi, pa su sada najbolji susjedi koje možemo imati. Ne čuje se nikakvo oružje, čak niti u času dolaska grčkog begleberga.

Naši će otputovati 20. ovoga mjeseca prema Petrinji, izgubljenoj našoj zemlji, i nastojat će je zauzeti vojskom, ako Bog dade. Mnogi se neće uplašiti spomenutoga bega ako dođe. Iz Štajerske onamo šalju 1.000 kovača i 1.500 kopljanika. Dao Bog da čim prije Vašem presvijetlom gospodstvu uzmognem poslati dobru vijest o osvajanju Petrinje i obližnje Hrastovice, koja se izdajom prošle godine predala neprijatelju.

Prejasni je nadvojvoda Ernest otišao u utorak u Novo Mesto, udaljeno osam kilometara odavle, da bi se susreo s prejasnim bratom Maksimilijanom te da bi mu u ime njegova carskog veličanstva ponudio svoju službu, odnosno upravu našim pokrajinama. Čujem da je uzeo rok od osam dana prije

donošenja odluke o toj stvari. Njegovo carsko veličanstvo od njega zahtijeva da se više ne naziva kraljem Poljske. Sumnjam da će to učiniti, pa će ubrzo odbiti spomenutu upravu.

Nemam Vam što drugo javiti, pa ovim završavam i ljubim ruke Vašem presvijetlom gospodstvu i presvijetlom gospodinu don Petru, momu gospodaru.

Beč, 16. srpnja 1593.

Horvat, Starine 32(1907)195-196.

1593, srpanj 23, Beč

Presvijetli gospodine, itd.

Nadao sam se da ću ovom poštom Vašem presvijetlom gospodstvu poslati dobre vijesti o osvajanju Petrinje i Hrastovice, u koji su se pothvat naši imali upustiti 20. ovoga mjeseca. No koliko znamo, to nisu dosada učinili. Dapače, vijesti što do nas dopiru, govore da će se onamo uputiti prije 30. ovoga mjeseca. Ima tomu mnogo razloga, no ponajviše je riječ o sljedećem: prilikom podjele plijena nastale su vrlo velike razmirice, pa su se gotovo pograbili. Nadalje, Ekenberg, dosadašnji povjerenik njegove visosti, ne želi više obnašati povjereničku službu, nego hoće postati vrhovni zapovjednik nad sveukupnom vojskom. No to se neće dogoditi, jer je ranije ta služba bila ponuđena hrvatskom zapovjedniku gospodinu Auerspergu, kojemu se općenito pripisuje zasluga za pobjedu što je uslijedila poslije bitke. Njegova visost nastoji, protivno momu savjetu, izmiriti i jedno i drugo, ali ne čini ništa drugo osim što gubi vrijeme. Nadalje, i Njemci prave poteškoće u svezi s odlaskom u taj rat, jer nisu primili plaću. Mi smo pisali i svakodnevno pišemo u Prag zbog novca, no bez uspjeha. Neka nam Bog pomogne, pa ću Vam sljedećom poštom javiti o tome nešto pouzdano. Kako vidim, njegovo se veličanstvo i svi skupa pitaju da li se ta dva mjesta mogu zauzeti, a zatim sklopiti mir? Njegovo je veličanstvo naredilo da se za 10 dana bez oklijevanja pošalju darovi u Tursku. Ovih je dana u Carigrad bio poslan teklić s pismima za Velikog Turčina. U

pismu se govori o porazu bosanskoga paše i izražava žaljenje što njegova drskost nikada nije bila kažnjena. Ako Turci unatoč tom porazu žele živjeti u miru i dobrom susjedstvu s njegovim carskim veličanstvom, učinit će to i naš car i držati se svega što je potpisnao kod sklapanja primirja.

Senjski se zapovjednik ovih dana opet ponio hrabro. Upavši u Liku i zapalivši Bunić, otprilike glavno mjesto te pokrajine, pobio je velik dio pučanstva, odveo preko 200 robova i preko 3.000 komada krupne stoke.

O sasboru carevine najveća tišina.

prejasni nadvojvoda Ernest sprema se za odlazak u Flandriju. Više ne vodi poslove u ovoj zemlji i Ugarskoj, nego ih je prepustio bratu, prejasnom nadvojvodi Matiji.

Ovih se dana s njegovom visosti susreo prejasni Maksimilijan i izjavio da prihvaća upravu naših zemalja, ali uz određene uvjete koji jedva da se mogu ispuniti. Njegova je visost po svom tekliću poslala odgovor njegovu carskom veličanstvu.

Ovdje već 40 dana pada kiša, i to svakodnevno. To veoma šteti usjevima, sjenu i vinogradima, a oluje u mnogim mjestima nanose velike štete.

S tim ljubim ruke Vašem presvijetlom gospodstvu i presvijetlom gospodinu don Petru, momu gospodaru, ne sumnjajući da će me vaša gospodstva sačuvati u milosti kod njegove svetosti kojemu od srca želim dug život i sreću. Amen.

Beč, 23. srpnja 1593.

Horvat, Starine 32(1907)196-197.

1593, srpanj 31, Beč

presvijetli gospodine, itd.

Žao mi je što nemam ništa javiti Vašem presvijetlom gospodstvu ovom poštom. To se u prvom redu odnosi na naš vojni pohod na Petrinju. On se rađa i priprema već od prošle izvojevane pobjede nad neprijateljem, ali se sve dosada nije

mogao ostvariti, djelomice zbog lošeg vremena i svakodnevnih kiša, djelomice zbog nestašica namirnica, posebice zobi za konje, djelomice zbog toga što vojska još nije bila plaćena, i napokon zbog borbe za prestiž i zbog nejedinstva naših vojskovođa. A sve je to trebalo popraviti štogod je brže bilo moguće. Jučer je najprije bio poslan jedan od tajnika predsjedniku Ratnog vijeća u Graz s naređenjem da on, u smislu nakane njegove visosti, koju će mu objasniti spomenuti tajnik, osedla konja, otputuje u Zagreb i pobrine se da naša vojska krene prema spomenutoj Petrinji te se potrudi svim silama da je osvoji zajedno s Hrastovicom. A dao Bog, naš gospodin, da Vašem presvijetlom gospodstvu to uzmognem sljedeći puta javiti, pa da Vi o tome možete izvijestiti njegovu svetost. Nismo još sigurni da je stigao grčki beglerbeg.

Budimski paša svaki drugi dan traži darove. Nosač tih darova stigao je ovamo jučer i otputovat će najkasnije za osam dana, ali neće proći kroz naše pogranično mjesto Komarom, dok ne dođe neka vijest o Petrinji i dok se ne dozna nešto o truskim planovima. No ako paša ne želi mir, spomenuti mu darovi neće biti poslani. Prošlih je dana bio poslan teklić u Carigrad s pismima za Velikog Turčina i njegova prvog pašu. On ima doznati njihovu nakanu, to jest da li oni žele mir. U tom će slučaju njegovo carsko veličanstvo biti sporazumno s njima i odmah će po teklićevu povratku poslati darove.

Budimski paša naočigled stvara velike zalihe za rat. No smatra se da je to prije trik, jer se i na taj način žele iznuditi darovi od njegova carskog veličanstva.

Vaše presvijetlo gospodstvo neće povjerovati koliko bi bio potreban državni sabor carskih zemalja zbog straha od Turaka, da se stvar ne okrene na našu štetu i zatekne nas bez novca, zaliha i ostalih potrebnih stvari. Ali iz Praga se ništa ne čuje. Neka Bog svemogući nadahne njegovo carsko veličanstvo onim što je najvažnije za jadno kršćanstvo kako ne bi propustio svim srcem poduzeti ono što je potrebno.

Vaše presvijetlo gospodstvo neće povjerovati koliko je dobra učinio izabrani akvilejski patrijarh u Gorici, a sasvim je izvjesno da bi išlo bolje kad bi mu njegova svetost malo proširila redovnu ovlast i dala mu povlasticu da smije osloboditi od nezakonitih a konsumiranih brakova. Isto tako valjalo bi urediti i pitanje zaređenih svećenika s nadarbinama, premda su nezakoniti ili vanbračni, jer ta stvar pridonosi dobrobiti i donosi korist njegovoj vizitaciji.

Stvar s velečasnim Gurkom posve je izblijedila, pa gospodin

SALZBURŠKI NADBISKUP NE PODUZIMA NIŠTA. VUKOVI IMAJU DOSTA VREMENA POVJERAVATI OVČICE BEZ PASTIRA LOŠIM ČUVARIMA KOJI NEMAJU PSE ČUVARE. NEKA MI NJEGOVA SVETOST VJERUJE (PRED BOGOM I NJEGOVIM ANĐELIMA), DA U CIJELOM KRŠĆANSTVU NEMA VEĆE POTREBE ZA VIZITACIJOM I REFORMOM KAO UPRAVO NA PODRUČJU TOGA NADBISKUPA I NJEGOVIH KANONIKA. NADALJE, VIZITACIJU I REFORMU VALJA OBAVITI BEZ VELIKIH OPASNOSTI, A VIZITATOR IMA POSJEDOVATI MUŽEVNU HRABROST, OSTATI NEPODMITLJIV I PRAVEDNIH RUKU. S TIME LJUBIM RUKE VAŠEM PRESVIJETLOM GOSPODSTVU I RPESVIJETLOM GOSPODINU DON PETRU. NEKA BOG, NAŠ GOSPODIN, SAČUVA NJEGOVU SVETOST I VAŠA GOSPODSTVA U SVAKOJ SREĆI. NA MNOGO GODINA!

BEČ, POSLJEDNJEGA DANA SRPNJA 1593.

Horvat, Starine 32(1907)197-199.

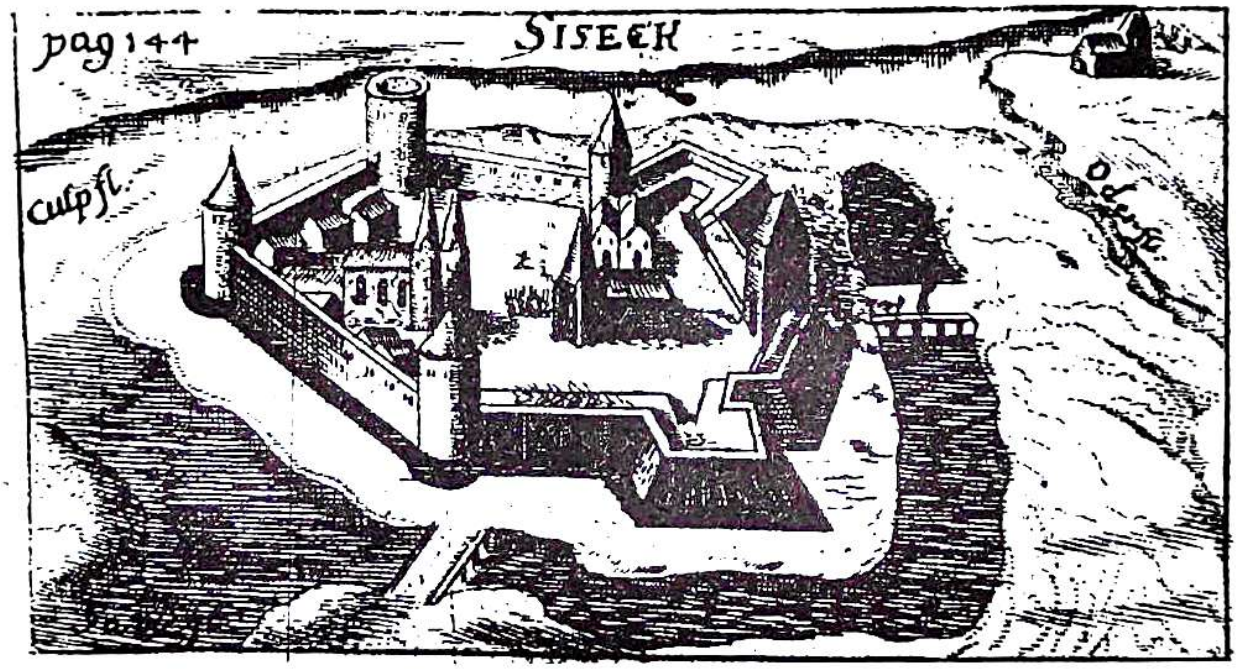

Sisačka tvrđava, Arhiv Hrvatske, Zagreb, Grafička zbirka br. 1707.

1593, KOLOVOZ 6, BEČ

PRESVIJETLI GOSPODINE, ITD.

RADO BIH VAŠEM PRESVIJETLOM GOSPODSTVU JAVIO PONEKU DOBRU I SRETNU VIJEST IZ OVE ZEMLJE, ALI VJERUJTE MI, NEMA NIŠTA NOVA, OSIM ŠTO SU SE NAŠI KONAČNO SPORAZUMJELI I MEĐU SOBOM ZAKLJUČILI, DA ĆE SE 8. TEKUĆEG MJESECA, TO JEST SLJEDEĆE NEDJELJE,

skupiti u Brestu nasuprot Petrinji i da će u ime Božje započeti opsadom. Neka Božja dobrota dopusti da je naša vojska uskoro osvji. Ja ću o tome izvijestiti Vaše presvijetlo gospodstvo, a vi ćete onda to priopćiti njegovoj svetosti. Turski zarobljenici i prebjezi, koji se sada nalaze kod naše vojske, tvrde svi odreda da će Petrinju biti lako zauzeti. Kad oni unutra budu vidjeli da je opsada počela, pobjeći će i napustiti grad. Jedan jedini zarobljenik tvrdi da je čuo kako je sultan pozvao u Carigrad begove koji su se bijegom spasili iz bitke kod Siska, te da je petrinjski zapovjednik Hasan beg izjavio da će se oglušiti na taj poziv, pa da će radije umirjeti u Petrinji nego u Carigradu. Ako je to istina, onda se s pravom mora zaključiti da će se on braniti svim silama. Tvrdi se da je grčki beglerbeg sada u Grčkoj Albi i da će ubrzo stići u Misiju, kako danas nazivaju Bosnu. No stvar još nije provjerena. Naši uhode, koji se nalaze u više mjesta u Ugarskoj i Bosni o tome još nisu ništa javili. Temišvarski je paša zacijelo otišao za upravitelja Bosne, ali samo sa svojim četama, ukupno 600 konjanika. Primijetili smo da se mnogi Turci iz Ugarske premještaju k njemu. Stoga su naši zapovjednici u Ugarskoj zatražili ovih dana dopuštenje da smiju nešto protiv njih poduzeti kako bi ih od toga odvratili. No bilo im je strogo naređeno da ne poduzimaju nikakve vojne korake.

Budimski paša svakih osam dana traži darove, i to velikim prijetnjama, tvrdeći da se Sinan-paša s petoricom beglerbegova već uputio u ove krajeve te da vodi preko 5.000 Tatara. No nitko mu to ne vjeruje.

Prejasni nadvojvoda Ernest sprema se za odlazak u Flandriju. Naredio je da ga prati 60 kopljanika na konjima i 60 oštropernika. Kopljanicima će zapovijedati gospodin Karlo de Harrach, sin presvijetlog gospodina tamošnjeg veleposlanika. Oštropernicima će zapovijedati gospodin Molard, obojica komornici njegove visosti. Njegova visost svakodnevno očekuje katoličkog veleposlanika, koji boravi na carskom dvoru, da se s njim dogovori u svezi s putovanjem i sve ostalo što je potrebno.

U ponedjeljak bi trebao otputovati ukoliko ne stigne neko novo naređenje. Izaslanik[1] se s darovima zaustavio u pograničnom mjestu Komaromu, sve dok nam ne stigne kakva povoljna vijest o Petrinji, ili dok ne čujemo da je stigao Sinan-paša ili grčki beglerbeg. Ako nam se Bog smiluje i podari nam Petrinju i Hrastovicu, a Turci požele mir, imat će ga kako žele, uz te darove, jer mi ne želimo rat koji bi bio konačna naša

PROPAST

Zasada nemam što drugo napisati, već na koncu ljubim ruke Vašem presvijetlom gospodstvu i presvijetlom gospodinu Petru, momu gospodaru.

Beč, 6. kolovoza 1593.

Horvat, Starine 32(1907)199-200.

1 Bio je to Franjo Popel.

1593, kolovoz 14, Beč

Prejasni gospodine, itd.

Nemamo još nikakva izvješća o vojnom pohodu na Petrinju, osim sljedećeg pisma što ga je slavonski gospodin ban napisao jednom svom prijatelju:

'Spremamo se na put za Petrinju. Ovamo će danas stići gospodin grof Zrinski i štajerska vojska. S pomoću Božjom sutra krećemo na put. U Bosni imamo novoga pašu. Tvrdi se kako se on s malom vojskom utaborio iznad Kostajnice. Čuvši to, nismo poduzeli ništa. Hrustan beg, koji se bijegom spasio iz posljednjeg poraza Turaka, skrušene i ponizne duše očekuje naš dolazak u Petrinju. Na zapovijed svoga cara branit će taj grad do posljednjeg daha. U gradu Turopolju, 7. kolovoza 1593'.

Događaje od današnjega dana pa u sljedećih osam dana pomno ću opisati Vašem presvijetlom gospodstvu.

Nositelj darova gospodin Popel odlazi na blagdan sv. Lovre, ali će u Komaromu pričekati nova naređenja. Ulažemo sve sile da sačuvamo mir, ako ga se tako uopće može nazvati. Rat nam ne ide u prilog, jer u sebi krije veliku pogibelj, budući da nemamo ni novca, ni streljiva, ni drugih neophodnih stvari. No ja sam uvjeren da bi se sve to našlo i priskrbilo, kad bi netko zaista oko toga nastojao. O državnom saboru nikakvih novosti. Gospodin don Guilelmo, katolički veleposlanik na carskom dvoru, stigao je ovih dana ovamo i neprestano boravi s prejasnim Ernestom. O njegovu odlasku u Flandriju nema još pouzdanih vijesti. Ovdje mislim na vrijeme i datum

odlaska.

Odluka njegova carskog veličanstvo nasljedniku njegove visosti na čelu vlade naših zemalja još nije donesena. Stoga o tome ništa ne mogu javiti Vašem presvijetlom gospodstvu. U sljedećem pismu moći ću to učiniti, barem se tako nadam.

Budimski je paša miran i spokojan, premda se utaborio u blizini Budima na nekim livadama s novopridošlim Turcima iz donjih zemalja.

S time ljubim ruke Vašem presvijetlom gospodstvu i momu gospodaru don Petru. Veoma se preporučam obojici. Bog, naš gospodin, neka vas sačuva s njegovom svetošću mnogo godina u svakom dobru. Amen.

Beč, 14. kolovoza 1593.

PS. U predvečerje blagdana sv. Lovre održana je svečana procesija u Grazu. U njoj je sudjelovala i prejasna nadvojvotkinja s djecom. Molilo se za sretan uspjeh našeg vojnog pohoda na Petrinju.

Horvat, Starine 32(1907)201-202.

1593, kolovoz 12. i 19, Beč

Presvijetli gospodine, itd.

Prekjučer sam primio izvješće o stvarima koje se tiču Petrinje. Preveo sam ga od riječi do riječi i šaljem ga Vašem presvijetlom gospodstvu. Evo:

'Opsadom Petrinje trebalo je početi odmah poslije poraza bosanskog paše. No budući da nisu bile poduzete potrebne pripreme u tom smislu, vojska se iz Hrvatske nije mogla odvažiti na taj pothvat prije 7. tekućeg mjeseca. Toga je, naime, dana stigla u Stari Put, dvije lege od Jastrebarskog.

Vojska je 8. kolovoza stigla do Cerja. Ondje su čuli da su se ostale čete, koje su krenule iz Zagreba, a na čelu kojih se nalazio opet gospodin grof Zrinski, utaborile kod Bunijskog mosta, malu legu od spomenutoga Cerja. K novopridošlima

prisutpili su Karlovčani s četama iz Kranjske i Koruške, a nalazili su se malu miljU od Petrinje. Slijedila ih je vojska koja je pristigla iz Zagreba. Tu su ugledali veći broj Turaka. Ovi su se odmah povukli u Petrinjski grad, pa se naši nisu mogli sukobiti s njima. Cijeli se naš logor skupio 16. kolovoza u blizini Petrinje, ali s ove strane Kupe gdje se nalazi Brest. Naša vojska nije učinila drugo, nego dovezla tek tri topa nadomak petrinjskog mosta. To je bilo izvedeno oko 14 ili 15 sati. A kad su trebali početi s postavljanjem mosta, na svoju su nesreću uočili da nisu dovezene daske i ploče što se stavljaju iznad barki. Stoga je bilo neophodno narediti da se one dovezu iz Zagreba, na opću žalost svih zbog prednosti koja je sada prelazila na tursku stranu, jer Turci nisu nikada vjerovali da bi ih netko mogao napasti. Spomenute su daske trebale stići 14. tekućeg mjeseca. Mi smo ipak iste večeri postavili nekoliko topova u polju ispred tvrđe i započeli paljbom, koliko nam je bilo moguće, dok ne bude načinjen most i mi uzmognemo prijeći na drugu stranu Kupe. Neprijatelj nam je dao na znanje da nas se mnogo ne plaši. No kad napravimo most i prijeđemo na drugu stranu Kupe, svi se nadamo da ćemo tvrđu osvojiti.

Zbog nepažnje danas se upalilo bure streljiva ili praha i ubilo trojicu topdžija.

Pisano predveče 12. kolovoza 1593.

Budimski je paša opet poslao pismo njegovoj visosti, posdsjećajući kako je sulatan naredio da beglerbeg Sinan-paša i 100.000 tatara krenu na nas. On je pak poslao pismo paši da nema zaliha, pa stoga neka ostane kod kuće ili neka pazi da ga ne zadesi velika nevolja. Međutim, ako njegovo veličanstvo želi mir i ako hoće da ova turska vojska ne dođe, neka pošalje darove odmah, a oni će sve srediti.

Naši iz Pape, u pograničnom području prema Kaniži, ovih su dana poduzeli neko putovanje u svrhu zarade. Sudbina je htjela da su naletjeli na nekoliko turskih kuhara koje su u jednom tjesnacu nadvladali. Dovezli su mnogo robe, zarobili nekolicinu Turaka, među kojima je bio aga, tj. zapovjednik Stolnog Biograda s jednim čaušem bosanskog paše. On će nam, kako se nadamo, odati mnoge važne stvari, kako je to već djelomice i učinio.

Prejasnog nadvojvodu Ernesta muči kostobolja. O odlasku njegove visosti vlada najveća šutnja, a isto tako i o njegovu nasljedniku na čelu naše vlade. O carskom saboru još ništa.

S tim ljubim ruke Vašem presvijetlom gospodstvu kao i presvijetlom gospodinu don Petru, momu gospodaru.

Ako sutra poštom stigne nešto nova, značajna i korisna, ja ću priopćiti ovdje dolje Vašem presvijetlom gospodstvu, kojemu se veoma preporučujem.

Beč, 19. kolovoza 1593.

P. S. Redovna je pošta sigla, a s njom i loša vijest. Ona glasi: premda su naši tukli Petrinju i odlučno je htjeli zauzeti, donijeli su odluku da će odustati od toga pothvata i povući se pred dolaskom grčkog begl'erbega koji je stigao s velikom vojskom. Ova je činjenica sve pomutila. Postoji bojazan da taj Beglerbeg može početi opsadom Siska, a onda će mu biti otvoren put prema Štajerskoj i Kranjskoj. Daj Bože da ne prodre u Furlaniju. Mi se odavde ne krećemo. Nedostaju nam sve potrebne stvari. Ne želimo više samo slušati o sredstvima pomoću kojih bismo mogli nabaviti veliku pomoć. Sve zbog naših grijeha.

Horvat, Starine 32(1907)202-204.

1593, kolovoz 28, Beč

Presvijetli gospodine, itd.

Kakav je uspjeh polučio vojni pohod na Petrinju, Vaše će presvijetlo gospodstvo saznati iz pisma preuzvišenog zagrebačkog biskupa jednom svom prijatelju koje prenosimo od riječi do riječi kako slijedi: 'Dana 16. ovoga mjeseca naša je vojska počela opsjedati Petrinju. I dok je naša vojska tukla topovima po tvrđi, novi bosanski paša pristigao je Turcima u tvrđi upomoć. Naši su ga, prešavši Kupu, pokušali više puta napasti. Prestrašeni izvješćem bjeguinaca i uhićenoga age o beglerbegovu dolasku, odustali su od opsade i počeli se povlačiti. Ugledavši na savskoj obali nove turske čete i šatore, bili su primorani vratiti se u Zagreb. Toliki je strah ušao u našu vojsku zbog beglerbegova dolaska, da će uskoro uslijediti krajnja propast domovine, ako nam se dobrota Božja ne smiluje.

Uhićeni Turci, izvidnice i prebjezi jednodušno su izvijestili da beglerbeg ima naređenje da do temelja sruši Sisak te da sasvim opustoši Slavoniju i susjedne zemlje. Stoga molimo Vaše presvijetlo gospodstvo da njegovu veličanstvu, a momu milostivomu gospodaru, velikim svojim ugledom savjetujete da ih Ugarske snažnom vojnom silom pomogne onima koji su u pogibelji. S time Vašem gospodstvu želim svaku sreću i pozdravljam. Zagreb, 19. kolovoza 1593'.

Kad je prejasni nadvojvoda primio tu lošu vijest, odmah je po tekliću poslao pismo da se naša vojska ne raziđe, kako su naumili učiniti. Osim toga grof Zrinski uputio se odmah kući s puta u Kanižu, jer je primio vijest da je sigetski beg krenuo jakom vojskom u one krajeve. Kad je iznenada stigao iznad Kaštela zvanog Peleske, velikom je žestinom napao našu vojsku. No naši su još većom žestinom i hrabrošću neprijatelja odbacili, a on je po jarcima ostavio mnogo mrtvih i ranjenih, s trima ljestvama koje su već bile prislonjene na zidove dvorca.

A sada da se vratim prijašnjoj vijesti. Njegova je visost

naredila da se naša vojska ne razide, nego da promatra i osmatra što će učiniti beglerbeg i neka se pobrine da mu se na svaki način pruži otpor. Kriviću za zlo što nas je snašlo kao i za pomutnju snose mnogobrojni zapovjednici. Stoga je njegova visost po istom tekliću naredila da vrhovni zapovjednik vojske bude hrvatski zapovjednik gospodin Auersperg kao nadvojvodin prvi namjesnik, te da samo on vodi vojsku, no u dogovoru s gospodinom banom i ostalim zapovjednicima. Da je to njegova visost učinila odmah poslije sisačkog turskog poraza, kako joj je bilo savjetovano, Vaše mi presvijetlo gospodstvo može vjerovati da bi Petrinja početkom ovoga mjeseca već bila u našim rukama, a s njom Hrastovica i Kostajnica. No možda je naš Gospodin tako htio zbog naših grijeha.

Primili smo poštu iz Carigrada od 17. srpnja i izvješće da su paše već dvaput savjetovale velikom sultanu da obnovi mir s carem, ali je on svakiput taj prijedlog odbio. Strogo je naredio Sinan-paši da čim prije dođe u ove krajeve i osveti smrt tolikih njegovih rođaka i vjernih podanika. Javljaju također da je naš veleposlanik u Carigradu razgovarao s muftijom, glavnim turskim svećenikom, i nagovorio ga pomoću nekih darova da mu obeća kako će ići na prvi divan ili sastanak državnog vijeća i ondje prosvjedovati zbog rata koji se želi nametnuti caru. Ako rat izbije, po Turke će sve poći po zlu.

Iz Erdelja je stigal vijest da je onamo došao teklić s nalogom da se Erdelci i Moldavci spreme kako bi na prvu zapovijed Sinan-paše mogli krenuti i priključiti se njegovoj vojsci na našu štetu.

Vojvoda je stoga sazvao sabor. Tvrdi se da Erdelci za taj pothvat pokazuju malo volje. Ako bi njegova svetost poslala jedno srdačno pismo njihovom vojvodi, žacijelo bi ono djelovalo da se njegov narod ne povede za tim gadostima. Njegova bi svetost učinila veliku stvar i zadužila ne samo njegovo carsko veličanstvo, nego i cijelo kršćanstvo.

O odlasku prejasnog nadvojvode Ernesta u Flandriju ne čuje se ništa. Na dan sv. Bartolomeja održao je savjet ležeći u krevetu.

Mir će se uspostaviti veoma teško. I s pravom, jer njegovo carsko veličanstvo ili ne može ili neće sazvati državni sabor i na njemu zatražiti pomoć od cijeloga carstva i ostalih. Sâm se, naime, ne može odupriječi Turcima. Treba se čuditi što se u Pragu govori o državnom saboru tim manje što se on glasnije traži sa svih strana. To se očito ne događa bez velike tajne.

Govorka se da će Sinan-paša zimovati u Grčkoj Albi. U rano će proljeće započeti opsadom Egera, glavnog mjesta u gornjoj Ugarskoj. Tako će nestati 40 lega kršćanske zemlje. Neka nam Bog pomogne. S tim ljubim ruke Vašem presvijetlom gospodstvu zajedno s presvijetlim gospodinom don Petrom, mojim gospodarom.

Beč, 28. kolovoza 1593.

Horvat, Starine 32(1907)204-206.

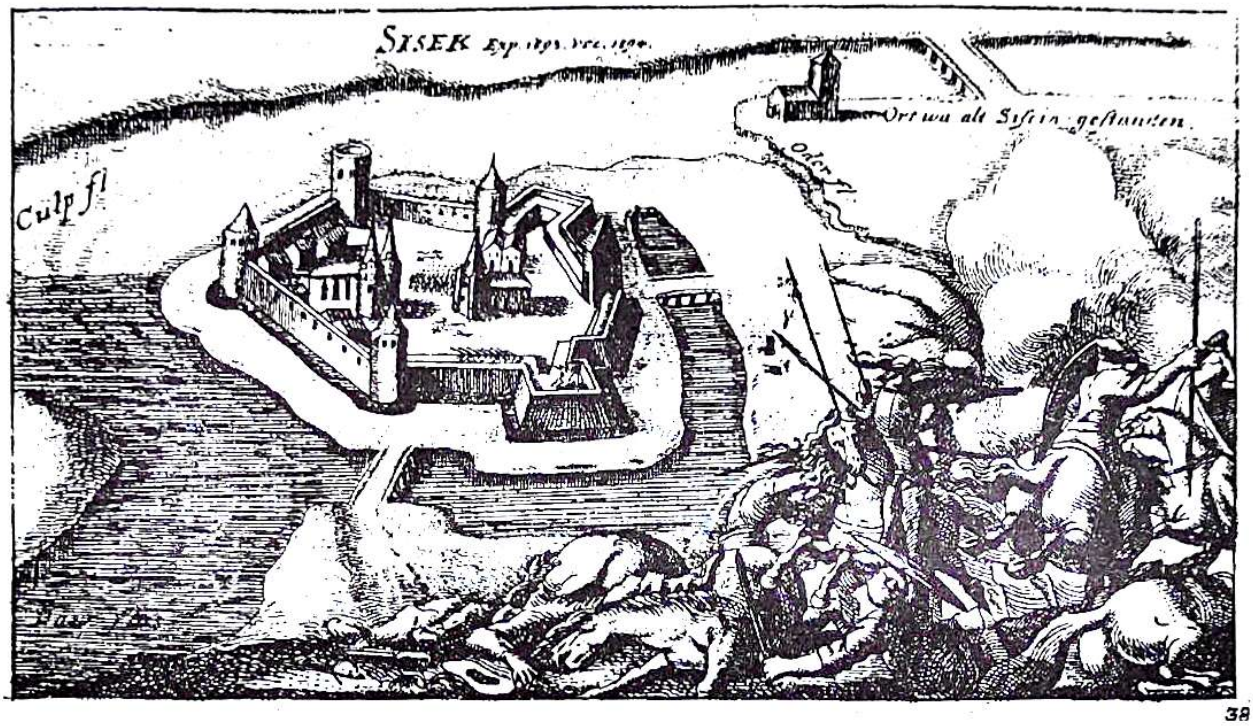

Sisačka tvrđava 1593.-1594., Arhiv Hrvatske, Zagreb, Grafička zbirka br. 1701.

1593, rujan 4, Graz

Presvijetli gospodine, itd.

Ovih proteklih dana primitli smo izvješće da je turska vojska ponovno počela opsjedati Sisak i da ga je tukla s više od 30 topova. Otada nemamo nikakvih vijesti, ali se nadamo da je sve u redu, ponajviše zbog toga što je tri ili četiri dana uzastopce kiša jako lijevala, pa je možda primorala neprijatelja na povlačenje.

Zagrebački je gospodin biskup ovih dana poslao ovo pismo: 'Premda sam uvjeren da gospoda generali, zapovjednici ovih granica, pismeno izvješćuju vašu prejasnost o svim, pa i

najmanjim stvarima što se ovdje svakodnevno događaju, ipak sam mislio da će biti u skladu s mojom vjernošću i odanošću ako javim Vašoj prejasnosti da je bosanski paša jučer četvrti put opsjedao Sisak, pripremajući tako propast i kraj ove siromašne kraljevine i susjednih zemalja. To tim smjelije što je okupio snage koje nisu nedavno bile razbijene kod Kupe, budući da je vojska Vaše prejasnosti odustala od borbe za Petrinju zbog nesložnosti prevelikog broja zapovjednika. Vaša prejasnost treba znati da u ovom vojnom pohodu po mišljenju mnogih nećemo ništa napraviti sve dok vojska bude imala puno zapovjednika. Preklinjem stoga Vašu prejasnost i zbog svoje vjernosti ovim pismom savjetujem da ovoj vojsci, od koje zavisi spas i opstanak ove ucviljene kraljevine i susjednih zemalja, postavite jednog zapovjednika. Neka svemogući Bog sačuva Vašu prejasnost dugo u dobru zdravlju.

Zagreb, 24. kolovoza 1593.

Njegova je prejasnost poslala jednog teklića, doktora Pezzea, koji je bio nadvojvodin poslanik u Carigradu kao i ovdašnji poslanik njegove svetosti, da bi požurio donošenje neophodnih mjera protiv grčkog beglerbega i vrhovnog vezira Sinan-paše, koji nas je došao pogubiti, ali još nemamo ni odgovora ni odluke. Ako nas svemogući Bog svakodnevno ne zaštiti, propast ćemo sasvim sigurno.

Danas je zakazan Štajerski sabor za 22. ovoga mjeseca. Njegova će mu visost osobno prisustvovati i ondje se odreći uprave našim zemljama u korist prejasnog Maksimilijana, njegova brata. Njemu su njegovo carsko veličanstvo i prejasni nadvojvoda Ferdinand povjerili ovu dužnost, premda su prejasna nadvojvotkinja i njezin brat vojvoda bavarski htjeli da ona preuzme tu dužnost, ali zajedno s prejasnim sinom. Odatle će proizići mnoge neprilike.

U ostalim će zemljama biti isto, ali preko povjerenika. Iz Ugarske javljaju da se obavljaju velike pripreme za rat.

Time ljubim ruke Vašem presvijetlom gospodstvu i presvijetlom gospodinu don Petru, momu gospodaru, i želim vam svaku sreću.

Graz, 4. rujna 1593.

Horvat, Starine 32(1907)206-207.

1593, rujan 9, Zagreb

Presvijetli i velemožni gospodine i moj poštovani zaštitniče.

Pozdrav.

Vratih se čitav i zdrav, hvala Bogu, u Zagreb, ali preslatku mi domovinu zatekoh u plamenu, što ga je neprijatelj izazvao, a ljude pune neizreciva straha. Pošto su naši, ne obavivši ništa, odustali od opsade nesretne Petrinjske tvrđe, bili smo zaprepašteni viješću o beglerbegovu dolasku. Premda nitko našu vojsku nije progonio, pobjegla je glavom bez obzira, a u vojnom taboru ostavila nekoliko naših lađa, šatora i sve zalihe. Vojnici su pobjegli kućama. Kad je neprijatelj opazio da naši bježe, nesretnik je opasao Sisak jakom opsadom. Podigao je opkope na udaljenijoj obali Kupe veoma brzo i nasuprot tvrđi dovukao topove i snažnim hicima razorio zidove tvrđe što ih je Zagrebački kaptol nedavno obnovio, probio veoma čvrste obrambene kule, postavio most na Kupi kod crkve, preveo vojsku i s kopna žestoko nasrnuo na tvrđu svojim četama. Nju je u tom času hrabro branilo 50 Nijemaca te isto toliko kaptolskih ljudi, uz dvojicu kanonika, upravitelja imanja. Haramije pak, koje su Štajerci postavili u predziđu da brane grad, prestrašeni su napustili postaje i pobjegli. Šest je dana trajao napad, a nijedna strana nije prekidala borbu. Kad su naši stekli uvjerenje da su se uzalud nadali pomoći sa strane te videći da se bliži kraj, napunili su sve topove (kojih ovdje nije bilo tako malo) kuglama, lancima, željeznim užetima i olovom te ispalili u zbijenog neprijatelja koji je imao golem broj mrtvih. Razljućeni je neprijatelj nakon toga ponovio juriš na grad, opkolio zidine i primaknuo ljestve. Naši, međutim, ništa nisu propustili što bi moglo otupiti neprijateljske pokušaje. Obnavljali su ruševine odnosno porušeno podizali, uzvraćali borbu i odvažno se branili. I neprijatelj se divio, ne vjeri naših u stijeg, nego hrabrosti njihova duha. Slomljeni napokon silom i snagom, izbodeni neprijateljskim strijelama, zatrpani ciglama, lišeni svake pomoći sa strane, vjerno su za kršćansku vjeru i ljubav prema domovini podnijeli smrt.

Andrija Fabricije, zagrebački kanonik, s nekolicinom je bio živ zarobljen. Drugomu pak kanoniku, Gašparu Granji, bila je odsječena glava, pa je zajedno s drugima bio pogubljen. Turci sada u Sisku pljačkaju, obnavljaju porušeno te tvrđu drvljem i zemljom utvrđuju. Također su podigli trokutasti zaklon od drveta u pokupskim brdima nasuprot Sisačke tvrđe, gdje se nalazi onaj toranj. Područje s ove strane rijeke Save, veoma napučena sela oko Božjakovine i Kraljevca kod Zagreba jučer su Turci poharali ognjem i mačem te odveli oko 5.000 ljudi u teško ropstvo. Sada prijeti opsada Zagrebu i pustošenje cijele kraljevine. Ovdje ima oko 1.000 vojnika za obranu, a izuzev malo njemačkih pješaka, svi su ostali otišli kućama Razdor među vojskovođama uzrok je propasti ovih premalenih ostataka kraljevine. Ako nam se odmah ne pošalje pomoć, past će zacijelo i ostale susjedne zemlje. Potreban nam je vojskovođa i poglavar prije negoli dođe zima i Sisak se još bolje utvrdi. Odande valja istjerati neprijatelja, osvojiti Petrinju i povratiti izgubljeno. Beglerbeg će se vratiti opet onamo odakle je došao pošto je obranio Petrinju. Bosanski nas je paša sada složio i ujedinio. Ne plašimo se, no te stvari prepuštam sudu Vašega presvijetlog i velemožnog gospodstva, kojemu neka i ove hrvatske krajine budu preporučene, ponizno molim.

Želim zdravlje i sreću.

Dano u Zagrebu, 9. rujna 1593.

Gospodinu Davidu Ungnadu. nikola Zelnicaj, izabrani srijemski biskup.

Horvat, Starine 32(1907)208-209.

1593, rujan 11, Beč

Presvijetli gospodine, itd.

Vaše će presvijetlo gospodstvo iz sljedećeg pisma Zagrebačkoga kaptola, upućena njegovoj visosti, saznati kako se to sve dogodilo u Sisku i u kakvoj se pogibelji nalaze sve te siromašne zemlje.

'Prejasni kneže.

Dobro se sjećamo koliko smo se već puta ranije, pa evo sve dosada, utjecali Vama i ostalim kršćanskim vladarima svojim učestalim pismima, tužaljkama, jadikovkama i vapajima, ne prestajući nebo i zemlju zvati upomoć za čvrstu i trajnu pomoć gradu Sisku. Naposljetku smo Vam se obratili sada poslije uzaludnog pokušaja osvajanja Petrinje i vrlo ružnog bijega kršćanske vojske, kada je beglerbeg, zajedno s bosanskim pašom, iskoristivši veličanstvenu priliku, 23. ovoga mjeseca opet, po četvrti put, započeo opsadu našega grada. Kod njemačkih smo povjerenika molili pomoć, ali smo uzalud vrijeme tratili. Dok su nas varali ispraznim riječima, gubili se u beskrajnim vijećanjima i strah nam zadavali, prošle subote, u predvečerje Glavosjeka Ivana Krstitelja, utvrda je poslije krvave bitke, uz pogibiju dvojice naše braće, ostalih veoma hrabrih naših vojnih veterana i ostalih pješaka iz njemačkoga naroda, pala, nažalost, u ruke neprijatelja. Ni poslije toga uspjeha neprijatelj nije stao, nego je prije raspuštanja svoje vojske ovu pobjedu ognjem i mačem nadaleko i naširoko proslijedio. Opskrbljen svim stvarima, pohitio je razoriti i zauzeti ovo mjesto, kako smo iz vjerodostojna izvješća samoga neprijatelja saznali.

Premda je pak stvarima i našem daljnjem boravku ovdje već određen kraj, još uvijek i u ovim očajnim vremenima molimo ponizno Vaše veličanstvo da se dobrostivo pobrine za ovo mjesto i pošalje nam veoma brzu i jaku zaštitu, osim ako netko ne želi da ova kraljevina već ove jeseni bude zbrisana s ovih prostora. Tek ćemo tada prestati s našim molbama i prosvjedima. Neka svemogući Bog dugo uzdrži vašu prejasnost sretnu i zdravu. Dano u utorak, u predvečerje sv. Egidija opata.

Zagreb, godine Gospodnje 1593.

Ponizni sluge i kapelani Kaptola Zagrebačke crkve.

Već osam dana nismo primili druge novosti iz Siska. Tek se prekjučer pronio glas da su Turci zauzeli i spalili Zagreb. No uzdajemo se u Boga da to nije istina. Naši nam, naime, poverenici nisu o tome ništa pisali.

Njegova je visost naredila da hrvatski vrhovni zapovjednik bude postavljen za njegova zapovjednika namjesnika. No on je to odbio, navodeći mnogo razloga u svoju korist. Njegova mu je visost odgovorila prekjučer. Opet mu je iznova naredila i nametnula to isto, podsjećajući ga na obećanje da će prihvatiti tu službu.

Njegovo je veličanstvo jučer ovamo poslalo pisma staležima i redovima kraljevine Slavonije. U njima ih ozbiljno opominje da se ne predaju Turcima. Ujedno im obećava da će na

vrijeme poslati pomoć. Ako ustreba, i sâm će osobno doći da ih zaštiti.

To tek treba povjerovati.

prejasni Ernest putuje sutra u Graz, a za tri će ga dana slijediti prejasni Maksimilijan kako bi od njegove visosti primio upravu tih zemalja. Ja ću opet ići, ali ću se potruditi da izmolim dopuštenje kako bih se mogao povući s dvora i otići u moj kapetanat, da bih živio po svojoj volji dok se svidi našemu gospodinu Bogu, kao što sam dosada živiio za druge. S tim ljubim ruke Vašem presvijetlom gospodstvu i gospodinu don Petru, momu gospodaru.

Beč, 11. rujna 1593.

P. S. Nakon pada Siska, Turci su odmah osvojili Želin i Novigrad, gdje su naši prije sisačke bitke proveli prvu i drugu noć.

Horvat, Starine 32(1907)210-211.

1593, rujan 20, Graz

Presvijetli gospodine, itd.

Prejasni nadvojvoda Ernest sretno je ovamo doputovao prošle srijede. Prejasnog Maksimilijana očekuju u sljedeći četvrtak predveče. Istoga ćemo dana ovdje započeti sabor. Na saboru će najprije njegova visost predati upravu zemalja bratu. Kad ga staleži prihvate za upravitelja i kad mu prisegnu vjernost i poslušnost, njegova će visost izložiti potrebe zemlje, tj. ono što treba učiniti za obranu hrvatskih krajina. Nastojat će sa staležima postići što povoljniji sporazum. Prejasni će se nadvojvoda Ernest vratiti u Austriju čim preda upravu i čim prisegne poslušnost bratu.

Kad smo dolazili ovamo, čuli smo da su Turci opsjedali Zagreb, da su prošli uz Savu u blizini Siska na udaljenosti jedne lege od Zagreba, s velikim plijenom. Zatim su se vratili u Sisak, a beglerbeg se uputio u Budim, u Ugarsku. Paša je otputovao u Banjaluku, glavni grad Bosne, grad koji je

NJEGOVO REDOVNO SJEDIŠTE, JER JE PONESTALO ZALIHA, ALI I ZBOG SMRTNOSTI ŠTO JE ZADESILA TURSKU VOJSKU.

TO JE OČIGLEDNI ZNAK DA NAS NAŠ GOSPODIN ŽELI SPASITI SAMO AKO I MI TO HOĆEMO. VAŠE MI PRESVIJETLO GOSPODSTVO MOŽE POVJEROVATI: DA SU TURCI PROLAZILI BLIŽE, ZAGREB BI POSLAO KLJUČEVE GRADA, A ŽITELJI BI IH POVELI DO GRAZA I DO LJUBLJANE, GLAVNOGA GRADA ŠTAJERSKE I KRANJSKE, JER NEMA NITI JEDNE TVRĐE, NITI PRIJELAZA, A NITI VOJSKE KOJA BI TURKE BAR MALO ZADRŽALA. KAO ŠTO SAM VEĆ NAPOMENUO VAŠEM PRESVIJTLOM GOSPODSTVU, OZBILJNO SE GOVORI DA ĆE SE I MAĐARI I SLAVONCI UBRZO, BRŽE NEGOLI SE MISLI, PREDATI TURCIMA. VAŠE MI PRESVIJETLO GOSPODSTVO MOŽE VJEROVATI DA SU SADA SPREMNI TO UČINITI, AKO IM NJEGOVO CARSKO VELIČANSTVO ODMAH NE POŠALJE POMOĆ. CAR SE KONAČNO PROBUDIO I ODLUČIO SAZVATI DRŽAVNI SABOR U REGENSBURGU 6. SIJEČNJA, AKO BOG DADE.

NJEGOVA JE SVETOST VEOMA RAZBORITA, ALI ŽELIM VJEROVATI DA ĆE POSLATI NA TAJ SABOR JEDNOGA LEGATA KOJI ĆE MOĆI I ZNATI PROMICATI DOBRO KRŠĆANSTVA I BITI UZ NJEGOVO CARSKO VELIČANSTVO U IME NJEGOVE SVETOSTI. TO ĆE BITI VEOMA NEOPHODNO ZBOG PROTIVLJENJA KOJA ĆE POSTAVLJATI KRIVOVJERCI.

VAŠEM PRESVIJETLOM GOSPODSTVU ŠALJEM SLJEDEĆI PRIJEPIS PISMA ŠTO GA JE NAPISAO SLAVONSKI BAN PREJASNOM NADVOJVODI ERNESTU O POVLAČENJU OPSADE OKO PETRINJE, KOJEMU SE ZACIJELO MOŽE VJEROVTI, BUDUĆI DA JE GROF ČASTAN I ISTINOLJUBIV ČOVJEK U SVAKOJ SVOJOJ PROSUDBI I MISLI:

'PREJASNI KNEŽE.

DANAS SAM PRIMIO PISMO VAŠE PREJASNOSTI OD 1. RUJNA. U NJEMU MI LJUBAZNO NALAŽETE DA VAS ČIM PRIJE IZVIJESTIM KOJI JE BIO RAZLOG MOGA ODUSTAJANJA OD OPSJEDANJA PETRINJE, JER JOŠ SE NEPRIJATELJ NIJE NI POKAZAO, A JA SAM SE ODVOJIO SA SVOJIM VOJNICIMA OD OSTALE VOJSKE I KRENUO KUĆI. ŠTO SE NA TAJ NAČIN NEOBAVLJENA POSLA ODUSTALO OD BORBE ZA PETRINJU, NIJE UČINJENO PO MOM SAVJETU NITI MOJOM KRIVNJOM. NAIME, KAD JE 16. KOLOVOZA BEGLERBEG POSTAVIO TABOR IZNAD HRASTOVICE NA JEDNOM VISOKOM BRDU, A SVI SU TAJ TABOR MOGLI VIDJETI, NAŠI SU SE VOJSKOVOĐE OKUPILI U ŠATORU GOSPODINA GROFA ZRINSKOGA RADI SAVJETOVANJA I DOGOVORA, KAMO SAM I SAM BIO POZVAN. DUGO SE VREMENA RASPRAVLJALO O TOME ŠTO BI TREBALO UČINITI. SVI SU SE SLOŽILI DA VALJA ODUSTATI OD OPSADE I OTIĆI. NO VEĆ JE RANIJE NETKO NAREDIO DA SE POTAJNO NOĆU ODVEZU TOPOVI S ONOGA MJESTA ODAKLE SE TUKAL PETRINJA, A MI TO NISMO ZNALI. TO JE ZADALO CJELOKUPNOJ VOJSCI VELIKI STRAH, BOJAZAN, NAIME, DA NEĆE ZAUZETI PETRINJU. I TO JE BIO POČETAK SVAKOGA ZLA. KAD SAM UOČIO DA SU NAŠI SPREMNI

i skloni na povlačenje, ne samo da sam ih opomenuo nego sam ih i molio da ne odu od neprijatelja tako naglo, nego da radije, ako je već zbog odvoženja topova nestalo nade da će osvojiti Petrinju, postavimo naše logore na Sisačku otok, odakle ćemo moći sjajno braniti Sisak, zaštititi domovinu od pustošenja, a neprijatelja, ako pokuša provaliti, na pogodnom mjestu razbiti. Moja se misao svidjela gospodinu grofu Zrinskom, koji je savjetovao isto što i ja, ali su naši savjeti kod drugih malo vrijedili, a ja nisam imao ovlaštenja da im naređujem. Za prve, dakle, noćne straže otpremili su kola, prtljagu, tovarne konje i ostale terete s topovima, a kad je svanula zora, krenuli su oklopnici na konjima, a slijedili ih karlovački konjanici. Naposlejtku smo gospodin grof Zrinski i ja napustili to mjesto. To je, dakle, razlog moga odustajanja od borbe za Petrinju koji je Vaše prejasno gospodstvo htjelo saznati. Kad je, naime, otišla sva vojska, bilo bi drsko i nepormišljeno, a osim toga i nerazborito, da sam ja sa šačicom vojske ostao opsjedati Petrinju. To što nisu poslušali moj savjet, dalo mi je dobar razlog da odustanem od svakog daljeg vojnog pohoda, ako on ne bude bolje organiziran, jer dok drugi griješe, samo se meni nedužnom pripisuje krivica, a ja to zacijelo ne mogu prihvatiti.

Kad Vaša prejasnost želi saznati zašto sam se odvojio od ostale vojske i pošao kući, onda trebate znati da ja nisam otišao od vojske niti sam ja napustio, kako možda neki trabunjaju, nego su se prije mene svi ostali razišli. Najprije nas je napustila vojska iz Ivanića, a zatim i Karlovčani zbog nedopustive nestašice zaliha. Nitko im, naime, niti uz najvišu cijenu nije davao kruha kad su molili, pa su otišli kući, a za njima su se povukli slavonski konjanici i pješaci u svoje postaje. Drugo je jutro otišao i gospodin grof Zrinski, koplјanici isto tako. Budući da nije bilo preporučljivo da sami ostanu u Turopolju, krenuli su u Brežice. Kad sam vidio da se vojska na taj način razišla, naredio sam svojima da pođu čuvati utvrde koje su im povjerene. To što se vojska bez znanja Vaše prejasnosti na taj način razišla, zacijelo nije moja krivnja.

Vaša mi prejasnost nije dala nikakvo ovlaštenje da zadržim vojsku na dužnosti, a u kolikoj su cijeni bili moji savjeti, pokazali su događaji. Neka Bog uzdrži u dobru zdravlju Vašu prejasnost.

Zagreb, 14. rujna 1593.

Zasada Vam nemam ništa drugo javiti, nego Vašem presvijetlom gospodistvu ljubim ruke, kao i presvijetlom gospodinu don Petru, momu gospodaru. Molim da me vaša

PRESVIJETLA GOSPODSTVA SAČUVAJU U MILOSTI NAŠEGA GOSPODINA, ČIJOJ SVETOSTI ŽELIM DUG I SRETAN ŽIVOT, KAKO I ZASLUŽUJE.

GRAZ, 20. RUJNA 1593.

ODANI SLUGA VAŠEG PRESVIJETLOG GOSPODSTVA - KOBENZEL.

Horvat, Starine 32(1907)212-214.

1593, RUJNA 25, GRAZ

PRESVIJETLI GOSPODINE, ITD.

VAŠEM PRESVIJETLOM GOSPODSTVU ŠALJEM PISMO ŠTO GA JE PISAO TURSKI ZAPOVJEDNIK JEDNOMU OD NAŠIH ZAPOJVEDNIKA U UGARSKOJ. NJEGOVA ĆE GA SVETOST RADO POSLUŠATI.

U PROŠLI JE ČETVRTAK OVDJE ZAPOČELO SABORSKO ZASJEDANJE, NA KOJEMU ĆE PREJASNI NADVOJVODA MAKSIMILIJAN BITI PROGLAŠEN NOVIM UPRAVITELJEM. JUČER U ČETIRI SATA POPODNE NJEGOVA JE VISOST BARKOM STIGLA OVAMO. STALEŽI I REDOVI IZIŠLI SU JUČER SA SVOJIM PRIJEDLOGOM. UKRATKO, SLAŽU SE DA PREJASNI NADVOJVODA MAKSIMILIJAN BUDE UPRAVITELJ. DANAS SMO NAČINILI OBRASCE PRISEGE ŠTO JE TOM PRIGODOM TREBA DATI, A SLJEDEĆEG ĆE SE PONEDJELJKA SVE OBAVITI PO STAROM OBIČAJU.

PREJASNI JE NADVOJVODA ERNEST BIO JUČER BOLESTAN. BOLEST GA JE PRIKOVALA UZ KREVET, A BRAT GA JE ODMAH DOŠAO POSJETITI.

PROŠLIH SU DANA STIZALE VIJESTI KAKO BI TURCI USKORO TREBALI POČETI OPSJEDANJEM KANIŽE, PALATE, VESZPREMA I OSTALIH MJESTA PREMA AUSTRIJI. KAD NASTUPI PROLJEĆE, TREBALI BI ZAPOČETI OPSADOM BEČA. DOSADA, HVALA BOGU, NE ČUJEMO NIŠTA O TOME, A NJEGOVA BOŽANSKA DOBROTA NEKA TO NIKADA NE DOPUSTI.

NIJE BILA TOČNA VIJEST DA SU TURCI ZAUZELI ŽELIN I SISAK. DAPAČE, SADA SE TO MJESTO NASUPROT SISKA I PETRINJE DOBRO UTVRDILO.

JUČERAŠNJE SU NOVINE DONIJELE VIJEST DA JE NAŠ GOSPODIN PAPA POSLAO TRIDENTINSKOG KARDINALA K CARU KAKO BI GA POTAKNUO NA PRIKUPLJANJE ZALIHA ZA RAT PROTIV TURAKA. TU SU VIJEST OVDAŠNJI PROTESTANTI PRIMILI S VELIKIM ZADOVOLJSTVOM, A NJEGOVA SVETOST NIJE MOGLA PODUZETI BOLJU STVAR. VAŠE ĆE PRESVIJETLO GOSPODSTVO BOLJE ZNATI DA LI JE TO ISTINA ILI NIJE.

Ono s erdeljskim vojvodom i njegovima, koji su gotovo svi arijevci, a o čemu sam Vam pisao u prošlim pismima, bit će od velike koristi siromašnom kršćanstvu. Neka Vaše presvijetlo gospodstvo ne propusti poslati mu jedno djelotvorno pismo u tom smislu. Uvjeren sam da se Erdeljci mogu priključiti kada dođe do rata. Kad on, naime, započne, oni će nam priteći upomoć i nasrnuti na Turke zajedno s našom vojskom.

Ako prejasni nadvojvoda Ernest ozdravi, u srijedu će ili četvrtak otputovati u Beč.

Zasada nemam drugo javiti, nego Vašem presvijetlom gospodstvu, kao i presvijetlom gospodinu don Petru, momu gospodaru, ljubim ruke i toplo se preporučujem.

Graz, 25, rujna 1593.

'Ja Mehmed-beg, zapovjednik velikoga gospodara i vladara četiriju dijelova svijeta u Dregelu i Nogradu. Vama gospodinu Benediktu, zapovjedniku u Karponi, javljam da je gospodin Bog prosvijetlio srce njegova carskog veličanstva turskog sultana da krene u rat protiv svojih neprijatelja i da tako proširi svoje carstvo. Zbog toga u ove krajeve šalje prvog vezira s velikom vojskom spremnom za rat. Premda Vam ne smijem točno reći kada će vezir ovamo stići, ipak nas naša vjera uči da upozorimo naše neppriјetelje kada namjeravamo zaratiti protiv njih kako bi se oni mogli poniziti pred njegovim carskim veličanstvom i položiti mu prisegu vjernosti. To smo i mi evo učinili ovim našim pismom. Vi i vaš siromašni seljački svijet posvjedočit će mi to izaslanstvom koje ćete mi poslati i preko njega se predati milosti i zaštititi njegova carskog veličanstva, a ja Vam dajem jamstvo da će sve proteći na najbolji mogući način. Poslanstvo će doći k meni i dobiti zaštitno pismo (salva gvardia). Tada im se neće dogoditi ni najmanje zlo. No ako ne budu htjeli doći, neće imati razloga okriviti mene ili moju dušu na drugom svijetu, nego samo sebe i one koji su ih odgovorili od ovoga moga prijedloga. Neka Vas Bog uščuva zdrava'.

Nograd, 6. rujna 1593.

Zapovjednik mu je Karpone odgovorio:

'Pročitao sam i razumio Vaše pismo. Svjestan sam da Vaš gospodar ima veliko carstvo. No u životopisima mnogih vladara čitamo da su svi propali, pa će se tako i carstvo Vašega gospodara pretvoriti u ništa. I sami smo svjedoci velikoga rata u ovom našem kraljevstvu. Mnogi Vaši carevi, koji su ih pokrenuli, uvijek su to činili na svoju štetu i uvijek

su više izgubili negoli dobili. O tome Vam može posvjedočiti smrt Sulejmana Velikoga. Naš se gospodin Bog nalazi na nebesima. On će obraniti svoju kršćansku vjeru i svoj kršćanski svijet te pomesti svoje neprijatelje i nevjernike. Vi polažete svu svoju nadu u svoju moć, a mi sve svoje pouzdanje u Božju zaštitu. Naš je car održao riječ i poštivao mir kako je bio prisegao. Vi ste sve to podmuklo pogazili. Naš je gospodin Bog pravedan i odlučan. On će kazniti vjerolomce i prijetvornike. Dragi prijatelju i susjede! Tko Vam je prošlih godina obećao danak i poslušnost, neka to ispunjava. Onima pak, koji su sačuvali vjernost našem caru, neće pasti nijedna dlaka s glave. Oni neće iskazivati Vašem caru nikakvu poslušnost, jer ćemo ih mi inače smatrati nevjernicima i buntovnicima protiv njegova carskog veličanstva. To smo Vam htjeli odgovoriti na Vaše pismo i dokazati da smo dobri i pošteni susjedi".

Karpona, 8. rujna 1593.

Horvat, Starine 32(1907)215-217.

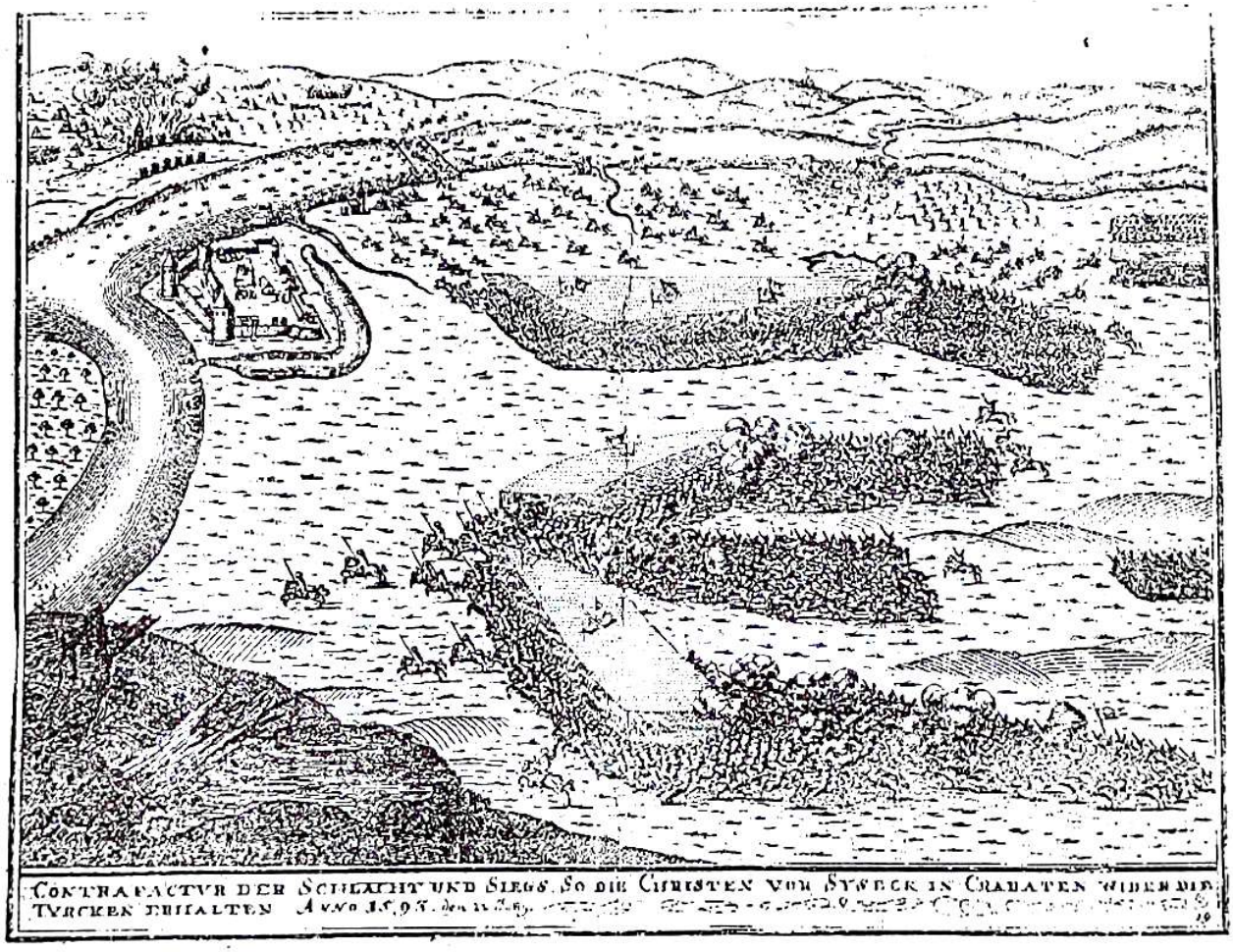

Bitka kod Siska 1593., Arhiv Hrvatske, Zagreb, Grafička zbirka 1617.

1593, listopad 4, Graz

Presvijetli gospodine, itd.

Blagoslovljen i hvaljen Bog dovijeka, jer Vas je njegova svetost konačno imenovala kardinalom. To ste, naime, zaslužili od prvoga časa kada je njegova svetost postala papa. Molit ću Božansko veličanstvo da Vas uzdrži u zdravlju i sreći mnogo godina i napokon Vas uzvisi na apostolskoj stolici. Kad bih imao trideset godina manje, ponadao bih se da ću to doživjeti, tim prije što se ostvarila moja prognoza u svezi s osobom njegove svetosti.

Budući da je prejasni Ernest predao upravu ovih zemalja prejasnom Maksimilijanu, njegova je visost danas otputovala u Beč, odakle će čim prije krenuti za Flandriju. Kod nas postoji jedna crkva imenom Cella, a posvećena je našoj Gospi. Ona je stjecište velikih vjerničkih pobožnosti. Premda je od ceste udaljena deset ili dvanaest lega, njegova je visost želi posjetiti. Pozvao je svoga ispovjednika iz Beča, jednoga isusovca, da bi se ondje ispovijedio i izmirio s našim gospodinom Bogom.

Izaslanik njegove svetosti u Beču piše mi 30. rujna sljedeće: 'Jučer i danas stiže pošta jedna za drugom. Javljaju da se Sinan-paša prekjučer utaborio četiri lege od Veszprema. Namjerava početi opsadom Kaniže, Veszprema i Pape, glavnih mjesta između Dunava i Drave, kao što Vaše presvijetlo gospodstvo može vidjeti na priloženom, premda u grubim crtama načinjenom crtežu.

Njegovo carsko veličanstvo poduzima sve što mu je moguće. Danas će se u Beču održati izložba ili smotra 800 konjanika i 1.500 pješaka. Svakog se časa iz gornje Austrije očekuje 100 kopljanika pješaka, a isto tako iz Češke, Moravske i Šlezije očekuje se veći broj konjanika. Kad se vojska skupi, naši namjeravaju napasti neprijatelja i nanijeti mu poraz. Neka njegovo Božansko veličanstvo pospješi i prati njihove planove'.

Doznajemo da je njegovo veličanstvo uputilo toplu molbu njegovoj svetosti moleći pomoć za rat protiv Turaka. Budući da sam ja više negoli siguran da će njegova svetost poslati pomoć, usrdno molim Vaše presvijetlo gospodstvo da u tom slučaju podsjeti njegovu svetost da posebno ima na srcu krajine u Hrvatskoj. Ako njih izgubimo, bit će to istodobno i propast Italije, s mora i kopna. Stoga će njegova svetost učiniti veliko dobročinstvo cijeloj Italiji, ako pošalje pomoć njegovu carskom veličanstvu. Neka tu pomoć posebice namijeni

za obranu krajina u Hrvatskoj, naročito tvrđe zvane Otočac. Ako ta tvrđa bude izgubljena, Turci će odmah osvojiti Senj, a tada će kopnom provaliti u Furlaniju i Istru, te s mora ugroziti cijelu Romagnu, Marku Ankonitansku, Abruzze, Pulju, i sve što budu htjeli, jer im ništa neće stajati na putu.

Sada Vam nemam više ništa javiti, nego Vašem presvijetlom gospodstvu ljubim ruke i od srca se preporučujem.

Iz Graza, 4. listopada 1593.

Horvat, Starine 32(1907)217-218.

1593, listopad 11, Graz

Presvijetli gospodine, itd.

Neka se Vaše presvijetlo gospodstvo ne uznemiri, jer Vam javljam lošu vijest. Jučer sam pročitao pismo što ga je nadvojvoda Matija poslao prejasnom Maksimilijanu, momu sadašnjem gospodaru. U pismu se naglašava da je Sinan-paša 2. ovoga mjeseca počeo opsadom Veszprema i žestoko ga tukao do prošloga utorka iz više topova. Naš zapovjednik imenom Ferdinando San Maria, sin Talijana, koji je nekoć bio vojnik u Đuru, iznenada je zbog žestoka bombardiranja, ili Bog zna zbog čega, izjurio iz tvrđe s brojnom vojskom i nasrnuo na Turke nanijevši im velike gubitke. No kada ga je neprijatelj počeo pobjeđivati, naš se zapovjednik povukao i sklonio u tvrđu izgubivši dosta svojih vojnika. Što je kasnije uslijedilo, još ne znamo, no daj Bože da se ta tvrđa i nadalje nalazi u našim rukama. U protivnom će slučaju u turske ruke ubrzo pasti Papa i Palata. Turcima će tako biti olakšana provala do Beča, jer neće naići ni na kakvu zapreku i smetnju. Neka nas njegovo Božansko veličanstvo toga poštedi.

Zaključili smo Štajerski sabor. Osim onoga od prošle godine, dobili smo i 300 kopljanika na konjima, 300 njemačkih vojnika te isto toliko mađarskih pješaka, što je dovoljno za cijelu ovu godinu.

Danas osam dana održana je smotra u Beču. Pojavilo se tek oko 600 konjanika, premda ih je trebalo biti gotovo 900.

Pješaka je bilo oko 1.600.

Tako je onamo stiglo 500 Austrijanaca s Anasa, a s njima se očekivalo 300 konjanika. No pokrajinski su se staleži ispričali, jer biskupi Salzburga i Passalia kao ordinariji u tom kraju obavljaju vizitaciju. Ne žele uvrijediti seljake, pa se to neće nikada ostvariti. Zao duh, zla duša!

Iz Praga, Moravske i Šlezije očekuje se veći broj konjanika. Pridruženi Austrijancima i Mađarima, zajedno će priskočiti upomoć Veszpremu, ili kojem drugom mjestu što bi ga Turci mogli napasti. No valja se plašiti da će stići prekasno. Ako uistinu njegova svetost svojom očinskom službom, kako se ovdje govori, preko presvijetlog gospodina kardinala Madrucia ne pomogne njegovu veličanstvu, neka nam se Bog smiluje. A Vaše će presvijetlo gospodstvo ubrzo saznati da sam ja bio pravi proricatelj, kad sam Vam pisao da će se Mađari i ostali predati Turcima. Tada će nam oni biti veći neprijatelji nego li Turci. Stoga ponovo molim Vaše presvijetlo gospodstvo, a poglavito njegovu svetost, kojoj ponizno ljubim svete noge, da pomogne njegovu carskom veličanstvu novčanom pomoći. Neka njegova svetost to učini i strogo napomene da je taj novac namijenjen za obranu Hrvatske, budući da ona gotovo graniči s Furlanijom. Ako, naime, padne Otočac i Karlovac, samo jedno ili oba ta mjesta, Turci će svaki čas provaliti u Italiju, a to ne dao Bog nikada. Ubrzo bi zatim zagospodarili Lombardijom i cijelu je po miloj volji opustošili. Ugarska je poput Njemačke, Moravske i Češke također prožeta krivovjerjem. Ako bi se te zemlje htjele braniti, mogle bi to učiniti. No siromašni Kras, koji je još cijeli katolički, nema ni tvrđe ni načina da se obrni, Stoga će njegova svetost učiniti dobro djelo, ako ga uzme pod svoju zaštitu, kako malo rpije spomenuh.

Zasada Vam nemam drugo pisati, nego Vašem presvijetlom gospodstvu ljubim ruke. Želim Vam svaku sreću i zdravlje.

Graz, 11. listopada 1593.

Horvat, Starine 32(1907)219-220.

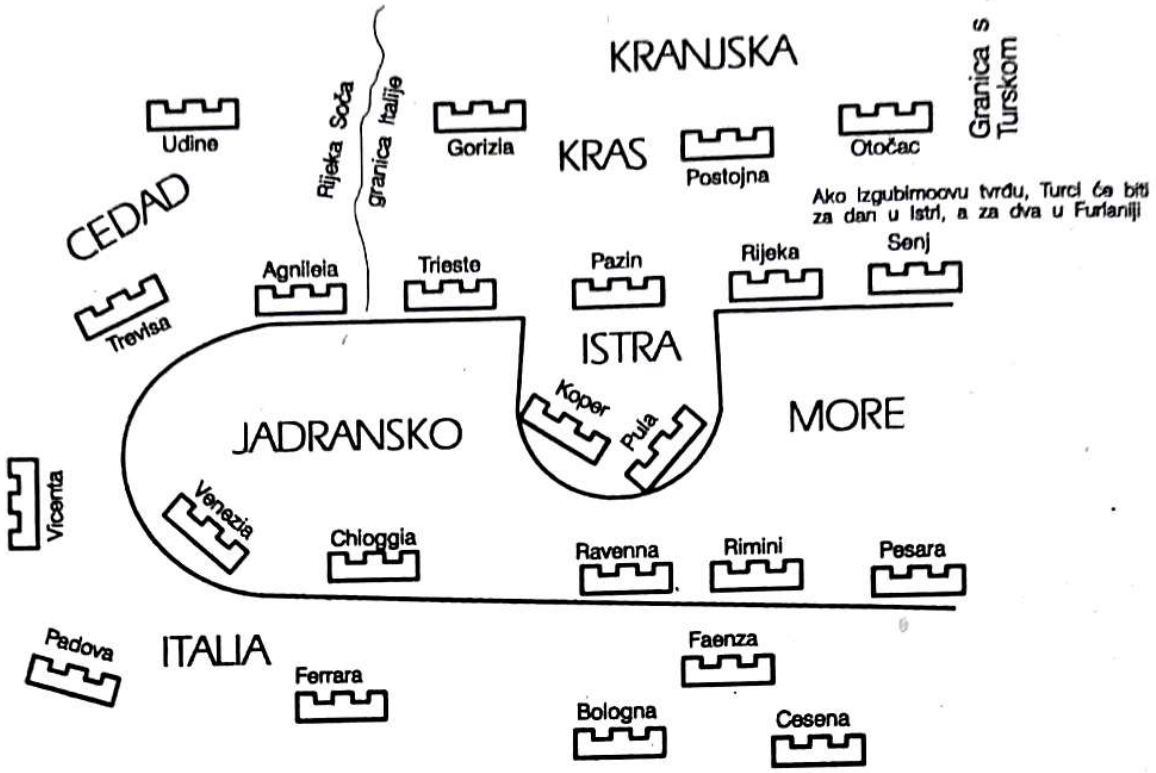

Kobenzelov crtež:
ZNAČENJE OTOČCA I HRVATSKIH KRAJINA
ZA OBRANU ITALIJE

1593, LISTOPAD 15, GRAZ

PRESVIJETLI GOSPODINE, ITD.

UPRAVO SAM PRIMIO PISMO IZ BEČA OD 13. OVOGA MJESECA. JAVLJAJU MI DA SU TURCI OSVOJILI VESZPREM. PALATA SE PREDALA POLOŽIVŠI PRISEGU VJERNOSTI, ALI JE CIJELA NJEZINA POSADA KASNIJE BILA SASJEČENA. TURCI SADA OPSJEDAJU TATU. MJESTO NEĆE IZDRŽATI VIŠE OD TRI DANA. NEKA NAM SE SMILUJE MILOSRDNI BOG.

GRAZ, 15. LISTOPADA 1593.

SLIJEDI OPIS OBRAMBENE VOJNE SILE U UGARSKOJ:

U ČETIRI SATA POSLIJE OBJEDA STIGLA JE POŠTA IZ BEČA. IZASLANIK NJEGOVE SVETOSTI PIŠE MI 16. OVOGA MJESECA DA TATU JOŠ DRŽIMO, A ISTO TAKO I PAPU. VOJSKA SE S TOGA PODRUČJA SUKOBILA S TURCIMA KOJI SU NADALEKO IMALI LOGOR. NASREĆU SE OKRŠAJ DOGODIO S TURCIMA KOJI SU KAO NOVAJLIJE STIGLI S ISTOKA, POUBIJALI IH OKO 500, MNOGO IH ZAROBILI NA ČELU S NAJVEĆIM PLAĆENIKOM SINAN-PAŠE I S OSAM KAMILA. ONI SU 16. OVOGA MJESECA ODVEDENI U BEČ I POKAZANI NJIHOVIM VISOSTIMA.

ISTA MI OSOBA 13. OVOGA MJESECA PIŠE DA JE SMOTRA VOJSKE BILA ODRŽANA KOD ĐURA. NA NJOJ JE SUDJELOVALO 20.623 VOJNIKA.

Preko Beča je 16. prošloga prošlo 1.000 kopljanika.

Predsjednik Ratnog dvorskog vijeća piše mi da će mu njegovo carsko veličanstvo krajem mjeseca poslati 1.000 kovača i potkivača. Nadalje, iz Moravske očekuju 300, a iz Češke 700 konjanika. Kad se svi skupe, namjera im je napasti Sinan-pašu i nametnuti mu bitku, u kojoj neka nam Bog naš gospodin udijeli sreću.

Šalje mi također podatak o vojsci koja se sada nalazi kod Đura. Evo:

Đurski zapovjednik raspolaže s 400 husara, 100 kovača i 100 kopljanika na konjima ukupno 600

U Papi raspolažu s 200 husara, 100 kopljanika na konjima i 100 pješaka ukupno 400

U Sv. Martinu raspolažu s husarima, tj. s mađarskim konjanicima ukupno 60

Austrijskih konjanika ima ukupno 700

Austrijskih pješaka ima ukupno 1.500

Gospodin grof Zrinski i Nadasdy imaju konjanika i pješaka ukupno 7.000

Gospodin Palffy ima konjanika i pješaka 10.000

Gospodin zapovjednik Komara ima ukupno 500

Tisuću konjanika iz gornje Austrije koji se iščekuju i koji su već prošli kroz Beč ukupno 1.000

Moravskih konjanika ima ukupno 300

Čeških konjanika ima ukupno 700

Neka dade svemogući Bog da Vašem presvijetlom gospodstvu, a Vi našemu gospodinu uzmognete javiti da je Sinan-paša pobijeđen. O, kamo sreće, kamo sreće!

Horvat, Starine 32(1907)220-221.

1593, listopad 18, Graz

Presvijetli gospodine, itd.

Nadam se da će Vaše presvijetlo gospodtvo prije ovoga primiti pisma koja sam Vam prekjučer poslao vanrednom

POŠTANSKOM LINIJOM, A U NJIMA JAVLJAM O GUBITKU VESZPREMA, PALATE, TATE I TIHANE. DAO BOG DA JE TVRĐA PAPA JOŠ NAŠA, KAKO POBJEŠNJELI TURCI, PREMDA SU U TAKO VELIKOM BROJU, JOŠ OVE JESENI NE BI PROVALILI U AUSTRIJU. NAIME, NA NJIHOVU PUTU NEMA NIKAKVE ZAPREKE, OSIM ŠOPRONJA, MALENE VISORAVNI, KOJU MOGU OSTAVITI ZA POSLIJE, I ODMAH PRIJEĆI U AUSTRIJU VEOMA ŠIROKOM I VEOMA LIJEPOM NIZINOM, U KOJOJ NEMA VLEIKIH RIJEKA NI ŠUMA. ŠTO SE KANIŽE TIČE, SIGURNI SMO ZA OVU JESEN, BUDUĆI DA SE U NJOJ NALAZI JAKA POSADA, A IMA I ZALIHA ZA ČETIRI MJESECA. OSIM TOGA, NJEGOVO JE CARSKO VELIČANSTVO IZDALO NAREĐENJE DA VOJSKA KRAJEM OVOGA MJESECA PRIMI PLAĆU. OKOLNE MOČVARE I ČESTE KIŠE POVEĆALE SU NAŠU SIGURNOST.

NAŠE SE NESRETNE KRAJINE U SLAVONIJI I HRVATSKOJ NALAZE U KRAJNJOJ OPASNOSTI. ZAGREB, NAIME, NEMA VIŠE OD 300 NJEMAČKIH PJEŠAKA, IZGLADNJELIH, IZMUČENIH, BOLESNIH I POGOĐENIH SVIM VRSTAMA ZLA. STOGA SE TVRDI KAKO BI IH STOTINU SVJEŽIH I ZDRAVIH VOJNIKA MOGLO PROTJERATI KAMO IM SE SVIDI. KARLOVAC, METROPOLA HRVATSKE, JOŠ JE UVIJEK PRAZAN. U NJEMU NEMA VIŠE OD 300 NJEMAČKIH VOJNIKA. ČETIRI STOTINE KOPLJANIKA NA KONJIMA POVUKLO SE SKUPA S LAKOM HRVATSKOM KONJICOM, JER VIŠE MJESECI NISU PRIMILI NITI NOVČIĆA. PREJASNI NADVOJVODA ERNEST VIŠE JE PUTA O TOME JAVLJAO NJEGOVU CARSKOM VELIČANSTVU I MOLIO POMOĆ. PREJASNI NADVOJVODA MAKSIMILIJAN PODUZIMA SVAKI DRUGI DAN ISTO. NO UZALUD. NE STIŽE NAM NIKAKAV ODGOVOR. SASVIM JE IZVJESNO DA NAS VIŠE NE MOŽE SPASITI NOVAC, ILI NEKA DRUGA STVAR, NEGO SAMO BOG, NAŠ GOSPODIN, DA NE PADNEMO U TURSKO ROPSTVO. NEKA MI VAŠE PRESVIJETLO GOSPODSTVO POVJERUJE DA ĆE NEPRIJATELJ ZAUZETI CIJELO PODRUČJE DO FURLANIJE, AKO UBRZO NE PRIMIMO POMOĆ. TURCI ĆE MALO VODITI RAČUNA O TVRĐI KOJU VENECIJANCI KANE IZGRADITI, JER ĆE JE MOĆI ZAOBIĆI PO MILOJ VOLJI TE JEDNIM UPADOM PORUŠITI I OPLJAČKATI SVE DO TREVISA, KAO ŠTO SU UČINILI U VRIJEME MILANSKOGA VOJVODE LUDOVIKA MORA. STOGA PONOVNO USRDNO MOLIM VAŠE PRESVIJETLO GOSPODSTVO DA ZAMOLITE NJEGOVU SVETOST KAKO BI POMOGLO NJEGOVU CARSKOM VELIČANSTVU U TOM VEOMA POGIBELJNOM RATU I OČINSKI SE SJETILO SPOMENUTIH NAŠIH KRAJINA, KOJE SE PROSTIRU GOTOVO UZ ITALIJU. AKO IH TURCI OSVOJE I AKO ZAUZMU SAMO JEDAN KAŠTEL IMENOM OTOČAC, ODHAM ĆE ZAUZETI SENJ, A ZATIM ĆE ZA DAN I NOĆ BITI U ISTRI, ZA DVA DANA U FURLANIJI, A ZATIM ĆE OPUSTOŠITI ITALIJU S MORA I KOPNA KAKO IM SE SVIDI. VAŠE PRESVIJETLO GOSPODSTVO SVE TO MOŽE UOČITI I SVOJIM RUKAMA OPIPATI NA PRILOŽENOM CRTEŽU. TO BI ZACIJELO TREBALO PROBUDITI I POTAKNUTI VENECIJANCE DA NAM PRISKOČE UPOMOĆ I POMOGNU UTVRDITI KAŠTEL OTOČAC, A NE

potrošiti nekorisno novac na gradnju tvrđe što je planiraju u Furlaniji. Naime, kad Turci budu osvojili Otočac i Senj, uznemirit će odmah cijelu Dalamciju, a svoje će veoma brze lađe na vesla i jedra svake večeri slati do venecijanskih kaštela i vršiti pritisak na Chioggiu, a drugi krajevi neće moći dobivati namirnice. Prestat će i trgovina, pa će ih to pogoditi više negoli kada su Genovljani zauzeli Chioggiu i primorali ih da prihvate uvjete mirovnog ugovora koji su im nametnuli.

No nesreća neće pogoditi samo njih, nego i Ravennu, Rimini, cijelu Romagnu i Ankonitansku Marku. Sve to zbog prednosti što će je Turci steći osvajanjem Senjske tvrđe, jer će svakodnevno moći poslati mnogo lađa u talijanske krajeve. Neka nas Bog spasi tolikoga zla! Vaše će mi presvijetlo gospodstvo oprostiti što pišem opširno, ali njegovo Božansko veličanstvo znade da me na to potiče revnost prema kršćanstvu i ništa drugo.

Još ništa nismo doznali o državnom saboru, ali je dobro što je njegovo carsko veličanstvo poslalo grofa Hardeka i jednog rođaka gospodina Rikarda Streina da po carstvu mole pomoć.

Austrijske se čete nalaze u Đuru, ali koliko nam je poznato ne poduzimaju ništa. Možda se ondje zaustavile kako bi Turcima dali na znanje da ne mogu baš sasvim sigurno prodrijeti do Beča. Vaše će presvijetlo gospodstvo čuti za neke sudske postupke u Pragu koje, tvrdi se, njegovo carsko veličanstov pokreće protiv glavnih češkim barunа u svezi s 'crimen laesae maiestatis' ('zločin uvrede veličanstva'). Mnogi su mišljenja da stvar nije došla u dobar čas. No treba povjerovati da je njegovo carsko veličanstvo primorano tako postupati. Jedan je od te dvojice dvorski upravitelj, a drugi je bio predsjednik skupštine njegova carskoga veličanstva, braća su, a bogatstvo im se procjenjuje na jedan i po milijun. Dvorski je upravitelj također bio komornik njegova veličanstva, no prošlih mu je dana dao oduzeti ključ. Neka nas naš Bog poštedi prevrata.

Zasada nemam drugo pisati, nego Vašem presvijetlom gospodstvu ljubim ruke i najponiznije se preporučujem.

Iz Graza, 18. listopada 1593, u 8 sati izjutra.

Horvat, Starine 32(1907)222-224.

1593, LISTOPAD 25, GRAZ

PRESVIJETLI GOSPODINE, ITD.

STIGLE SU POUZDANE VIJESTI IZ BEČA DA SE SINAN-PAŠA POVUKAO S POLJA KOD STOLNOG BIOGRADA I IZ NEKIH DRUGIH MJESTA U OKOLICI BUDIMA. OSIM TOGA, NAŠI SU PLANIRALI OPSJESTI OSTROGON, SJEDIŠTE NADBISKUPIJE, I TAKO SE UPUSTITI U BORBU S TURCIMA.

ISTO TAKO JAVLJAJU DA JE VRHOVNI ZAPOVJEDNIK NJEGOVA CARSKOG VELIČANSTVA U GORNJOJ UGARSKOJ, KOJA GRANIČI S ERDELJEM, HTIO OPSJESTI TVRĐU FILEK, IZ KOJE TURCI NAPADAJU ŠIPOŠ, BRDSKI GRAD I TVRĐU, GDJE SE NALAZE RUDNICI NJEGOVA CARSKOG VELIČANSTVA, NANOSEĆI MU GOLEMU ŠTETU. DAO BOG DA GA MOGNU ZAUZETI, JER ĆE NAM ON BITI VAŽNIJI OD ČETIRI VESZPREMA I PALATE.

PREUZVIŠENI ZAGREBAČKI BISKUP PIŠE NJEGOVOJ VISOSTI DA JE OKO 3.000 TURAKA IZ PETRINJE I SISKA PROŠLIH DANA PROVALILO NA PODRUČJE IZMEĐU KUPE I SAVE I STIGLO DO HRASTOVICE. TURCI SU NAČINILI VELIKU ŠTETU, A PRI UPADU NISU NAIŠLI NA OTPOR NIJEDNOGA VOJNIKA. AKO DOBIJEM KOPIJU NJEGOVA PISMA, PRILOŽIT ĆU JE OVDJE.

SKORO SAM VAM ZABORAVIO JAVITI KAKO SE GOVORI DA GORE SPOMENUTI ZAPOVJEDNIK IMA OKO 3.000 ERDELJSKIH VOJNIKA KOJE MU JE POSALO VOJVODA NA MOLBU SINAN-PAŠE. ON GA JE, NAIME, MOLIO DA PRIMI I SMJESTI OVE ZIME NEKOLIKO TISUĆA TURAKA. KAD JE TO VOJVODA ODBIO, A PAŠA MU ODGOVORIO DA ĆE TO NJEGOVA VOJSKA SVEJEDNO UČINITI, ON JE ODMAH STUPIO U VEZU SA SPOMENUTIM ZAPOVJEDNIKOM MOLEĆI POMOĆ NJEGOVA CARSKOG VELIČANSTVA. AKO JE TOMU TAKO, NJEGOVO ĆE PRESVIEJTLO GOSPODSTVO TO DOZNATI OD JEDNOGA ISUSOVCA KOJI DOLAZI OVIH DANA IZ ERDELJA I IDE, KAKO TVRDE, NJEGOVOJ SVETOSTI DA BI GA OBAVIJESTIO O VAŽNIM STVARIMA. DAJ BOŽE DA JE RIJEČ O DOBRIM STVARIMA.

IMAMO OVDJE JEDNOG OBRTNIKA KOJI PRAVI MOŽDA NAJTOČNIJE I NAJBOLJE SATOVE ŠTO IH ČOVJEK MOŽE NAĆI. TO O NJEMU TVRDI PREJASNI NADVOJVODA ERNEST, KOJI IH JE DAO NAČINITI VEĆ NEKOLIKO. SADA GA JE POSALO U ŠPANJOLSKU. HTIO SAM NABAVITI TAKVE SATOVE ZA VAŠE PRESVIJETLO GOSPODSTVO I ZA PRESVIJETLOG

gospodina kardinala don Petra, moga gospodara, pa ih šaljem vašim gospodstvima. Ponizno Vas molim da ljubazno izvolite primiti od mene taj znak moje zahvalnosti prema Vama za beskrajna dobročinstva i ljubav što sam je od Vas primio. Možete mi sasvim sigurno vjerovati da bih Vam, ako bih saznao za neku stvar i mnogo veće cijene, a koja bi Vam se mogla svidjeti, zacijelo tu stvar s najvećim zadovoljstvom posalo. Satovi su, kao što će se vaša presvijetla gospodstva uvjeriti, veoma maleni i ovdje veoma cijenjeni, jer ih čovjek može uvijek imati uza se i pogledati vrijeem po svojoj volji. S tim ljubim ruke Vašem presvijetlom gospodstvu i beskrajno Vam, se preporučujem.

Graz, 25. listopada 1593.

P. S. Molim Vaše presvijetlo gospodstvo da pošalje presvijetlom gospodinu don Petru njegov sat s priloženim pisamcem. Neka mi vaša presvijetla gospodstva oproste što se vaš novi kardinalski naslov ne nalazi na njima, jer su ti satovi bili prije izrađeni negoli su vaša gospodstva dobila taj naslov.

Horvat, Starine 32(1907)223-226.

1593, listopad 19, Zagreb

Presvijetli.

Preporučam Vam se svojim molitvama u Gospodinu i svojim odanim službama.

Kad se 10. ovoga mjeseca od Vaše prejasnosti vraćao Kristofor Merna, odlični kraljevinski zapovjednik, neprijatelj ga je nadvladao i s mnogim drugima uhitio. Drugoga dana kad sam se vraćao od Vaše prejasnosti, dva bega, kliški i lički, prodrla su s vojskom sve do Jastrebarskoga. Vojska od tri tisuće i osam stotina konjanika ognjem je i mačem poharala što je preostalo između Save i Kupe, a nitko im nije pružio otpor. Naime, između Save i Kupe nema vojske, čak niti u Karlovcu, jer bi tamošnja vojska mogla odagnati neprijateljske napade. Ako se stoga Vaša prejasnost ne pobrine ozbiljno i što

PRIJE ZA HRVATSKE KRAJINE, PRETPOSTAVLJAM DA ĆE ISTA SUDBINA, KOJA JE ZADESILA PODRUČJE PREKO SAVE, ZADESITI I PODRUČJA IZMEĐU KUPE I SAVE. TO SAM HTIO VJERNO PRIOPĆITI VAŠOJ PREJASNOSTI. BOG NEKA VAS DUGO POŽIVI I UZDRŽI NA VLASTI.

ZAGREB, 19. LISTOPADA 1593.

PONIZNI SLUGA I KAPELAN VAŠE PREJASNE VISOSTI - ZAGREBAČKI BISKUP.

Horvat, Starine 32(1907)223-227.

Sisačka tvrđava, Arhiv Hrvatske, Zagreb, Grafička zbirka br. 1708.

1593, STUDENI 6, NOVO MESTO

PRESVIJETLI GOSPODINE, ITD.

POSLJEDNJEGA DANA PROŠLOGA MJESECA UDARILA ME KAP TAKO DA NE MOGU PISATI VAŠEM PRESVIJETLOM GOSPODSTVU, ŠTO MI JE DUŽNOST.

NOĆAS SMO PRIMILI VIJEST DA SU NAŠI ZAUZELI STOLNI BIOGRAD I POUBIJALI CVIJET VOJSKE SINAN-PAŠE KOJI IM JE POKUŠAO

pomoći, a zarobili smo i 30 komada topova. Blagoslovljen bio Bog! Ljubim ruke Vašem presvijetlom gospodstvu.

Novo Mesto, 6. studenoga 1593.

Horvat, Starine 32(1907)227.

1594, siječanj 24, Graz

Presvijetli gospodine, itd.

nemam gotovo ništa javiti Vašem presvijetlom gospodstvu, osim što se njegovo carsko veličanstvo i njegova vojska spremaju za rat kolikogod je to moguće. Tako činimo i mi ovdje, ali 'nam treba vođa i začetnik'. O dolasku našeg prejasnog nadvojvode upravitelja još se ništa ne zna. Javljaju mi u pvojerenju iz Beča da će prejasni nadvojvoda Matija otputovati 26. ovoga mjeseca u Đur da bi ubrzao i pospješio neki vojni pothvat.

Napasnik ljduskoga roda posijao je sjeme razdora između vrhovnog zapovjednika u Đuru grofa od Hardeka i Palffyja, pa se njihvoa surandja i pomirenje smatra nečim nemogućim.

Iz Košica javljaju što je urađeno poslije 17. ovoga mjeseca. Turci se u Solonoku, Hatvanu i Permu utvrđuju i grade obrambene zaklone. Ne poduzimaju nikakve upade. Zarobljenici govore da se beglerbeg nalazi u Budimu, ali s malobrojnom vojskom. U Košicama je također malo vojske.

Gospodin predsjednik Ratnog dvorskog vijeća javlja mi 22. tekućeg mjeseca i kaže: 'Sutra, 23. siječnja, krenut će naša vojska iz Đura prema Veszpremu i Stolnom Biogradu. No neće opsjedati ta mjesta. Spomenuti zapovjednik đurski piše da su ga uhode izvjestile 'kako je Sinan-paša bio zadavljen, ali da beglerbeg u to sumnja. Što Bog da!' Ljubim ruke Vašem presvijetlom gospodstvu i od srca se preporučujem.

Graz, 24. siječnja 1594.

Horvat, Starine 32(1907)240.

1594, veljača 1, Graz

Presvijetli gospodine, itd.

Sada također nemam ništa javiti Vašem presvijetlom gospodstvu, jer se ništa ne može poduzeti zbog jakih snježnih padavina i kiša. Ne može se izići ni iz kuće, a kamoli krenuti u boj protiv neprijatelja. Ja vejrujem da je njegovo carsko veličanstvo vlastoručno napisalo pismo bratu, prejasnom nadvojvodi Matiji, i potaknulo ga da nešto poduzme i da ne gubi vrijeme. Time je potaknuo nejgovu visost da krene u Đur i pokuša neki vojni pothvat. Njegova je visost zaista otišla, ali se o njemu ili njegovim pothvatima još ništa ne čuje, bez sumnje zbog lošeg vremena.

Državni je saobr iznenada sazvan u ime Božje za 17. sljedećeg travnja. Vaše presvijetlo gospodstvo vrlo dobro zna, da njegovo carsko veličanstvo nije bez značajna razloga tako dugo odgađalo sabor. Vaše presvijetlo gospodstvo također zna da se njegovo carsko veličanstvo ne može maknuti iz Praga ez 300.000 talira ili forinti kako bi platilo dvorsku družinu i goste koje je tolike godine hranilo a zaradilo preko njih malo novaca. To su bili razlozi što su usporavali njegovo carsko veličanstvo. S tim ljubim ruke Vašem presvijetlom gospodstvu i ponizno se preporučujem.

Graz, 1. veljače 1594.

Horvat, Starine 32(1907)240-241.

Presvijetli gospodine, itd.

Dosada nemamo nikakvih vijesti od prejasnog nadvojvode Matije, koji je otišao u Ugarsku, vjerujem zbog onoga o čemu sam Vam prije osam dana pisao.

Iz Praga javljaju da je prejasni stari nadvojvoda Ferdinand prihvatio vrhovno zapovjedništvo u Ugarskoj, ali s bezuvjetnim ovlaštenjima, da, naime, nije dužan ovo ili ono javljati njegovu carskom veličanstvu da bi dobio njegovo odobrenje, nego on sam može donositi odluke. Jednako tako slobodno može raspolagati novcem i zalihama po svojoj volji. Prejasni nadvojvoda Maksimilijan njegov je namjesnik, a to je razlog da se njegova visost i prejasni nadvojvoda Matija nikada ne zavole. (Tako se barem priča). Inače ne bih o tome pisao Vašem presvijetlom gospodstvu. Ako do ponedjeljka dobijemo nove vijesti, svakako ću ih priopćiti Vašem presvijetlom gospodstvu na dnu ovoga pisma.

Naša prejasna nadvojvotkinja dobila je vijesti iz Bavarske. Gospodin vojvoda, njezin brat, održao je saborsko zasjedanje, na kojemu je dao prisegu njegov sin koji je prošle godine posjetio njegovu svetost. Staleži su mu na saboru obećali milijun petsto tisuća forinti za otplatu duga. Zadovoljan je što su sinovljevi prihodi, kojima će on ubuduće upravljati, porasli na 150 forinti. Starčeva je namjera i želja da se oprosti sa svjetovnim načinom života i da se povuče u neko osamljeno mjesto s nadvojvotkinjom, kako bi potpuno mogao služiti Bogu. Tako je učinio i car Karlo V. To je sveta stvar koju će taj dobri vojvoda izvršiti.

Carski mi tajnik iz Venecije javlja sljedeće: 'Pošta neprestano, puno kasni. Monsinjor nuncij baš je prije dva sata odaslao svoj omot. Stoga nije bilo moguće uručiti mu na vrijeme poštu Vašeg presvijetlog gospodstva za presvijetloga gospodina kardinala od Sv. Giorgia. Poslati je ovako odvojenu, meni se ne čini uputnim. Ako Vaše presvijetlo gospodstvo to smatra uputnim, mogao bih je staviti ispod one za gospodina Haracha, barem dotle dok pošta iz Graza ne počne stizati na vrijeme. No ako vi imate bolji prijedlog, ja ću izvršiti Vašu volju'. Toliko tajnik.

Nije moja krivica što pošta odavde stiže u Veneciju tako kasno. Osim toga, odavde se ništa ne javlja gospodinu Harrachu. A kad bi se i javljalo, moja pisma za Vaše presvijetlo

GOSPODSTVO MOGLA BI ZAKASNITI VIŠE, PA ĆE VAŠE PRESVIJETLO GOSPODSTVO VEĆ PRIMITI VIJESTI OD DRUGIH. JA NISAM KADAR PRONAĆI RJEŠENJE ZA TU STVAR. NEKA MI VAŠE PRESVIJETLO GOSPODSTVO NAPOMENE ŠTO MI VALJA ČINITI. JA NE SUMNJAM DA MONSINJOR NUNCIJ ŽELI PISATI VAŠEM PRESVIJETLOM GOSPODSTVU, JER ĆE VAM MOŽDA POVJERITI NEKU SVOJU ŽELJU. NADAM SE DA ĆE BOG POMOĆI, PA ĆU VAŠEM PRESVIJETLOM GOSPODSTVU JAVITI ISTOGA ČASA DOBRE I VAŽNE VIJESTI, NO SVE PO VOLJI I ŽELJI VAŠEGA PRESVIJETLOG GOSPODSTVA, KOJEMU SE, KAO I RPESVIJETLOM GOSPODINU KARDINALU ALDOBRANDINIJU, MOMU GOSPODARU, A POSEBICE NJEGOVOJ SVETOSTI, PONIZNO PREPORUČUJEM, LJUBEĆI MU SA SVIM POŠTOVANJEM SVETE NOGE I RUKE.

GRAZ, 4. VELJAČE 1594.

U ISTOM PISMU:

IZ PRAGA 27. PROŠLOGA MJESECA JAVLJAJU DA ĆE PREJASNI NADVOJVODA MAKSIMILIJAN USKORO STIĆI U AUSTRIJU. PRISUSTVOVAT ĆE KARNEVALSKIM SVEČANOSTIMA U NOVOM MESTU, A ZATIM ĆE U VRIJEME KORIZME DOĆI K NAMA. TO ĆE BITI NEOPHODNO ZBOG SADAŠNJEG VOJNOG POHODA PROTIV TURAKA.

PROŠLOGA SE TJEDNA ZAPALIO PUŠČANI PRAH U JEDNOM TORNJU PETRINJSKE TVRĐE. TO JE NANIJELO VELIKU ŠTETU TVRĐI I POSADI. TAKO NAS NAŠ GOSPODIN BOG OPOMINJE DA BUDEMO ODVAŽNIJI I SPREMNIJI ZA RAT PROTIV TURAKA, NEPRIJATELJA NJEGOVA BOŽANSKOG VELIČANSTVA I NAŠEGA KRŠĆANSKOG IMENA.

SLAVONSKI VRHOVNI ZAPOVJEDNIK OVIH DANA JAVLJA DA JE DOZNAO KAKO SU GOTOVO SVI ZAPOVJEDNICI TURSKIH UTVRDA BILI POZVANI BEGLERBEGU U BUDIM. DONIJELI SU ZAKLJUČAK O SKUPLJANJU VELIKE VOJSKE, KOLIKOGOD IM VEĆE BUDE MOGUĆE SAKUPITI, I O PODUZIMANJU JOŠ JEDNOG RATA PROTIV NAS. AKO SE TO DOGODI, DOBRO. A AKO NE, ONDA ĆE SVAKI ZAKONITO SMJETI NAPUSTITI SVOJU UTVRDU, JER NEĆE IMATI VOJNE SILE DA JE BRANI.

POŠTOM IZ BEČA DOZNAO SAM SLJEDEĆE STVARI, A I PREDSJEDNIK MI JE O TOME PISAO 4. OVOGA MJESECA IZ ĐURA GDJE SE NALAZI S NJEGOVOM VISOSTI. NJEGOVA JE VISOST POZVALA GOSPODINA GROFA ZRINSKOGA I NADASDYJA DA BI SE PODUZELO NEŠTO S OVU STRANU DUNAVA. NAIME, 23. I 24. OVOGA MJESECA VOJSKA S DRUGE STRANE DUNAVA POKRENUT ĆE RAT PROTIV TURAKA. ZAPOVJEDNICI ĆE RASPOLAGATI S 25 ILI 30 TISUĆA VOJNIKA. NJIMA ĆE ZAPOVIJEDATI GOSPODIN KRISTOFOR DE TEUFFENBACH, ŠIPOŠKI ZAPOVJEDNIK. KRENUT ĆE I GROF OD HARDEKA. GOVORI SE DA ĆE ON NAPASTI NOVIGRAD. NJEGOVA VISOST JOŠ JE OVDJE, A SUTRA PUTUJE U TRNAVU I NITRU, KAKO BI ZAVARAO I SMUTIO NEPRIJATELJA. GOSPODIN PALFFY OBEĆAO MU JE DOVESTI 16.000 KOPLJANIKA PJEŠAKA. NJEGOVA ĆE VISOST

raspolagati s 3.500 potkovanih konja, s oko 4.000 laganih konja i 3.000njemačkih pješaka. On je odlučio osobno voditi vojni pohod. Neka Bog pomogne kako bih Vašem presvijetlom gospodstvu ubrzo mogao javiti dobre vijesti.

Graz, 7. veljače 1594.

Horvat, Starine 32(1907)241-243.

1594., srpanj 4, Regensburg

Stigao je teklić s viješću da je njegova visost prejasni Matija promijenio logor i premjestio ga s druge strane Dunava kod mjesta Kokare. Neka ga Bog čuva i sačuva. Njegova je visost odlučila osvojiti spomenutu Kokaru. Možda se više želi zaštititi od Sinan-paše koji se nalazi između Dunava i Drave. Spajanjem s Teuffenbachom želi se bolje utvrditi i jednoga dana zametnuti bitku s neprijateljem. neka Bog udijeli pobjedu njegovoj visosti.

Regensburg, 4. srpnja 1594.

Horvat, Starine 32(1907)286.

1594, srpanj 5, Regensburg

Presvijetli gospodine, itd.

Danas, 5. srpnja, njegovu je carskom veličanstvu obećano kroz šest godina 84 obroka novčane pomoći. To još nijednom caru nije bilo odobreno, a riječ je o svoti od mnogo milijuna forinti. Sutra započinje sabor cijele carevine. Izvješće o tome bit će podneseno na jednom i drugom vijeću. Odluka će li ime oba vijeća biti saopćena njegovu veličanstvu. Jasno će mu biti

STAVLJENO NA ZNANJE DA MU NEĆE VIŠE BITI ODOBREN NIJEDAN NOVČIĆ. SMATRAT ĆEMO DA JE TIME POLA SABORSKOG POSLA OBAVLJENO.

PROTESTANTI SU NJEGOVU CARSKOM VELIČANSTVU PODNIJELI POPIS DUHOVNIH, ODNOSNO VJERSKIH PRITUŽBI. NJEGOVO IH JE VELIČANSTVO PROSLIJEDILO KANCELARU OD MAINZA KAKO BI PRIBAVIO MIŠLJENJE KATOLIKA U SVEZI S TIME. NJEGOVO NAM JE PRESVIJETLO GOSPODSTVO PORUČILO DA ĆE IH DATI PREPISATI, A ONDA O NJIMA PORAZGOVARATI S KATOLICIMA.

SADA SE UPRAVO DOKUMENAT PREPISUJE, PA ĆE OVOGA TJEDNA O TOJ STVARI BITI DONESENA ODLUKA. POTRUDIT ĆU SE DA VAŠEM PRESVIJETLOM GOSPODSTVU PRIOPĆIM NOVE VIJESTI O TOME. ČUJEM OD MNOGIH KATOLIKA DA MI TAKOĐER IZNOSIMO DVIJE PRITUŽBE ZBOG NEKIH STVARI KOJE NAM SE PODMEĆU. VAŠE PRESVIJETLO GOSPODSTVO I NJEGOVA SVETOST, NET REBAJU SE PLAŠITI NEKIH NEPRILIKA. SMATRAM DA SU KATOLICI HRABRI I ODVAŽNI.

DANAS SAM PRIMIO PISMO VAŠEGA PRESVIJETLOG GOSPODSTVA OD 18. MOGU POTVRDITI SMAO ZA TATARE. OVDJE SE SMATRA DA SU ONI U POMUTNJI. NEKA IH BOG SVE SMETE. IZVJESNO JE DA SE U UGARSKOJ NJIH NE PLAŠE. OVDJE SE GOVORI DA JE NADVOJVODA NAPUSTIO OSTROGON. JA U TO NE VJERUJEM, JER MI O TOME NE PIŠU NIŠTA NI GOSPODIN P. U. NITI BEČKI POSLANIK. NO ISTINA JE DA JE NJEGOVA VISOST PREŠLA DUNAV, KAKO BI BILA ZAŠTIĆENIJA OD TURAKA, ALI I ZBOG OPSJEDANJA KOKARE KOJA SE NALAZI NASUPROT OSTROGONU I SASVIM U NJEGOVOJ BLIZINI. KAD GA NAŠA VOJSKA NAPADNE, NJU ĆE NAPASTI POSADA KOKARE I PROUZROČITI MU GOLEMU ŠTETU. NADVOJVODA ĆE USKORO IMATI OKO 10 TISUĆA SVJEŽIH VOJNIKA. NJEGOVOJ SVETOSTI NAJPONIZNIJE LJUBIM NOGE, A VAŠEM PRESVIJETLOM GOSPODSTVU RUKE.

REGENSBURG, 5. SRPNJA 1594.

P. S. DANAS, 6, SRPNJA, VIJEĆA SU DOGOVORILA STAVOVE GLEDE POMOĆI ZA RAT PROTIV TURAKA. IZBORNI KNEŽEVI NISU HTJELI ODOBRITI VIŠE OD 80 NOVČANIH OBROKA. I NAŠE JE VIJEĆE POSTUPILO NA ISTI NAČIN. OSTROGON JE STVARNO NAPUŠTEN.

Horvat, Starine 32(1907)286-287.

1594, srpanj 10, Graz

Prejasni je nadvojvoda Maksimilijan stigao ovamo u prošlu srijedu u pratnji 600 koplјanika na konju. Lijepa vojska, dobro naoružana, na dobrim konjima. Među koplјanicima ima mnogo plemića. Ostalih 600 otišlo je drugim putem u Hrvatsku, a oko 8. tekućeg mjeseca očekuje se još 1.000 konjanika. Njegova visost odlazi danas prema Sisku. Ondje bi se trebao utaboriti. To je grad gdje su prošle godine bili pobijeđeni Hasan-paša i 16.000 turskih konjanika koji su sačinjavali cvijet vojske turske sile smještene u Ugarskoj. Onamo su se već uputili plemići ovih triju zemalja: Štajerske, Koruške i Kranjske s Goricom. Konjica će brojiti 6.000, a pješaka 10.000. Oni su primili naredbu da budu spremni za pokret prema Ostrogonu u slučaju potrebe, jer su naši čuli da je Sinan-paša stigao u Budim s 10.000 Turaka. Naši su se pomakli naprijed i utaborili kako bi se mogli uključiti u borbu ako Ostrogonu dođe pomoć. Tvrdi se da je od smrada umrlo mnogo vojnika i uginulo mnogo konja, pa su zbog toga krenuli dalje.

Pritužbe i zahtjevi što ih kane polučiti krivovjerci u korist svoje vjere.

Franačke zemlje, ali i ostale, valja optužiti zbog narušavanja vjerskog mira, zbog promidžbe pape i njegovih nuncija, kojih je u Njemačkoj veoma mnogo, a sada se nalaze i ovdje. Oni javno iznose da, car Ferdinand, blage uspomene, nije smio potpisati taj mir. Stoga smatraju da mir i nije mogao potrajati dulje, nego samo do kraja Tridentinskog sabora. Tada je završio i mir, a protestantska je vjeroispovijest osuđena kao krivovjerna sljedba. Na mnogo se mjesta dopušta isticanje papisnkih bula. Vlast katoličke crkve, koja je zbog vjerskog mira bila suspendirana i uvelike oslabljena, sada veoma promiču isusovci, a odobrava je i njegovo carsko veličanstvo. Nijednoj se crkvenoj osobi ne mogu odobriti nadarbine, ako ih prije nije potvrdio papa.

Mijenjaju se i obrasci prisega što su ih nekoć davali izabrani knezevi i molitelji (electi et postulati), kao i obrasci prisega što su ih u starom duhu davali vazali svojim gospodarima. Tako se događa da se zbog poštivanja nečije savjesti prisege ne smiju davati, pa se zahtijeva da se prisega daje na Evanđelje i sve svete.

U franačkim zemljama, ali i drugdje, protivno spomenutom vjerskom miru, ne dopušta se sloboda savjesti. To je ponajviše

SLUČAJ U AQUISGRANI GDJE NERED UNOSE ŠPANJOLCI I OSTALI.

ŠPANJOLCI UNOSE NEMIR I U VESFALSKI OKRUG, PREMDA JE ON BLIZU NIZOZEMSKE. ON SE PAK NIMALO NE TIČE ŠPANJOLACA ILI NJIHOVIH NIZOZEMACA.

PRIPADNIKE PROTESTANTSKE VJEROISPOVIJESTI IZBACUJU IZ GRADOVA I OD NJIH TRAŽE DESETI DIO IMETKA KAO DA JE RIJEČ O ŽIDOVIMA.

NA SADAŠNJEM SABORSKOM ZASJEDANJU NE DOPUŠTA SE MNOGIM CRKVENIM OSOBAMA DA SJEDE NA SVOJIM PRAVIM MJESTIMA. TO JE UČINJENO NA ZAHTJEV STRASBURGA I MAGDEBURŠKOG UPRAVITELJA, ALI I MNOGIH DRUGIH.

KAD JE U PITANJU PRAVOSUĐE, UVIJEK PREDNOST IMAJU KATOLICI PRED PROTESTANTIMA. ZA VRHOVNOG SUCA CARSKOG SUDA UVIJEK SE BIRA KATOLIK. SUDSKI PRIJSEDNICI, KOJI SU PO VJEROISPOVIJESTI KATOLICI, UVIJEK IMAJU PREDNOSTI PRED ONIMA KOJI SU PROTESTANTSKE VJEROISPOVIJESTI. U KANCELARIJI SMIJU RADITI SAMO KATOLICI. KAD JEDAN PRELAT PROTESTANTSKE VJEROISPOVIJESTI ŽELI POSJETITI KOMORU, ONDA SE TAJ POSJET NE OBAVLJA PREMA CARSKIM USTANOVAMA.

UPUĆUJE SE PROSVJED PROTIV SUDSKIH POSTUPAKA ŠTO IH PODUZIMA DVORSKO VIJEĆE NJEGOVA VELIČANSTVA PROTIV ONIH KOJI U FRANAČKIM ZEMLJAMA ŽELE UVESTI PROTESTANTKSU VJEROISPOVIJEST.

PROSVJED PROTIV SUDOVA KOJI JEDNAKO TIŠTE MNOGE, A PREDMET SU IM PARNICE O VJERSKIM PITANJIMA.

POJEDINI OKRUZI I NJIHOVI UPRAVITELJI RASPOLOŽENI SU TAKO DA VIŠE IDU NA RUKU KATOLICIMA, NEGOLI PROTESTANTIMA.

UPUĆUJE SE PROSVJED PROTIV VRHOVNIH REDOVNIČKIH POGLAVARA, U NADLEŽNOSTI KOMORE, A KOJI SU PROTIV PROTESTANTSKOG POKRETA, AKO SU FRANCUZI ILI TALIJANI, KOJI NISU OBUHVAĆENI POTPISANIM MIROM.

KATOLICI POSTAVLJAJU SVAKU ZAPREKU PROTESTANTIMA KAKO BI DOŠLI DO NJIHOVIH PRIHODA NA PODRUČJU NA KOJEM VRŠE SVOJU VLAST.

U NEKE SE ZEMLJE NITKO NE MOŽE USELITI, AKO PRIJE NE PRISEGNE DA ĆE ŽIVJETI PO KATOLIČKOJ VJEROISPOVIJESTI.

NEKI KATOLICI NE DOPUŠTAJU NIKAKVU TRGOVINU S PROTESTANTSKIM ZEMLJAMA, A MNOGI PREPORUČUJU SELJACIMA DA NE PRODAVAJU SVOJE PROIZVODE U ONIM PODRUČJIMA U KOJIMA ŽIVE PROTESTANTI.

STOGA MOLE NJEGOVO VELIČANSTVO DA SPRIJEČI TE NEREDE I SAČUVA GORE SPOMENUTI MIR. POTPISI:

VELEPOSLANICI ELEKTORA PALATINA I BRANDENBURGA.

VELEPOSLANICI SAKSONSKOG KNEZA.

Veleposlanici postulata Strasburga vojvode od Brandenburga.

Veleposlanici vojvode od Braunschweiga.

Veleposlanici vojvode od Brandenburga.

Veleposlanici hesenskih landgrafa.

Veleposlanici badenskih markiza.

Veleposlanici rajnskih grofova.

Veleposlanici vojvode od Holsteina.

Horvat, Starine 32(1907)292-294.

1594, srpanj 14, Regensburg

Presvijetli gospodine, itd.

Vašem presvijetlom gospodstvu šaljem izvadak protestantskih pritužbi i zahtjeva protiv katolika i protiv vjerskoga mira. One još nisu bile predočene katolicima kako bi se o njima obavijestili i donijeli sud te tako dali svoj odgovor. No vjerujem da će to biti ovoga tjedna.

Trierski izborni knez, te izborni knez saksonski, otputovat će ovih dana. Vjerujem da će ih sljedećeg tjedna najvjerojatnije slijediti i ostali. Njegovu carskom veličanstvu uručen je pismeni odgovor na njegovu primjedbu u svezi s novčanom pomoći za rat protiv Turaka. Svaki čas očekujemo njegov odgovor. Jednom riječju, obećano mu je bilo 80 novčanih obroka, s izričitom napomenom da se novčana svota neće moći povećati, ukoliko carsko veličanstvo bude zatražilo više. Razlog je tomu siromaštvo podanika koji su bili pogođeni nevremenom i vojskom koja je prolazila kroz sve ove godine njihovom zemljom za Francusku i Flandriju. Oštetili su ih i Španjolci, a i zemlje koje graniče s carstvom. Poznato je da je vojvodstvo vojvode od Cleliesa s cijelim westfalskim okrugom bilo poharano i spaljeno kölnskim ratom. Međutim, valja se nadati da će njegovo veličanstvo prihvatiti 80 novčanih obroka. Tim prije što još nijednom caru nikada nije bila obećana veća svota. Njegovu je carskom veličanstvu na

prošlom saobru od 82 bilo odobreno samo 4 novčana obroka u pet godina.

Danas, 11. srpnja, započet ćemo raspravu o uspostavljanju mira u Flandriji. Neka nam Bog nadahne ono što je najkorisnije i najspasonosnije. O tome ću izvijestiti, Vaše presvijetlo gospodstvo. Naravno, koliko budem smio napisati. Kad završimo s tom točkom, s kojom je povezano održavanje javnog mira u carstvu, vjerujem da ćemo ubrzo zaključiti sa saborom. Najviše zbog odlaska kneževa, premda se u petak vratio wirtemberški knez. On je ranije bio grof, ali je prošle godine naslijedio pokojnog vojvodu. On nipošto nema vojvodski izgled, nego izgled jednog pokvarenjaka. Jučer je posjetio njegovo carsko veličanstvo. Car je s njim razgovarao veoma ljubazno. Govori se da je došao izmoliti investituru kneževine. No njegovo veličanstvo ne može mu to odobriti, budući da prejasna Austrijska kuća ima investituru u carstvu i budući da ju je izvjesnim ugovorima i nagodbama dala u feud ocu ili djedu pokojnoga. Švedska mu je liga u ratu kneževinu oduzela, a zatim je povjerila Austrijskoj kući. S time se on slaže i veli da nije njezin nasljednik. Kneževina mu, naime, pripada po sporazumu i brižljivošću prvoga gospodara i sticatelja feuda. Stoga grijesi spomenutoga djeda ne mogu imati posljedicu po njega. Oni imaju posljedicu samo za njegove nasljednike, a ne srodnike. To je snažan dokaz koji mnogo govori. No ja vjerujem da će nešto značiti i činjenica što je od vojvode naslijedio mnoga alodijalna i pokretna dobra.

Gospodin predsjednik U. s H. njegove svetosti obolili su i malo mi pišu. No jedan drugi prijatelj iz logora piše mi sljedeće 30. lipnja: vojska je '26. i 27. s topništvom prešla na drugu stranu Dunava, ponajprije ona koja se nalazila na otoku. Kad su to opazili Turci, veoma su se obradovali. Srbi su natovarili najbolje što su imali na jednu barku i spasili ljudstvo, no robu im je oteo neprijatelj. Mi se sada nalazimo blizu Kokare. Izvješćivat ću vas o daljnjim događajima. Mađari su se počeli okupljati i dolaze njegovoj visosti, upravo kako je zaključeno na saboru. Prijevoz je počeo u zoru, premda nije završio onoga dana. Njemačka je konjica bila u pozadini s mnogim njemačkim obilježjima. Njegova je visost ostala cijeli dan uz njih. Predvečer se prekinuo most, ali bez veće štete, i odmah je bio popravljen. Govori se da je Sinan-paša stigao u Budim. To će po svoj prilici biti uzrok našeg povlačenja iz Ostrogona. Svi želimo zaratiti s njime.

Jučer, 11. lipnja, ovdje je održana skupština. Na njoj je bila

odobrena druga točka prijedloga njegova carskog veličanstva koja se odnosi na javni mir i na njegovo održavanje. Svi su se složili da su zakoni veoma dobri, ali da se ne provode. Donesen je zaključak da se ide na povlačenje. Što će biti od sabora? Neka ga ponajviše održi njegovo veličanstvo ne vodeći računa o ljudskim obzirima. Govori se da su španjolski pukovnici pri dovođenju i novačenju vojske nanosili velike štete siromašnim podložnicima, pri čemu im se ide na ruku, a protivnici su u svemu sprečavani.

Danas će se raspravljati o vrućoj točki, odnosno o odobrenju prisilnog uvođenja mira u Flandriji. Nadam se da ću sutra Vašem presvijetlom gospodstvu poslati o tome izvješće. Govori se da će trevirski i saksonski kneževi otputovati sutra, a uskoro i drugi kneževi, kad završi najvažnija točka, a ta je: odobravanje novčane pomoći za rat protiv Turaka. Kneževi su tu točku već završili. No njegovo carsko veličanstvo još o tome šuti i ne izjašnjava se, pa ne znamo što mu je po volji. Neka bude onako kako on želi. Staleži će pristati na njegov prijedlog od 80 novčanih obroka, jer je njegovu veličanstvu izričito rečeno da se zasada ne može učiniti više.

Knez Mainza nam je javio da su se danas u sedam sati u samostanu sv. Dominika sakupili katolici u svezi s odlukom i odgovorom na protestantske pritužbe. I mi smo tamo poslali jednu ili više osoba. Odredili smo dvojicu hrabrih katolika u tu svrhu. To su veleposlanici prejasnoga nadvojvode Ferdinanda koji su vješti stvarima o kojima se u pritužbama govori.

Vojvoda od Wirtenberga doveo je sa sobom velikoga luterana Osiandra koji je još davno bio Lutherov pratilac i pratilac Filipa Melanthona. Prati ga više od desetorice plemića, svi s lancima o vratu, sve iz poštovanja prema njemu. Markiz de Haure, veleposlanik španjolskoga kralja za Burgundiju, izvijestio me da su prethodne večeri nekolicina kneževa večerali i pili u nekom vrtu, te da su salzburški i wirtenberški izgovorili toliko uvredljivih riječi jedan drugomu da se u Francuskoj i Flandriji zbog njih ubijaju ljudi, ali da je te iste večeri među njima došlo do nagodbe glede posla, čemu se on veoma čudio. Što se ponašanja tiče, taj je wirtenberški knez više nego seljačina, a sada kada je ponovno postao od siromašnoga grofa vojvoda, toliko je ohol da je to nevjerojatno. Na jučerašnjoj sjednici nijedan se knez po običaju nije pokrivao, izuzev nas ostalih poklisara. No on se pokrio odmah čim je sjeo na svoje mjesto, a zatim za vrijeme vijeća spavao, što je bilo

VEOMA NEPRISTOJNO. (NEKA MI VAŠE PRESVIJETLO GOSPODSTVO OPROSTI ŠTO VAM PIŠEM O TIM STVARIMA).

KAD SE POJAVI I DOĐE K MENI GOSPODIN GROF SCOTO S GOSPODINOM GAZADOROM, PRENIJET ĆU MU NALOG VAŠEGA PRESVIJETLOGA GOSPODSTVA, KOLIKO MI BUDE MOGUĆE, ALI I ZBOG OBAVEZE KOJU IMAM PREMA GOSPODINU GROFU, JER JE SA MNOM BIO LJUBAZAN U KUĆI VAŠEGA PRESVIJETLOGA GOSPODSTVA.

PREUZVIŠENOM GOSPODINU, AKVILEJSKOM BISKUPU, UČINIT ĆU ISTO U SVAKOJ PRILICI, JER MI JE NJEGOVA SVETOST NAREDILA, A TO ZASLUŽUJU I VRLINE NJEGOVA PREUZVIŠENOGA GOSPODSTVA. VAŠEM PRESVIJETLOM GOSPODSTVU NE MOGU PISATI BOLJIH NOVOSTI OD ONIH KOJE VAM PIŠEM, JER SE DRUGO NIŠTA NE ČUJE. NEKA IH BOG POBOLJŠA!

DANAS SAM SREĆOM PROČITAO PISMO ŠTO SU GA OVDAŠNJI KATOLIČKI SVEĆENICI POSLALI PALATINU U NEUBURGU. U NJEMU GOVORE DA SU ČULI KAKO BI SE PROTESTANTI TREBALI SASTATI U BORAVIŠTU POKLISARA IZBORNOGA KNEZA PALATINA I VIJEĆATI O PRIGOVORIMA I ZAHTJEVIMA ŠTO IH ONI, I OSTALI PROTESTANTI, IMAJU PROTIV KATOLIKA, A ZATIM UPUTITI PISMENI PROSVJED. TA STVAR NE BI TREBALA NAŠKODITI PROTESTANTIMA, PREMDA SU TZV. PALATINALI BILI KALVINISTI S KOJIMA NITKO NE ŽELI TRGOVATI, VEĆ BJEŽI OD NJIH KAO OD POGANA I CARINIKA. MOLE PALATINA DA SPRIJEČI TAJ SKUP ZBOG NAKLONOSTI KOJU JE ODUVIJEK POKAZIVAO PREMA PROTESTANTSKOJ VJEROISPOVIJESTI. NIJE MI POZNATO ŠTO JE ON PODUZEO. NO SPOMENUTE PRIGOVORE I PRITUŽBE IZNIO JE NJEGOVU CARSKOM VELIČANSTVU UPRAVO KANCELAR IZBORNOGA KNEZA PALATINA. BILA MU JE PREDOČENA NAŠA DEKLARACIJA O POMOĆI ZA RAT PROTIV TURAKA, NO NJEGOVU VELIČANSTVU UZ TO NIJE BILA UPUĆENA NIJEDNA RIJEČ. PROPOVJEDNICI NAPADAJU SPOMENUTI PROSVJED I GOVORE DA PAPISTI, KAKO NAS NAZIVAJU, GOVRE, ILI MOGU S RAZLOGOM REĆI, DA JE NJIHOVA PROTESTANTSKA VJEROISPOVIJEST ISPRAZNA I BEZ IKAKVE SNAGE, BUDUĆI DA SAMI VUKU K SEBI KRIVOVJERCE KALVINE I SAKRAMENTARCE. LIJEPO I VEOMA SADRŽAJNO PISMO, NO DJELO PROTESTANTSKIH PASTORA, KAKO SE SAMI POTPISUJU.

DANAS JE ODRŽANA GENERALNA SJEDNICA. KAD JE IZBORNI KNEZ ZAUZEO SVOJE MJESTO, A ZATIM OSTALI KNEŽEVI I MI POKLISARI, ZAČULA SE, NE ZNAM NI SÂM KAKVA BUKA, GDJE JE SJEDIO SALZBURŠKI NADBISKUP. ON JE IMAO PREPIRKU S POSLANIKOM UPRAVITELJA GRADA MAGDEBURGA, KOJI JE NA SVAKI NAČIN ŽELIO BAŠ NJEGOVO SJEDIŠTE, PREMDA GA JE NJEGOVO CARSKO VELIČANSTVO NA POČETKU ISKLJUČILO ZAJEDNO SA SVIM OSTALIM NEZAKONITIM PROTESTANTSKIM POSJEDNICIMA BISKUPIJA. SADA JE ON TVRDOGLAVO NASTOJAO OSTVARITI SVOJU NAMJERU. SALZBURŠKI JE NADBISKUP U SAV GLAS VIKAO KAKO TA OSOBA POKUŠAVA SJESTI NA NJEGOVO MJESTO I DA ON

TO NEĆE VIŠE PODNOSITI, NEGO ĆE ČIM PRIJE OTPUTOVATI. POŽELIO JE DA GA SLIJEDE I OSTALI KATOLICI, KOJI SU TO I UČINILI, PA SU SE TAKO ODMAH PODIGLI MAINZ, TRIER, KÖLN, HERBIPOLIS, A ZATIM I MI SVI OSTALI POKLISARI, A POVUKLI SU SE I IZBORNI KNEŽEVI U SVOJE ODAJE, A MI OSTALI U JEDNU DRUGU SOBU.

MAGDEBURŠKI KNEZ I OSTALI PROTESTANTI OSTALI SU NA SVOJIM MJESTIMA. UBRZO ZATIM IZBORNI SU KNEŽEVI POSLALI K NJIMA POSLANSTVO DA BI DOZNALI ŠTO IM JE UBUDUĆE ČINITI. ONI SU NAM PORUČILI DA SE NE MOŽE PO SAVJESTI POSTUPITI DRUKČIJE NEGO DA SE U SVRHU OČUVANJA VJERSKOGA MIRA POŠALJE CARU POSLANSTVO I IZVIJESTI GA O TOJ STVARI, TE ZAMOLI NJEGOVO VELIČANSTVO DA NEŠTO PODUZEM.E

POSLANSTVO SU SAČINJAVALI KANCELAR MAINZA, DVA BARUNA IZ KÖLNA I TRIERA, JA OD AUSTRIJSKE STRANE, SALZBURŠKI KANCELAR I MAJORDOM BAVARSKOGA VOJVODE TE BRAT KNEZA HERBIPOLISA. NJEGOVU JE VELIČANSTVU BILO IZNESENO TO PITANJE. ON NAM JE PREKO PODKANCELARA ODGOVORIO DA JE NERADO SASLUŠAO TU STVAR, A BUDUĆI DA JE RIJEČ O HITNOM SLUČAJU, NEJGOVO ĆE VELIČANSTVO DATI ODGOVOR ČIM PRIJE, A ZATIM ĆE KATOLICIMA OBZNANITI SVOJ ODGOVOR, POHVALIVŠI NJIHOVU KRŠĆANSKU REVNOST I DOBRU VOLJU. MI SMO ISTO TAKO IZVIJESTILI SVE OSTALE NAŠE STARJEŠINE. U MEĐUVREMENU JE K NJIMA STIGAO PALATIN, SAKSONSKI I BRANDENBURŠKI KNEŽEVI. PALATIN JE REKAO DA MU SE NASTALI RAZDOR NIMALO NE DOPADA, DA JE MAGDEBURŠKI KNEZ ŽELIO SAMO AUDIJENCIJU I DA SU POZIVLAI KATOLIKE NA JEDINSTVO I POVJERENJE. SPOMENUTI JE MAGDEBURŠKI KNEZ NASTUPIO PROTIVNO ODLUCI I NAREĐENJU NJEGOVA VELIČANSTVA KOJE JE BILO, U SVEZI S OVIM PITANJEM, IZDANO NA POČETKU SABORSKOG ZASJEDANJA. STOGA KATOLICI NISU BILI DUŽNI, A NISU NITI SMJELI ODOBRITI STAV SPOMENUTOGA KNEZA. KATOLICI NISU NI POMIŠLJALI, JOŠ MANJE TRAŽILI RAZDVAJANJE OD OSTALIH STALEŽA. A AKO JE MAGDEBURŠKI KNEZ TRAŽIO AUDIJENCIJU, KAKO JE TO OBIČAJ ZA KANCELARA IZ MAINZA, NEKA MU SE ONA ODOBRI I LJUBAZNO OMOGUĆI. S TIME SU SPOMENUTA TROJICA OTIŠLI, A ZATIM I MI OSTALI, JER JE VEĆ BILO VRIJEME OBJEDA. RIJEČ JE O NAČELU TOLIKO ŽELJENE SLOBODE SAVJESTI. NO TREBALO SE HRABRO SUPROTSTAVITI, KAO ŠTO JE TO ZACIJELO UČINIO SALZBURŠKI NADBISKUP. TIME JE ZASLUŽIO DA MU NJEGOVA SVETOST POŠALJE JEDAN BREVE I POHVALI GA ZBOG NJEGOVA DRŽANJA. KONJA KOJI SÂM OD SEBE ŽUSTRO TRČI POTREBNO JE TAKOĐER OSTANOM PODBOSTI.

VAŠEM SAM PRESVIJETLOM GOSPODSTVU OPISAO STVARI UPRAVO ONAKO KAKO SU SE ZBILE. AKO BI VAM NETKO DRUGI DRUKČIJE DOGAĐAJ OPISAO, VAŠE GOSPODSTVO TREBA ZNATI DA SAM JA BIO

OČEVIDAC I SVJEDOČIM DA SU SE STVARI ODVIJALE BAŠ OVAKO. AKO DANAS ILI SUTRA, PRIJE NAIME NEGOLI OTPUTUJE OVA POŠTA, NJEGOVO VELIČANSTVO DONESE OLUKU I NAMA JE OBZNANI, IZVIJESTIT ĆU VAS JOŠ U OVOM PISMU.

NADAO SAM SE DA ĆU DOBITI NOVE VIJESTI IZ UGARSKE, ALI NIJE NIŠTA STIGLO. SADA ZAVRŠAVAM I VAŠEM SE PRESVIJETLOM GOSPODSTVU PONIZNO PREPORUČUJEM.

REGENSBURG, 14. SRPNJA 1594.

Horvat, Starine 32(1907)287-292.

1594, SRPANJ 21, REGENSBURG

PRESVIJETLI GOSPODINE, ITD.

SABORSKI JE RAD U ZASTOJU. NIJE RIJEČ O NIČEM DRUGOM NEGO O SJEDIŠTU PROTESTANSTSKOG MAGDEBURŠKOG NADBISKUPA. ON SVAKAKO ŽELI SJEDITI I IMATI MJESTO MEĐU KATOLICIMA, NO ONI MU TO NE DOPUŠTAJU. STVAR JE VEOMA SLOŽENA, JER PROTESTANTI NE TRAŽE NIŠTA DRUGO, NEGO SLOBODU SAVJESTI TE DA BISKUPIJE S DRUGIM PRELATURAMA ZADRŽE KAO NASLJEDNICI ONI KOJI SE OŽENE, A TO BI BILO NEŠTO ODVRATNO. STOGA SE NJEGOVO VELIČANSTVO SA SVIM KATOLICIMA TOMU ŽESTOKO OPIRE.

S BOJNOG POLJA OKO OSTROGONA NIŠTA. VJERUJEM DA ĆE PRIČEKATI FIRENTINCE KOJI SU SE PRIJE NEKOLIKO DANA UKRCALI KOD HALA. VJERUJE SE DA SU ONI SADA ONDJE DOLJE I OČEKUJU KONJE KOJI JOŠ NISU PRISPJELI IZ ITALIJE.

GOSPODIN DON GIOVANNI DEI MEDICI VEĆ JE PET DANA OVDJE. IMAO JE AUDIJENCIJU KOD NJEGOVE VISOSTI. NE ZNA SE KADA ĆE OTPUTOVATI.

SAKSONSKI UPRAVITELJ ELEKTORATA PUTUJE U NEDJELJU, A KÖLNSKI GA JE PRATIO DVA DANA.

IZ GRAZA MI JAVLJAJU DA JE NJEGOVA VISOST PREJASNI MAKSIMILIJAN OTPUTOVAO PREMA PETRINJI. TURCI SU POČELI OPSJEDATI MALI KOMAR KOJI JE UDALJEN OD KANIŽE ČETIRI LEGE, NA VRHU BALATONSKOG JEZERA, MJESTO OD GOLEMA ZNAČENJA. BEZ SUMNJE, KANI USPORITI DOLAZAK NJEGOVE VISOSTI U PETRINJU I SISAK. HTIO BIH SE NADATI DA ĆE MU GOSPODA SUSJEDI, GROFOVI

Zrinski i Nadasdy, priskočiti upomoć, premda se na bojištu njegove visosti već nalazio Matijaš.

Ljubim ruke Vašem presvijetlom gospodstvu i od srca se preporučujem.

Regensburg, 21. srpnja 1594.

Horvat, Starine 32(1907)295.

Golfo
di Venetia
Occidens
Septent
Merid
Sichelberg
Krup
Metling
Polan
Carlstat
Ledenig
Modrus
Dabar
Berlog
Trsatz

Croatiae, & circumiacentiū Regionū versus Turcam nova delineatio.

II
OSTALI DOKUMENTI VATIKANSKE BIBLIOTEKE I VATIKANSKOGA TAJNOGA ARHIVA 1592.-1598.

1592, siječanj 9, Venecija

O Hrvatskoj nema drugih vijesti, osim što su hrvatska gospoda odlučila da će u službu uzeti tisuću lakih konjanika, plaćenika. Ako ne budu trebali ići u boj, imat će samo polovicu plaće.

Horvat, Starine 34(1913)80

1592

Izvješća i opis položaja i granica Hrvatske, Štajerske, Kranjske i Furlanije.

Budući da će zbog učestalih pljački i čarki, što su ih još prije godinu dana počeli provoditi Turci, trebati idućeg ljeta nešto poduzeti u hrvatskim krajinama i Kranjskoj, jer se barem tako tvrdi, i budući da sam mnogo puta posjećivao te zemlje, i ne samo njih nego i veliki dio Njemačke, činilo mi se da sam dužan izvijestiti Vaše presvijetlo gospodstvo o tako značajnim pitanjima. Ipak, potaknut željom da Vam služim svim svojim bićem, Vaša mi dobrostivost ulijeva pouzdanje da to učinim. Stoga ću, dakle, presvijetli gospodine u nastavku ovoga izvješća protumačiti stanje i položaj tih zemalja, obuhvaćajući pritom i dio naših zemalja.

Presvijetli gospodine! Vaše presvijetlo gospodstvo u cijelosti treba znati da Kranjskom teku mnoge rijeke i potoci, pa poput utvrda i prirodne zaštite toga naroda priječe da Turci iz Hrvatske ne bi prodrli u Korušku ili Kranjsku, a iz Kranjske u Štarjersku. Isto su tako rijeke bile zapreka da Turci iz Bosne ne prijeđu u Hrvatsku. Vi također znate da je

rijeka Una zadržavala Turke da iz donje Hrvatske ne prijeđu u gornju. No upadom što su ga Turci izveli prošloga lipnja u Bihać, postali su gospodari spomenute rijeke i područja sve do rijeke Kupe pa se sada nalaze osam lega bliže Štajerskoj. Inače je to dosta velika rijeka, ali se na nekim mjestima u neko doba godine može pregaziti. Na njezinoj su obali, između Petrinjčice i Kupe, Turci podigli tvrđu koja je jako dobro poznata Vašem presvijetlom gospodstvu. Ta tvrđa, prema izvješćima, nije velika, ali su Turci njome osigurali područje površine 40 talijanskih milja po duljini i isto toliko po širini, a porušili su tvrđu i grad Kostajnicu koja je bila naša granica. Vi također znate da su Turci 15. prošlog srpnja načinili most na rijeci Kupi nasuprot te tvrđe, ali ga je iznenada porušila konjica hrvatskoga bana, odnosno potkralja u Hrvatskoj, kao i štajerska konjica. Tom su prigodom pobili veliki dio turske pješadije.

Ja sam se tada, presvijetli gospodine, nalazio od toga mjesta jedan dan putovanja. Razgovarao sam s mnogima koji su bježali, a vidio sam i ranjenike. Tada sam se vraćao iz Poljske, a išao sam, kako mi je naredio presvjetli štajerski vrhovni zapovjednik, pogledati turski tvrđavu, Sisačku tvrđavu i prijelaze preko Kupe, ali sam se zbog toga vratio u Kranjsku. Sisačka se tvrđava nalazi jednu legu niže od spomenute turske tvrđave. Sagrađena je u trokutastom obliku, ima maleni trg i prilično čvrste zidine. Ima i čvrsti nasip od zemlje. Položaj je tvrđe takav da njezina voda i rijeke Kupa s dvije strane oplakuju njezine zidine, a s treće je poplavljuje, pa se tako čini da se tvrđa nalazi na otoku. Prošlog mjeseca kolovoza Turci su pokušali osvojiti Sisačku tvrđu, ali ju je jedan prečasni zagrebački kanonik, čijoj biskupiji pripada ta tvrđa, časno branio.

Zagreb je trgovački grad koji se nalazi s druge strane rijeke Save jedan dan putovanja prema Štajerskoj u odnosu na Sisak. Budući da Turci imaju nadzor nad rijekom, po svojoj volji kad god zažele mogu upasti u Kranjsku koja se prostire s ove strane rijeke Save. Stoga vrlo lako mogu stići do Ljubljane, jer na tom putu nema nijednoga grada, niti tvrđave, a niti prolaza koji bi mogao zadržati Turke. Sisak im, naime, ostaje s desna, a Karlovac među brežuljicima, jedan dan putovanja prolazeći kroz Metliku i Novo Mesto, kao i kroz druga manja mjesta, s lijeve strane. Put će Turke voditi korz udoline i blage brežuljke, kroz područje, dakle, pogodno za prolaz velike vojske. I ne mogu izreći kako bi brzo stigli u

Ljubljanu. No neka gospodin Bog to nikada ne dopusti za dobro kršćanstva. Tim putem neka radije i nadalje putuju mnoge i dragocjene robe u Furlaniju i druge talijanske države. Ne znam, kažem, da li bi Turci mogli poželjeti bolji i pogodniji put od ovoga da bi stigli u Italiju? Vaše presvijetlo gospodstvo, naime, treba znati da od Ljubljane do Logateca ima četiri lege kolskog puta koji je veoma prikladan za prolaz velike vojske. Nadalje, na raspolaganju im je i plovna rijeka. Ovdje se, osim toga, nalaze dvije ceste. Jedna služi za prolaz konjanika, a ide od zapada preko šume sv. Geldruda. Dugačka je tri lege i vrlo je loša, pa je neprijatelju vrlo lako presjeći prolaz pomoću gustih stabala, tako da njome ne može prolaziti više od jednoga konja. I to tako sve do Peteraja. Turci se mogu spustiti kod Sv. Križa. Tada bi stigli u blizinu rijeke Vipave cestom zvanom Visoki put. On počinje kod Mainizze, prolazi preko Soče, ostavlja Goricu na desnoj, a Gradišku na lijevoj strani na razdaljini od dvije talijanske milje, i više, a ondje se u različito doba godine može pregaziti voda. Vojska je već isprobala taj put kad je odlazila za Furlaniju. No iz Logateca Turci mogu krenuti uz Pivku prema jugu, a to znači od Logateca do kaštela Planine. Uz Pivku je put pogodan za kočije samo u dužini od tri lege. Od Planine do Razdrte tri su lege potpune ravnice i niskih brežuljaka. Ondje je izgrađen put od kaldrme kojim mogu ići šest konja uporedo. Od Razdrte do rijeke Vipave ima dvije lege veoma dobrog puta nizinom. Gore se spaja s takozvanim Visokim putem. Tu nema nikakva prijevoja koji bi Turcima mogao biti presječen, a nema niti tvrđave koja bi ih mogla zadržati, premda je od Pivke cijelo područje zatvoreno brdima poput pozornice s mnogo kaštela. No oni su radije utočišta za seljake pred pljačkašima, negoli prepreke neprijateljima. Ovdje postoji samo kaštel Postojna. No i on je smješten na brdskoj piramidi, ali ostaje s lijeve strane oko pola lege daleko od puta. Tu postoji i maleno mjesto koje jedva može primiti stanovnike koji žive podno toga kaštela. Tako se vrlo lako neprijatelj može, za malo sati, naći iznad Soče kod Mainizze, a ako zaželi, i na području Montefalconea preko brda Krasa. Kad jednom stignu onamo, silom kojom raspolažu mogu krenuti i dalje, ako im velikom i snažnom vojskom ne zatvorimo put.

Turci bi mogli, ako budu brojni i ako poslušaju da bi im mogli biti zapriječeni prijelazi, potajno prevesti dio konjice i pješadije putem koji prolazi odozgo, to jest od Ljubljane do Loha. Dugačak je pet lega i pogodan samo za prolaz konjice. Tu

se pak nalaze dva puta, jedan za kola koji skreće u Tolmin i dugačak je jednu legu, a od Tolmina do Čedada ovdje u Furlaniji dugačak je četiri lege. Put je dobar i po cijeloj njegovoj dužini mogu prolaziti kola. No na području ove prejasne države, dvije lege iznad Čedada, kod prijelaza zvanog Buffar, moguće im je lako zapriječiti prolaz već kod rijeke Natilone i gorja. Drugi put ide od Baze do mosta sv. Maura. Dugačak je pola lege. Tu se nalazi kameni most na Soči, na jednom vrlo uskom brežuljku. Ovdje su opet dva puta, jedan kolski uz rijeku vodi u Goricu, a dugačak je četiri lege. Lako ga je presjeći na nekim strmim mjestima. Podržava vještački zid. Drugi je put za konjanike, a vodi preko Clabuzara u Čedad. Dugačak je tri lege. Taj se put također vrlo lako može prepriječiti na vrhu brda gdje završavaju mletačke i carske zemlje. To je mjesto veoma usko, pa je put jedva prohodan za pješake.

Ovako sam, presvijetli gospodine, htio ovdje ukratko Vašem presvijetlom gospodstvu opisati položaj u kojem se nalaze spomenute zemlje. Vaše će presvijetlo gospodstvo, u svrhu potpunijeg saznanja, pogledati nacrt na kojemu su prikazani putovi. Ponavljam da od turske tvrđave do Ljubljane ima 16 lega, što iznosi... talijanskih milja. Od Ljubljane do Soče preko Peteraja ima... milja, a preko Pivke 75 milja, do Loha i Tolmina ima 15 milja, do Clabuzara 60 milja, a do Gorice 70 milja.

Molim Vaše presvijetlo gospodstvo da mi oprosti ako sam se drznuo dosađivati Vam čitanjem ovih mojih nedotjeranih riječi i loše složenih rečenica. Sve to izvire iz unutarnje želje da Vam služim. S time Vašem presvijetlom gospodstvu najodanije ljubim ruke. Naglašavam da putovi idu u luk, a imaju i više lega, da neki nisu ucrtani u ovaj nacrt. Nacrt odgovara položaju zemljišta, ali brdski lukovi izdužuju putove. Htio sam samo to naglasiti kako ne biste pomislili da je to moja pogreška.

Horvat, Starine 34(1913)82-85.

1593, siječanj 2, Venecija

Iz Ptuja javljaju da je grof Montecuculo s vojskom otputovao preko Ptuja u Zagreb. U njegovoj će okolici provesti zimu. Govori se da je bosanski paša sada u svojoj novoj tvrđi, da je dao napraviti mnogo ljestava i urediti neka mjesta za iduću godinu. Također se govori da će salzburška pukovnija za kratko vrijeme krenuti ovamo. Jedan će njezin dio prezimiti u gradu, a drugi u Grazu kako bi u proljeće bila spremna.

Cod. Urbin. lat. 1061. Bibl. Vat.; Horvat, Starine 34(1913)85.

1593, siječanj 9, Venecija

U pismima iz Graza potvrđuju odlazak tirolske pukovnije iz carskog logora, a isto tako i pukovnije gospodina Nadasdyja. Dio je vojske ostao u hrvatskim krajinama. Ta vojska ne radi ništa, jer još zbog lošeg vremena, koje je potrajalo, nisu stigli topovi koje su očekivali. U međuvremenu je markiz Borgau dao načiniti mnogo ljestava i drugih vojnih oruđa. Govori se da bi htio napasti Petrinjsku tvrđu što su je Turci podigli. No drugi govore da to neće pokušati, jer je tvrđa veoma čvrsta. K tomu, bosanski je paša u njoj ostavio jaku posadu, dok je sâm otputovao u Banjaluku.

Horvat, Starine 34(1913)85; Cod. Urb. lat. 1061. Bibl. Vat.

1593, siječanj 26, Venecija

Gospoda (Venecijanci) primili su po tekliću od namjesnika za Udine vijest da je bosanski paša s golemom vojskom iznenada napao i zauzeo Sisačku tvrđu, vlasništvo Zagrebačkoga kaptola. Ona je udaljena od Udina dva dana putovanja i od goleme je važnosti za obranu Zagreba. Taj grad sada nema obranu. Turcima je otvoren put za Furlaniju i neće u tom pravcu imati većih poteškoća. Govori se također da je paša poslije toga krenuto na Karlovac, Ti turski uspjesi još nisu potvrđeni, jer je namjesnik poslao tu vijest po kazivanju ljudi koji su stigli iz onih krajeva.

Iz venecijanske nuncijature 31.

Horvat, Starine 34(1913)86.

1593, siječanj 30, Venecija

Iz Ljubljane stižu vijesti kako se ondje proširio glas da Turci ponovno skupljaju vojsku kojom bi u proljeće napali Hrvatsku. Golemi je strah zahvatio tamošnje pučanstvo, pa su mnogi ljudi već napustili svoje kuće, a drugi sva svoja dobra i preselili se u Akvileju. Također se govori kako spomenuti gospodin Turčin prijeti da će krenuti na Beč.

Cod. Urb. lat. 1061. Bibl. Vat.; Horvat, Starine 34(1913)86.

1593, ožujak 13, Venecija

Iz Graza stiže vijest da je Senjska tvrđava pojačana za stotinu njemačkih koplijanika. Slavonski je pak ban pismom od 13. prošlog mjeseca javio da su Turci s 1.300 vojnika prešli Kupu i opljačkali jedan njegov posjed. Tu im je nanesen poraz, pa su mnogi od njih bili ubijeni.

Cod. Urb. lat. 1061. Vat.; Horvat, Starine 34(1913)87.

1593, lipanj 22

Izvješće o pobjedi kod Siska 22. lipnja 1593.

Izvješće dvojice kršćana, turskih podložnika, koji su sudjelovali u opsadi Sisačke tvrđe u Hrvatskoj i u borbama što ih je 22. lipnja 1593. godine vodila vojska austrijskog cara s Turcima u obližnjem sisačkom polju.

Odlučivši osvojiti Sisačku tvrđu, koja se nalazi u Hrvatwskoj i kojom upravljaju zagrebački kanonici, a podignuta je na otoku što se nalazi na ušću rijeke Kupe u Savu, bosanski je paša doveo vojsku iz osam sandžaka što su mu bili potčinjeni, sveukupno oko 40.000 ratnika. S tom je vojskom 11. lipnja, tekućega dakle mjeseca, osvanuo pod Sisačkom tvrđom. Na početak bitke pričekao je četiri dana, budući da je upravo toliko vremena kasnilo topništvo, a on je već ranije izdao naredbu da i ono krene. Vojska se za to vrijeme ukopala u rovove. Turci su također sagradili most preko Kupe. Bio je toliko širok da su četiri konjanika uporedo mogla lako pretrčati preko njega. Paša je sve to poduzeo zato da bi omogućio vojsci prijelaz na carsku zemlju kako tvrđavi s te

strane ne bi mogla priteći pomoć. Most je bio završen 16. lipnja. Tada je započela bitka s dvije strane. S jedne su strane tvrđu tukla tri oruđa velike razorne moći, a s druge četiri nešto manje razorne moći. Na sva ostala mjesta paša je razmjestio ratnike s puškama i karabinkama da bi svojim neprijateljima kršćanima onemogućio obranu i da bi im presjekao pristup vodi. U toj se strateškoj zamisli šest uzastopnih dana vodila bitka. Turci su dnevno na zidine ispaljivali dvjesto, pa i više topovskih hitaca. Međutim, obrana tvrđe - koja se sastojala od osam stotina ljudi - nije se nimalo pokolebala, već se hrabro nosila s neprijateljem. Na hrabrost ih je poticao jedan kanonik koji se u tvrđu bio sklonio kao glavni zapovjednik. Od silne pucnjave na dvije su strane sa zidina otpali veliki komadi cigle. Turcima se učinilo da im te pukotine omogućavaju upad u grad. Pošto su zaiskali dvjesto ljestava, odlučili su u noći šestoga dana opsade izvesti odlučni i sveobuhvatni napad na zidine s različitih strana. No Gospodin Bog, koji upravlja svim stvarima, nije im udijelio tu milost.

S time u svezi zapovjednici nadvojvodine vojske, koji su se sa svojim snagama skupili u Zagrebu, poslali su onamo stotinu konjanika. Uhitili su sedmoricu robova pripadnika turske vojske i od njih doznali za pogibelj što se nadvila nad Sisačkom tvrđom. Krenuvši na put, odlučili su bosanskom paši dati na znanje kako imaju namjeru tijekom dana sukobiti se s njime. Ponudili su mu, da izabere, želi li on s vojskom prijeći na njihovu stranu preko novoga mosta, ili će oni sa svojom vojskom prijeći na područje gdje se nalazi carska vojska. Odmah je naredio jednomu od najhrabrijih sandžaka, koji se nalazio uz njega a zvao se Memi-beg, da prijeđe most i postavi vojsku na prolazima. Dao mu je naređenje da odmah dojavi čim zamijeti pokret kršćanske vojske. U utorak ujutru 22. tekućeg mjeseca izvidnice Memi-bega dojavile su da je carska vojska prešla most na rijeci Savi i krenula prema njima. On je o tome odmah obavijestio pašu. Ovaj je pak uobičajenom turskom drskošću i nadutošću dao trubom, te drugim vojnim i ratnim sredstvima znak, da vojska krene. Uzjahavši konja, s ostalim je sandžacima i preostalom vojnom silom, onom naime što mu je preostala, pošto su već mnogi vojnici uzjahali konje, prešao most na Kupi što ga je sagradio. Dvojicu je sandžaka ostavio da čuvaju topove. Bili su to kliški i lički sandžak, a ostala je i njihova vojska te ostatak pješadije.

Zaobišavši turski logor s druge strane rijeke, poslije duga puta ugledali su carsku vojsku koja im se približavala.

Kad su nadošle prve jedinice nadvojvodske vojske, naprijed je bio poslan velik broj konjanika koji su započeli borbu s Turcima. Usred borbe, međutim, carska se vojska pretvarala da prekida borbu i da se povlači k svojim barjaktarima. Kad su Turci to opazili, pomislili su da kršćani brzopleto napuštaju bojno polje, te uobičajenim povicima potekoše za njima. Toliko su odmakli naprijed da su se sukobili s mnoštvom carske vojske. Carski su vojnici na svježim konjima i najvećim dijelom svojh kopljanika neustrašivo nasrnuli na Turke i razbili turski tabor na dva dijela, praveći uz pomoć vatre put posred turske vojske. Prestravljeni tako ogromnom količinom vatre, Turci su odmah okrenuli leđa i dali se u bijeg. Nitko od njih nije više pružao otpor, toliko su bili prestravljeni. S jedne se strane pojavio paša i navjeći dio vojske. On se zaputio prema novom mostu što ga je sagradio kod Siska. S druge su strane krenula druga dvojica sandžaka prema novoj tvrđi koju su Turci sagradili prošle godine, budući da se i ondje nalazio most preko Kupe. Paša je s ostalom vojskom, koja ga je slijedila, bio uhvaćen, budući da je carska vojska zaposjela most kod Siska. Stoga je carska vojska pobila i potopila u rijeci sve koji su se zatekli s druge strane vode. Onaj pak dio turske vojske koji se uputio drugim putem k onom drugom mostu, sagrađenu kod nove tvrđe, koja se na turskom zove Ksirgerdegllı (Petrinja), nisu pretrpjeli velike gubitke, jer su imali veće mogućnosti da se spase. Dvojica sandžaka, koji su čuvali topništvo, vidjevši da je carska vojska zagospodarila mostom i zaključivši da je poraz Turaka neminovan, pobjegli su ostavivši topove koji su postali vlasništvo carske vojske. Tako je carska vojska oslobodila tvrđu od neprijateljske opsade i zagospodarila cijelim poljem. Bitka je potrajala šest punih sati, od podne sve do večernjih sati. Carska je vojska provela noć na istim mjestima gdje se bila utaborila turska vojska.

U borbi je poginuo paša Hasan. Bio je ranjen kopljem, a zatim se utopio u rijeci. Njegov je konj isplivao na onu stranu gdje se nalazila carska vojska. S pašom su poginula i druga četiri sandžaka. To su: Memi-beg, sandžak zvornički, Ramadąm-beg, sandžak požeški, Ksefer-beg, pašin brat, sadžak cerničkı i Mehmed-beg, sandžak hercegovački, nećak Velikoga Gospodara. S njima su poginuli najplemenitiji i najhrabriji konjanici u zemlji. Broj poginulih, ako se može nagađati, iznosi 15.000 ljudi. Poginulih je po svoj prilici i više, jer osim onih koji su ostali ležati po poljima, rijeka se Kupa napunila u tolikoj mjeri mrtvacima i ubijenim konjima, da je vojska preko njih lako

mogla koračati. No od golema je značenja da su poginuli baš stari vojnici, vični ovim krajevima. Imena dvojice sandžaka koji su pobjegli jesu ova: Kurth-beg, sandžak užički i Kursten-beg, sandžak nove gore spomenute tvrđe. Ovima valja pribrojiti i dvojicu sandžaka koji su čuvali topništvo, a nazivaju se Ibrahim-beg, sandžak lički, i Operdi-beg, sandžak kliški.

Iz nove je tvrđe izišlo samo 150 kopljanika koji su nosili duga koplja. S njima je na drugu stranu rijeke prešao i paša. To su bili najhrabriji od svih koje je on izabrao. Svi su oni također poginuli. Tursku je vojsku, osim toga, pogodila još jedna nesreće. Pošto je konjica prešla most, dio turske pješadije, unatoč naredbi, okrenuo se i pošao natrag u nadi da će se domoći plijena kršćanske vojske, vjerujući da će Turci biti pobjednici. Sva se ta vojska također utopila ostavivši ondje svoje kosti. To je među njima proizročilo još veću pomutnju. Za tovare su se, naime, što su ih konji nosili na sebi, međusobno počeli otimati i gurati, a to je uvećalo njihov poraz. Nadalje, turski su vojnici nasrtali jedan na drugoga zbog plijena. Stvari su za Turke tako pošle po zlu, da već mnogo godina turska vojska nije doživjela sličnu sudbinu. Turski vojnici, koji su sudjelovali u perzijskom ratu, pričali su da im se ondje nešto slično nije dogodilo. Sva turska vojna znamenja i stjegovi pali su u ruke nadvojvodine vojske, od pašina stijega pa nadalje, a lički ih je sandžak jedva spasio. Nadalje, u ruke carske vojske dospjelo je sve neprijateljsko streljivo. Posebice pak valja naglasiti da je bilo zarobljeno 60 velikih prijevoznih lađa natovarenih živežnim namirnicama, koje su stigle Savom do Siska kako bi poslužile neprijatelju u opsadi Siska. Zaplijenjeno je bilo i sve ostalo pašino bogatstvo i bogatstvo sandžaka, s mnogo oružja i konja, a njihova je vrijednost neprocjenjiva. Od zarobljenog topništva valja spomenuti sedam velikih topova i četiri mala. Turci su ih prije bijega naumili razbiti u komade. Napunili su prahom i drugim predmetima cijevi do vrha, a zatim ih zapalili. No Gospodin Bog je htio da i u tom činu otkrijemo njegovo milosrđe. On, naime, nije dopustio da ijedan top bude oštećen, pa su oni ostali netaknuti.

Oni sandžaci koji su pobjegli, sklonili su se u Kostajnicu, u mjesto što se nalazi na rijeci Uni, gdje je, kako ih neprijatelj ne bi uhitio, bio presječen most. Ostatak vojske, koja je uspjela pobjeći, u cijelosti se rasuo, a vojnici su se vratili svojim kućama. Sandžaci su razmišljali o tome da poruše novu tvrđu Ksirgerdegllı (Petrinju). Ta riječ na turskom jeziku znači 'srce u sredini'. Namjera im je bila da spriječe zauzimanje te tvrđe od

STRANE KRŠĆANSKE VOJSKE, NO VJERUJE SE DA ONI TO NEĆE UČINITI. KASNIJE SU, NAIME, STIGLE NEKE VIJESTI DA SU TURCI U TVRĐU POSTAVILI STOTINU TOVARA PRAHA. SVI ČVRSTO VJERUJU DA ĆE NAVOJVODINA VOJSKA, UKOLIKO NASTAVI ZAPOČETO DJELOVANJE, VRLO LAKO OPUSTOŠTITI TURSKU ZEMLJU I DA ĆE BEZ ZAPREKE STIĆI DO BANJALUKE. TAKO ĆE BITI OSVOJENA MJESTA KOJA JE NEKOĆ CARSKA VOJSKA IZGUBILA, BUDUĆI DA JOJ NA PUTU NEĆE STAJATI NIKAKVA ZAPREKA. NAPOSLJETKU SE PRONIO GLAS DA JE KRŠĆANSKA VOJSKA NA OPĆU RADOST SVIJU PRONAŠLA PAŠINO TIJELO U RIJECI KUPI.

GLAVNI ZAPOVJEDNICI CARSKE VOJSKE KOJI SE SPOMINJU JESU SLJEDEĆI: NADVOJVODA ERNEST, TOMA ERDÖDY I HARDEGG, OBOJICA HRVATSKI BANOVI[1]. BROJ VOJSKE KOJIMA SU TI ZAPOVJEDNICI ZAPOVIJEDALI, NIJE POZNAT, ALI SE VJERUJE DA JE TA VOJSKA BILA VRLO BROJNA, JER SAMI TURCI PRIPISUJU GLAVNU SLAVU ZA TU POBJEDU SPOMENUTOM ERDÖDYJU. ON JE TEKOĐER, BAREM SE TAKO PRIPOVIJEDA, PRIJE NEKOLIKO DANA NANIO PORAZ BUDIMSKOM PAŠI NA GRANICI S UGARSKOM. NE ZNA SE NI BROJ POGINULIH NA STRANI KRŠĆANSKE VOJSKE, A NITI KAMO SE KRŠĆANSKA VOJSKA ZAPUTILA POSLIJE POBJEDE. DALJNJE SE VIJESTI OČEKUJU. GLAVNI RAZLOG VELIKE KRŠĆANSKE POBJEDE TURCI NALAZE U BROJAČNOJ PREMOĆI KOPLJANIKA NA KONJIMA, NA STRANI CARSKE VOJSKE, ALI I U PAŠINU OMALOVAŽAVANJU KRŠĆANSKE VOJSKE. CIJELA, NAIME, ZEMLJA ŽALI ŠTO JE PAŠINOM KRIVICOM IZGINULO TOLIKO LJUDI. ZA SVE JE KRIVA PAŠINA NERAZBORITOST I ŽELJA DA STEKNE SLAVU PRIJE DOLASKA OSTALIH SNAGA. ŠTO JE DRUGO I MOGAO OČEKIVATI ČOVJEK PUN TAŠTINE S JEDNIM BEGLERBEGOM?

BIBL. VAT., COD. URBINATUS LAT. 1061.

Horvat, Starine JAZU 34(1913)88-92.

1 Tvrdnja nije istinita.

1593, SRPANJ 14, RIM

U NEDJELJU UJUTRU[1] NAŠ JE GOSPODIN PAPA IŠAO PJEŠKE S CIJELIM KARDINALSKIM ZBOROM U ROKETI I MOCETI[2], U PRATNJI PRELATA, GOPODE I CIJELOGA DVORA, IZ CRKVE SV. MARIJE S TRGA MINERVE DO

crkve 'Od Duše', gdje je njegova svetost odslužila misu i zahvalila Bogu na pobjedi što su je Austrijanci izvojevali u Hrvatskoj protiv Turaka, o čemu sam Vas već izvijestio. Nadalje, papa je caru, nadvojvodi Ernestu i četvorici glavnih zapovjednika carske vojske, koji su se toga dana zajednički borili, uputio papinska pisma (breve). Izrazio im je svoju radost, čestitao na pobjedi i potaknuo ih da proslijede pobjedama i pristupe osvajanju utvrda što ih sada drže Turci, i to upravo u času kad smo sigurni da ove godine neprijatelj nema više vremena poslati vojsku u Hrvatsku. Na koncu papa nudi Austrijancima svaku pomoć koja je u njegovoj moći kako se ne bi gubilo vrijeme i kako se ne bi propustila tako lijepa prilika.

Cod. Urb. lat. 1061. Bibl. Vat.; Horvat, Starine 34(1913)93.

1 11. srpnja 1593.

2 mali ogrtač crkvenih dostojanstvenika.

1593, srpanj 24, Venecija

Iz pisama što stigoše iz Trsta 18. tekućeg mjeseca javljaju da su banski krajišnici u Ugarskoj isjekli na komade 400 Turaka i zarobili 200 konja. Također javljaju da je bihaćki beg, inače otpali kršćanin, veoma hrabar čovjek. On se nalazio na granici s Hrvatskom, ali je s velikim blagom bisera i novca odande pobjegao, povevši sa sobom ženu i cijelu obitelj, u Karlovac. Tu su svi prihvatili kršćansku vjeru.

Cod. Urb. lat. 1061. Bibl. Vat.; Horvat, Starine 34(1913)93

1593, srpanj 31, Venecija

Namjesnik za Udine 24. tekućeg mjeseca javlja da je pristiglo 4.000 turskih vojnika. Stoga su u petrinjskoj tvrđi pohranili izvjesne količine streljiva i namirnica za šest mjeseci. Kad su to čuli zapovjednici carske vojske, postavili su u zasjedu 1.000 konjanika. Zasjeda je uspjela. Turci su bili raskomadani na četiri i više dijelova. Molili su da im naši poklone život i ponudili se da će otkriti veoma važne stvari. Tako su otkrili gdje se nalazi osam topova sakrivenih u zemlji, veliku količinu puščanog praha, olova i drugog streljiva. Sva je ta količina naoružanja bila iskopana i poslana u Zagreb. Od njih su također kao pouzdanu stvar saznali da je u nedavnoj bici poginulo 17.000 Turaka.

Cod. Urb. lat. 1061. Avvisi; Horvat, Starine 34(1913)93-94.

1593, kolovoz 7, Rim

Iz Carigrada je stigla vijest kako je turski sultan, čuvši da je carska vojska nanijela težak poraz bosanskom paši, od bijesa zaplakao. Skinuo je crveni plašt što ga je nosio i njime ogrnuo pašu-prvoga vezira u znak osvete. Izdao je naređenje da prvi vezir odmah skupi 80.00 ljudi, među koje neka ubroji sve spahije i janjičare iz njegove garde. Pomoću tajnog blaga, koje iznosi 50 milijuna zlatnika, neka s njima krene na carsku vojsku i iskupi izgubljenu čast kada je onoga dana bio poražen spomenuti paša. Čuvši za to, austrijski je car sazvao državni sabor. Istodobno je izdao naređenje da carska vojska nastavi borbenu djelatnost protiv Turaka, jer su ovdje svi uvjereni da oni nisu kadri u ovoj godini golemom vojskom udariti na

Austriju. Međutim zna se vrlo dobro da perzijski car i 'veliki pas' mogu sklopiti savez i prikupiti veoma jaku vojsku te ponovno osvojiti područja što ih Turci mogu podjarmiti. Stoga ove vijesti (o kojima je venecijanski veleposlanik razgovarao s kardinalom Camerinom) veoma zabrinjavaju našega gospodina.

Cod. Urbinat. lat. 1061. Bibl. Vat.; Horvat, Starine 34(1913)94.

1593, kolovoz 28, Venecija

Osvajanje Petrinje, o čemu je bilo riječi u ranijim pismima, još se nije obistinilo. Pismo, naime, od 24. ovoga mjeseca, poslano iz logora carske vojske, govori da su naši, tri uzastopna dana, tukli Petrinju, ali da nisu postigli nikakav uspjeh. Čuli su, naime, da temišvarski paša, koji je naslijedio poraženog bosanskog pašu, dolazi onamo s 5.000 konjanika. Stoga su naši prestali s bombardiranjem i krenuli mu ususret s namjerom da se s njime sukobe. Doznali su, međutim, da je turska vojska mnogo brojnija negoli su ranije bili obaviješteni, da je grčki beglerbeg s 80.000 vojnika stigao u Banjaluku, kao i da je sultan isplanirao istodobno napasti Hrvatsku i Beč jer se tako dogovorio s erdeljskim vojvodom, svojim podčinjenim, koji je također imao krenuti na austrijsku vojsku.

Istoga dana evo još jednog izvješća o Petrinji iz Istre:

Različite vijesti iz Kopra od 22. ovoga mjeseca govore da je 14. tekućeg mjeseca zapovjednik austrijske vojske Auersperg, čuvši za dolazak Turaka i našavši se ukopan kod Petrinje, koju je topovima tukao, odustao od pothvata i krenuo ususret Turcima. Zametnuo je s njima bitku iz koje su Austrijanci izišli kao pobjednici. Naših je umrlo samo oko 2.000, a Turaka 18.000. Nakon te pobjede, on se vratio pod Petrinju. U njoj se nalazilo oko 3.000 Turaka. Kad su ovi čuli za poraz svoje vojske, izvjesili su bijeli stijeg u znak spremnosti na pregovore, ali naši nisu za to marili. Prestrašeni, Turci su noću pobjegli, a Petrinjska je tvrđa dospjela u ruke carske vojske. Vijest još nije potvrđena, ali se potvrda očekuje.

Cod. Urbin. lat. Avvisi 1061. Bibl. Vat.; Horvat, Starine 34(1913)94-95.

1593, rujan 4, Rim

Pismo pristiglo upravo iz Venecije ne potvrđuje da su Austrijanci nanijeli drugi poraz Turcima kod Petrinje. Vijesti su o toj navodnoj pobjedi naših došle iz Trsta. No u tom se pismu ipak potvrđuje da je već pri prvom okršaju vojsku bosanskoga paše zahvatio toliki strah kad su vidjeli - da se poslužim izjavama turskih vojnika - da se kršćanski Bog bori mačem u ruci protiv njih. To je unijelo veliku pomutnju u njihove redove.

Cod. Urb. lat. 1061. Bibl. Vat.; Horvat, Starine 34(1913)95.

1593, rujan 4, Venecija

U pismu od 20. prošloga mjeseca pristiglom iz Zagreba javljaju da nije bilo borbe između carske i turske vojske, a o kojoj se već pismeno izvješćivalo. Javljaju jedino da su carski vojnici bili otišli pod Petrinju i ondje boravili od 9. do 14. tekućeg mjeseca. Tri su uzastopna dana bombardirali Petrinjsku tvrđu, ali nisu postigli nikakav uspjeh. No kad im je bilo dojavljeno da se nešto podalje nalazi 20.000 Turaka koje vodi temišvarski paša, o kojemu je već bilo riječi, carska se vojska povukla ispod Petrinjske tvrđe i krenula ususret turskoj vojsci s ciljem da s njom zametne bitku. Malo dalje u blizini rijeke već se nalazio pukovnik Auersperg s 5.000 vojnika. No kad je među zapovjednicima došlo do razmirica i kad su čuli da ima još mnogo druge turske vojske, naši su se zapovjednici s vojskom vratili u svoje krajine da bi odbili neprijatelja koji je prijetio velikim porazom carskoj vojsci kad mu upomoć stigne grčki beglerbeg s 40.000 vojnika.

Cod. Urb. lat. 1061. Bibl. Vat.; Horvat, Starine 34(1913)96.

1593, rujan 4, Venecija

Iz Karlovca javljaju da su Turci po jednom lažnom lihodi prevarili Austrijance. Dali su im, naime, na znanje da je stigao temišvarski paša s golemom turskom vojskom. Kako bi toj glasini dali veću vjerodostojnost, podigli su velik broj šatora, No sve je to bilo lažno i vještački načinjeno. Ipak se pouzdano doznaje da je grčki beglerbeg stigao u Banjaluku, gdje bi se trebala okupiti sva vojska. Tu će također biti donesena odluka kojim će pothvatom Turci najprije započeti.

Cod. Urb. lat. 1061. Bibl. Vat.; Horvat, Starine 34(1913)96.

1593, rujan 11, Venecija

U ponedjeljak stigoše nove vijesti iz Udina. Kad su čuli da su se Austrijanci, ne samo povukli nego da je među njima došlo do razmirica i da se svatko povukao u svoju zemlju, Turci su iskoristili priliku koju im je neprijatelj pružio i krenuli pod Sisak. U kratko su vrijeme zauzeli to mjesto, poglavito stoga što im je bilo veoma stalo do toga pothvata. Kolaju različite glasine, no ne zna se točno, ali se nagađa, da su Turci odatle krenuli na Karlovac. Valja se bojati da to mjesto ne zadesi ista sudbina koja je zadesila Sisak. Upravo se, naime, očekuje grčki beglerbeg s velikom vojskom. On će olakšati taj posao. S druge se strane doznaje da carska vojska nije poduzela nikakve pripreme. Jedino se govori da je zapovjednik Auersperg proglašen prvim zapovjednikom Karlovca. On je čovjek veoma hrabar, a stručnjak je za vojna pitanja. Došao je mjesto zapovjednika Eggenberga, povjerenika carske vojske.

Cod. Urb. lat 1061. Bibl. Vat.; Horvat, Starine 34(1913)96-97.

1593, rujan 11, Venecija

Iz pisma što ga je u srijedu iz Udina poslao tamošnji upravitelj, proširila se vijest da su Turci zauzeli Sisak. Vijest je sada opozvana. Ona dakle nije istinita. No potvrđeno je da su Turci postupno tukli Sisak, jer nisu imali dovoljno topova da ga poruše. U Zagrebu se nalazi 12.000 austrijskih vojnika i smatra se da oni neće dopustiti da padne Sisačka tvrđa. Upravo se opskrbljuju velikim zalihama svakog se trenutka u logoru očekuje dolazak prejasnog nadvojvode Maksimilijana. U njegovu će prisustvu biti zamijenjeni neki zapovjednici, pa se smatra da će cijela stvar krenuti nabolje.

Cod. Urb. lat. 1061. Bibl. Vat. Avvisi; Horvat, Starine 34(1913)97.

1593, rujan 18, Venecija

Pismo iz Zagreba od 1. ovoga mjeseca govori da su Turci napokon zauzeli Sisak. To se dogodilo 28. kolovoza ovako: Turci su došli pod Sisačku tvrđu i počeli je bombardirati. U njoj se nalazilo 200 vojnika i dvojica zagrebačkih kanonika, odnosno 50 Nijemaca i 150 Hrvata. Hrvati su jedne noći pobjegli i na cjedilu ostavili jadne Nijemce. Videći da neće moći odoljeti, ovi su odlučli umrijeti poput vojnika. Ipak su usmjerili topove k vratima, a mogli su ih napuniti 3 ili 4 puta. Davši znak da se žele predati, 3.000 Turaka pojurilo je u grad. Kad su se približili, topovi su opalili i svi su oni bili poubijani. To se malo zatim dogodilo s njemačkim vojnicima kad je odozgo navalila ostala turska vojska. Živ je ostao samo jedan od zagrebačkih kanonika. Njega su sačuvali da bi ga mučili pred

KRŠĆANIMA S CILJEM ZASTRAŠIVANJA OSTALIH. NAKON TOGA SPOMENUTA JE TVRĐA BILA SRAVNJENA SA ZEMLJOM S OSTALA DVA MJESTA. POSTOJI BOJAZAN DA ĆE TURCI KRENUTI NA ZAGREB ILI KARLOVAC.

ALIERSPERG JE POSTAO GLAVNIM ZAPOVJEDNIKOM I NEMA POMOĆNIKA. OD TOGA SE IMENOVANJA OČEKUJE PUNO, JER JE ON VEOMA INTELIGENTAN I ODLUČAN VITEZ. NO GOVORI SE TAKOĐER DA JE ON ODBIO NOVU DUŽNOST, NA KOJU JE IMENOVAN, JER SE PLAŠI DA MU SE OSTALI ZAPOVJEDNICI NE BI POKORAVALI. ON JE, PREMA ISTIM VIJESTIMA, POSLAO IZVJEŠĆE CARU, MOLEĆI GA DA U SVRHU OČUVANJA OVIH ZEMALJA BEZUVJETNO DOĐE ILI NJEGOVO CARSKO VELIČANSTVO OSOBNO ILI BAREM PREJASNI NADVOJVODA ERNEST. NEKA TO UČINE ČIM PRIJE I NEKA PODUZMU NEKE MJERE. SPOMENUTE ĆE ZEMLJE INAČE BITI IZGUBLJENE. NEKI OPET GOVORE DA SE MAĐAR GROF ZRINSKI POTURČIO, A DRUGI DA JE SAMO PRISEGAO VJERNOST TURCIMA. TO BI BILA PREVAŽNA STVAR, JER TA GOSPODA POSJEDUJU MNOGA MJESTA U HRVATSKIM KRAJINAMA, A OVAMO VALJA UBROJITI I LUKU BAKAR KOJA SE NALAZI BLIZU KOTARA (!).

U PISMU IZ LJUBLJANE JAVLJAJU KAKO NIJE ISTINA DA SU TURCI SRAVNILI SA ZEMLJOM SISAČKU TVRĐU, NEGO SU U NJU POSTAVILI JAKU POSADU, A ZATIM SE POVUKLI. PO PAŠINOJ ZAPOVIJEDI NISU, DAKLE, IŠLI NAPRIJED. STOGA NIJE NI TOČNA VIJEST DA SU OSVOJILI ZAGREB.

Cod. Urb. lat. 1061. Bibl. Vat. Avvisi; Horvat, Starine 34(1913)97-98.

1593, RUJAN 25, VENECIJA

PISMA IZ GORICE I LJUBLJANE, ŠTO IH JE TEKLIĆ U SUBOTU DONIO IZ BEČA, POTVRĐUJU ŠTO SE VEĆ RANIJE DOZNALO O SISKU. JOŠ VIŠE, JAVLJAJU DA SU GA TURCI POČELI UTVRĐIVATI KAKO BI TAJ GRAD BIO ČVRŠĆI NEGO LI RANIJE. TURCI SU NAČINILI MOST PREKO SAVE, NAMJERAVAJUĆI KRENUTI NA ZAGREB, A PUČANSTVO SE U ONIM KRAJEVIMA VEOMA UPLAŠILO, TAKOĐER SE TVRDI U TIM PISMIMA. NIŠTA SE, MEĐUTIM, NE GOVORI O GROFU ZRINSKOM. STOGA SE SMIJEMO NADATI DA SE ON NIJE ODMETNUO, KAKO JE RANIJE JAVLJENO. DAO BOG DA TO NIJE ISTINA. U GRAZU SE OKUPLJAJU NA SABOSRKO ZASJEDANJE. NA SABORU ĆE SE PREJASNI NADVOJVODA ERNEST ODREĆI

VLASTI U KORIST PREJASNOG NADVOJVODE MAKSIMILIJANA. IZVJESNA JE STVAR, JAVLJAJU TAKOĐER, DA TURSKA VOJSKA OSJEĆA NESTAŠICU HRANE, PA VOJNICI UVELIKE JEDU TRAVU I KORU S DRVEĆA, A PLEMIĆI KONJETINU.

U ČETVRTAK SMO IZ UDINA I TRSTA DOZNALI DA SU TURCI NA SVOM POHODU PREMA ZAGREBU BILI PREDUHITRENI OD STRANE AUSTRIJSKIH VOJNIKA I IZREZANI NA KOMADE. GOVORI SE O 10.000 PROGINULIH TURAKA, ALI SE OČEKUJE POTVRDA TE VIJESTI S VIŠE POJEDINOSTI.

Cod. Urb. lat. 1061. Bibl. Vat. Avvisi; Horvat, Starine 34(1913)98-99.

1593, LISTOPAD 2, VENECIJA

IZ ZAGREBA IZVJEŠĆUJU DA IH JE GOSPODIN BOG VEOMA ZAŠTITIO. TURCI SU, NAIME, BILI PREŠLI SAVU I ZAPUTILI SE PREMA ZAGREBU. GRAD SE VEĆ BIO SPREMAO DA IM POŠALJE GRADSKI KLJUČ. NO GOSPODIN BOG JE HTIO DA SU SE TURCI POKAJALI I VRATILI NATRAG, A NEDOSTAJALE SU IM I NAMIRNICE. KOD NJIH VLADA VELIKA NESTAŠICA SVEGA, PA MNOGI UMIRU OD GLADI. SISAK SU UTVRDILI VEOMA DOBRO. OKRUŽILI GA VODOM, PA JE ON SADA NEOSVOJIV.

Cod. Urb. lat. 1061. Bibl. Vat. Avvisi; Horvat, Starine 34(1913)99.

1593, STUDENI 6, VENECIJA

POSLJEDNJE VIJESTI IZ LJUBLJANE GOVORE DA JE OD BOLESTI POMRLO 1.000 AUSTRIJSKIH VOJNIKA U HRVATSKIM KRAJINAMA, A OSTALO IH JE NEŠTO VIŠE OD TISUĆU. BUDUĆI DA NIJE BILO VELIKIH POPLAVA, TURCI SU KRENULI PREMA ZAGREBU I NAČINILI VELIKE ŠTETE. ZAPALILI SU SELA I ODVELI U ROPSTVO NA TISUĆE LJUDI.

Cod. Urb. lat. 1061. Bibl. Vat. Avvisi; Horvat, Starine 34(1913)99

1593, prosinac 4, Venecija

Iz Hrvatske javljaju da se Turci, smješteni na hrvatskim područjima, po sultanovu naređenju imaju, pod prijetnjom kolca, spojiti s ostrskom vojskom u ugarskim krajevima. U utvrdama će ostati samo potrebna posada. To je za kršćanski svijet dobro, jer je to očigledan znak da Turcima ponestaje vojne snage.

Cod. Urb. lat. 1061. Bibl. Vat. Avissi; Horvat, Starine 34(1913)100.

1593, prosinac 26, Prag

Rudolf II, Božjom milošću izabrani car rimski, uvijek uzvišeni, kralj Njemačke, Ugarske, Češke, Dalmacije, Hrvatske, Slavonije itd., nadvojvoda austrijski, vojvoda burgundski, štajerski, kranjski, koruški i wirtenberški itd., grof tirolski itd. Prečasnom u Kristu ocu gospodinu Petru, svete rimske crkve kardinalu Aldobrandiniju, našemu predragomu prijatelju, pozdrav i poštovanje naše dobrohotnosti.

Prečasni u Kristu oče, predragi prijatelju! Pišemo vrhovnom svećeniku o stvarima koje se tiču obrane javnog dobra u ovom ratu protiv Turaka. Svim svojim silama nastojimo da nam njegova svetost očinski i darežljivo koliko može pošalje pomoć. O tome će Vaše prečasno očinstvo više saznati od našega poslanika, velemožnog i plemenitog barona Harracha, kojemu smo izričito naredili da o našim nakanama i željama slobodno razgovara s Vašim prečasnim gospodstvom. Kad on, dakle, dođe k Vašem prečasnom očinstvu, neka mu Vaše prečasno očinstvo pomogne da kod Svetoga oca nađe povjerenje i izmoli milost. To od srca želimo. Vaše će prečasno očinstvo time biti vrijedno svoga izvanrednog dostojanstva, iskazati veliku korist kršćanstvu, a nama svoju naklonost. Mi pak stavljamo veliko pouzdanje u dobrohotnost Vašega prečasnog očinstva prema Vama. Neka Vas besmrtni Bog uščuva.

DANO U NAŠEMU KRALJEVSKOMU GRADU PRAGU, 26. PROSINCA GODINE GOSPODNJE TISUĆU PETSTO DEVEDESET TREĆE, TREĆE GODINE NAŠEGA KRALJEVSTVA, RIMSKOGA DEVETNAESTE, UGARSKOGA DVADESET DRUGE, ČEŠKOGA TAKOĐER DEVETNAESTE.

Arch. Vat. Borghese I. 696-699. n. p.; Horvat, Starine 34(1913)100-101.

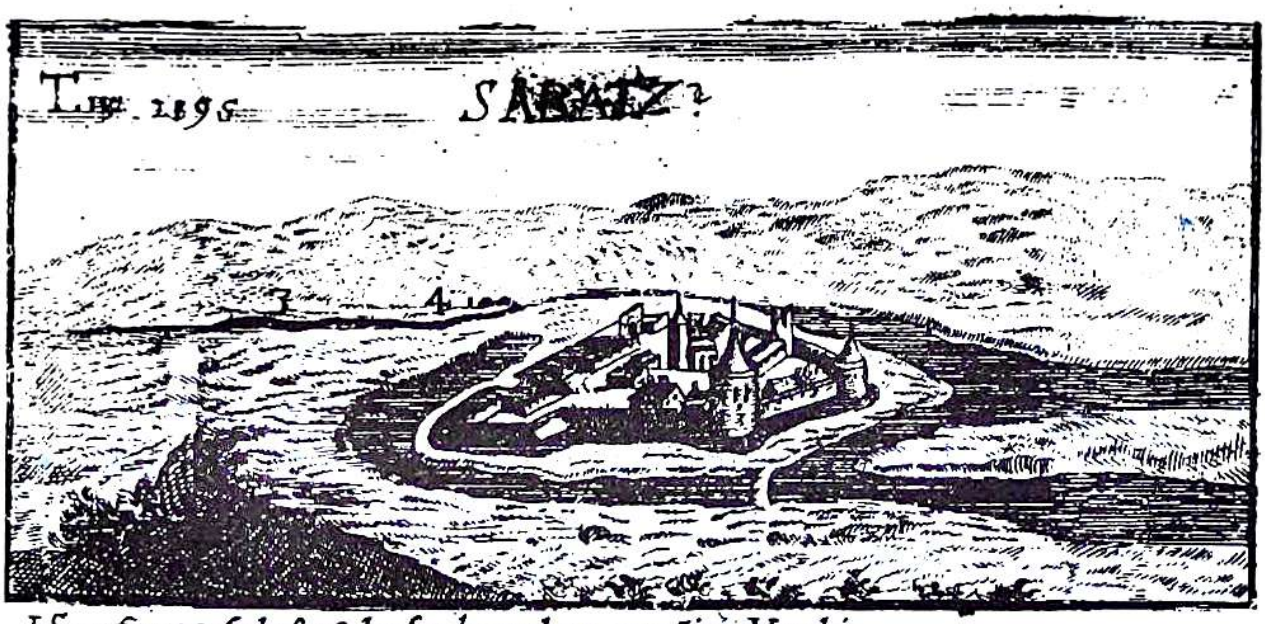

1. Sava fiume 2. Culp f. 3. Oder f. 4. luogo doue era Sisia Vecchia.

Sisačka tvrđava, Arhiv Hrvatske, Zagreb, Grafička zbirka br. 1616.

Izvješće o prekidu primirja i uspjesima sadašnjega rata između carskoga veličanstva i carigradskog sultana.

Carsko je veličanstvo godine 1590. sklopilo i utvrdilo primirje s Turcima koje je trebalo potrajati osam godina. Međutim, krajem proljeća godine 1592. bosanski je paša, čovjek nemirna duha i zakleti neprijatelj kršćanskoga imena, iznenada sakupio veliku vojsku unatoč odredbama primirja i bez ikakva razloga. Tom je vojskom opsjeo Bihać, utvrđeni grad njegova carskog veličanstva na granici sa Štajerskom i Kranjskom. Budući da je topovima srušio veliki dio zidina i tako onemogućio da se posada dalje brani, vojnici su bili primorani predati se, jer se u bezizlaznom položaju nisu mogli nadati pomoći sa strane, a oružje i svu robu mogli su ponijeti sa sobom. Kad se paša pod tim uvvjetima domogao tvrđe, naredio je da jedna turska četa krene u potjeru za kršćanskom vojskom, no ona je sada već bila izvan svake opasnosti. Budući da Turci nisu znali obuzdati svoju drskost i nečovječni postupak, i budući da su usput vršili nasilje nad ženama, krali djecu i činili druge zločine, prevršili su svaku mjeru. Kad se jedan njemački kaplar na takav postupak požalio, bilo mu je oduzeto dijete i privezano uz jedno drvo, gdje je pod batinama umrlo. Ne vodeći računa o vlastitoj i tuđoj pogibelji, rasrđeni je otac kopljem probo toga Turčina. To je bio razlog što su Turci okrutno počeli ubijati kršćane. Koliko im je uspijevalo, kršćani nisu umirali bez osvete, osim nekih pojedinaca koji su se bijegom spasili u obližnjoj šumi.

Kad je paša osvojio Bihać, koji je stotinu godina bio granica s Turcima, naumio je još više proširiti granice. Opljačkao je cijelu zemlju sve do Kaštela. Poboja vši se sudbine Bihaća, ta mu se tvrđa predala.

Time je paši bio otvoren put za osvajanje cijele Slavonije. Ponajprije se okrenuo Sisačkoj tvrđi. Ona je nekoć bila samostan, a zatim postala vlasništvo Zagrebačkoga kaptola. Sisak je postao tvrđa po svom položaju, jer je sagrađen na ušću dviju rijeka, Odre(!) i Kupe koje na tom mjestu čine gotovo oštri kut. Na čelu obrane Sisačke tvrđe hrabro se nalazio zagrebački prepošt koji je ujedno bio poglavar u tvrđi. Budući da nije bio ništa manje hrabar i odlučan negoli pobožan, pomolivši se Bogu i osokolivši vojsku koja je branila tvrđu, kao i ostale stanovnike da se hrabro i odlučno brane, izdržavši napade

UZASTOPNIH 15 DANA, ODLUČIO JE PRIBJEĆI LUKAVSTVU I PROBITI OPSADU, ALI I NANIJETI ZNATNE GUBITKE NEPRIJATELJIMA. U PREGOVORIMA JE PAŠI DAO NA ZNANJE DA JE ZADOVOLJAN POKLONIMA KOJE MU JE OVAJ PONUDIO, PA JE OBEĆAO DA ĆE MU PREDATI TVRĐU. IZRAZIO JE ŽELJU DA PAŠA ZBOG VEĆE SVEČANOSTI SAMOGA ČINA PREDAJE TVRĐE POŠALJE SVOJE NAJODLIČNIJE VOJNIKE I ZAPOVJEDNIKE DA OVI PRIME TVRĐU. PAŠA JE POSLAO 300 NAJODLIČNIJIH VOJNIKA NA ČELU SA SVOJIM SINOM. KAD SU SE PRIBLIŽILI TVRĐI, BILA SU IM OTVORENA VRATA. KAD JE VEĆI DIO TURSKE VOJSKE UŠAO, PREPOŠT JE NAREDIO DA SE NAGLO SPUSTI REŠETKA, PA JE OSTALA TURSKA VOJSKA ZADRŽANA VANI, DOK OVA UNUTRA VIŠE NIJE MOGLA IZIĆI. U ISTO JE VRIJEME ZAPOVJEDNIK NAREDIO DA SE OTVORI VATRA IZ SVIH TOPOVA KOJI SU VEĆ U TU SVRHU BILI PRIPRAVLJENI, TJ. NAPUNJENI KAMENJEM I VELIKIM KOMADIMA ŽELJEZA. SVA JE TURSKA VOJSKA BILA POBIJENA. RASRĐEN TIM ČINOM, PAŠA JE NAREDIO ŽESTOK NAPAD NA TVRĐU. NO NAIŠAO JE NA VELIKI OTPOR. MNOGI SU TURSKI VOJNICI POGINULI, A PAŠA JE BIO RANJEN. NAPOKON JE BIO PRIMORAN NA POVLAČENJE, NE POLUČIVŠI NIKAKVA USPJEHA. NIŽE OD KOSTAJNICE, U BLIZINI RIJEKE KUPE, PAŠA JE PODIGAO TVRĐU OD ZEMLJE SA ČEITIR BEDEMA, A NAZVAO JU JE PETRINJOM. NEKI TUMAČE DA JOJ JE NAZIV DAO PO IMENU PETAR, KAKO SE SÂM NAZIVAO KAD JE BIO KRŠĆANIN. SVE SE TO DOGODILO 1592. GODINE.

NO U PROLJEĆE GODINE 1593. ISTI JE PAŠA POČEO OPET NAPADATI SLAVONSKE KRAJINE, PLJAČKAO I ČINIO NEPRESTANE UPADE. NAPOKON JE ODLUČIO JOŠ JEDNOM POKUŠATI S OSVAJANJEM SISAČKE TVRĐE, DA BI, KAKO JE GOVORIO, NJEZINIM ZAUZIMANJEM OTVORIO PUT ZA KRANJSKU, A ZATIM PROVALIO U ITALIJU. KAD JE ZA TU NJEGOVU NAMJERU SAZNAO PREJASNI NADVOJVODA ERNEST, CAREV BRAT,KOJI JE VEĆ U TO VRIJEME BIO ODREĐEN ZA ČELNIKA VLADE U TIM ZEMLJAMA MJESTO PREJASNOG NADVOJVODE KARLA, JER NJEGOV STARIJI SIN JOŠ NIJE BIO PUNOLJETAN, NAJPRIJE JE IZDAO NAREĐENJE DA SE SPRIJEČE TURSKI UPADI. ISTODOBNO JE IZDAO NAREĐENJE TOMI ERDŐDYJU, SLAVONSKOMU BANU, BARUNU ANDRIJI AUERSPERGU, PUKOVNIKU ROBERTU ECHEMBERGU I OSTALIM ZAPOVJEDNICIMA DA SE OKUPE U ZAGREBU I BEZ TOPNIŠTVA, KAKO NE BI PREKRŠILI ODREDBE PRIMIRJA, KRENU UPOMOĆ SISKU. SKUPILI SU 1.000 VOJNIKA, VEĆINOM KONJANIKA. SPOMENUTIM SE ZAPOVJEDNICIMA PRIDRUŽIO GROF ZRINSKI. IZ ZAGREBA SU PREMA SISKU KRENULI 22. LIPNJA. VEĆ SU RANIJE ČULI DA SE SISAK NE MOŽE ODRŽATI VIŠE OD 15 DANA. NA PUTU PREMA SISKU NAIŠLI SU NA TURSKU ČETU OD STOTINU VOJNIKA KOJE SU SVE POBILI I ISJEKLI NA KOMADE. KAD SU 23. LIPNJA STIGLI POD SISAK I KAD SU UGLEDALI NEPRIJATELJA, OBUZEO IH JE SILNI ŽAR DA KRENU U BOJ. PRIBLIŽIVŠI SE, ZAMETNULI SU BOJ S PAŠINOM VOJSKOM. ZAPOVJEDNICI

kršćanske vojske imali su uspjeha na krilnim položajima. Ostala je vojska, budući da je jedan od zapovjednika s četom vojnika prešao most što su ga sagradili Turci na rijeci Kupi, zaskočila neprijatelja s leđa. Paša je napokon bio pobijeđen i ubijen sa 17.000 vojnika, od kojih su jedni nastradali u bici, a drugi se utopili pokušavajući pobjeći. Kako ih je zahvatio veliki strah, bježali su glavom bez obzira i nisu se užasavali jedan preko drugoga skakati u vodu rijeke Kupe. Ostatak ih se spasio bijegom u Petrinju. Pri prepoznavanju poginulih, bilo je utvrđeno da su nastradali oni glavni. Tako je, osim paše, poginulo sedam begova. Begovi su inače upravitelji turskih zemalja, a ujedno i vojskovođe turske vojske. Među njima je ubijen i sin sestre turskoga sultana. Nećakova je smrt bila sultanu povod da okrivi njegovo carsko veličanstvo za vjerolomstvo i rat.

Tako je kršćanska vojska izvojevala ovu sjajnu pobjedu. Ne znajući što je odlučilo njegovo carsko veličanstvo o mogućem produženju rata, a stvari za budućnost nisu izgledale tako sjajno, odlučili su se povući s velikim plijenom i pričekati odluku njegova veličanstva. Car je naredio da vojska krene na osvajanje nove Petrinjske tvrđe, a zatim će se ići na osvajanje ostalih mjesta što su ih Turci osvojili prije godinu dana. Pripreme za taj pothvat odvijale su se tolikom sporošću zbog nesuglasica i razmirica što su nastale među zapovjednicima, pa je već bio došao i mjesec rujan. U to je vrijeme u Carigrad već stigla vijest o smrti bosanskoga paše i porazu njegove vojske. Grad je bio veoma potresen. Sestra velikoga sultana preklinjala je brata cijeli dan suzama u očima da se osveti kršćanima za smrt njezina sina. Vrhovni vezir Sinan-paša, veoma ohol čovjek, zbog zauzimanja Golette kao i zbog ratova što ih je vodio u Perziji, da bi zadovoljio sultanicu (tako nazivaju žene koje su u krvnom srodstvu sa sultanom), iskoristio je priliku da ostvari svoju davnu želju i namjeru da zarati u Ugarskoj. Unatoč tomu što mu je bilo već 70 godina, ponudio se da osobno krene u osvajački rat, ne samo onoga dijela koji posjeduje njegovo carsko veličanstvo u Ugarskom kraljevstvu nego i Beča i cijele Austrije. Namjeravao je, nadalje, otjerati njegovo veličanstvo iz Praga, a zatim osvojiti čitavu Njemačku i doći napokon u Rim. Isprazno i naduto hvalisanje! Sinan-paša je bio određen da pokrene taj rat u koji je vjerovao samo on, protivno mišljenju ostalih paša. On je čak i požurivao taj rat. Tako se barem razabire iz onoga što se o tomu pisalo i doznalo od vjerodostojnih ljudi, posebice od

VELEPOSLANIKA ENGLESKE I NAVARE, ALI I OD DRUGIH KOJI BAŠ NISU BILI SKLONI AUSTRIJSKOJ KUĆI. POSEBNO JE NAVARSKI VELEPOSLANIK NAGLAŠAVAO DA JE KATOLIČKI KRALJ TOLIKO POVEZAN S AUSTRIJSKIM CAREM, DA ĆE MU BEZ IKAKVE SUMNJE MORATI PRUŽITI SVAKU POMOĆ. STOGA ĆE MORATI NAPUSTITI RAT U FRANCUSKOJ. IZ TOGA BI USLIJEDILO UČVRŠĆIVANJE POLOŽAJA NJEGOVA GOSPODARA U TOJ ZEMLJI, A ON BI NAVODNO KASNIJE POMAGAO TURCIMA SVIM SVOJIM SILAMA I NASTOJANJIMA. ISPUNJEN BARBARSKOM MRŽNJOM, SINAN-PAŠA JE TRUBOM DAO ZNAK ZA POČETAK RATA PROTIV AUSTRIJSKOG CARA, NE SAMO PRED KUĆOM POKLISARA NJEGOVA CARSKOG VELIČANSTVA NEGO I PO CIJELOM GRADU. VELIKI GA JE SULTAN ZAOGRNUO HALJINOM UKRAŠENOM ZLATOM, OBDARIO SABLJOM I DAO MU ŠATOR. TI SU PREDMETI NEKOĆ PRIPADALI SULTANU SELIMU, NJEGOVU OCU.

NOVI JE ZAPOVJEDNIK POČEO PRIKUPLJATI VOJSKU. ZA KRATKO JE VRIJEME OTPUTOVAO IZ CARIGRADA S 30.000 KONJANIKA I PJEŠAKA. PRATILI SU GA OSTALI PAŠE SVE DOK NIJE NAPUSTIO GRADSKI TERITORIJ, A U PRATNJI JE BIO I NAVARSKI VELEPOSLANIK. SINAN-PAŠA JE SA SOBOM, PROTIV SVIH ZAKONA, POVEO JEDNOG UHIĆENIKA. BIO JE TO VELEPOSLANIK NJEGOVA CARSKOG VELIČANSTVA S ČETVORICOM ČLANOVA NJEGOVA VELEPOSLNSTVA. OSTALI IZ VELEPOSLANSTVA BILI SU ILI UBIJENI ILI UHIĆENI, A POTOM ZATVORENI U ZATOVR NA CRNOM MORU. SINAN-PAŠA JE PO SVOJIM IZASLANICIMA JAVIO GRČKOM BEGLERBEGU, INAČE SVOM SINU, DA PRIKUPI ŠTO VEĆI BROJ VOJSKE I KRENE UPOMOĆ PETRINJI, KOJU JE VEĆ POČELA OPSJEDATI KRŠĆANSKA VOJSKA, I NEKA TVRĐU OSLOBODI. POSLIJE TOGA NEKA VOJNOM SILOM KRENE NA SISAK I OSVETI SMRT MNOGIH TURAKA KOJI SU BILI UBIJENI BAŠ KOD TOGA MJESTA. KAD SVE TO PROVEDE U DJELO, NEKA KRENE U UGARSKU I SPOJI SE S NJEGOVOM VOJSKOM, KAKO BI SPREMNIJE PROSLIJEDILI S RATNIM POTHVATIMA. BEGLERBEG JE SKUPIO SVU VOJSKU KOJOM JE RASPOLAGAO I STIGAO U BOSNU. MJESTO POGINULOGA, OVDJE JE POSTAVIO DRUGOGA PAŠU, A ZATIM U VELIKOJ BRZINI, PRIKUPIVŠI 40.000 VOJNIKA, KRENUO PREMA PETRINJI. NA PUT JE KRENUO I NOVI BOSANSKI PAŠA. KAD SU NAŠI UGLEDALI TURSKU VOJNU SILU, VEOMA SU SE IZNENADILI TOLIKOJ POMOĆI PETRINJI. NAŠI SU VEĆ BILI SPREMNI DA NAPADNU PETRINJU OCIJENIVŠI, MEĐUTIM, DA SE S TURSKOM SILOM NEĆE MOĆI RAVNOPRAVNO NOSITI, CARSKA SE VOJSKA ORGANIZIRANO POVUKLA PREMA ZAGREBU, IZUZEV NEŠTO MALO VOJNIKA IZ ŠTAJERSKE, KOJI SU U PRILIČNOJ POMUTNJI POBJEGLI SVOJIM KUĆAMA. GROF ZRINSKI I BARUN AUERSPERG VJEROVALI SU DA BI TURCI MOGLI NAPASTI KRAJINE, STOGA SU SE POVUKLI ONAMO DA IH ČUVAJU: JEDAN U KANIŽU, DRUGI U KARLOVAC. OHRABREN TIM DIJELJENJEM VOJNE SILE CARSKOGA VELIČANSTVA, NEPRIJATELJ JE

opsjeo Sisak. Smatrajući da neće moći primiti pomoć sa strane, braniteljI Siska predali su se u roku od 10 dana, izuzev onih koji nisu povjerovali Turcima, pa su s njima zametnuli neravnopravnu borbu i na koncu svi bili raskomadani. Kad su osvojili Sisak, tursku je vojsku pogodila nestašica namirnica. Od gladi je mnogo vojnika pomrlo. Beglerbeg je napokon bio primoran na povlačenje. U bosanskim utvrdama ostavio je dostatan broj posada za obranu, a i vojsku koja je štitila tursku urpavu u Bosni. On je s ostalom vojskom krenuo u Ugarsku gdje se imao sastati s ocem. Ovaj je pak naredio da sva vojska iz Beograda dođe u Budim. Dvojicu je čauša poslao erdeljskom vojvodi. Čauši su ga imali podsjetiti na sporazum što ga je sklopio s carigradskim sultanom, a odnosio se na prikupljanje vojske i priključivanje temišvarskom paši. Erdeljski se vojvoda na to oglušio, dapače, osigurao je sva pogranična mjesta na granici s Turskom.

Sinan-paša je otputovao iz Beograda s vojskom od 40.000 vojnika. U Beogradu je ostavio carskog veleposlanika kao uhićenika. Stigao je u Stolni Biograd. Ovdje je održao neke svečanosti u znak početka rata sve same besmislice. Zajedno sa sinom, grčkim beglerbegom, krenuo je na opsjedanje i zauzimanje Veszprema, veoma značajnog pogranČnog mjesta, najbližega zemljama koje su bile pod turskim nadzorom. Opkolio je Veszprem i neizrecivim ga bijesom i žestinom tukao s dvije strane velikim topovima. Zapovjednik veszpremske tvrđe imenom Samaria, Talijan, poznat kao veoma hrabar i iskusan vojnik, dao je na znanje svomu upravitelju u Savarianu da će izdržati još mjesec dana, pod uvjetom da mu u tom roku stigne pomoć. No u roku od devet dana bio je primoran izići s vojskom van, jer su silne topovske kugle gotovo razorile tvrđu, a vatra je zahvatila i vojne stanove. Van su izišli u ponoćnoj noći. Turke je obuzeo veliki strah. Mnoge su turske vojnike pobili. Već su skoro stigli do pašina šatora, kad su ugledali da je kršćanske vojske premalo. Ubrzo su ih Turci zaokružili i većinu pobili. Samo se mali broj kršćanske vojske u noći spasio bijegom u obližnju šumu. Zapovjednika Ferdinanda Turci su uhitili kao ratnog zraobljenika zajedno sa šestoricom vojnika. Kad su Turci ušli u jednu tvrđu, a bilo ih je tri stotine, vatra je zahvtila steljivo. Eksplozija je uništila sve, a turski su vojnici bili usmrćeni.

Sinan-paša je tu tvrđu osvojio uz gubitak 3.000 vojnika. Nakon toga krenuo je prema kaštelu Paloti. Ovdje, međutim, nije imao prilike upotrijebiti vojsku. Zapovjednik tvrđe, koji je

bio Mađar, obuzet malodušnošću i strahom zbog gubitka Veszprema, a sumnjajući da će mu pomoć, koja se ustvari već pripremala, stići na vrijeme, nakon opsade od samo tri dana i bez ikakve pretrpljene štete, predao je kaštel neprijateljima nakon održanih pregovora. Veoma ohrabreni tim velikim uspjesima, Turci su odlučili krenuti u osvjanje Papa. Sinan-paša, koji je krenuo prema Budimu, a zatim namjeravao u Beograd, da ondje s vojskom prezimi, poslao je onamo vojnog blagajnika s 1.000 vojnika, jer je vjerovao da će istom lakoćom osvojiti Papu, kojom je osvojio Palotu. To mu, međutim, nije uspjelo. Grof Ferdinand Hardegg, đurski zapovjednik, čuvši za osvajanje Veszprema, zajedno s barunom Nikolom Palffyjem, grofom Zrinskim, Nadasdyjem, Batthyanyjem i ostalim zapovjednicima gornje Ugarske, potaknuo je prejasnog nadvojvodu Matiju, koji je po nalogu njegova veličanstva bio postavljen na čelo uprave u Austriji i Ugarskoj, da čim prije uputi austrijsku konjicu i pješadiju u Đur. Ovamo su već svi zapovjednici doveli vojsku kojom su zapovijedali, kao i posade iz utvrda. Tako se zajedno s redovnom austrijskom vojskom od 800 konjanika i 1.200 pješaka, koje je doveo barun Offenkirchen, skupila vojska od 20.000 ratnika. uslijedila je odluka da se krene na neprijatelja. Turci su htjeli zauzeti Papu. Naši su naprijed poslali zapovjednika, husara Petra, inače Mađara, s tri stotine konjanika. On se na otvorenu putu namjerio na malo prije spomenutoga turskog blagajnika. zametnula se žestoka bitka. Mađar se borio tolikom hrabrošću, pa je i naš gospodin Bog pomogao da je vojska turskog vojnog blagajnika počela popuštati. Napokon su Turci bili poraženi. Neki su pobjegli, a blagajnik je bio ubijen skupa s velikim brojem vojnika. Poginulo je 13 kamila i ostala teretna stoka koja je vukla velike terete. S tim se plijenom husar povukao u tvrđu Papa sa svom svojom vojskom. Trojica su od njegovih poginula u borbi, a nekolicina ih je bilo ranjenih.

Taj je uspjeh bio kršćanskoj vojsci znak sreće i ohrabrenja. Tim više što su saznali da neprijateljska vojska nema dovoljno namirnica, da teško trpi hladnoću, pa su se posljedice već počele osjećati. Turci na ove prilike nisu bili naviknuti, posebice oni koji su pristigli iz Carigrada. Budući da je već i Sinan-paša bio otišao, vojska se počela raspadati i svatko se povlačio gdje mu se činilo najbolje.

Kad su austrijski zapovjednici, koji su boravili u Komarnu, čuli za raspad turske vojske, posavjetovavši se među sobom, odlučili su krenuti na ponovno osvajanje Veszprema i Palote.

Jedni su pak smatrali da treba osvojiti Ostrogon i Stolni Biograd. U svrhu osvajanja Veszprema i Palote, na brzinu su prikupili živežne namirnice i streljivo. Svi su se zapovjednici složili da glavni zapovjednik bude grof Hardegg, a zatim su 28. listopada krenuli na Komar putem koji vodi u Veszprem. Prešavši duljinu puta od dvije lege, po nadahnuću Božjem, promijenili su prvotni plan i skrenuli prema Stolnom Biogradu. Tamo su stigli organizirano i u velikoj tajnovitosti, jer se posljednjega dana spomenutoga mjeseca spustila silna magla. Dogodilo se to u vrijeme večernje. Grof Hardegg je poslao Petra husara sa 600 pješaka, Nijemaca i Mađara, na jednu, a on se uputio na drugu stranu, naišavši na veliku količinu stoke koja je uglavnom bila zaplijenjena. S tornja su usmrtili 300 komada stoke. Tada su zametnuli borbu s Turcima i veliku ih većinu poubijali, a samo se malo njih uspjelo spasiti iz tvrđe. Husar je opljačkao mjesto gdje je obično stanovao beg.

Sljedećeg se dana Hardegg namjeravao približiti nasipu i još više pritisnuti tvrđu. No kad je iz dva izvora doznao da se budimski paša približava s 20.000 dobro naoružanih vojnika, među kojima je i 5.000 janjičara, s ciljem da pruži pomoć opsjednutom Stolnom Biogradu, posavjetovavši se s ostalima - koliko je to zbog kratkoće vremena bilo moguće - odlučio je krenuti mu ususret i zametnuti s njim borbu. Stoga je odmah podigao vojsku i pošao ususret paši. Čuvši da nadolazi kršćanska vojska, paša se sakrio u polju, i na jednu i po legu u promjeru, u blizini jedne močvare, rasporedio vojsku. Turska je vojska bila raspoređena na tri dijela. U sredinu je paša postavio pješaštvo, a s obje strane konjanike i 16 komada topova sa svake strane. U tom je položaju iščekivao kršćansku vojsku. Kad je kršćanska vojska ugledala Turke u nekim šumarcima u blizini polja, i ona je razvila bojne redove. Ukupno kršćanske vojske nije bilo više od 10.000, jer su pješačke čete ostale u pozadini. Najveći je dio vojske sačinjavala konjica, jedan konjički odred s dva krila. Desnim je krilom zapovijedao glavni zapovjednik, a lijevim barun Palffy, dok su se u sredini borili grof Zrinski, Nadasdy i Batthyany. Tako rapsoređeni, izišli su ususret Turcima na spomenutoj poljani. Budimskom se paši učinilo da je prvotna njegova nakana bila odvratiti kršćansku vojsku od osvajanja Stolnog Biograda, da je tu nakanu ostvario, pa je sada najbolje da promatra što će Hardegg i kršćanska vojska poduzeti. Sada mu, naime, nije bilo stalo do borbe. Međutim, janjičari koji su bili s njime, najvećim su dijelom pristigli iz Carigrada. Oni su se već borili pod

Sinan-pašom u Perziji. Smatrajući da nije u redu imati pred sobom kršćansku vojsku a ne napasti je, jer je to za njih značio najveći kukavičluk koji bi iziskivao najveću kaznu, dali su paši na znanje da njihov gospodar neće sačuvati dostojanstvo, ako se ne sukobe s kršćanskom vojskom. Paša im je odgovorio da nije isto boriti se s Perzijancima i kršćanskom vojskom. Budući da je odvratio kršćansku vojsku od opsjedanja Stolnoga Biograda, zbog čega je poglavito krenuo iz Budima, paša je prosudio da će biti mnogo bolje promatrati što će poduzeti nepijatelj, negoli se sukobiti s njim. Janjičari su odgovorili kako smatraju da na taj način neće moći sačuvati svoje vojničko dostojanstvo. To su izrekli uz izvjesnu podrugljivost i prezir zbog pašine malodušnosti glede njihove borbe. Primoran njihovom tvrdoglavošću, paša je prestrojio vojsku. Nasuprot carskoj vojsci postavio je janjičare. Videći da se kršćanski logor sve više približava, dali su znak da se žele boriti topništvom. No kako ono nije bilo na vrijeme pripravljeno, nije nanijelo velike gubitke kršćanskoj vojsci. Ova se korak po korak približavala, na način stare njemačke vojske, i došla već nadomak Turcima koliko se moglo kamenom dobaciti. Vođeni mržnjom, Turci su prvi otpočeli borbu. Izdržavši hrabro njihovu navalu, kršćanska je vojska za kratko vrijeme počela sticati premoć nad neprijateljem. Turci se, naime, nisu mogli oduprijeti njemačkim kopljanicima i ugarskoj konjici. Zapovjednici vojski tih dvaju naroda, posebice zapovjednik Hardegg, osobno su sokolili i bili štit svojoj vojsci. To je bio glavni razlog što su Turci počeli bježati. Carska ih je vojska slijedila i mnoge nakon četiri sata borbe poubijala, tako da je cijelo polje ostalo pokrito turskim leševima. Bilo je nabrojeno 14.000 poginulih, a među njima 1.000 janjičara. Osim toga, mnogi su potonuli u blatu i močvari. Ostatak se spasio bijegom u Budim. Paša je bio ranjen s dva koplja, a od posljedica je ranjavanja i umro. Po počasnom oružju, koje je bilo pronađeno, zaključeno je da su bili pobijeni mnogi turski odličnici.

Izvojevavši pobjedu, carska je vojska počela prikupljati plijen. Sakupljeno je 32 komada topova, velika količina šatora i zavjesa, 500 kola s namirnicama i streljivom, 500 volova i ogroman broj sitne stoke. Poginulo je 40 vojnika kršćanske vojske, mnogo ih je bilo ranjeno, među njima i Hardegg koji je zadobio udarac sabljom u nogu.

Nakon te pobjede, koja je u cijelosti pripisana konjici, kršćanska se vojska namjeravala vratiti pod Stolni Biograd, procjenjujući da će se turska posada na vijest o porazu svoje

vojske, u nemogućnosti dobivanja pomoći sa strane, odmah predati. No shvativši da se posada već odlično pripravila na obranu, a i u nemogućnosti da zbog blata i silnih kiša pod tvrđu dovezu topništvo, zapovjednik je, zaustavivši se dva dana zbog ranjenika - a i sam je bio ranjen - kako je već rečeno, odlučio povući vojsku i odvesti plijen na sigurno.

Nadahnut tom veličanstvenom pobjedom, barun Kristofor Tiffenbach, zapovjednik Košica u gornjoj Ugarskoj, željan i sâm slave, okušao je također vojnu sreću. Imao je obećanje baruna Palffyja da će mu se vojskom pridružiti kadgod krene u borbu. Palffy se već bio povukao s grofom Hardeggom, a Tiffenbach je krenuo s vojskom iz Egera, Satmara, Tokaja i ostalih mjesta gornje Ugarske. S vojskom su pošli i vojni zapovjednici. Vojska je brojila ukupno 10.000 vojnika. Tiffenbach se uputio na Filek, tvrđu veoma veliku i čvrstu, koja ima dva kaštela na brdima što se onđje izdižu. U Sabatcsu, tvrđu između kršćanskih i turskih predjela, stigao je 17. studenoga. Opkolio je to mjesto. Najprije je topništvom tukao tvrđu, a onda ju je nakon trećeg napada osvojio. Sve se to odigralo za šest dana. Cijela turska posada, koja se nalazila unutra, bila je pobijena. Ostavivši ovdje dostatan broj posade, Tiffenbach je krenuo na Filek. Tamo je s vojskom stigao 25. istoga mjeseca i počeo tući jedan od kaštela u kojemu je obično odsjedao beg. Kad je temišvarski paša saznao za podvige Tiffenbacha iz Košica, te čuvši da će se s njime spojiti i Palffy, i on je krenuo iz Temišvara u potragu za njim s pet begova i 20.000 vojnika. Doznavši na putu da je Tiffenbach zauzeo Sabatcsu i da opsjeda Filek, odlučio je toj tvrđi priteći upomoć. Kad je Tiffenbach za to čuo, odlučio je da ga neće čekati, nego da će mu poći ususret. Istoga dana kada je krenuo iz Fileka, tj. 21. studenoga, zametnuo je s njim borbu i u malo ga vremena natjerao u bijeg. Slijedio ga je do Sezzina. Tako je izvojevao pobjedu. Turci su zaglavili u jednom tijesnom prolazu koji se nalazio blizu šume. Najveći ih se dio spasio. Ubijeno je bilo 5.000 Turaka s pašom i dva bega.

Poslije te pobjede kršćanska se vojska vratila na opsadu Fileka. Najprije su taj kaštel tukli topništvom, a onda ga hrabrim napadom zauzeli. Kad su se približili drugom kaštelu, njegova je posada, znajući za gubitak prvoga, čuvši također za zarobljeni plijen i smrt tolikih vojnika koji su se nalazili unutra, pristala na pregovore. Tako su spasili ljude koji su bili ispraćeni izvan grada. Bilo je 1.000 ljudi - vojnika, žena i djece. Kad je kršćanska vojska zauzela ta dva kaštela i tvrđu,

KRENULA JE NA SEZZIN, MJESTO U KOJEM BORAVI SANDŽAK. USPUT SU ZAUZELI AIRASCHO, DIVIN I BECHEZ, KAŠTELE KOJE SU DRŽALI TURCI. PRESTRAVLJENI GUBITKOM FILEKA, POŠTO SU ZAPALILI STRELJIVO, TURCI SU SPOMENUTE KAŠTELE NAPUSTILI I POBJEGLI PREMA BUDIMU. NA ISTI SU NAČIN POSTUPILI I TURCI KOJI SU ČUVALI SEZZIN. KAD JE U NJ UŠLA KRŠĆANSKA VOJSKA, UZELA JE SVU ROBU ŠTO SE ONDJE NALAZILA, A ZATIM SE POBRINULA DA OBNOVI DIO KOJI JE BIO OŠTEĆEN VATROM.

CARSKA JE VOJSKA ZATIM KRENULA NA OSVAJANJE HOLOCHIJA I SAMOCHIJA, KOJI SU SE NALAZILI MALO PODALJE OD SEZZINA. I OVA SU MJESTA TURCI NA SLIČAN NAČIN NAPUSTILI.

ZBOG TIH IZVANREDNIH USPJEHA CARSKA SE VOJSKA ODLUČILA NA NOVE POTHVATE. JEDAN OD NJIH BIO JE OSVAJANJE NOVIGRADA I NJEGOVA PODRUČJA, UDALJENA SAMO OSAM LEGA OD BUDIMA. NO BUDUĆI DA SU NEKOLIKO DANA POTROŠILI NA OSVAJANJE KAŠTELA IMENOM PREGHEL, KOJI SE NALAZIO NA JEDNOM BRDU I BIO DOBRO UTVRĐEN, KAO I JEDNE PALANKE OKRUŽENE JARCIMA, KOJA JE PREDSTAVLJALA OBRANU TOGA KAŠTELA, I BUDUĆI DA JE NASTUPILO LOŠE VRIJEME I JAKA HLADNOĆA, A VOJNICI VEĆ BILI PREMORENI, JEDNAKO TAKO I STOKA KOJA JE PREVOZILA STRELJIVO I TOPOVE, TIFFENBACH JE DONIO ODLUKU I ODGODIO OSVAJANJE NOVIGRADA ZA DRUGO VRIJEME I NAREDIO POVLAČENJE PRIJE NEGOLI MU ZAPOVJEDNIŠTVO VOJSKE UPUTI USRDNE MOLBE U TOM SMISLU. NO KAKO SU IZABRALI DRUGI PUT NA POVRATKU ZA FILEK, A NE ONAJ KOJIM SU DOŠLI, OSVOJILI SU KAŠTELE BUIACH I BETZ KOJE SU DRŽALI TURCI. KAD SU POSADE TIH KAŠTELA VIDJELE DA SE PRIBLIŽAVA KRŠĆANSKA VOJSKA, BRZO SU IH NAPUSTILE I SKLONILE SE U HAVAN. TAKO JE BARUN TIFFENBACH PRIJE POVLAČENJA OSVOJIO FILEK I SEZZIN, DOSTA VELIKA MJESTA, I DESET DOBRO UTVRĐENIH KAŠTELA KOJE SU DRŽALI TURCI, TE 150 LEGA CJELOKUPNOG PODRUČJA NA KOJEMU SU OSLOBODILI 2.000 SELA OD PLAĆANJA DANKA TURCIMA.

KAO ŠTO SU OVI VELIKI USPJESI UVELIKE OSOKOLILI KRŠĆANSKI SVIJET I KRŠĆANSKU VOJSKU, VALJA PRETPOSTAVITI DA SU JEDNAKO TAKO ZASTRAŠILI TURKE. NEKA NAM NAŠ GOSPODIN BOG OMOGUĆI JOŠ VEĆIH POBJEDA NAD NJIMA, NA UZVIŠENJE SVOJE SVETE VJERE I NA DOBROBIT CIJELOGA KRŠĆANSTVA. SVE SE OVO DOGODILO GODINE 1593.

Arch. Vat. Borgh. I. 204-207; Horvat, Starine 34(1913)101-111.

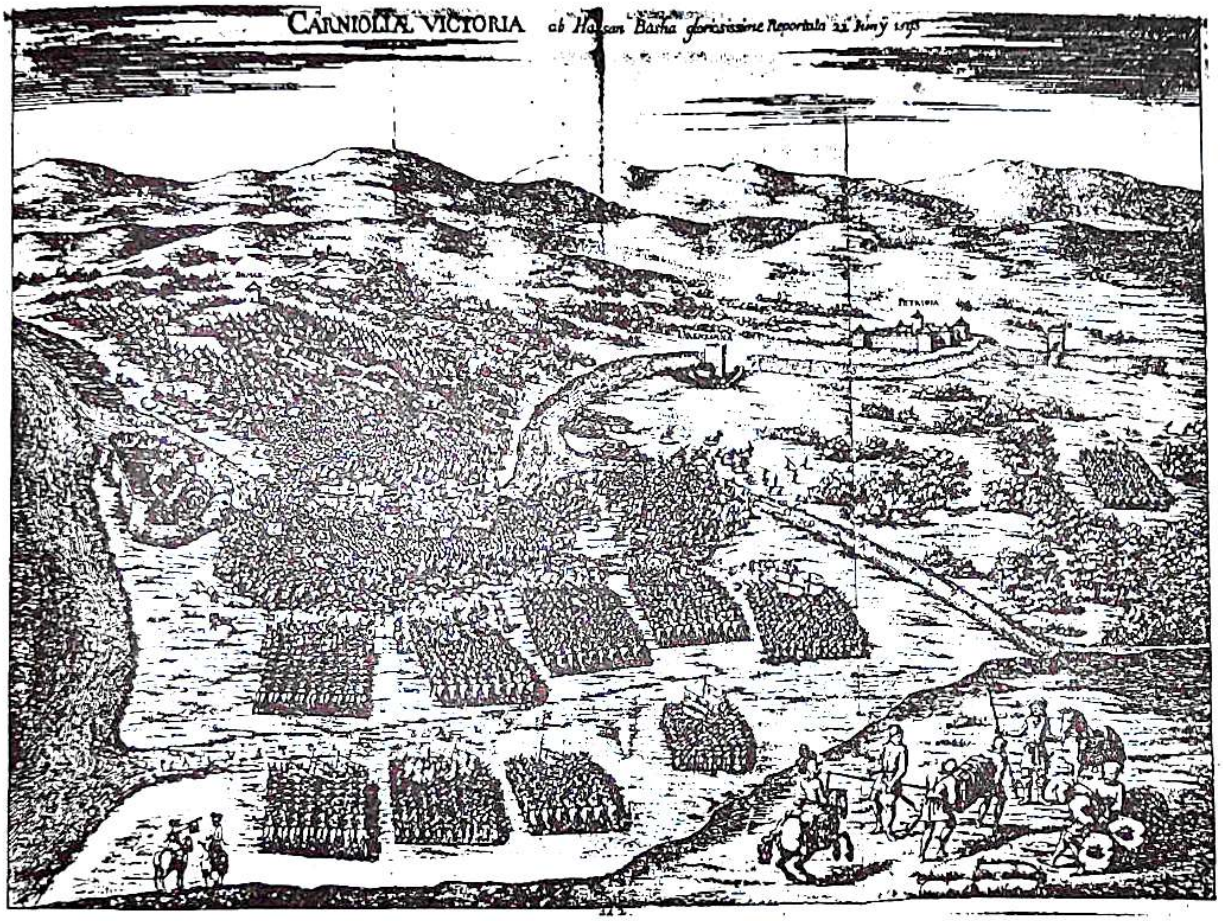

Valvazarov grafički prikaz bitke kod Siska 22. lipnja 1593.

ui fl. 2. Culp fl. 3. Oder fl.

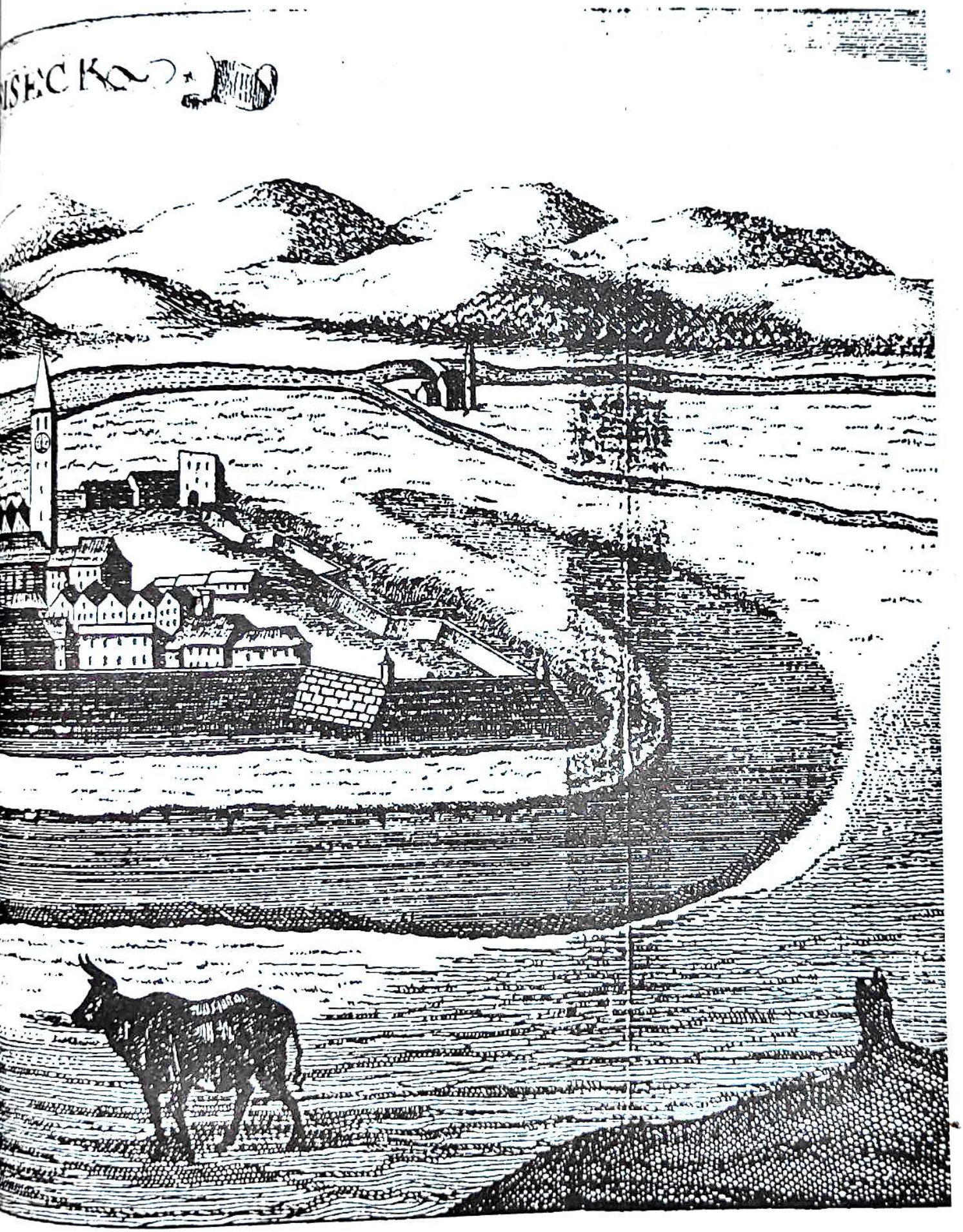

1594, srpanj 9, Venecija

U četvrtak ujutru jednom fregatom, što je isplovila iz Šibenika, došla je vijest ovdašnjoj gospodi o velikom plaču koji se čuo u onim zemljama. :Carska je, naime, vojska u Hrvatskoj na komade izrezala vojsku ličkoga i kliškoga sandžaka, tj. nekoliko tisuća Turaka. Međutim, dosada nema potvrde te vijesti, a posljednja pisma pristigla iz Hrvatske o tome ne govore ništa.

Nunz. di Venezia 30. p. 176; Horvat, Starine 34(1913)120.

1594, kolovoz 20, Venecija

U pismu iz Ljubljanje od 14. kolovoza javljaju da su Turci u srijedu[1], na blagdan sv. Lovre, čuvši da ih carska vojska namjerava napasti, zapalili Petrinju, grad u Hrvatskoj, i pobjegli. Jednako su Turci postupili i u Sisku. Tako je nadvojvoda Maksimilijan, bez pogibije ijednog svog vojnika, ponovno zauzeo te dvije tvrđave, koje su veoma uništene požarom, a zatim se s vojskom uputio u Kostajnicu.

Nunz. di Venezia 30. p. 200; Horvat, Starine 34(1913)120.

1. Treba biti: u četvrtak.

1595, kolovoz 16, Beč

Presveti i preblaženi Li Kristu oče i veoma poštovani gospodine!

Moja najponiznija preporuka i neprestano iskazivanje sinovske odanosti!

Pismo Vaše svetosti od prošlog 15. lipnja, poslano mi iz Rima, ne uvjerava me samo u osobitu naklonost Vašega srca i pravu očinsku dobrohotnotst prema meni, nego i u izvanrednu Vašu ljubav, skrb i brigu. Posebno stoga što mi Vaše pismo očituje da je Vaša svetost, u svrhu pružanja pomoći kršćanskom svijetu, pa stoga i ovim plemenitim zemljama - koje se nalaze u velikoj pogibelji i koje su gotovo poput plijena izložene veoma snažnom i veoma okrutnom zajedničkom neprijatelju kršćanskoga imena - i u svrhu izbavljenja tih zemalja iz neprijateljskih ralja, osim ranije datog vrlo obilnog novčanog dara, Vaša je svetost poslala u ove krajeve svoju vojsku s njezinim pretpostavljenim i glavnim zapovjednikom, presvijetlim Ivanom Franjom Aldobrandinijem, Vašim nećakom a mojim predragim prijateljem. Ona će se priključiti vojsci njegova carskog veličanstva, moga veoma poštovanog gospodina i brata. Upravo mi je sâm gospodin Aldobrandini sada potvrdio da Vas je Vaše srce navelo da na jedno dobročinstvo dodate drugo. Naime, kao što sam dužnim sinovskim poštovanjem prema Vašoj svetosti primio ovo Vaše pismo, koje mi je zaista bilo veoma drago, tako je i njegov dolazak, velikom željom već dugo vremena prižeđkivan, kako gore spomenutom carskom veličanstvu, tako poglavito meni, bio tako žarko očekivan. Sada, naime, ne treba nimalo sumnjati da će svemogući Bog ovom zaista velikom dobročinstvu Vaše svetosti i ovom sadašnjem ratnom pothvatu nadahnuti obilje pomoći kako bi se on priveo željenom uspjehu. Stoga će Vaša svetost u svekolikom svijetu toliko veću slavu i pohvalu zaslužiti, koliko odanije bude učinila i ugledom svoga imena, gorljivom revnošću i neusporedivom savjesnošću, poput vječno zaslužnog djela, bude postojano vodila brigu za kršpćanski svijet koji gotovo propada, pa tako i za obranu ovih zemalja, te svoju pomoć ne bude opozvala. Što se pak tiče osobe presvijetlog gospodina Aldobrandinija, smatram da se taj čovjek odlikuje odličnim vrlinama i velikodušnošću duha, a započeto prijateljstvo između njega i mene bit će, nadam se, odsada utvrđeno zajedničkim radom na vojnim pitanjima, i u potpunosti

SAM UVJEREN DA ĆE ONO OVOJ STVARI KORISTITI. LJUBAVLJU I DOBROHOTNOŠĆU SVIM ĆU SVOJIM NASTOJANJIMA JAČATI TO PRIJATELJSTVO, A NEĆE GA POKOLEBATI NITI RAZLIČITI PRISTUP STVARIMA. NADAHNUT POTICAJIMA VAŠE SVETOSTI, PRETRPJET ĆU SVE ŠTO SE BUDE ČINILO U SKLADU S DUŽNOŠĆU DOBROG I BUDNOG VOĐE I ŠTO PONAJPRIJE OCIJENIM DA KORISTI BOŽJOJ SLAVI, NJEGOVOJ BOŽANSKOJ ČASTI I OČUVANJU KRŠĆANSKE VJERE. VAŠU PAK SVETOST PONIZNO MOLIM DA SE SVOJOM OČINSKOM LJUBAVLJU, DOBROHOTNOŠĆU I ŽAROM UDOSTOJI I UBUDUĆE ISKAZIVATI NAM NAKLONOST. ZAUZVRAT VAM SMJERNO IZRAŽAVAM SVAKO POŠTOVANJE ODANOG SINA, NEPOROČNU VJERNOST I ČAST TE VAM SE OD SRCA PREPORUČUJEM. ŽELIM VAM SVAKU SREĆU I ZDRAVLJE NA DOBROBIT KRŠĆANSTVA I KATOLIČEK CRKVE.

DANO U BEČU, 16. KOLOVOZA GODINE TISUĆU PETSTO DEVEDESET PETE.

VAŠE SVETOSTI ODANI SIN MATIJA.

Borgh. I. 696-699. n. p.; Horvat, Starine 34(1913)122-123.

1595, LISTOPAD 7, VENECIJA

OD TEKLIĆA, KOJI JE IZ GRAZA POSLAN U RIM, I KOJI JE OVUDA PROŠAO U UTORAK NA NOĆ. VAŠE ĆE PRESVIJETLO GOSPODSTVO SAZNATI POJEDINOSTI KAKO JE ZAUZETA PETRINJA. NAČIN JE TOGA OSVAJANJA POMALO DRUKČIJI OD ONOGA KAKO SAM VAM JA OPISAO U SUBOTU. TO JE TAKOĐER SLUČAJ S HRASTOVICOM I GOROM, DOBRO UTVRĐENIM MJESTIMA. HRVATSKA BI SE VOJSKA SADA TREBALA NALAZITI POD KOSTAJNICOM.

Nunz. di Venezia 31. p. 107; Horvat, Starine 34(1914)124.

1596, ožujak 12, Prag

Proširio se glas da će drugi gospodin, Ekenberg, nekoć zapovjednik u Hrvatskoj, biti poslan u gornju Ugarsku mjesto Tiffenbacha. Spomenutog gospodina smatraju veoma hrabrim i dobrim čovjekom. Nagađa se da će u Hrvatskoj zapovjednik postati gospodim markiz od Burgavije. Otići će i Unganot, a njegov će zamjenik biti grof od Lodrosija. Ovaj će ujedno biti bečki zapovjednik.

Borgh. IV. 291, Avvisi. n. p.; Horvat, Starine 34(1912)124-125.

1596, ožujak 12, Prag

Gospodin Lenković, veoma glasoviti zapovjednik u Hrvatskoj, otputovao je veoma zadovoljan svojom plaćom, budući da mu je za nagradu njegovo veličanstvo dalo kaštel koji je pripadao doktoru Petzu. Ovaj se, naime, zadovoljio drugom nadarbinom koju mu je njegovo veličanstvo udijelilo u Tirolu, a to znači blizu njegove domovine.

Borgh. IV. 291. Avvisi. n.pž; Horvat, Starine 34(1913)125.

1596, travanj 16, Prag

Napokon je njegovo veličanstvo odlučilo da markiz od Burgavije ide u Hrvatsku za namjesnika nadvojvode Ferdinanda, jer je običaj da tu službu uvijek obnaša nadvojvoda. Tako je bilo i za vrijeme njegova oca.

Borgh. IV. 291. n.p.; Horvat, Starine 34(1913)125.

1596, travanj 30, Petrinja

Presvijetli i prečasni gospodine monsinjore i veoma poštovani moj oče.

Poslije izraza moga dužnog poštovanja, izvješćujem Vaše presvijetlo i prečasno gospodstvo o svom sretnom dolasku u Petrinju. Ovdje sam zatekao 500 seljaka. Gospodin pukovnik Francol. upravitelj tvrđe, ranije ih je unajmio za rad na tvrđi, prema mom prijašnjem nacrtu, pa najvećom pomnjom očekujemo sve najbolje. No radi se premalo i loše. Nema, naime, oruđa za rad na tvrđi, pa seljaci obavljaju poslove sjekiricama koliko mogu, tovare zemlju rukama u košare od šiblja što su ih sami ispleli. No svaki čas očekujem motike, lopate i sjekire koje sam dao natovariti u Zagrebu prije negoli sam otputovao.

Prije dva dana Turci su projahali gotovo ispod tvrđe s pet stjegova i odličnom konjicom. Uhitili su dvojicu vojnika. Jedn je od njih iz Samaborda[1], izvrsno pozna ove krajeve i vrlo je pametan. Bojimo se da će ih on dobro izvijestiti kako se stvari kreću. To će se često ponavljati, jer ovdje nemamo konjice. Jutros su, u mojoj prisutnosti, svi vojnici iz čete pukovnika Francola najodlučnije izjavili da ne žele više biti plaćenici carskoga veličanstva, budući da već četiri mjeseca nisu primili plaću ni dobili 'sljedovanje' (to znači vojnički kruh ili brašno, tj. namirnice potrebne za život). Toliko su već puta prosvjedovali, jer ovako više ne mogu izdržati. Mnogo su puta slali svoje časnike na dvor, a posljednji je njihov izaslanik bio njihov stjegonoša. On je donio neku vrstu naredbe od prejasne gospode zadužene za ratna pitanja, da mu je, naime, njegova prejasna visost dala nešto iz uljudnosti i samilosti, a što se budućnosti tiče, ako žele biti carski plaćenici, neka ostanu u službi, a ako ne žele, neka rade što ih je volja. Vojnici su stoga donijeli odluku da više neće služiti vojsku, zbog čega se pukovnik našao u velikoj nevolji jer će tako izgubiti valjane ljude, iskusne i hrabre vojnike, sve same veterane, a i jedan dio plemića. Pukovnik ih je molio i preklinjao da pričekaju, jer će on brzo poslati svoga osobnog izaslanika njegovoj prejasnoj

visosti koji će izraziti posljednji njegov prosvjed i zahtjev. Dio njih je ostao, a dio ih je otišao. Govorili su kako su njemu za ljubav, vjerujući u njegovu riječ i obećanje, i njemu za volju, vrlo mnogo prepatili i gubili vrijeme u vojnoj službi, bez ikakve nagrade. Jadni je vitez bio očajan kad je vidio da odlaze tako razočarani. Htio je založiti svoje zlatne lance i supruginо biserje da bi im pomogao i da bi ih zadržao, ali na koncu nije postigao ništa. Vjerujem da ni on zbog toga neće više služiti vojsku kao i zbog nerazumijevanja na koje nailazi u ovoj vladi glede ove tvrđe, a to je nerazumijevanje neizmjerno. Siguran sam da će njegova prejasna visost osjetiti nedostatak jednog svoga časnika koji, osim svoje prakse, u ovim krajinama služi 22 godine slavnoj Austrijskoj kući. Dužnost mi je izvijestiti Vaše presvijetlo i prečasno gospodstvo o svakoj stvari, kako sam Vam obećao. Ova mi se stvar učinila neophodnom, pa sam za dobrobit njegove prejasne visosti potrošio neku riječ, jer sam toliko puta od Vas čuo da treba voditi računa o vojsci, a ovaj vitez zaslužuje da mu se pomogne i da se o njemu vodi računa.

Čuo sam da je bosanski paša poslao topništvo s golemom konjaničkom četom prema Bobocsi, no neki govore da je tu vojsku poslao u Biribizzu, treći tvrde da je to varka te da će iznenada doći pod Petrinju. A ovdje nema sredstava za život, već samo za dva dana. Vojnici su bez plaće, mnogi razočarani. Nemamo nikakve nade jer još nema konjaništva ni pješaštva koje bi čuvalo ove siromašne seljake. Radeći vani, oni se nalaze u stalnoj opasnosti, budući da se u blizini, kako Vam već rekoh, nalazi šuma, pa Turke nije moguće vidjeti sve dok se ne pojave pred njima. Zasada neću dulјiti. Samo molim Boga neka me sačuva u milosti kao Vašeg sluge. Sjetite me se u svojim pobožnim molitvama, jer će mi one koristiti više od bilo koje druge stvari. To ću rado primiti od Vašeg presvijetlog i prečasnog gospodstva, kojemu neka naš gospodin Bog ispuni svaku želju.

Dano u Petrinji posljednjeg dana travnja 1596.

Vašeg presvijetlog i prečasnog gospodstva ponizni sluga Cesare Porta.

P. S. Ovoga vojnika, koji je veoma častan čovjek, zamolio sam da pođe k Vašem presvijetlom gospodstvu s ovim pismom, kako biste od njega, ako Vam se svidi, mogli usmeno doznati svaku pojedinost. Ne mogu udovoljiti želji gospodina Para, jer nemam papira. Moja roba još nije stigla. Jedva sam pronašao i ovaj list.

Borgh. III. 92a. n. p.; Horvat, Starine 34(1913)126-128.

1. Vjerojatno: Samobor

1596, kolovoz 5, Graz

Vijestima, koje je ovamo poslao zapovjednik Cesare Porta, nemam što nadodati Vašem presvijetlom gospodstvu, jer nisam doznao nijednu novu pojedinost. Mogu samo reći da je stanje hrvatskih krajina tako loše da gore ne može biti. Dao Bog da se posljedice ne osjete tako rzo. Stvari se, naime, svaki dn sve više u ovim krajevima pogoršavaju. Car nam ili ne može ili neće pomoći, jer nam ne šalje niti jednog čestitog zapovjednika nakon smjenjivanja Ekenberga, a ne šalje nam niti drugu neophodnu pomoć, tako da ja ne znam čemu se imamo nadati. Kad Vaše presvijetlo gospodstvo uzmogne, neka pomogne i ovim krajinama. Ako bude potrebno, u svoje ću vrijeme ispuniti obvezu prema knezu, a koju mi je naredilo Vaše presvijetlo gospodstvo i sada mi ponovno to naređuje u pismu od 20. prošlog mjeseca, koje sam primio ove sedmice.

Borgh. III. 922. n. p.; Horvat, Starine 34(1913)132.

1596, kolovoz 12, Graz

Nemam ništa priopćiti Vašem presvijetlom gospodstvu o ovdašnjim krajinama, jer je sva vojska raspuštena i podijeljena po slavonskim posadama. Ne planira se nikakav veći pothvat, jer nedostaje ljudi, nema zapovjedništva, a nemamo niti vrhovnog zapovjednika. S tim u svezi ja sam već uputio mnoge molbe i ponovljene zahtjeve prije više mjeseci, pa sve do sada, ali bez ikakva učinka. Znajući da se takva odluka očekuje od carskog veličanstva, ne znam što više reći, nego Bogu blagoslovljenomu preporučiti svaku stvar i moliti ga da nas

zaštiti od pogibelji od kojih se s pravom plašimo. Neki mi, međutim, govore da će se vojska ponovno skupiti, poglavito zbog toga što se Turci spremaju napasti Petrinju. To im ne bi trebalo biti teško zbog razloga i propusta o kojima sam pisao.

Borgh. III. 92a. n. p.; Horvat, Starine 34(1913)132.

1596, kolovoz 20, Prag

Iz Hrvatske je stigla vijest da bosanski paša okuplja vojsku i da će uskoro napasti Petrinju. Carska se vojska također priprema da mu krene ususret, zapriječi prolaz i nanese mu poraz, ako bude ikako moguće.

Borgh. IV. 291. Avvisi. n. p.; Horvat, Starine 34(1913)133.

1596, rujan 16, Graz

Prije dva dana stigla je napokon vijest o pokretu turske vojske u Hrvatskoj. Od 16 do 20 tisuća turskih vojnika došlo je iz Banjaluke. Spremaju se osvojiti Petrinju. Da bi spriječio dolazak pomoći koju bi mogao poslati slavonski vrhovni zapovjednik, neprijatelj je porušio most koji se nalazio na Kupi. Sa slavonskim se zapovjednikom nalazi sva štajerska vojska. Bosanski je paša također poslao jak vojni odred konjice pod Karlovac. Ta vojska ima zadržati Karlovčane, odnosno zapriječiti im odlazak kako ne bi mogli pomoći Petrinji. To je znak da turske vojske ima mnogo, jer se mogla podijeliti na dva dijela. Jedan će njezin dio pričekati u Petrinji. Naša posada u tvrđi sastavljena je od stotinu vojnika. Drugi će se dio turske

vojske približiti Karlovcu, gdje se nalazi zapovjednik Lenković s 3.000 kopljanika i oko 1.000 konjanika. Prejasni je nadvojvoda u međuvremenu u ove krajeve poslao svu vojsku koju mu je bilo moguće skupiti i naoružati u onim zemljama. Tako je postupio u Kranjskoj, Koruškoj i Gorici. Ta vojska, međutim, može pomoći Karlovcu, no vrlo teško može biti od koristi Petrinji. Veoma je, naime, nezgodno pomoći Petrinjskoj tvrđi zbog razloga koje sam naveo. Osim toga, ona je izravno izložena vatri i paljbi, budući da nema čestita jarka. Ukratko, nevolja je i pogibelj golema.

Borgh. III. 92a. Avvisi. n. p.; Horvat, Starine 34(1913)134.

1596, rujan 30, Prag

Vijest o pomoći Petrinji razveselila je svakoga. Ovdje se, naime, smatralo kako je položaj Petrinjske tvrđe bezizlazan. Pohvale se pripisuju gospodinu Lenkoviću koji je s malo vojske učinio ono što bi jedva pošlo za rukom i mnogo jačoj vojsci.

Borgh. IV. 291. Avvisi. n. p.; Horvat, Starine 34(1913)134.

1596, listopad 7, Graz

Turska se vojska još uvijek nalazi u Hrvatskoj. Svaki se dan pribojavamo loših vijesti. Doznajemo da je turska vojska podijeljena na dva dijela. Jedan se nalazi u Slavoniji, a drugi u Hrvatskoj. Naša vojska nije toliko velika da bi se mogla braniti na dva mjesta. No smatramo da će hladnoća i kiše ubrzo postati naši saveznici. S tim ljubim ruke Vašem presvijetlom gospodstvu.

Druga vijest od istoga nadnevka:

Potvrđeno je da je sultan pozvao vojsku iz Hrvatske i Bosne u Ugarsku. Govori se da su grof Zrinski i Bodiani pritekli upomoć Babocsi koju je opsjeo sigetski beg. Braniteljи Petrinje primili su tri plaće, dvije u gotovu novcu, a jednu u suknu. Pukovniku Francollu, koji je zapovijedao obranom tvrđe, različite je darove podijelio knez i predstavnici ovih zemalja.

Borgh. III. 92a. n. p.; Horvat, Starine 34(1913)134-135.

1596, listopad 28, Graz

Iz vijesti što su nam pristigle iz Hrvatske doznajemo da su se Turci povukli prema Bosni. Također se govori da će sultan kazniti i lišiti službe serdara i pašu koji su oko Petrinje postavili opsadu, a zatim je napustili na način kako sam Vam već opisao. U zadnji nam čas javljaju da su se Turci ispod Petrinje povukli u velikoj pomutnji, gotovo u bijegu, pa da su ih Morlaci, koji se nalaze u ovim krajevima, po noći slijedili do Kostajnice. Turska je vojska ovdje pokušala prijeći most, ali su se mnogi utopili. To pripovijedaju vojnici koji se vraćaju u ove krajine.

Oni su o tome čuli pripovijedati tamošnje seljake.

Borgh. III. 92a. n. p.; Horvat, Starine 34(1913(136-137.

1598, veljača 18, Graz

Ove će se Korizme sastati sabor ovih zemalja. Bit će donesena odluka o porezu za financiranje rata protiv Turaka. Doznajemo da se cijela stvar svodi na obranu krajina u

Hrvatskoj, posebice na obranu Petrinjske tvrđe. Ona ima presudno značenje, budući da sudbina cijeloga područja zavisi od te tvrđe, odnosno područje Hrvatske, Kranjske i Gorice. Imajući sve to u vidu, ipak će biti teško nagovoriti carsko veličanstvo da dade neku pomoć, bilo zbog nedostatka volje ili nedostatka vlasti. Jedno je izvjesno, pogibelj je velika.

U slučaju Petrinje ovdašnji su staleži odlučili poslati na carski dvor glavnog čovjeka koji će obavijestiti carsko veličanstvo da oni ne mogu na sebe preuzeti obranu mjesta. To će reći carskom veličanstvu usmeno i pismeno. Stoga se valja bojati veće pogibelji ako padne ta tvrđa. Vojnici Petrinjske tvrđe izrazili su želju da je napuste kako ne bi umrli od gladi i ostalih teškoća.

Borgh. III. 92a. n. p.; Horvat, Starine 34(1913)140.

Toma Erdödy, hrvatsko-slavonski-dalmatinski ban,
pobjenik u bici kod Siska 1593.
Arhiv Hrvatske, Zagreb, Grafička zbirka br. 169.

ERRANTIBUS

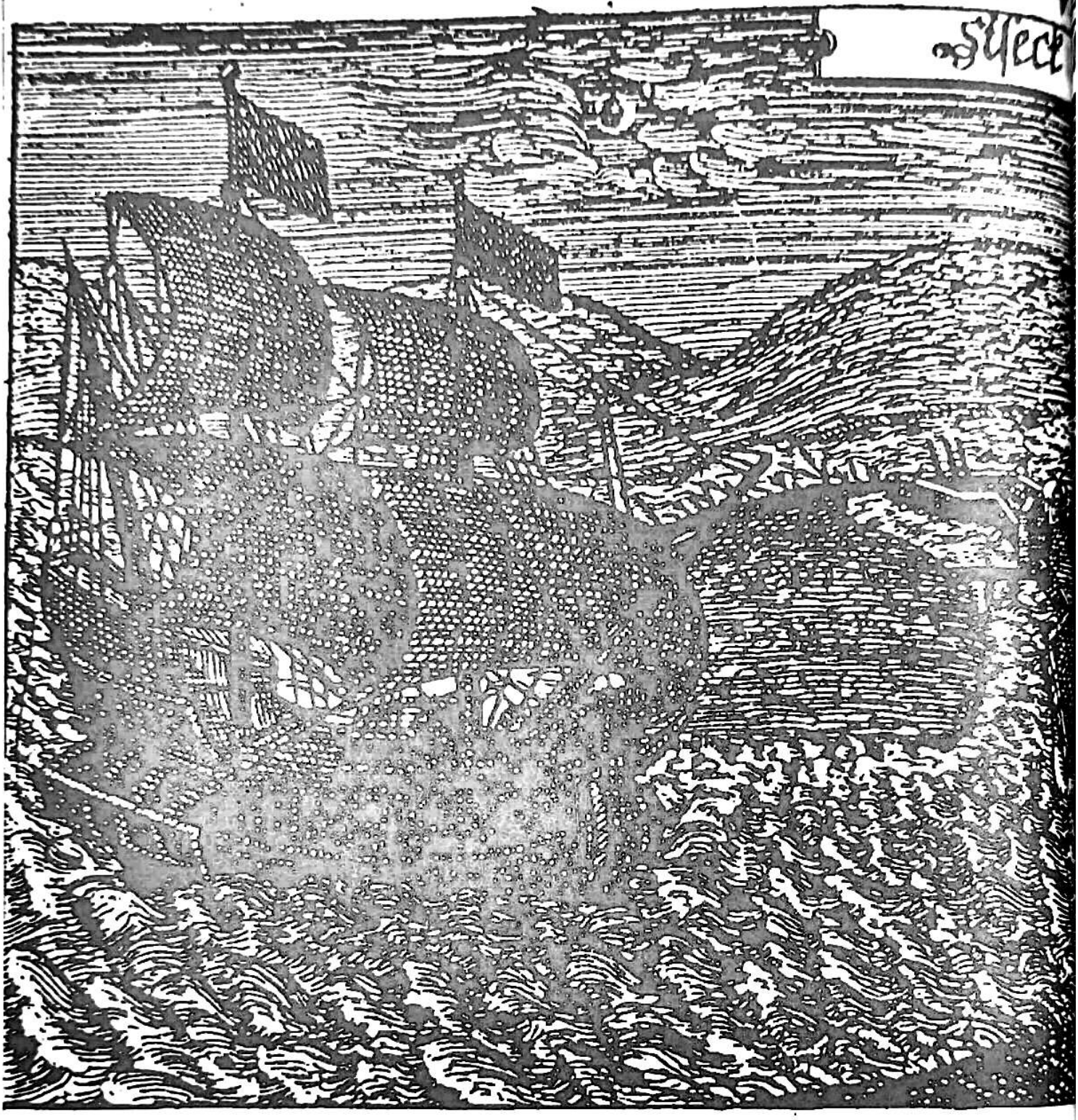

Splendescit serâ sub nocte in littore turris

Bey nacht ein claren liechtes schein
Den Schiffenden die Wahre gibt fein

in Ungarn.

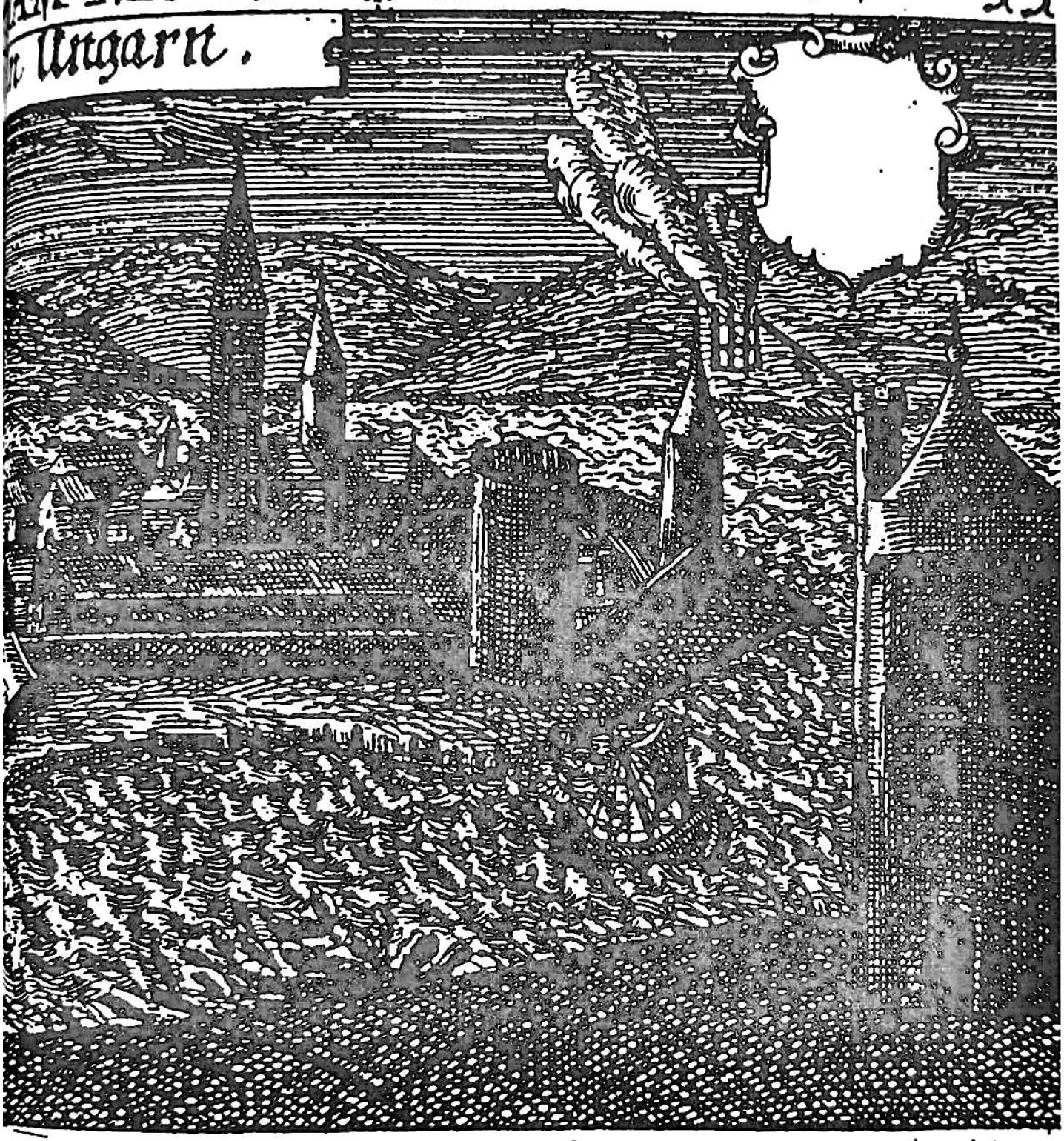

Ut dubij nautæ, quæ via salva, notent.

Dass sie Schiffen mit gutem raht,
Und sicher kommen zum gestadt.

KAZALA

KAZALO OSOBA*

A

Ahmed-paša, vezir 34, 36
Aldobrandini Ivan Franjo, glavni zapovjednik papinske vojske poslane u naše krajeve za rat protiv Turaka 94
Aldobrandini Petar, nećak pape Klementa VIII, kardinal 1, 3, 5, 6, 8, 14, 21, 23-25, 27, 29, 31, 37, 39-47, 49-51, 56, 61, 90
Ambrosio della Torre, ljubljanski biskup, grof 18
Andrija Fabricije, zagrebački kanonik, branitelj Sisačke tvrđe, turski zarobljenik 48
Antun Zadranin, nadarbenik Sv. Marije u Pazinskoj crkvi 38
Atila 31
Auersperg Andrija, hrvatski zapvojednik, zapvojednik Karlovca, prvi namjesnik nadvojvode Ferdinanda u vojnim pitanjima u Hrvatskoj 41, 46, 79, 81, 83, 85, 91

B

Barbaro, koadjutor akvilejskog patrijarhe 6
Bathor Baltezar, stric erdeljskog kneza 6
Batthyany, grof, austrijski vojskovođa 32, 33, 91
Benedikt, zapovjednik kraljevske vojske u Karponi 51
Bodiana, austrijski zapovjednik 105
Borgau, markiz 70

C

Camerino, kardinal 78
Cigala, peti vezir u Carigradu 16
Corraducio Rudolf, kraljevski savjetnik 26
Cosimo, v. Medici Cosimo

* Brojevi uz imena osoba odnose se na progresivne brojeve dokumenata, a ne na strane ove edicije.

E

Eisler Matej, bečki građanin 2

Ekenberg (Echemberg, Ekenperger, Eggenberg) Rupert, hrvatski i slavonski vrhovni zapovjednik (general), povjerenik nadvojvode Ferdinanda u vojnim pitanjima 11, 32, 34-36, 41, 83, 91, 96, 100

Erdödy Toma, hrvatski ban, zapovjednik banske vojske 35, 74, 91

Ernest, austrijski nadvojvoda, brat nadvojvoda Maksimilijana i Matije 2, 6, 7, 12, 13, 20, 21, 23-26, 30, 34, 37-40, 43-46, 49- 52, 55, 56, 74, 75, 85, 86, 91

F

Ferdinand II, car i kralj 14, 64

Ferdinand, nadvojvoda austrijski 1, 6, 13, 47, 61, 65, 98

Ferdinand, španjolski kralj 21

Ferdinando San Maria, Talijan, vojnik u Đuru, zapovjednik posade u Veszpremu 53, 91

Ferhat-paša, drugi vezir u Carigradu 16, 36

Francol, pukovnik, upravitelj Petrinjske tvrđe 99, 105

G

Galfije, prvi zemaljski gospodar u Erdelju 24

Gazador 65

Granja Gašpar, zagrebački kanonik, branitelj Sisačke tvrđe 48

Grgur XIII, papa 2, 31

Guilelmo od Sv. Klementa, katolički veleposlanik na austrijskom kraljevskom dvoru 24, 44

Gurka, biskup, vizitator Salzburške nadbiskupije 6, 11, 12, 16, 31, 42,

H

Harach (Harrach), austrijski veleposlanik u Veneciji, barun 23, 24, 26, 30, 61, 90

Harach Karlo, zapovjednik kraljevskih kopljanika, sin veleposlanika Haracha, komornik nadvojvode Ernesta 43

Hardek (Hardegg) Ferdinand, grof, vrhovni zapovjednik u Đuru 55, 59, 61, 74, 91

Hasan-beg, petrinjski zapovjednik turske posade 43

Hasan-paša, bosanski paša, gubitnik Sisačke bitke 35, 36, 64

Hidriz-paša, sedmi vezir u Carigradu 16
Hortenzije, sobar vojvode bavarskog 17
Hramatan-beg, vojskovođa turske vojsek kod Siska 36
Hrustan-beg, vojskovođa turske vojske kod Siska, zapovjednik Petrinje 35, 36, 44

I

Ibrahim-beg, lički sandžak, vojskovođa turske vojske kod Siska 34, 36, 74
Ibrahim-paša, treći vezir u Carigradu 16
Izabela, španjolska kraljica 21

K

Karlo, pokojni nadvojvoda austrijski 6, 11, 91
Karlo V, austrijski car 61
Katirina, austrijska nadvojvotkinja 23
Katzianer Ivan, austrijski vojskovođa 35
Khevenhiller, redovni kraljevski veleposlanik na katoličkom dvoru 7
Klaudije Apije 26
Klement VIII, papa 2
Klessel Melkior, bečki prepošt 2
Kobenzel Ivan de Prosseco, kraljevski i carski veleposlanik na dvoru pape Klementa VIII, kraljevski i carski savjetnik, savjetnik nadvojvode Ferdinanda, vrhovni zapovjednik Kranjske, barun 1,2, 4, 6, 7, 17, 32, 37, 50
Krez 30
Ksefer-beg, brat bosanskoga paše Hasana, sandžak cernički 74
Kserkso 30
Kurth-beg (Kurtbeg, Kuerbeg), sandžak užički, ubijen u bici kod Siska 35, 36, 74

L

Lashi, pretendent na moskovsko prijestolje 29
Laventin, biskup Sv. Andrije 16
Lenković Ivan, zapovjednik u Karlovcu 97, 103, 104
Luther 65

M

Madruci, kardinal pape Klementa VIII. 11, 16, 30, 53

Madurzio, v. Madruci

Maksimilijan, austrijski nadvojvoda, upravitelj austrijskih zemalja na čelu vlade u Grazu, brat nadvojvodā Ernesta i Matije 2, 13, 25, 39-41, 47, 49-53, 55, 61, 64, 66, 84, 86, 93

Maksimilijana, austrijska nadvojvotkinja 21, 23

Matija, austrijski nadvojvoda, brat nadvojvodā Ernesta i Maksimilijana 13, 16, 18, 33, 39, 41, 53, 59-62, 66, 91, 94

Medici Cosimo, veliki vojvoda firentinski 11

Medici Giovanni 66

Mehmed-beg, sandžak hercegovački, sultanov nećak, jedan od vojskovođa turske vojske u bici kod Siska, zapovjednik turske vojske u Dregelu i Nogradu 35, 51, 74

Mehmed-paša, četvrti vezir u Carigradu 16

Melanthon Filip 65

Memi-beg, sandžak zvornički, jedan od vojskovođa turske vojske u bici kod Siska 74

Mena, beg 34

Merna Kristofor, kraljevinski zapovjednik 57

Minucio, biskup na dvoru bavarskog vojvode 17

Miscanchi, šesti vezir u Carigradu 16

Misaman Urban, riječki carinik 2

Molad, barun 2

Molard, zapovjednik kraljevskih oštropernika, komornik nadvojvode Ernesta 43

Montecuculo, grof, vojskovođa austrijske vojske u hrvatskim krajinama 1, 6, 13, 25-27, 69

Moro Ludovik, milanski vojvoda 55

Muralto Giovanni, jednooki prvi liječnik erdeljskog vojvode 29

N

Nadasdy, grof, vojskovođa austrijske pukovnije u hrvatskim krajinama 6, 33, 54, 61, 66, 70, 91

O

Offenkirchen, barun, zapovjednik austrijske konjice 91

Opordi-beg, sandžak kliški, jedan od zapovjednika turske vojske u bici kod Siska 34, 36, 74

Osman, bosanski paša, 34

Ossiander, luteran, pratilac Lutera i Filipa Melanthona 65

P

Palffy Nikola, zapovjednik austrijske konjice i pješaka, barun 54, 59, 61, 91
Para (de) 99
Petar, v. **Aldobrandini Petar**
Petar, kršćansko ime bosanskoga paše prije poturčenja 91
Petar, husar, Mađar 91
Petz, doktor 97
Pezze, teklić, nadvojvodin poslanik u Carigradu 47
Pio II, papa 31
Pio V, papa 31
Popel Franjo, češki barun, pratilac kraljevskih darova sultanu 26, 44
Popelije, v. **Popel Franjo**
Porta Cesare, zapvovjednik Petrinjske tvrđe 99, 100
Porzia (de) Jeronim, grof, papinski nuncij na nadvojvodskom dvoru u Grazu 1,3
Prumnacher Francesco, mogući nadarbenik Sv. Marije u Pazinskoj crkvi 38

R

Ramadam-beg, sandžak požeški, jedan od vojskovođa turske vojske u bici kod Siska 74
Ratenau otac, pukovnik, zapovjednik kraljevske pukovnije i pukovnije salzburškog nadbiskupa 11, 26
Ratenau sin, pukovnik, zapovjednik kraljevske pukovnije i pukovnije salzburškog nadbiskupa 11
Redario, pukovnik, vojskovođa austrijske konjice, karlovački zapvojednik 12, 13, 25, 27, 34, 36
Rosso Bernardin, kraljevski tajnik 10
Rudolf II, rimsko-njemački car 2, 90
Rumpf, viši kraljevski komornik 7
Rustan-beg, v. **Hrustan-beg**

S

Samaria, v. **Ferdinando San Maria**
Scoto, grof 65
Sefer-beg, cernički sandžak, zapovjednik turske vojske kod Siska 34, 36

Selim, pokojni sultan 91
Sia'us, prvi vezir u Carigradu 16

Siksto V, papa 2
Sinan-paša, zapovjednik turske obrane Petrinje, vrhovni vezir, vojskovođa turske vojske nakon Sisačke bitke 43, 45-47, 52-54, 56, 58, 59, 62, 64, 65, 91
Strein Rikard 55
Sulejman Veliki 51

T

Tiepolo, vojskovođa venecijanske vojske 30, 38
Tiffenbach (Teuffenbach) (de) Kristofor, šipuški i košički zapovjednik 61, 62, 91, 96
Totila, istočnogotski kralj 31

U

Unganot, austrijski zapovjednik 96
Ungnad David 48
Unverzagt, osobni tajnik kraljev 14

Z

Zelnicaj Nikola, izabrani srijemski biskup 48
Zimeri-beg, jedan od zapovjednika turske vojske kod Siska 34, 36
Zrinski, vojskovođa, grof 9, 10, 22, 32, 33, 37, 44-46, 50, 54, 61, 66, 85, 86, 91, 105

KAZALO MJESTA*

A

Abruzzi 52
Airascho 91
AKVILEJA 72
Akvilejski biskup 65; - patrijarh 6, 31, 42

Albanci 30, 38
Anas 53
Aquisgrana 64
AUSTRIJA 2, 6, 50-52, 55, 61, 78, 91
Austrija gornja 54
Austrijanci 14, 53, 75, 80, 82, 83
Austrijska konjica 54; - strana 65; - vladarska kuća 1, 20, 30, 65, 91; - vojska 79, 84, 86, 88
Austrijske čete 55
Austrijski car 26, 74, 78, 91; - nadvojvoda 90, v. **Rudolf II**; - pješaci 54; - veleposlanik 10; - zapovjednici 91

B

Babocsa (Babolcsa) 25, 99, 105
Badenski markiz 64
Baiša (Bajsa) 16
Bakar, luka 85
Balaton 16, 66
Bamberg 16
Banjaluka, "glavni grad Bosne" 50, 70, 74, 79, 82, 103
BAVARSKA 3, 7, 15, 61
Bavarski vojvoda 13, 17, 47, 65
Baza 68
BEČ 6, 12, 14, 20, 21, 23-27, 29, 31, 33, 37-46, 49, 51-56, 59, 61, 72, 79, 86, 91, 94
Bečki građanin 2, v. **Eisler M.; - nadbiskup 14; - prepošt 2, 5, v. Klessel M.; - zapovjednik 96**
Belgijski **rat 2**
Beograd 91
BIHAĆ, utvrđeni grad 68, 91
Bihaćki beg 76
Biribizza 99
Bechez (Bechicz) 91
BOSNA 1, 43, 44, 50, 68, 91, 105
Bosanske čete 36; - utvrde 91
Bosanski paša 1, 10, 11, 13, 14, 17, 19, 20, 22, 24, 26, 27, 29, 30, 32-27, 41, 45-49, 70, 71, 74, 78, 80, 91, 99, 102, 103
Božjakovina, selo kod Zagreba 48
BRANDENBURG 64

* Brojevi uz imena mjestā odnose se na progresivne brojeve dokumenata, a ne na strane ove edicije.

Brandenburški knez 7
Bratislava 14, 18
Braunschweig 64
Brest 37, 43, 45
Brežice 50
Bruck na Muri 14, 15, 26
BUDIM 17, 21, 44, 50, 56, 59, 61, 64, 65, 91
Budimski paša 33, 42-45, 74, 91
Buffar, prijelaz 68
Bunić, mjesto u Lici 41
Bunijski most 45
Burgavia (Borgau) 1, 6, 8-12, 70, 96, 98, v. **Markiz od Burgavije**
BURGUNDIJA 65
Burgundski vojvoda 90, v. **Rudolf II.**

C

CARIGRAD 16-18, 20-22, 27, 29, 33, 41-43, 46, 47, 78, 91
Carigradski sulatan 91
Cerje 45
Celovec (Klagenfurt) 15-18
CERNIK 34, 36
Cernički sandžak 74, v. **Kseferbeg**
Chioggia 55
Clabuzar 68
Cleues 65
Cremona 2
Crno more 91

Č

Čedad (Cividale) 68
ČEŠKA 6, 21, 52-54, 90
Češki barun 26, 55, v. **Popel F.**; - konjanici 54; - sabor 30

D

Dalmacija 55, 90
Divin (Diveny) 91

Drava 10, 22, 52, 62
Dregel 51
Drenčina, kaštel 33, 35, 37
Dunav 6, 39, 52, 61-63, 65

Đ

ĐUR 53-55, 59-61, 91
Đurski zapovjednik 14, 54, 59, 91, v. **Hardek F.**
Đurđevac 32

E

Eberstorff, dvorac 24, 26
Eger 37, 46, 91
Elzas 2
Engleska 91
ERDELJ 6, 13, 16, 24, 29, 46, 56
Erdeljci 46, 51
Erdeljska strana 16
Erdeljski vojnici 56; - vojvoda 29, 51, 79, 91

F

Ferrara 11
Filek (Fülek) 56, 91
Firentinci 66
Flandrija 24, 37, 41, 43, 44, 46, 52, 65
Franačke zemlje 64
FRANCUSKA 65, 91
Francuski rat 2
Francuzi 64
Friasco 15
FURLANIJA 45, 52, 53, 55, 68, 71
FURLANCI 13

G

Gdansk 29
Genovljani 55
Giria, samostan
Girment 11
Goletta 91
Gorica 6, 42, 64, 68, 86, 103, 107
Gradiška 68
Gradiški Brod 34, 36
Graz 1-15, 20-31, 33, 37, 38, 42, 44, 47, 49-56, 59-61, 66, 69, 70, 73, 86, 95
GRČKA 31
Grčka Alba 43, 46
Grčki beglerbeg 33, 40, 42, 43, 45, 47, 79, 81-83, 91

H

Hal 66
Hatvan 59
Hedbig, tvrđa 16
Herbipolis 65
Hercegovački beg 34, 36; - sandžak 74, v. **Mehmed-beg**
Hesenski landgraf 64
Holoch (Holos) 91
Holstein 64
Hrastovica 1, 30, 34, 36, 37, 40-43, 46, 50, 56, 95
HRVATSKA 1, 9, 15-18, 30, 31, 45, 52, 53, 55, 64, 67, 68, 72, 74-76, 79, 89, 90, 92, 93, 95-97, 102, 103, 105-107
Hrvatska donja 68; - gospoda 67; - konjica 26, 55; - područja 89
Hrvatske krajine 1, 6, 8, 9, 14, 19, 20, 23, 26, 48, 50, 57, 68, 70, 85, 88, 100
Hrvatski ban 68, 74, v. **Erdödy T.**; - vrhovni zapovjednik 10, 33, 35-37, 41, 46, 49, v. **Ekenberg R., Auersperg**
Hrvati 85

I

Istra 52, 55
Italija 12, 26, 29, 31, 52, 53, 55, 66, 68, 91
Ivanić 50

J

Jadransko more 1
jastrebarsko 45, 57

K

Kaniža 10, 16, 25, 45, 46, 51, 52, 55, 66, 91
KARLOVAC, "metropola Hrvatske" 32, 36, 53, 55, 57, 68, 71, 76, 82, 83, 85, 91, 103
Karlovačka pješadija 35; - vojska 34
Karlovački konjanici 50
Karlovčani 45, 50, 103
Karpona (Carpona, Korpona, Krupina) 51
Kaštela 91
Katolički dvor 7; - kralj 91; - veleposlanik 21, 23, 24, 43, 44, v. **Guilelmo od Sv. Klementa**
Kerestinec, selo kod Zagreba 28
Kerestur 16
KLIS 34, 36
Kliški sandžak 74, 92, v. **Operdi-beg**
Kokara (kokava) 62, 63, 65
KÖLN 65
Kölnski rat 2, 65; - upravitelj 66
Komar 91
Komar Mali 66
Komarom 21, 42-44, 54
Koper 79
Koprivnica 32
Korana 17
KORUŠKA 6, 8, 11, 12, 14, 15, 18, 19, 26, 27, 36, 45, 64, 68, 103
Koruški konjanici 34; - sabor 18
Kostajnica 27, 44, 46, 68, 74, 91, 93, 95, 106
Košice 59, 91
Kotor 85
Kraljevec, selo kod Zagreba 48
KRANJSKA 6, 8, 13, 16, 18, 19, 27, 28, 32, 36, 37, 45, 50, 64, 68, 91, 103, 107
Kranjci 20
Kranjski konjanici 34; - staleži 20; - vojvoda 90, v. **Rudolf II.**
Kras 53
Kras, brdo 68

Krški opat 12
Ksirgerdeglli (Petrinja) 74
Kupa 10, 11, 13, 14, 17, 19, 24, 27, 28, 31, 33-37, 45-48, 56, 57, 68, 73, 74, 91, 103

L

Langobardi 31
Latinske riječi 15
Legrad, kaštel grofa Zrinskoga 22
LIKA 34, 36, 41
Lički beg 30; - sandžak 74, 92, v. **Ibrahim-beg**
Livonija 29
Lodrosi (od) 96
Lodron (od) 12
Logatec 68
Loh 68
Lombardija 53
Lukavac, kaštel u Turopolju 25

LJ

LJUBLJANA, "glavni grad Štajerske i Kranjske" 18-20, 50, 68, 72, 85, 86, 88, 93
Ljubljanski biskup 39

M

MAĐARI 13-16, 50, 53, 65, 85, 91
Mađarska konjica 54; - pješaci 53
MAGDEBURG 65
Magdeburški knez 65; - nadibiskup 66
Mainizza 68
Mainz 63, 65
Maribor 1
Marka Ankonitanska 52, 55
Martinković, kaštel 10
Metlika 68
Minerva, trg 75
Milanski vojvoda 55, v. **Moro L.**

Misija (Bosna) 43
Moldavci 46
Montefalcone (Monfalcone) 68
MORAVSKA 6, 52-54
Moravski konjanici 54
Morlaci 106
MOSKVA 29
Moskovski knez 29; - kneževina 2, 29
Mura 6

N

Natilona, rijeka 68
NAVARA 91
Navarski veleposlanik 91
Neuburg 65
Nijemci 36, 37, 41, 48, 85, 91
Nitra 61
NIZOZEMSKA 64
Nizozemci 64
Nograd (Neograd, Nova Gradiška) 51
Novigrad 25, 46, 61, 91
Novo Mesto 68
Novo Mesto (Neustat) 2, 5, 39, 40, 58, 61, 68

NJ

NJEMAČKA 2, 5, 31, 37, 53, 64, 68, 90, 91
Njemačka narodnost 13
Njemački jaram 15; - jezik 15; - kaplar 91; - konjanici 11, 34, 65; - kopljanici 73; - narod 49; - pješaci 48, 55, 61; - povjerenici 49; - vojnici 53, 55, 85, 91

O

Odra 91
Ogulin 30
Ogulinci 30
Ostrogon 18, 56, 63-66, 91
Otočac, tvrđa 52, 53, 55

Palata (Palota) 51, 53-56, 91
Papa 45, 52-55, 91
Passau 53
Pazinska crkva 38
Pelske, kaštel 46
Perm 59
PERZIJA 91
Perzijanci 2
Perzijski car 78; - rat 74; - šah 29
Peteraj 68
Petrinjčica 68
PETRINJA 6, 8-11, 14, 21, 24, 26, 30, 31, 33-38, 40-51, 56, 66, 79-81, 91, 93, 95, 99, 102-107
Petrinjska tvrđa (Petrinjski grad) 1, 11, 13, 28, 37, 45, 48, 61, 70 77, 79, 81, 91, 103, 104, 107; - most 45; - zapovjednik 43, v. **Hasan-beg**
Pivka 68
Planina, kaštel 68
Pokupska brda 48
POLJSKA (POLJSKO KRALJEVSTVO) 2, 29, 40, 68
Poljaci 2
Poljski kralj 29
Porečki biskup 38
Porta 15
Postojna 68
POŽEGA 32
Požeški sandžak 74, v. **Ramadam-beg**
Prag 6, 17, 20, 24-27, 29, 30, 33, 37, 41, 42, 46, 53, 55, 60, 61, 90, 91
Preghel, kaštel 91
Presveto Trojstvo, nadarbina 2
Prosseco (de) 1, 17, 32, v. **Kobenzel I.**
Pruski red 2
Pskov 29
Ptuj 69
Pulja 52

Rajnski grofovi 64
Ravenna 55
Razdrta 68

Regensburg 6, 50, 62, 63, 65, 66
RIJEKA 6
Riječki carinik 2, v. **Misman U.**
RIM 1, 2, 23, 24, 26, 91, 94, 95
Rimski car 90, v. **Rudolf II.**
Rimska crkva 1, 90
Rimini 55
Romagna 52, 55

S

Sabatcsa 91
Saksonski knez 64, 65; - upravitelj 7, 66
SALZBURG 6, 12, 53
Salzburška pukovnija 11, 13, 69
Salzburški kancelar 65; - nadbiskup 11, 16, 25-27, 30, 31, 42, 65
Samabord, v. **Samobor**
Samobor 28, 99
Samoch (Samosh) 91
Satmar (Szathmar) 91
Sava 10, 11, 27, 28, 31, 34, 36, 37, 48, 50, 56, 57, 68, 74, 86, 87
Savska obala 46
Savarian 91
Seitz, samostan 2
SENJ 30, 38, 52, 55
Senjska tvrđa 55
Senjske stvari 30; - zidine 38
Senjski zapovjednik 30, 41
Sezzin (Szecseny) 91
Sigetski beg 46, 105
SISAK 32-37, 43, 45-51, 56, 64, 68, 74, 83-87, 91, 93
Sisačka bitka 49; - tvrđa 32, 35, 48, 68, 71, 74, 84, 85, 91
Sisački otok 50; - turski poraz 46
Sisačko polje 74
SLAVONIJA, kraljevina 9, 11, 16, 18, 25, 27, 30, 31, 36, 37, 46, 49, 55, 90, 91, 105
Slavonci 37, 50
Slavonske krajine 35, 91
Slavonski ban 9, 14, 27, 33, 35, 50, 73, 91, v. **Erdödy T.**; - konjanici 50; - pješaci 50; - staleži i redovi 19, 33; - vrhovni zapovjednik 10, 11, 33, 61, 103, v. **Ekenberg R.**
Soča **68**

Solnok (Szolnok) 59
Srbi 65
Srijemski biskup 48, v. **Zelnicaj N.**
Stari Put, kod Jastrebarskog 45
Stolni Biograd 18, 45, 56, 58, 59, 91
Strasburg 64
Sv. Andrija, biskupija 16
Sv. Geldruda, šuma 68
Sv. Giorgio 61
Sv. Križ 68
Sv. Marija, nadarbina 38
Sv. Martin 54
Sv. Petar u Šumi, samostan 6

Š

Šibenik 92
ŠIPOŠ (SIPOS) 56
Šipoški zapovjednik 61
Šlezija 52, 53
Šopronj (Soprony(55
ŠPANJOLSKA 10, 21, 23, 56
Španjolci 64, 65
Španjolska infantkinja 24; - kraljica 23
Španjolski infant 21; - knez 24; - kralj 65; - pukovnici 65; - redovnik 13; - veleposlanik 24
ŠTAJERSKA 6, 11, 13, 19, 40, 45, 50, 64, 68, 91
Štajerci 10, 14, 48
Štajerska konjica 68; - vojska 44
Štajerski sabor 10, 11, 47, 53; - vojvoda 90, v. **Rudolf II**; - vrhovni zapovjednik 68; - zastupnici 11
Švedska liga 65

T

TALIJANI 37, 53, 64, 91
Talijanska milja 68
Talijanske državice 2, 68
Talijanski fratri 6; - kneževi 2; - krajevi 55
Tata 18, 54, 55
TATARI (TARTARI) 2, 33, 43, 45, 63

Tatarske upadice 16
TEMIŠVAR 91
Temišvarski paša 33, 43, 79, 81, 82, 91
Teutonski red 2
Tihana 55
TIROL 13, 15, 97
Tirolska pukovnija 70
Tirolski grof 90, v. **Rudolf II.**
Tokaj 91
Tolmin 68
Trevirski kneževi 65
Treviso 55
Tridentinski kardinal 51; - sabor 64
TRIER 65
Trierski izborni knez 65
Trnava 61
Trst 76, 80, 86
Turopolje 25, 28, 38, 44, 50
TURSKA 13, 15, 18, 29, 41, 91
Turci 1-3, 6, 8-22, 24-26, 29-34, 37, 38, 40-46, 48-56, 59, 61, 63-66, 68, 71-75, 77, 78, 80-93, 99, 101, 106, 107
Turska četa 46, 91; - posada 91; - sila 2, 91; - strana 45; - topovska jedinica 37; - tvrđava 68; - vlast 13
Turske ruke 53; - utvrde 61
Turski blagajnik 91; - car 35; - jaram 13; - jezik 74; - konjanici 25, 37; - kuhari 45; - leševi 91; - logor 74; nadzor 91; - pješaci 37, 68, 74; - planovi 42; - plemići 36; - predjeli 91; - prvaci 25; - sultan 78, 91; - svećenik (muftija) 46; šatori 46; - upadi 91; - vojnici 24, 36, 37, 45, 47, 50, 74, 79-82, 85, 86, 89, 91, 103, 105, 106; - zapovjednik 36, 51; - zarobljenici i prebjezi 43
Tursko područje 11; - ropstvo 55

U

Udine 71, 77, 83, 84, 86
UGARSKA 11, 13, 24, 26, 31, 41, 43, 46, 47, 50, 51, 53, 54, 61, 63-65, 74, 76, 91, 96, 105
Ugarska gornja 16, 29, 37, 46, 56, 91; - milja 28
Ugarski sabor 13, 15-17; - staleži i redovi 13; - veleposlanik 10
Una, rijeka 27, 37, 68, 74
Užički sandžak 74, v.**Kurth-beg**

V

Vandali **31**
VENECIJA 1-3, 10, 13, 61, 80
Venecijanci 25, 30, 55, 71
Venecijanska gospoda **3; - izjava o pregovorima 1; - nuncijatura 71; - sinjorija 30**
Venecijanski **kašteli 55; - veleposlanik 78; - vojnici 30**
Veszprem 18, 51-56, 59, 91
Veszpremska tvrđava 91
Villach 18
Vipava, rijeka 68
Visoki put 68

W

Westfalski okrug 64, 65
WIRTENBERG (od) 65
Wirtenberški knez 65, 90, v. **Rudolf II.**
Zadranin 38, v. Antun Z.
ZAGREB 1, 10-13, 25-28, 32, 37, 42, 45-50, 57, 69, 71, 74, 77, 81, 84-88, 91
Zagrebačka crkva 49
Zagrebački biskup 25, 28, 32, 33, 46, 47, 57; - kanonik 48, 68, 74, 85, v. **Andrija Fabricije**; - kaptol 48, 49, 71, 91; - prepošt 91
Zagrebačko polje, v. **Turopolje**
Znam 12
Zvornički sandžak 74, v. **Memi-beg**

Ž

Želin 37, 49, 51
Židovi 64

KAZALO STVARI*

A

AGE 34, 36, 45, 46

AGNUS DEI 2-4, 7, 10, 17, 23
AKERONTI 29
ALODIJALNA DOBRA 65
APOSTOLSKA STOLICA 2, 52
ARIJEVCI 16, 51
AUDIJENCIJA 2

B

BAČVE BRAŠNA 1
BAN 9, 10, 14, 33, 35, 36, 44, 46, 50, 68, 74, 91, V. **Hrvatski**, v. **Slavonski**, v. Potkralj
BARJAKTAR 74
BARUNI 2, 10, 26, 32, 55, 91, v. Harach, Kobenzel, Molad, Popel, Tiffenbach
BEGLERBEG 31, 33, 40, 42, 43, 45-50, 59, 61, 74, 79, 82, 83, 91, v. **Grčki**
BEGOVI 14, 28, 30, 34-37, 40, 46, 57, v. **Bihaćki** 76, 91, 105, v. **Klički**, v. **Lički**, v. **Sigetski**
BISKUPI 6, 11, 16, 18, 25, 28, 32, 46-48, 53, 56, 57, 65, v. Gurka, Minucio, v. **Ljubljanski** (v. Ambrosio della Torre), v. **Zagrebački**, v. **Srijemski** izabrani (v. Zelnicaj N.), v. **Akvilejski**, v. **Sv. Andrije** (v. Laventin)
BISKUPIJA 2, v. **Neustat**
BITKA kod Siska 37
BLAGAJNA 2
BOJNI REDOVI 27
BRAŠNO 20

C

CAR 8, 11, 14, 21, 24, 34, 41, 46, 51, 63, 75, 78, 85, 90, 91, V. **Austrijski** (v. Ferdinand, Karlo V.), v. **Turski**
CARICA 2
CARSKI DVOR 21, 31, 43, 44
CRKVA 2, 75, 90, v. **Rimska** (v. Od duše, v. Sv. Marije na Minervi)

Č

ČAMCI na Savi 31, 37

* Brojevi uz imena mjestā odnose se na progresivne brojeve dokumenata, a ne na strane ove edicije.

ČAUŠ 45
ČETE turske 46

D

DANAK 33
DAROVI za turskog sulatan 18, 21, 22, 26, 29, 31, 33, 41-45
DEKLARACIJA o pomoći za rat protiv Turaka 65
DOMOVINA 46, 48, 50
DRŽAVICE TALIJANSKE 2, 68
DRŽAVNI (CARSKI) SABOR 2, 12, 15, 17, 18, 21, 30, 42, 44, 46, 50, 55, 60, 63, 78
DVORAC 24, v. Eberstorff
DVORSKI PROPOVJEDNIK 5

F

FLAKONETE 35
FEUD 14, 65
FEUDALCI (TURSKI) 36
FRATRI (TALIJANSKI) 6
FREGATA 92

G

GENERALI REDOVA 6
GROF 1, 6, 18, 22, 26, 32, 33, 44-46, 50, 55, 61, 65, 91, v. Ambrosio della Torre, Hardek, Montecuculo, Porzio, Scoto, Zrinski
GUBICI turske vojske 34, 35, 77

H

HUSARI 54, 91, v. Petar

I

INFANT španjolski 21
INFANTKINJA španjolska 24
INVESTITURA 65
ISPAŠA turskih konja 31
ISUSOVAČKI SAMOSTANI 1
ISUSOVCI 2, 5, 52, 56, 64

J

JANJIČARI 33, 36, 78, 91
JARAM 13, 15, v. **Njamački**, v. **Turski**
JEZIK njemački 15

K

KALVINI 65
KAMATE 12
KAMILE 54
KANONIK 48, 68, 74, 85, v. **Zagrebački** (v. Andrija Fabricije, v. Granja G.)
KAPLAR njemački 91
KAPTOL 48, 49, 91, v. **Zagrebački**
KARDINALI 11, 16, 29, 30, 51-53, 61, v. Aldobrandini P., Camerino, Madruci, v. **Tridentinski**
KARDINALSKI ZBOR 75
KARMELIĆANKE BOSONOGE 2
KARTUZIJANCI 2, 13
KAŠTELI 10, 25, 46, 55, v. **Lukavac**, v. **Otočac**, v. **Martinković**, v. **Peleska**
KLJUČ GRADSKI 87
KNEGINJA 23, 24, v. **Španjolska**
KNEŽEVI 2, 7,24, 29, 64, 65, v. **Brandenburški**, v. **Talijanski**, v. **Moskovski**, v. **Španjolski**
KNEŽEVINA 2, 65, v. **Moskovska**
KNEŽEVSKO PRIJESTOLJE 29
KOADJUTOR AKVILEJSKOG PATRIJARHE 6, v. Barbaro
KOLA SA ŽELJEZOM 1
KONJANICI 8, 11, 14, 15, 19, 20, 25, 27, 30, 34, 36, 37, 50, 52- 54, 64, 67, 74, 77, 79, v. **Hrvatski**, v. **Karlovački**, v. **Kranjski**, v. **Koruški**, v. **Njemački**, v. **Turski**
KONJI 1, 14, 17, 36; - brzi 2; - ratni plijen 34; - teretni 20, 50

KONJICA 1, 6; - hrvatska 26, 55
KONJIČKA SATNIJA 30
KOPLJANICI NA KONJIMA 1, 12, 14, 18, 25, 40, 43, 50, 52-55, 64, 73, 74, 91
KOPLJANIČKA SATNIJA 33, 37
KOVAČI I POTKIVAČI 54
KRAJINE 1, 6-9, 14, 16, 18-20, 23, 26, 48, 50, 52, 55, 57, 68, 70, 81, 85, 88, 91, 100, 101, 107, v. **Gornje Ugarske**, v. **Hrvatske**, v. **Slavonske**
KRAJIŠNICI BANSKI 76
KRALJ 2, 29, 40, 91, V. **Katolički** (v. Ferdinand), v. **Poljski**, v. Ferdinand II, Rudolf II.
KRALJEVINA 25, 28, 35, 36, 47-49, v. **Slavonija**
KRALJEVSTVO 2, 51
KRIVOVJERJE 53, 64
KUĆNI PRITVOR 31
KUHARI turski 45
KULA OBRAMBENA 48

L

LAĐE 1, 26, 34, 35, 55, 74
LIJEČNIK 29
LUKA 85, v. **Bakar**

M

MAJOR POTPUKOVNIK 26
MARKIZ 1, 6, 8-12, 96, 98
MARŠAL POKRAJINE 16
METROPOLA HRVATSKE 55, v. **Karlovac**
MIR 1, 12, 17, 18, 24, 27, 29, 31, 46
MIROVNI UGOVOR 2, 21, 55
MONASI 12
MORE JADRANSKO 2
MOST na Kupi 24, 34, 36, 37, 48, 74; - petrinjski 45; - na Savi 28, 31, 81
NADARBINA 2, 13, 38, 42, 97
NADBISKUP 11, 12, 14, 16, 25, 31, 42, 65, v. **Bečki**, v. **Salzburški**
NADGLEDNIK CARINA 21
NADVOJVODA 2, 6, 7, 11-13, 15, 16, 25, 37, 39, 41, 46, 50, 51, 55, 61, 86, 91, 98, v. Ernest, Ferdinand, Karlo, Matija, Maksimilijan, Rudolf II.
NADVOJVOTKINJA 1, 7, 13-15, 17, 21, 23, 26, 37, 41; - majka 21; - udovica 2-4, v. Katarina, Maksimilijana

NAMJESNIK 71, 77
NAPAD na Hrvatsku 72, 79; - na Petrinju 102-106; - turski 1, 32
NEPRIJATELJ KRŠĆANSKOGA IMENA 1, 2, 11, 12, 30, 34, 36, 42, 45, 48, 50, 52, 53, 61, 62, 65, 74, 75, 91
NOVAČENJE VOJSKE 65

O

OBRANA Hrvatske 53; - kraljevstva 13, 14, 17; - tvrđe Sisačke 32, 74; - Zagreba 71
OKLOPNICI NA KONJIMA 50
OPAT KRŠKI 12
OPSADA 32, 33, 35-37, 43, 46, 47, 48, 50, 51, 53, 63, 74, 91, v. **Beche**, v. **Drenčine**, v. **Kaniže**, v. **Kokare**, v. **Palate**, v. **Petrinje**, v. **Siska**, v. **Veszprema**
OSIGURANJE Sisačke tvrđe 37
OŠTROPERNICI 43

P

PACIFIKACIJA FLANDRIJE 65
PAD Drenčine 33, 35, 37, 55, 59; - Novigrada 49; - Palate, Petrinje; - Siska 48, 49; - Tate, Tihane, Veszprema; - Želina 49
PALATIN 14, 15
PAPA 2, 5, 16, 51, 52, 64, 75, v. Grgur XIII, Klement VIII, Pio II, Pio V.
PAŠA 1, 10, 11, 13, 14, 17, 19, 20, 22, 24, 26, 27, 29, 32-37, 41-49, 74, 78-80, 91, 102, v. **Bosanski** (v. Hasan-paša, Osman), v. **Budimski**, v. **Temišvarski**
PATRIJARH 6, 34, 42, v. **Akvilejski**
PJEŠACI 6, 18-20, 25, 34, 36, 48, 52, 54, 55
PLAĆA VOJSKE 15
PLAĆENICI 27, 34, 99, v. **Turski**
PLEMIĆI 10, 36, 64, v. **Turski**
PLIJEN 74, 91; - podjela 41
POBJEDA KOD SISKA 34-38, 74, 75
POBUNA U PUKOVNIJI Salzburškog nadbiskupa u Zagrebu 25, 26
POLJE SISAČKO 74
PORAZ TURAKA KOD SISKA 34-37, 44, 46, 80, 91
POREZ CARSKI 2; - ratni 10
POTHVAT VOJNI u Hrvatskoj 1, 41, 59, 60
POTKRALJ 14, 68
POVJERENICI 11, 28, 36, 37, 47
POVLASTICE 13

PREBJEZI TURSKI 37, 43, 46
PREDAJA GRADSKIH KLJUČEVA 50, v. Ključ gradski
PREGOVORI AUSTRIJA - VENECIJA 1
PRELATI 16
PREPOŠT 2, 5, 91, v. **Bečki** (v. Klessel M.), v. **Zagrebački**
PRIMIRJE 1, 12, 91
PRISEGA VJERNOSTI 26, 51, 54
PRITUŽBE PROTESTANTSKE 65
PROTESTANTI 63, 65
PROTESTANTSKA VJEROISPOVIJEST 64, 65
PROVINCIJALI 6
PRVACI TURSKI 25
PUKOVNIJA 1, 6, 11, 13, 14, 25, 27, 30, 69, 70; - carsko - kraljevska 6, 11, 13, 25, v. nadvojvode Ferdinanda, v. **Salzburškog** nadbiskupa, v. **Tirolska**
PUKOVNIK 1, 11, v. Ekenberg, Francol, Ratenau otac, Ratenau sin, Redario
PUŠČANI PRAH 61, 77

R

RAT PROTIV TURAKA 2, 4, 6, 16, 17, 19, 21, 31, 51, 52, 91; - osvjački 91; - otvoreni 2, 10, 31, v. Belgijski, v. Francuski, v. Kölnski
RATNO DVORSKO VIJEĆE 6, 15, 28, 42, 54, 59
RAZMIRICE AUSTRIJA - VENECIJA 1
RED 2, V. **Teutonski**, v. **Pruski**
REDOVNIK španjolski 13

S

SABOR 8, 9, 11, 13, 15-18, 21, 30, 46, 47, 50-53, 86, v. **Češki**, v. **Erdeljski**, v. **Koruški**, v. **Kranjski**, v. **Štajerski**, v. **Ugarski**
SAHIJE 34
SAKRAMENTARCI 65
SAMOSTANI 2, 6, 12, 13, v. **Giria**, v. **Seitz**
SANDŽAK 74, 92, v. **Cernički** (v. Ksefer-beg), v. **Hercegovački** (v. Mehmed-beg), v. **Lički** (v. Ibrahim-beg(, v. **Klički** (v. Opordi- beg), v. **Požeški** (v. Ramadam-beg), v. **Užički** (v. Kurth-beg), v. **Zvornički** (v. Memi-beg)
SJEDIŠTE NADBISKUPIJE 56, . Ostrogon
SLOBODA SAVJESTI 13, 66
SMOTRA 11, 12, 52-54
SPAHIJE 16, 34
SPOR VENECIJA - AUSTRIJA 3

'SRCE U SREDINI' (=KSIRGERDEGLLI=PETRINJA) 74
STALEŽI I REDOVI 12-14, 16-20, 33, 49, 51, 61, v. **Češki**, v. **Koruški**, v. **Kranjski**, v. **Slavonski**, v. **Ugarski**
STJEGONOŠA 14
STOKA 14, 16, 41, 91
STRELJIVO 1, 29, 36, 44, 45, 74, 77, 91
SULTAN 2, 22, 29, 43, 45, 46, 51, 79, 89, 91, 105, V. **Carigradski**, v. Selim
SULTANICA 91
SUPEROSI 29
SVEĆENICI 10

Š

ŠATORI TURSKI 46, 48, 82

T

TABOR TURSKI 74
TAJNIK OSOBNI CAREV 14
TOPOVI 1, 29, 33, 36, 37, 45, 46, 48, 50, 58, 65, 74, 77, 79, 84, 91
TRAJNA POMOĆ SISKU 49
TRGOVAČKI GRAD 68, v. Zagreb
TRGOVINA 55
TVRĐA 1, 11, 13, 16, 28, 32, 35, 37, 48, 52, 55, 68, 70, 71, 73, 74, 77, 79, 81, 84, 85, 91, 93, V. **Hebig**, v. **Otočac**, v. **Papa**, v. **Petrinjska**, v. **Senjska**, v. **Sisačka**

U

UPADICE TATARSKE 16
UPRAVA PRIHODIMA KRALJEVSTVA 13, 14
UPRAVITELJ BISKUPIJE Neustat 5
UTVRDA NA SAVI 31; - turska 10
UTVRDE BOSANSKE 91
UTVRĐENJE PETRINJE 26

VELEPOSLANIK 2, 7, 10, 16, 21, 23, 24, 29, 31, 43, 44, 46, 65, 91, v. **Austrijski** (v. Khevenhiller, Harach), v. **Katolički** (v. Guilelmo od Sv. Klementa), v. **Navarski**

VELIKI MEŠTAR 2

VEZIR 16; - paša 29; - prvi 51, 78; - veliki 14, 21, v. Ahmed- paša, Cigala, Ferhat-paša, Ibrahim-paša, Hidriz-paša, Mehmed- paša, Miscanchi, Sia'us

VIJEĆE U GRAZU 24, 25

VIZITACIJA 53; - biskupija 31; - i obnova svećenstva 16; - opata krškog 12; - salzburškog nadbiskupa 11; - samostana 6

VIZITATOR APOSTOLSKI 11, v. Gurka

VJERSKI MIR 64, 65

VLADA 6

VLADARI KRŠĆANSKI 31

VLADARSKA KUĆA 30, v. **Austrijska** vladarska kuća

VLASTELINSTVA 15

VOJNA POSADA 16

VOJNI POHOD 2, 13, 42, 44, 46

VOJNICI 2, 14; - turski 22

VOJSKA 1, 6, 19, 20, 30; - banska 27; - Batlhyanyjeva 32; - karlovačka 34, 45; - kršćanska 14, 74, 81, 83, 91, 93; - redovna kraljevine Slavonije 36; - turska 24, 25, 27, 34, 45, 47, 50, 79, 81, 86, 89, 91; - turska i venecijanska 30

VOJVODA 11, 13, 17, 24, 47, 51, 55, 79, 91, v. **Bavarski**, v. **Erdeljski**, v. **Ferrarski**, v. **Milanski** (v. Moro L.)

VOLOVI 1

VRHOVNI SVEĆENIK 2, v. Klement VIII.

ZAPOVJEDNIK 9-11, 13, 30, 32, 33, 35-37, 41, 43, 46, 47, 49, 51, 54, 59, 91, 94, 97, 103, v. **Austrijski** (v. Batthyany, Bodiana, Montecuculo, Offenkirchen, Palffy, Unganot, Nadasdy), v. **Đurski** (v. Hardek), v. **Hrvatske** i **Slavonije** (v. Auersperg, Ekenberg, Lenković), v. **Karpone** (v. Benedikt), v. **Njemačke** narodnosti, v. **Karlovca** (v. Lenković), Papinske vojske u našim krajevima (v. Aldobrandini I.F.) 94, v. **Petrinjski** (v. Hasan-beg), v. **Senjski**

ZASTUPNICI SABORSKI 9-11

ZAŠTITNO PISMO 51

ZEMALJSKE ČETE 27

ZIDINE SENJSKE 38

ZLOČIN UVREDE VELIČANSTVA 55

ZOB 42

ŽIVEŽNE NAMIRNICE 1, 10, 20, 28, 36, 37, 74, 87, 91; - NESTAŠICA 1, 42, 50; - prikupljanje 10; - prijevoz 20

KAZALO

PREDGOVOR	1
POPIS I SADRŽAJ DOKUMENATA	3
KOBENZELOVA IZVJEŠĆA 1592.-1594.	19
OSTALI DOKUMENTI VATIKANSKE BIBLIOTEKE I VATIKANSKOGA TAJNOG ARHIVA	133
KAZALO OSOBA	184
KAZALO MJESTA	189
KAZALO STVARI	201

Knjiga je tiskana novčanom potporom:

Sekretarijata prosvjete, kulture, zdravstva i informiranja u Sisku
Ministarstva kulture i prosvjete - Fond kulture Republike Hrvatske

Nakladnik

Povijesni arhiv Sisak
Arhiv Hrvatske Zagreb
Muzej Sisak
Centar za kulturu "Vladimir Nazor" Sisak
Matica hrvatska Sisak

Za nakladnika

Bartol Biličić

Lektor

Nevenka Klasnić

Korektura

Nada Križanić
Milka Orlić

Grafike i karte

Grafička zbirka Arhiva hrvatske
i Hrvatski povijesni muzej Zagreb

Kompjutorska obrada

SofTek Sisak

Tisak

Sveučilišna tiskara d.o.o.

Naklada

1000